

böra hemställa till Kungl. Maj:ts öfvervägande, huruvida ej 15 dagars semester kunde stadgas för de yngre vaktmästarna och en förlängning af tiden skulle kunna beviljas åt förste vaktmästaren och åt de öfriga efter viss uppnådd tjänsteålder. Hvad kungl. bibliotekets eldare angår har riksbibliotekarien föreslagit, att denne i afseende å rätt till semester måtte likställas med öfriga vaktmästare. Till bestridande af möjligen erforderliga vikariatsarfvoden anses anslaget å kungl. bibliotekets stat till vikariatsersättning, arfvoden m. m. förslå, hvarför riksbibliotekarien finner sig icke hafva anledning att anhålla om någon förhöjning af detta anslag.

Nationalmuseet. Från och med sommaren 1905 har museets intendent beviljat dess vaktbetjante två veckors semester hvar efter särskildt fastställd tur och ordning. Vid denna vaktbetjäntes sommarledighet hafva emellertid extra bevakningsbiträden alltid måst inkallas, till hvilka ersättning då utgått af till intendents disposition ställda medel. Musei-nämnden anser denna ordning kunna fortfarande blifva gällande.

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien har tillkännagifvit, att 15 dagars ledighet hvarje år kan utan särskild kostnad beredas de å akademiens stat upptagna vaktmästarna, äfvensom att dessa under de senaste åren åtnjutit denna förmån.

Den hos *öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk* anställda vaktmästaren har åtnjutit två à tre veckors ledighet årligen med bibehållen aflöning. Hans befattning har därunder uppehållits af särskildt förordnad extra vaktmästare, som därför uppburit ett från öfverstyrelsens anslag till expenser m. m. utgående arfvode af 3 kronor per arbetsdag. Öfverstyrelsen tillstyrker nu semester under omkring en half månad.

I *domänstyrelsen* har enhvar af styrelsens ordinarie vaktmästare under de senare åren åtnjutit 14 dagars ledighet årligen med bibehållen aflöning. Den extra vaktmästare, som under tiden bestridit befattningen, har uppburit ersättning från anslaget till styrelsen med 2 kronor 50 öre för tjänstgöringsdag. Styrelsen anser en hvar af de på dess stat uppförda vaktmästarna böra beredas semester af 15 dagar årligen. I händelse af bifall härtill synes det styrelsen böra tillkomma densamma att bestämma storleken af den ersättning, som bör utgå till vikarien. Denna ersättning finner styrelsen kunna tillsvidare utgå af styrelsens anslag till arfvoden åt amanuenser och biträden samt för

byggnadsplaners granskning, flitpenningar åt extra tjänstemän och extra vaktmästare, vikariatsersättning samt tryckningskostnader.

Landtbruksstyrelsen. Om somrarna har den ordinarie vaktmästaren hos detta ämbetsverk ibland erhållit begärd ledighet utan afdrag å tjänstgöringspenningarna, dock ej utöfver 14 dagar. Under dylik ledighet har annan person tjänstgjort för honom mot åtnjutande af godtgörelse af 2 kronor 50 för dag, hvilken godtgörelse utgått af styrelsens expensanslag. 15 dagars semester för vaktmästaren anses af styrelsen skälig.

Stuteriöfverstyrelsen har erinrat, att i stat för styrelsen icke finnes uppförd någon vaktbetjänt, utan endast ett visst anslag till vaktmästares aflöning och expenser m. m. Då emellertid detta anslag ej lämnar tillgång att fast anställa någon vaktmästare, har styrelsen ansett några bestämmelser om semester för vaktbetjante, hvad styrelsen beträffar, icke erforderliga.

I *landtmäteristyrelsen* finnas 2 på ordinarie stat uppförda vaktmästare. Den ene af dessa, som är förste vaktmästare, har hufvudsakligen till åliggande att inom styrelsens arkiv betjäna styrelsens tjänstemän och öfriga besökande med framtagning och förevisning af kartor samt deras återinställande efter begagnandet å respektive platser m. m. Denne vaktmästare, som hela tjänstgöringstiden måste vistas inom arkivlokalen, har syntes styrelsen i högre grad än andra vaktmästare vara i behof af semester. Sådan har i regel äfven beviljats honom under 14 dagar årligen. Dessutom har under senare åren beviljats honom ytterligare tjänstledighet under lika lång tid mot afstående af tjänstgöringspenningar och med skyldighet att själf ersätta vikarien hvad denna fordrat utöfver tjänstgöringspenningarna, eller 1 krona för dag. På sistnämnda sätt har i allmänhet förfarits, då den andre hos styrelsen anställde vaktmästaren beviljats tjänstledighet. Äfven denne vaktmästare har emellertid hvart annat eller hvart tredje år beredts 14 dagars ledighet utan afstående af tjänstgöringspenningar. Den semester eller ledighet, som beredts styrelsens vaktmästare utan afstående af tjänstgöringspenningar, har varit förlagd till högsommaren, under hvilken tid arkivet är jämförelsevis ringa besökt och jämväl arbetena inom styrelsen hafva något mindre omfattning än eljest. På grund häraf hafva vikarier vid semesterledighet icke förordnats, utan hafva arbetena kunnat uppehållas af den i tjänst varande ordinarie vaktmästaren med hjälp af den extra vaktmästare, som styrelsen på grund af verksamhetens omfattning under

senaste åren funnit sig nödsakad att anställa. Landtmäteristyrelsen uttalar sig nu för att vid bestämmande af längden utaf vaktmästares semester denna för styrelsens förste vaktmästare utsträcker till en månad. Att bestrida kostnaden för semestervikarier från anslaget till extra tjänstemän m. m. låter sig, efter hvad styrelsen meddelat, icke göra, då anslaget, vid hvars bestämmande vikariatsersättningar till extra vaktmästare ej inberäknats, icke lämnar tillgång till berörda ändamål. Under förut-sättning alltså, att vaktbetjante hos landtmäteristyrelsen beredes semester, erfordras, att medel för ändamålet anvisas; det därför erforderliga årliga beloppet beräknas till 150 kronor.

Vid *Sveriges geologiska undersökning* hafva vaktbetjante hittills icke varit i åtnjutande af regelbundet återkommande ledighet. Chefen har intet emot en föreskrift om 15 dagars semester.

Rikets allmänna kartverk. Åt en vid verkets ekonomiska afdelning anställd vaktmästare har chefen i regel årligen under sommartiden beviljat 14 dagar tjänstledighet. Detta har kunnat ske, dels emedan ekonomiska kartverkets personal då till största delen befinner sig på fältarbeten, dels emedan vaktmästaren och en bland landtmäteristyrelsens i samma byggnad tjänstgörande vaktmästare öfverenskommit om att vid dem beviljad tjänstledighet, med vederbörande chefers tillstånd, jämte egen äfven sköta den andres under sommaren föga kräfvande tjänst. Då emellertid ingen säkerhet finnes för att saken skulle kunna för framtiden ordnas på samma sätt, men kartverkets vaktmästare syntes böra beredas minst 14 dagars tjänstledighet årligen utan afstående af någon del af sin aflöning, har chefen för kartverket hemställt, att, för den händelse ej vaktmästarens tjänstledighet kunde ordnas på sätt nu skedde, aflöning till hans vikarie måtte för en tid af 14 dagar få utgå af kartverkets anslag till det belopp, som chefen med hänsyn till tjänstgöringstiden och tjänstgöringens beskaffenhet pröfvade skäligt.

Hydrografiska byråns föreståndare anser byråns vaktmästare, som nu ej åtnjuter semester, böra erhålla sådan ledighet under minst 15 dagar. Medel till vikariatsarfvode finner han böra utgå af byråns anslag till extra biträden.

Af den nu lämnade redogörelsen framgår, att i verk, där författningsenlig rätt till semester för vaktmästare ej förekommer, dock med ytterst få undantag sådan ledighet, växlande mellan omkring 12

dagar och omkring en månad och i de flesta fallen beständ till två veckor eller 15 dagar, af vederbörande ämbetsverk på eget beväg lämnats vaktmästarna, stundom ej blott ordinarie utan äfven extra.

Löneregleringskommitténs betänkande.

Löneregleringskommittén har i sitt betänkande förklarad sig anse, att, då de bestämmelser, på grund af hvilka kostnadsfri ledighet kan medgifvas vaktmästare och med dem likställda statstjänare hos styrelserna för statens järnvägar samt post- och telegrafverken äfvensom postsparbanken, så nyligen tillkommit, ändring i dessa bestämmelser icke bör redan nu ifrågakomma.

Beträffande åter ordinarie funktionärer af ifrågavarande slag vid de öfriga centrala ämbetsverken och vid hofrätterna, har kommittén, lika med andra i ärendet hörda vederbörande, tillstyrkt, att någon tids ledighet årligen beredes nämnda funktionärer utan afstående af någon del af dem tillkommande aflöning å stat.

Med afseende ej mindre å beskaffenheten af de sysslor, som af dessa funktionärer bestridas, än äfven därå, att ledighet af ifrågavarande slag för motsvarande befattningshafvare vid statens järnvägar, telegrafverket, tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning, fångvårdsstaten, riksbanken och riksgäldskontoret begränsats till 15 dagar eller en half månad hvarje år, har kommittén funnit dylik ledighet för nu ifrågavarande statstjänare äfven böra begränsas till 15 dagar, att åtnjutas under enahanda förutsättning som gäller i fråga om rätt till semester i allmänhet, d. v. s. att dylik förmån får åtnjutas i den mån sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång.

Den omständigheten att i åtskilliga ämbetsverk ledighet utan afstående af löneförmåner kunnat i rätt stor utsträckning beredas vaktmästare utan att vikarier för dem behöft förordnas skulle — yttrar kommittén — i vissa fall kunna föranleda det antagandet att vaktmästarpersonalen är större än hvad nödigt är. Man borde dock äfven erinra sig, att i ett stort antal verk göromålen under en del af året i allmänhet vore mindre än eljest. I följd däraf hade ock i den ena under år 1907 och senare tillkomna instruktionen efter den andra för ämbetsverk, där den normala tjänstgöringstiden per söckendag utgjorde sex timmar, kommit att inflyta medgifvande för vederbörande att kunna för tre månader under tiden juni—september inskränka den dagliga arbetstiden å tjänsterummet till fyra timmar.

Blefve semestertiden begränsad till 15 dagar, synes det kommittén, som borde i ämbetsverk, där flera än en vaktmästare finnas och göromålen under viss del af året äro af väsentligt mindre omfattning än

eljest, kunna i allmänhet så ordnas med semester för vaktmästare och med dem likställda statstjänare, att särskild vikarie för den semesterledige ej behöfde förordnas. För den händelse emellertid vid ledighet af nu ifrågakvarande slag vikarie erfordrades, syntes denne böra, på sätt för närvarande ägde rum vid riksbanken och riksgäldskontoret, aflönas med högst 3 kronor om dagen, att utgå af vederbörande verks till vikariatsersättningar och extra biträden afsedda medel.

För förste vaktmästare har kommittén ansett i fråga om rätt till semester böra meddelas enahanda bestämmelser som för andra vaktmästare.

Vidare har kommittén erinrat därom att i de för statskontoret m. fl. centrala ämbetsverk gällande aflöningsvillkor finnes intagen bestämmelse, att vid sjukdomsförfall eller när det erfordras för beredande af semester, tjänsteman af lägre grad (ordet tjänsteman här taget i den äldre bemärkelsen) skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning i ämbetsverket, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår, mot åtnjutande i förstnämnda fall af de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar men i senare fallet af däremot svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar. Enahanda föreskrift har synts kommittén böra gälla i fråga om skyldighet för annan vaktmästare i ämbetsverk än förste vaktmästare att bestrida dennes befattning såväl vid sjukdomsförfall som vid semester. Blevve vaktmästare sålunda förordnad att bestrida förste vaktmästarens befattning under dennes semester, borde, därest vikarie erfordrades för vaktmästaren, vikarien få åtnjuta, förutom å vaktmästar-sysslan under tiden belöpande tjänstgöringspenningar, ersättning af förut angifna medel till så stort belopp att hela ersättningen uppginge till högst 3 kronor om dagen.

Då det visat sig, att nästan alla de verk, om hvilka nu är fråga, kunnat redan under nuvarande förhållanden medgifva sina vaktmästare, i vissa fall till och med extra sådana, ledighet utan afstående af någon aflönning under i allmänhet åtminstone så lång tid, som kommittén nu i fråga om semester för ordinarie vaktmästare föreslagit, har kommittén antagit, att för sakens genomförande i ett flertal fall ej skall erfordras någon ökning i befintliga anslag till vederbörande verk. I de få fall, då för de jämförelsevis obetydliga belopp, det här gällde, anslagen befundes ej räcka till, kunde behovet af anslagsökning i detta hänseende tilläfvventyrs tillgodoses i sammanhang med annat sådant behof, t. ex. att medel erfordrades till ersättning åt vikarier under vissa ledigheter för kvinnliga biträden, som blevve uppförda å stat i vederbörande ämbetsverk.

Slutligen har kommittén yttrat, att, ehuru Riksdagens skrifvelse i förevarande ärende icke gifve kommittén anledning att i detta sammanhang ingå på frågan om eventuell utsträckning af rätt till semester jämväl till andra vaktmästare än dem, som innehade tjänst vid centrala ämbetsverk och hofrätterna, kommittén dock ansett sig böra fästa uppmärksamheten däraf, att de skäl, som kunde anföras för beviljande af semester åt vaktmästare i centrala ämbetsverk och hofrätterna, syntes vara lika giltiga beträffande en del andra motsvarande statstjänare, exempelvis länsstyrelsernas vaktmästare, hvilka nu icke åtnjöte dylik förmån.

Departementschefen.

Att vaktmästarna i de centrala verken och öfverrätterna äro i behof af någon semesterledighet, lärer ej kunna förnekas. Det kan väl icke sägas, att deras tjänstgöring i allmänhet är särdeles ansträngande, och den lämnar dem i regel en del af dagen fri. Men hänsyn bör jämväl tagas till vaktmästarsysslornas enformiga beskaffenhet och därtill att säkerligen de flesta af ifrågavarande statstjänare äro hänvisade till att genom annat arbete under fritiderna skaffa sig bidrag till sitt uppehälle. Behovet af semester för dem bestyrkes äfven af den omständigheten att, såsom utredningen i ärendet ger vid handen, man i nästan alla verk, där gällande aflöningsvillkor icke innebålla föreskrift om semester för vaktmästarna, dock sökt bereda dem så lång sommarledighet som omständigheterna medgifvit.

Att låta förblifva vid den sålunda iakttagna ordningen lärer icke vara riktigt. Erfordras semester jämväl för denna kategori af statens befattningshafvare, bör dylik förmån fastställas, likasom för verkens tjänstemän skett, genom stadgande i de af Konung och Riksdag godkända författningar, som reglera aflöningsförhållandena. Ur enhetlighetens synpunkt är äfven en sådan anordning att föredraga.

Mot semesterns bestämmande till 15 dagar har jag intet att erinra; öfverensstämmelse vinnes därigenom med motsvarande stadganden för tjänstemän af lägre grad vid kommunikations- och tullverken samt fångvårdsstaten, och hvad i några af de inkomna yttrandena anförts till stöd för att vissa vaktmästare borde i semesterhänseende tillgodoses mera än sådana befattningshafvare i allmänhet har synts mig icke böra föranleda undantag från regeln. Då för närvarande i en del verk längre semester under hand medgifves verkets vaktmästare, skulle en föreskrift om 15 dagars kostnadsfri ledighet för dem innebära inskränkning i den förmån, de nu åtnjuta. Jag föreställer mig emellertid, att äfven sedan en dylik föreskrift blifvit gällande, hinder icke bör möta att i särskilda

fall bevilja vaktmästare semester under en något längre tid än 15 dagar, dock naturligtvis under förutsättning att, såvidt angår den öfverskjutande tiden, vaktmästargöromålen kunna utan olägenhet besörjas af verkets öfriga vaktmästare och sålunda någon kostnad för statsverket icke ifrågakommer i anledning af semestertidens utsträckande.

De för icke längesedan meddelade bestämmelser, som tillförsäkra järnvägsstyrelsens, generalpoststyrelsens, telegrafstyrelsens och postsparbankens vaktmästare semester, böra gifvetvis lämnas orubbade. Af annan anledning torde emellertid nu böra undantagas äfven vaktmästarna i de få verk, som ännu icke blifvit föremål för definitiv löne reglering. Några af dessa verk hafva i sina yttranden i ärendet framhållit, att frågan om vaktmästarnas semester borde, hvad dem anginge, få anstå tills omreglering af verken blefve genomförd. Lämpligt vore också enligt min mening, om man beträffande de oreglerade verken icke behöfde förr än i sammanhang med de inom de närmaste åren förstående löne regleringarna meddela föreskrifter i förevarande speciella fråga, och detta torde utan afsevärd olägenhet för dem, saken gäller, kunna ske, då i så godt som alla de oreglerade verken redan under nuvarande förhållanden kostnadsfri ledighet sommartid i större eller mindre utsträckning beredes vaktmästarna.

En annan begränsning af de ifrågasatta bestämmelsernas tillämpningsområde ligger däri, att de gifvetvis icke kunna få afseende å andra vaktmästare och med dem likställda befattningshafvare än sådana som äro uppförda å ordinarie stat.

I de flesta fall lär, på sätt kommittén anmärkt, särskild vikarie icke erfordras för vaktmästare, som under sommaren åtnjuta semester. Därest emellertid vikarie måste förordnas, torde denne skäligen böra godtgöras med af kommittén föreslaget belopp af högst 3 kronor för dag, hvori bör inräknas de med befattningen förenade tjänstgöringspenningar, som vikarien kan blifva berättigad uppbära. Detta bör dock ej gälla, när under förste vaktmästares semester annan vaktmästare i verket vikarierar för honom, utan härvid böra, såsom kommittén äfven erinrat, tillämpas enahanda regler som då tjänsteman inom verket erhåller semesterförordnande å högre befattning än hans egen; öfver hufvud taget böra angående skyldighet för annan vaktmästare i ett ämbetsverk än förste vaktmästaren att mottaga vikariat för denne ej blott under hans semester utan äfven vid sjukdomsförfall gälla motsvarande bestämmelser som för tjänstemän af olika grader.

Efter nu angifna grunder synes den föreliggande frågan böra lösas. De hemställanden, som i enlighet härmed böra göras inför Eders

Kungl. Maj:t, torde böra ske särskildt för hvarje verk, och i samband därmed bör upptagas frågan om de höjningar i verkens anslag till vikariatsersättningar och extra biträden, hvilka kunna finnas nödiga i anledning af semesters beviljande åt vaktmästarna.

Hvad jag nu yttrat gäller endast de centrala ämbetsverkens och öfverrätternas vaktmästare. I anledning af löneregeringskommitténs erinran rörande andra motsvarande statstjänare, t. ex. länsstyrelsernas vaktmästare, kan för närvarande, innan erforderlig utredning åstadkommits, något förslag icke framläggas inför Eders Kungl. Maj:t. Efter hvad jag inhämtat, har chefen för finansdepartementet för afsikt att föreslå uppdrag åt kommittén att verkställa en sådan utredning.

Efter denna allmänna framställning af ärendet om semester för vaktmästare i vissa verk anhåller jag att få öfvergå till de särskilda punkterna under andra hufvudtiteln.

Högsta domstolen.

[1.]
Vakt-
mästarnas
semester.

I det föregående har jag framställt förslag om att vaktmästare i centrala ämbetsverk och öfverrätter skulle beviljas rätt till semester. Bland dem, som borde erhålla denna förmån, äro högsta domstolens vaktmästare: en »förste vaktmästare» och två »vaktmästare».

Under återopande af hvad jag i sagda fråga anfört och med erinran, att för närvarande kan så anordnas, att vikarie icke erfordras för vaktmästare i högsta domstolen under det han åtnjuter den ifrågasatta semestern, och att följaktligen kostnad för statsverket ej skulle uppkomma genom sådan semesters medgifvande, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

godkänna följande tillägg till de enligt kungl. kungörelse den 25 juni 1909 stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i ny aflöningsstat för högsta domstolens vaktmästare upptagna aflöningsförmåner, nämligen

att enhvar vaktmästare i högsta domstolen må årligen, i den mån sådant kan ske utan hinder för göromålsens behöriga gång, åtnjuta semester under 15 dagar samt

[1.]

att vid sjukdomsförfall för förste vaktmästaren, eller när det erfordras för beredande åt honom af semester, annan vaktmästare skall vara skyldig att, om han förordnas att uppehålla förste vaktmästarens befattning, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår, med rätt att därunder, i stället för egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta, vid sjukdomsförfall för förste vaktmästaren de med dennes befattning förenade tjänstgöringspenningar och under hans semester ett mot samma tjänstgöringspenningar svarande belopp.

Justitiekanslersexpeditionen.

Hos justitiekanslersämbetet finnes endast en vaktmästare anställd. Därest, i enlighet med hvad jag förut anfört, rätt till semester medgifves honom, kan, efter hvad ämbetet meddelat, det å ämbetets stat uppförda anslag till amanuenser, vikariatsersättningar, renskrifning m. m. med det belopp, hvarmed det för närvarande utgår, lämna tillgång till ersättning åt vikarie.

[2.]
Vakt-
mästarens
semester.

Eders Kungl. Maj:t torde vilja föreslå Riksdagen

att godkänna sådant tillägg till de enligt kungl. kungörelse den 29 oktober 1909 stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i ny aflöningsstat för justitiekanslersämbetet upptagna aflöningsförmåner, att vaktmästaren hos ämbetet må årligen, i den mån det kan ske utan hinder för göromålsens behöriga gång, åtnjuta semester under 15 dagar.

Nedre justitierevisionen.

[3.]
Ändring be-
träffande
skrif-
biträdenas
aflöning.

I det anförande, chefen för finansdepartementet förut i dag haft inför Eders Kungl. Maj:t angående fasta biträdens uppförande i stat hos vissa ämbetsverk och myndigheter, tillstyrkte han följande normalaflöning för i stat uppförda biträden, hvilka i verk inom hufvudstaden sysselsättas med renskrifning eller därmed jämförligt arbete af enklare beskaffenhet: lön 700 kronor, tjänstgöringspenningar 350 kronor och ortstillägg 150 kronor eller sålunda en begynnelseaflöning af 1,200 kronor, hvartill skulle såsom ålderstillägg kunna efter 5 och 10 år komma hvardera gången 200 kronor. Denna aflöning skiljer sig från den, som i nedre justitierevisionens från och med innevarande år gällande nya stat upptagits för 12 skrifbiträden med sådana göromål som jag nämnt, allenast beträffande förhållandet mellan lön och tjänstgöringspenningar, hvilket för nedre revisionens biträden bestämts så, att lönen skall utgöra 600 kronor och tjänstgöringspenningarna 450 kronor. Äfven i fråga om några andra, vid riksdagarna 1910 och 1911 reglerade verk har denna proportion iakttagits. Chefen för finansdepartementet erinrade i anledning häraf, att ett godkännande af den normala aflönings-typ, som han föreslagit, syntes böra föranleda, att jämkning till öfverensstämmelse med denna typ skedde beträffande förhållandet mellan lön och tjänstgöringspenningar för de under sagda år i stat uppförda biträdesbefattningarna.

Äfvenledes torde de af chefen för finansdepartementet föreslagna allmänna lönevillkor för skrifbiträden i ämbetsverken böra göras gällande beträffande nedre justitierevisionen.

Sedan chefens för finansdepartementet ifrågavarande förslag blifvit af Eders Kungl. Maj:t gillade, tillåter jag mig hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att godkänna

dels sådan ändring i den år 1911 fastställda ordinarie stat för nedre justitierevisionen, att för hvar och en af däri uppförda 12 skrifbiträden lönen höjes från 600 kronor till 700 kronor men tjänstgöringspenningarna sänkas från 450 kronor till 350 kronor,

dels ock det tillägg till de enligt kungl. kungörelse den 16 juni 1911 stadgade villkor och be-

stämmelser för åtnjutande af de med befattning å sagda stat förenade aflöningsförmåner, att för skrifbiträde å nedre revisionens stat skola gälla de af chefen för finansdepartementet föreslagna, i statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag upptagna allmänna villkor och bestämmelser i fråga om fasta biträden hos vissa verk och myndigheter.

[3.]

Jämväl nedre justitierevisionens vaktmästare skulle enligt mitt förut framställda förslag blifva delaktiga af rätt till semester. Då, i fråga om behovet af vikarier under semestertiden, nedre revisionen meddelat, att tjänstgöringens mera inskränkta omfattning under sommar-månaderna gör det öfverflödigt att förordna vikarier för vaktmästarna medan de hafva semester, erfordras icke någon ökning af det å nedre revisionens stat uppförda anslag, af hvilket vikariatsersättningar i allmänhet bestridas.

[4.]
Vaktmästar-
nas semester.

Jag hemställer i denna del, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen

godkänna följande tillägg till de enligt kungl. kungörelse den 16 juni 1911 stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande af de med befattning å ny ordinarie stat för nedre justitierevisionen förenade aflöningsförmåner, nämligen

att enhvar vaktmästare i nedre revisionen må årligen, i den mån sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjuta semester under 15 dagar samt

att vid sjukdomsförfall för förste vaktmästaren, eller när det erfordras för beredande åt honom af semester, annan vaktmästare skall vara skyldig att, om han förordnas att uppehålla förste vaktmästarens befattning, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår, med rätt att därunder, i stället för egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta, vid sjukdomsförfall för förste vaktmästaren de med dennes befattning förenade tjänstgöringspenningar och under hans semester ett mot samma tjänstgöringspenningar svarande belopp.

Rikets hofrätter.

Fasta skrifbiträdens uppförande i stat.

[5.] Vid den lönereglering för rikets hofrätter, som trädde i kraft den 1 januari 1910, blef frågan om inrättande af fasta, i stat uppförda biträdesbefattningar för dem, som inom hofrätterna besörja renskrift och dylika sysslor, lämnad å sido, hufvudsakligen af det skäl att man ville afvakta den allmänna reglering af biträdenas ställning i ämbetsverken, som efter fullbordad utredning angående hithörande förhållanden kunde komma till stånd. Tills vidare uppfördes i hofrätternas stater särskilda anslag för renskrifning, från hvilka hofrätterna äga att anvisa medel till aflönande af erforderliga skrifbiträden.

Nu torde dock berörda fråga böra upptagas till behandling. Såsom framgår af hvad chefen för finansdepartementet förut denna dag yttrat vid föredragning inför Eders Kungl. Maj:t af frågan om fasta biträdens uppförande i stat hos vissa ämbetsverk och myndigheter, äro de grunder för denna frågas lösning, som därvid angifvits och hvilka vunnit Eders Kungl. Maj:ts gillande, afsedda att tillämpas jämväl med afseende å hofrätterna. I yttranden, som dessa afgifvit öfver det af löneregleringskommittén afgifna betänkande, hvilket ligger till grund för chefens för finansdepartementets förslag, hafva ej heller hofrätterna gjort någon erinran mot att biträdesfrågan äfven för deras del nu löses genom fasta biträdens uppförande i stat. Utöfver de allmänna spörsmål, hvilka af chefen för finansdepartementet redan behandlats, återstå emellertid vissa speciella frågor, hvilka böra upptagas särskildt för de olika verk och myndigheter, vid hvilka fasta biträden skulle å stat anställas.

Antalet fasta skrifbiträden.

Först möter då frågan, huru många fasta skrifbiträden böra uppföras i hofrätternas stater med tillämpning af den antagna grundsatsen, att i ett ämbetsverk icke böra anställas flera fasta biträden än att deras arbetskraft kan på ett stadigvarande sätt utnyttjas för statstjänsten i hufvudsakligen samma omfattning som den öfriga ordinarie personalens.

Löneregleringskommitténs betänkande d. 16 juli 1908.

Med denna utgångspunkt beräknade löneregleringskommittén i sitt den 16 juli 1908 afgifna betänkande rörande hofrätterna dessas behof af fasta skrifbiträden sålunda:

I Svea hofrätt syntes erfordras ett skrifbiträde med hufvudsaklig tjänstgöring å sekreterar- och aktuarieexpeditionerna, ett biträde med hufvudsaklig skyldighet att tjänstgöra hos advokatfiskalen och arkivarien, ett biträde å fiskalsexpeditionen samt ett biträde för hvar och en af hofrättens sju ordinarie divisioner eller sammanlagdt 10 biträden. [5.]

För Göta hofrätt afsåg kommittén ett skrifbiträde att hufvudsakligen tillhandagå sekreteraren och arkivarien, ett biträde att hufvudsakligen tjänstgöra hos advokatfiskalen och aktuarien, hvarjämte bägge dessa biträden äfven skulle tillhandagå fiskalerna, samt fyra biträden för hofrättens fyra divisioner eller inalles 6 dylika biträden.

Hvad hofrätten öfver Skåne och Blekinge vidkom, beräknades ett biträde för sekreterarexpeditionen, ett biträde hos advokatfiskalen samt två biträden för de båda divisionerna eller tillhopa 4 biträden.

Kommittén ansåg det emellertid kunna med bestämdhet förut-sättas, att dessa fasta biträden icke skulle kunna under alla omständigheter vara i stånd att medhinna alla för respektive hofrätter förekommande renskrifnings- och dylika arbeten, utan att tidtals andra, tillfälliga arbetskrafter måste i större eller mindre omfattning anlitas.

I yttranden, som i biträdesfrågan afgåfvos af hofrätterna i september 1910, beräknade Svea hofrätt samt hofrätten öfver Skåne och Blekinge sitt behof af biträden i öfverensstämmelse med löneregleringskommittén.

*Hofrätternas
ullåtanden
sept. 1910.*

Göta hofrätt däremot ansåg, att i dess stat borde uppföras 7 biträden eller sålunda ett mera än kommittén beräknat; 4 skulle hufvudsakligen biträda de 4 notarierna och 2 af fiskalerna, ett aktuarien och de 2 öfriga fiskalerna, ett arkivarien samt ett advokatfiskalen och sekreteraren. Hofrätten framhöll såsom en nödvändighet, att det till arkivariens hjälp afsedda skrifbiträdet finge uteslutande biträda denne tjänsteman, och betonade det oundgängliga behofvet för advokatfiskalen att äga tillgång till ett fast anställdt skrifbiträde, som hufvudsakligen hade att under advokatfiskalens tillsyn diarieföra och granska inkomna renovationer af underrätternas protokoll och domböcker, uppsätta, utskrifva och expediera de af denna granskning föranledda skrivelser, i öfrigt verkställa all å advokatfiskalskontoret behöflig renskrift samt biträda advokatfiskalen vid granskningen af stämpelbeläggningen af vissa handlingar vid underrätterna. Denna befattning innehades för det dåvarande af en person, som genom långvarig och väl meriterad tjänstgöring såsom tingsskrifvare förvärfvat insikt och erfarenhet i dylika göromål.

[5.]
Löneregleringskommitténs betänkande d. 29 juni 1911.

Med anledning af detta Göta hofrätts uttalande förklarade löne-regleringskommittén i sitt betänkande den 29 juni 1911, hvilket ligger till grund för chefens för finansdepartementet ofvanberörda föredragning, att det syntes kommittén, som borde ännu någon tids erfarenhet afvaktas, innan i Göta hofrätts stat uppfördes flera ordinarie biträden än de 6 af kommittén beräknade.

Göta hofrätts utlåtande sept. 1911.

Göta hofrätt vidhåller emellertid i sitt i september 1911 afgifna utlåtande öfver sistberörda kommittébetänkande, att i hofrättsens stat borde uppföras 7 skrifbiträden. Till närmare utveckling af sin mening anför hofrätten:

Kommittén hade antagligen i det senare betänkandet utgått från enahanda förutsättning som den, hvilken legat till grund för dess i betänkandet af den 16 juli 1908 gjorda beräkning af det för hofrätten behöfliga antalet fast anställda skrifbiträden, eller att det skrifbiträde, som af kommittén afsetts att hufvudsakligen biträda aktuarien och fiskalerna, skulle vara i stånd att därjämte lämna advokatfiskalen erforderlig hjälp.

Hofrätten tillåte sig emellertid att fortfarande såsom sin bestämda mening uttala, att, därest det skulle blifva för advokatfiskalen möjligt att på ett tillfredsställande och för det allmänna gagneligt sätt utföra de med hans ämbete förenade viktiga åligganden, det vore nödvändigt, att han ägde tillgång till ett å advokatfiskalskontoret anställt och för honom hufvudsakligen afsedt skrifbiträde. Den tid, som det hos aktuarien anställda skrifbiträdet någon gång kunde hafva öfrigt, sedan skrifbiträdet lämnat aktuarien och fiskalerna nödigt biträde och som af detta skrifbiträde användes att lämna öfriga hofrättsens tjänstemän det biträde, som kunde vara erforderligt, vore ej tillnärmelsevis tillräcklig för att biträdet skulle kunna lämna advokatfiskalen det biträde, hvaraf han vore i behof, hvartill komme, att detta biträde under de timmar, aktuariekontoret hölles öppet för allmänheten, vore bundet vid sin plats å detta kontor och således ej kunde infinna sig till tjänstgöring å advokatfiskalskontoret.

Uti sitt yttrande af september 1910 hade hofrätten uttalat den uppfattningen, att det å advokatfiskalskontoret anställda skrifbiträdet skulle kunna därjämte tillhandagå sekreteraren. Ehuru advokatfiskalen ansåge, att den erfarenhet, som vunnits under den tid, som förflutit sedan nyssberörda yttrande afgifvits, visade, att det å advokatfiskalskontoret anställda skrifbiträdet ej utan men för sina egentliga göromål kunde biträda sekreteraren, vore hofrätten dock ej fullt öfvertygad om

[5.]

riktigheten af denna advokatfiskalens uppfattning. Skulle emellertid i framtiden advokatfiskalens mening visa sig vara grundad, torde hofrätten få vidtaga andra anordningar för att sekreteraren kunde erhålla den hjälp, han behöfde.

Med afseende å behovet för hofrätten af ett sjunde skrifbiträde ville hofrätten därjämte erinra om det förhållande, att medan beloppet af det i staten för Svea hofrätt upptagna anslaget till amanuenser m. m. vore bestämdt med hänsyn därtill, att hos hofrättens tjänstemän skulle vara anställda 4 amanuenser, beloppet af det i Göta hofrätts stat upptagna anslag för samma ändamål vore bestämdt med hänsyn därtill, att hos hofrättens tjänstemän skulle vara anställd allenast en amanuens.

*Departements-
chefen.*

De upplysningar, Göta hofrätt lämnat i sitt sistnämnda utlåtande, synas mig gifva vid handen, att för denna hofrätt biträdesbefattningarnas antal bör bestämmas till 7, särskildt med hänsyn till göromålen å advokatfiskalkontoret, hvilkas behöriga fullgörande torde kräva, att advokatfiskalen, hvilken icke såsom motsvarande tjänsteman i Svea hofrätt biträdes af en amanuens, sättes i tillfälle att begagna sig, åtminstone till största delen, af ett skrifbiträdes arbetskraft. Då det synes mig vara vederbörligen utredt, att full och stadigvarande sysselsättning inom hofrätten finnes för 7 skrifbiträden, finner jag mig böra tillstyrka hofrättens förslag, att biträdesbefattningar till detta antal uppföras i hofrättens stat. Löneregleringskommittén har ju ej heller velat bestämdt bestrida, att behof af så stor biträdespersonal i denna hofrätt förefinnes.

Vidkommande de öfriga hofrätterna har jag intet att erinra mot att i Svea hofrätt anställas 10 samt i hofrätten öfver Skåne och Blekinge 4 fasta skrifbiträden.

Att i allmänhet hofrätternas skrifbiträden böra i fråga om aflöningen hänföras till den af löneregleringskommittén föreslagna normaltyp för fasta biträden i ämbetsverken, därom råder ej meningsskiljaktighet. Enligt denna normaltyp skulle begynnelseaflöningen vara å ort, där ortstillägg skulle utgå, 1,200 kronor, och å andra orter 1,050 kronor, hvartill för samtliga kunde komma två ålderstillägg å 200 kronor, efter 5 och 10 år, så att slutaflöningen blefve resp. 1,450 och 1,600 kronor.

För vissa af sina skrifbiträden hafva dock hofrätterna ansett en något högre aflöning böra bestämmas.

Härom innehöllo hofrätternas utlåtanden af september 1910 följande.

*De fasta biträdenas
aflöning.*

*Hofrätternas
utlåtanden
sept. 1910.*

[5.]

Svea hofrätt anförde, att det biträde, som vore afsedt för aktuariekontoret och där skulle handhafva hela uppbördens af stämpelmedel till utgående expeditioner, borde erhålla något högre aflöning än den för skrifbiträden i allmänhet gällande, helst vid detta uppdrags fullgörande förlust genom felräkning knappast kunde alldeles undvikas.

För motsvarande biträde i Göta hofrätt hemställde denna hofrätt om en begynnelseaflöning af 1,200 kronor.

Hofrätten öfver Skåne och Blekinge slutligen ansåg, att, då de göromål, som ålåg advokatfiskalens och sekreterarens skrifbiträden, vore af mera kvalificerad beskaffenhet, i det dessa biträden jämväl vore selsatta med förande af diaries, rotlar m. m., något högre aflöning borde tillerkännas dessa båda biträden. För skrifbiträdet hos sekreteraren syntes begynnelseaflöningen skäligen kunna sättas till 1,200 kronor, medan för advokatfiskalens manliga biträde, som hade en mängd växlande och ansvarsfulla åligganden, i det han biträdde advokatfiskalen med så godt som alla å dennes expedition förekommande göromål, begynnelseaflöningen icke syntes böra understiga 1,350 kronor.

Löneregleringskommitténs betänkande d. 29 juni 1911.

Löneregleringskommittén föreslog i betänkandet den 29 juni 1911, jämte normaltypen, endast en ytterligare aflöningstyp, nämligen för biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter, hvilka biträden skulle i begynnelseaflöning erhålla 1,600 kronor och, där ortstillägg ej förekomme, 1,450 kronor. Beträffande hofrätternas biträden uttalade kommittén, att kommittén icke kände sig öfvertygad om att något eller några af dem borde hänföras till nämnda högre aflöningsgrad.

Hofrätternas utlåtanden sept. 1911.

I sina utlåtanden i anledning af kommittébetänkandet äro emellertid hofrätterna fortfarande af den mening att berörda 4 skrifbiträden borde få uppbära något högre aflöning än de öfriga biträdena.

Svea hofrätt nämner ej heller nu något belopp, hvarmed aflöningen för biträdet å dess aktuariekontor borde höjas, men i ett af hofrättens advokatfiskal i frågan afgifvet yttrande framhålles såsom skäligt, att detta biträde utöfver normalaflöningen erhöle ett årligt belopp af omkring 100 kronor i felräkningspenningar.

De båda andra hofrätterna förorda de af dem förut angifna högre aflöningsbeloppen för de 3 ifrågavarande skrifbiträden, som skulle hos dem anställas å ordinarie stat.

Departementschefen.

På sätt löneregleringskommittén erinrat, torde man icke kunna påstå, att något af de 4 biträden, hvilka hofrätterna ansett böra i

[5.]

aflöningshänseende ställas öfver normaltypen, skulle få så kvalificerade arbetsuppgifter att de skäligen kunna göra anspråk på att blifva upptagna i den högre aflöningsgrad, som afsetts för biträden, hvilkas arbete kvalitativt väsentligt skiljer sig från deras, som skola syssla med vanligt renskrifningsarbete och därmed närmast jämförliga göromål. Att de i någon mån få äfven andra bestyr sig anförtrödda, bör, då det ansetts lämpligt att jämte normaltypen (och en för verk med längre daglig arbetstid än den vanliga afsedd mellantyp) inrätta endast en högre aflöningsstyp, icke föranleda, att större aflöning än den normala tillägges dem. Det må ock erinras, att i fråga om 3 af de 4 biträden, som hofrätterna velat tillgodose med högre aflöning, föreslagits lönesatser, som ligga närmare normaltypen än den högre typen, samt att det fjärde — biträdet hos advokatfiskalen i hofrätten öfver Skåne och Blekinge — för hvilket denna hofrätt hemställt om en aflöning, som ligger närmare den högre typen, synes hafva i hufvudsak enahanda åligganden som det hos Göta hofrätts advokatfiskal anställda biträdet, hvilket ej föreslagits till annan aflöning än den normala. Jag finner mig alltså icke böra med afseende å något af de 21 skrifbiträden, som skulle erhålla anställning å stat hos hofrätterna, tillstyrka afvikelse från de normala aflöningsbeloppen.

Beträffande aflöningsens fördelning i lön och tjänstgöringspenningar torde, på sätt jag förut i dag anført då fråga var om nedre justitirevisionens skrifbiträden, densamma böra ske så att, af begynnelse-aflöningen, 700 kronor få utgöra lön och 350 kronor tjänstgöringspenningar.

Bland de specialfrågor rörande skrifbitrådets uppförande i stat, som skulle behandlas särskildt för hvarje verk, är den, i hvilken mån biträde, som före anställandet å stat tjänstgjort inom verket, må för åtnjutande af åldertillägg tillgodoräkna sig sådan tidigare tjänstgöring.

I detta hänseende synes den regel i allmänhet komma att stadgas, att skrifbiträde, som vid ikraftträdande af ny aflöningsstat är anställdt i ett verk och antages till biträde å den nya staten, skall äga att för åtnjutande af löneförhöjning räkna sig till godo den tid, biträdet därförinnan innehaft stadig anställning i verket. För skrifbiträdena i nedre justitierevisionen, där biträdesbefattningar från och med innevarande år äro uppförda i stat, har emellertid stadgats, att det må ankomma på Kungl. Maj:ts pröfning, om och i hvad mån biträde i berörda ställning skall äga att i fråga om ålderstillägg räkna sig till godo den föregående tjänstgöringen i ämbetsverket. Anledningen till denna afvikelse från regeln föranleddes af de särskilda förhållanden i fråga om skrifbiträdenas

**Tjänsteårs
beräkning
för tid före
uppförande
i stat.**

[5.] aflöning, som intill detta år rådt i nedre revisionen, i det att biträdena hufvudsakligen erhållit betalning icke af staten utan af tjänstemän i nedre revisionen, åt hvilka anslagits särskilda renskrifningspenningar. Då likartade förhållanden varit rådande i hofrätterna, synes mig vara skäl att för de fasta skrifbiträdena därstädes meddela samma stadgande i förevarande afseende som det för nedre revisionens skrifbiträden gällande.

Endast kvinnliga eller äfven manliga biträden?

Att skrifbiträdesbefattningarna i ämbetsverken fortfarande såsom hittills komma att i de allra flesta fall blifva besatta med kvinnor, äfven om ej föreskrift gifves, som utestänger männen, har antagits såsom visst. Huruvida dylik föreskrift bör meddelas, är emellertid föremål för olika meningar och har ansetts böra afgöras för hvarje särskildt verk.

Löneregleringskommitténs betänkande d. 29 juni 1911.

Löneregleringskommittén fann såväl den relativt låga aflöningen som beskaffenheten af de göromål, som komme att åligga ifrågavarande biträden, utgöra anledning att låta befattningarna bestridas af kvinnliga innehafvare. Kommittén föreslog dock viss anordning för att icke manliga skrifbiträden, som för närvarande äro anställda hos några myndigheter, icke genom kvinnliga biträdens uppförande i ordinarie stat skulle komma att oförvålladt mista den ställning, de nu intaga.

Hofrätternas utlåtanden sept. 1911.

Mot kommitténs förslag i denna del gjordes erinringar af Göta hofrätt samt hofrätten öfver Skåne och Blekinge.

Göta hofrätt framhöll, att vissa af de göromål, som tillkomme det hos arkivarien anställda skrifbiträdet, såsom sysslandet med de ofta otympliga arkivvolymerna, vore till sin beskaffenhet sådana att de ej lämpligen kunde utföras af en kvinna, samt att, hvad anginge skrifbiträdesplatsen å advokatfiskalskontoret, det syntes, som om det ej borde förvägras hofrätten att, där så kunde befinnas lämpligt, besätta denna plats med manlig innehafvare. Det vore nödvändigt, att sistberörda skrifbiträde vore i besittning af vissa insikter — kännedom om göromålen vid underrätterna — för att biträdet skulle kunna nöjaktigt fylla sin plats. Vid platsens tillsättande skulle det kunna lätteligen inträffa, att hofrätten icke ägde tillgång till någon kvinnlig aspirant med dylik kvalifikation, och det skulle ju vara i hög grad olämpligt, om hofrätten till följd af den af kommittén föreslagna ifrågavarande bestämmelsen skulle vara förhindrad att för platsen antaga en för densamma fullt kvalificerad person. Hofrätten hemställde därför, att det måtte stå hofrätten öppet att af de 7 skrifbiträdesplatser, som, enligt hvad hofrätten

hemställt, borde uppföras å hofrättens stat, besätta 2 med manliga innehafvare. [5.]

Hofrätten öfver Skåne och Blekinge ansåg giltig anledning att lämna kvinnor företräde till biträdesbefattningar af ifrågavarande slag icke förefinnas. Erfarenheten hade gifvit vid handen, att en stor del af de göromål, som utförts af det manliga skrifbiträdet hos advokatfiskalen, hvilken tillika är arkivarie, icke lämpligen kunnat uppdragas åt ett kvinnligt biträde. I hvarje fall syntes friheten vid tillsättande af denna tjänst ej böra inskränkas i vidare mån än genom uttalande af det önskemålet, att kvinnor borde i första hand komma i åtanke.

*Departements-
chefen.*

Hvad Göta hofrätt samt hofrätten öfver Skåne och Blekinge anført torde utvisa, att skrifbiträdesbefattningarnas förbehållande uteslutande för kvinnor kunde i vissa fall blifva olägligt. Med hänsyn härtill torde vara lämpligast att för hofrätternas del icke meddela någon bestämmelse, att skrifbiträdena skola vara kvinnor. Såsom chefen för finansdepartementet framhållit, komma säkerligen i allt fall förhållandena att gestalta sig så, att det öfvervägande antalet befattningar af ifrågavarande art blifva besatta med kvinnor. Hvad särskildt hofrätterna beträffar uttalade också vid behandlingen af frågan om hofrätternas lönereglering dåvarande chefen för justitiedepartementet såsom sin öfvertygelse, att det, åtminstone i allmänhet, skulle befinnas lämpligare att å dessa befattningar anställa kvinnor än män, men han ansåg hinder icke böra förefinnas för hofrätterna att undantagsvis anställa manligt biträde, om sådant skulle anses ändamålsenligare.

I hofrätternas stater äro, utom aflöningarna för presidenterna, hofrättsråden, tjänstemännen och vaktmästarna, upptagna följande anslag: *Ändringar
beträffande
vissa anslag.*

	Svea hofrätt.	Göta hofrätt.	Hofrätten öfver Skåne och Blekinge.
till arfvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar samt gratifikationer till extra ordinarie tjänste- män	kr. 23,250: —	kr. 12,000: —	kr. 6,000: —
för renskrifning	» 20,000: —	» 10,100: —	» 6,400: —

Enligt den af löneregleringskommittén verkställda beräkning, som låg till grund för bestämmande af renskriftsanslagens belopp, skulle

[5.]

i Svea hofrätt

till aflöning åt 10 fasta (ehuru icke i stat uppförda) skrifbiträden samt till godtgörande af vikarier för dem vid semester och, inom vissa gränser, vid sjukdomsfall åtgå, efter 1,700 kronor för hvarje biträde, ... kr. 17,000: —
 för tillfällig renskrifning ..... » 3,000: —

i Göta hofrätt

till aflöning åt 6 fasta biträden jämte vikariatsersättningar, efter 1,350 kronor för hvarje biträde, ... kr. 8,100: —
 för tillfällig renskrifning ..... » 2,000: —

i hofrätten öfver Skåne och Blekinge

till aflöning åt 4 fasta biträden jämte vikariatsersättningar, efter 1,350 kronor för hvarje biträde, ... kr. 5,400: —
 för tillfällig renskrifning ..... » 1,000: —

Beträffande dessa anslag måste vissa förändringar göras, i händelse skrifbiträdesbefattningar uppföras i staterna såsom själfständiga tjänster.

*Hofrätternas
 utlåtanden
 sept. 1910.*

I sina utlåtanden af september 1910 yttrade hofrätterna, att, vid bifall till förslagen om fasta skrifbiträdens uppförande i stat, anslagen till renskrifning kunde minskas med belopp, motsvarande sammanlagda begynnelseaflöningarna för de i staten uppförda biträdena.

*Lönereglerings-
 kommitténs be-
 tänkande å.
 29 juni 1911.*

Löneregleringskommittén, som för hvarje hofrätt förordade uppförande i stat af samma antal fasta skrifbiträden som kommittén beräknat vid sina kalkyler beträffande renskrifningsanslagen, antog, att dessa anslag i anledning af förändringen borde minskas med de däri ingående belopp för fasta skrifbiträden.

Däremot borde anslagen till amanuensarfvoden, vikariatsersättningar m. m. ökas *dels* med de belopp, som borde vara att tillgå till arfvoden åt vikarier under biträdenas semester, *dels ock* med belopp, som vid biträdens tjänstledighet för sjukdom kunde utöfver biträdes frånträdda tjänstgöringspenningar erfordras för vikariens godtgörande. I det förra afseendet beräknade kommittén för hvarje biträde en månads vikariatsarfvode med 75 kronor, och i det senare synes kommittén hafva upptagit omkring 100 kronor för hvarje biträde (äfven vikarie för sjukt skrifbiträde borde godtgöras med 75 kronor i månaden); alltså tilhopa omkring 175 kronor för hvart af kommittén föreslaget biträde å stat.

[5.]

De ökningar, kommittén i nu berörda hänseenden föreslog å amanuensanslagen, skulle sålunda i ungefärliga tal uppgå för Svea hofrätt till 1,750 kronor, för Göta hofrätt till 1,050 kronor samt för hofrätten öfver Skåne och Blekinge till 700 kronor.

Därjämte och då det icke finnes anledning att i staterna upptaga särskilda anslag för tillfällig renskrifning, ansåg kommittén, att därför afsedda medel kunde, på sätt i allmänhet ägde rum i afseende å centrala ämbetsverk, sammanslås med amanuensanslagen.

Kommittén hemställde alltså, att i staterna för rikets hofrätter skulle, med uteslutande af nuvarande anslag för renskrifning, under titel »till arfvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar, tillfällig renskrifning samt gratifikationer till extra ordinarie tjänstemän» upptagas i afrundade tal för Svea hofrätt 28,000 kronor, för Göta hofrätt 15,000 kronor och och för hofrätten öfver Skåne och Blekinge 7,700 kronor.

I anledning af denna kommitténs hemställan har från hofrätternas sida ej förekommit annan erinran än att Göta hofrätt anfört, att, därest dess förslag om anställande i hofrätten af ett skrifbiträde utöfver de af kommittén upptagna samt om högre aflöning för aktuariens skrifbiträde bifölles, motsvarande förhöjning borde vidtagas i det af kommittén till vikariatsersättningar för hofrättens skrifbiträden beräknade belopp.

*Hofrätternas
utlåtanden
sept. 1911.*

Hvad angår Svea hofrätt samt hofrätten öfver Skåne och Blekinge ansluter jag mig till kommitténs förslag rörande amanuensanslagens belopp.

*Departements-
chefen.*

Uppförandet i Göta hofrätts stat af 7 skrifbiträden i stället för af kommittén föreslagna 6 bör, på sätt hofrätten påpekat, medföra någon ökning i de till vikariatsersättningar afsedda medel. Men denna ökning, efter angifna grunder beräknad till 175 kronor, torde mera än uppvägas därigenom att af samma anledning för tillfällig renskrifning icke för framtiden torde behövas så stort belopp som hittills, eller 2,000 kronor. Enligt upplysningar, som jag från hofrätten erhållit, lär det vara tillräckligt att i sistberörda hänseende beräkna ett belopp af 1,300 kronor. Det under förändrad benämning upptagna amanuensanslaget, från hvilket samtliga dessa utgifter framdeles skulle bestridas, skulle sålunda kunna i det hela nedsättas från kommitténs siffra 15,000 kronor till, i rundt tal, 14,500 kronor.

På grund af hvad jag i den nu föreliggande frågan anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

Andra hufvudtiteln.

[5.]

att godkänna

dels följande tillägg till och ändringar i de år 1909 fastställda stater för rikets hofrätter, nämligen att i staterna uppföras för Svea hofrätt 10, för Göta hofrätt 7 samt för hofrätten öfver Skåne och Blekinge 4 skrifbiträden, enhvar med lön 700 kronor och tjänstgöringspenningar 350 kronor samt, i Svea hofrätt, ortstillägg 150 kronor, eller sålunda begynnelseaflöning i Svea hofrätt 1,200 kronor och i de andra hofrätterna 1,050 kronor, hvarjämte, i samtliga hofrätterna, lönen skall kunna efter 5 år höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor,

att de i staterna nu uppförda anslag »för renskrifning», för Svea hofrätt å 20,000 kronor, för Göta hofrätt å 10,100 kronor och för hofrätten öfver Skåne och Blekinge å 6,400 kronor, uteslutas samt

att, i stället för anslagen »till arfvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar samt gratifikationer till extra ordinarie tjänstemän», för Svea hofrätt å 23,250 kronor, för Göta hofrätt å 12,000 kronor och för hofrätten öfver Skåne och Blekinge å 6,000 kronor, upptagas anslag »till arfvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar, tillfällig renskrifning samt gratifikationer till extra ordinarie tjänstemän», för Svea hofrätt å 28,000 kronor, för Göta hofrätt å 14,500 kronor samt för hofrätten öfver Skåne och Blekinge å 7,700 kronor,

dels ock följande tillägg till de enligt kungl. kungörelse den 18 september 1909 stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande af aflöning enligt sagda aflöningsstater, nämligen

att för skrifbiträde å hofrätts stat skola gälla de af chefen för finansdepartementet föreslagna, i statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag upptagna allmänna villkor och bestämmelser i fråga om fasta biträden hos vissa verk och myndigheter samt

att beträffande skrifbiträde, som vid början af år 1913 är anställt hos hofrätt och antages till biträde å dess stat, det må ankomma på Kungl. Maj:ts pröfning, om och i hvad mån biträdet för åtnjutande

af löneförhöjning skall äga räkna sig till godo den [5.] föregående tjänstgöringen vid hofrätten.

Vid bifall till det af mig framställda förslaget skulle hofrätternas stater komma att något minskas. Ställningen skulle blifva följande:

	Svea hofrätt.		Göta hofrätt.		Hofrätten öfver Skåne och Blekinge.	
	Kronor.		Kronor.		Kronor.	
Anslagen för renskrifning bortfalla med	20,000		10,100		6,400	
hwaremot aflöningar till skrifbiträden å stat uppföras med	12,000		7,350		4,200	
och förändringarna beträffande amanuensanslagen medföra ökning med	4,750	16,750	2,500	9,850	1,700	5,900
Total minskning	3,250		250		500	

Då staterna för närvarande sluta för Svea hofrätt å ..... kronor 396,050: —
 » Göta hofrätt å ..... » 234,250: —
 » hofrätten öfver Skåne och Blekinge å ..... » 118,550: —,
 skulle alltså de nya slutsummorna blifva
 » Svea hofrätt ..... » 392,800: —
 » Göta hofrätt ..... » 234,000: —
 » hofrätten öfver Skåne och Blekinge ..... » 118,050: —;

och skulle anslaget till Svea hofrätt med därunder lydande justitiestat, nu 770,337 kronor, minskas till 767,087 kronor, anslaget till Göta hofrätt med därunder lydande justitiestat, nu 518,763 kronor, minskas till 518,513 kronor samt anslaget till hofrätten öfver Skåne och Blekinge, nu 222,963 kronor minskas till 222,463 kronor.

Med anslutning till hvad jag i det föregående yttrat i fråga om semesters beredande åt vaktmästare i centrala verk och öfverrätter får jag meddela, att enligt de utlåtanden, som i denna fråga inkommit från rikets tre hofrätter, tjänstgöringen under somrarna kan anordnas så att den föreslagna semestern af 15 dagar för hvar vaktmästare kan beviljas utan att några vikariatförordnanden behöfva ifrågakomma och sålunda kostnad för statsverket uppstå.

[6.]
 Vaktmästar-
 nas semester.

[6.] Min hemställan beträffande semester för hofrättsvaktmästarna är, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

godkänna följande tillägg till de enligt kungl. kungörelse den 18 september 1909 stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande af aflöning enligt nya aflöningsstater för rikets hofrätter, nämligen

att enhvar vaktmästare i hofrätt må årligen, i den mån sådant kan ske utan hinder för göromålsens behöriga gång, åtnjuta semester under 15 dagar samt

att vid sjukdomsförfall för förste vaktmästare, eller när det erfordras för beredande åt honom af semester, annan vaktmästare skall vara skyldig att, om han förordnas att uppehålla förste vaktmästarens befattning, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår, med rätt att därunder, i stället för egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta, vid sjukdomsförfall för förste vaktmästaren de med dennes befattning förenade tjänstgöringspenningar och under hans semester ett mot samma tjänstgöringspenningar svarande belopp.

Fångvården.

[7.]
Ändring be-
träffande af-
löningen åt
fångvårdesty-
relsens skrif-
biträde.

Af samma anledning, som jag under punkten 3 här ofvan föreslagit viss ändring i fråga om förhållandet mellan lön och tjänstgöringspenningar för nedre justitierevisionens skrifbiträden samt att vissa allmänna lönevillkor skulle gälla för dessa biträden, har jag att göra motsvarande hemställan beträffande det skrifbiträde, som enligt beslut vid 1910 års riksdag uppförts i fångvårdsstyrelsens stat och hvilket biträde uppbär lön af 600 kronor och tjänstgöringspenningar af 450 kronor samt jämväl i öfrigt samma aflöningsförmåner som skrifbiträdena i nedre revisionen.

Eders Kungl. Maj:t torde vilja föreslå Riksdagen

att godkänna

dels sådan ändring i den år 1910 fastställda aflöningsstat för fångvårdsstyrelsen, att för det däri

uppförda skrifbiträde lönen höjes från 600 kronor till 700 kronor men tjänstgöringspenningarna sänkas från 450 kronor till 350 kronor,

[7.]

dels ock det tillägg till de enligt kungl. kungörelse den 30 september 1910 stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i sagda stat upptagna aflöningsförmåner, att för det däri uppförda skrifbiträde skola gälla de af chefen för finansdepartementet föreslagna, i statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag upptagna allmänna villkor och bestämmelser i fråga om fasta biträden hos vissa verk och myndigheter.

Det sista af de verk under justitiedepartementet, beträffande hvilka mitt förslag om rätt till semester för vissa vaktmästare föranleder hemställan inför Eders Kungl. Maj:t, är fångvårdsstyrelsen. Till vikarier för dess vaktmästare under föreslagen semester af 15 dagar skulle utgå ersättning från det å styrelsens stat uppförda anslag till arfvoden och flitpenningar åt extra biträden, vikariatsersättningar m. m., men styrelsen har ej ifrågasatt, att detta anslag skulle behöfva ökas för att lämna tillgång till dylika ersättningar.

[8.]

Vaktmästarnas i fångvårdsstyrelsen semester.

Jag anhåller få hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen

godkänna följande tillägg till de enligt kungl. kungörelse den 30 september 1910 stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i ny aflöningsstat för fångvårdsstyrelsen upptagna aflöningsförmåner, nämligen

att enhvar vaktmästare i fångvårdsstyrelsen må årligen, i den mån sådant kan ske utan hinder för göromålen behöriga gång, åtnjuta semester under 15 dagar samt

att vid sjukdomsförfall för förste vaktmästaren, eller när det erfordras för beredande åt honom af semester, annan vaktmästare skall vara skyldig att, om han förordnas att uppehålla förste vaktmästarens befattning, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår, med

[8.]

rätt att därunder, i stället för egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta, vid sjukdomsförfall för förste vaktmästaren de med dennes befattning förenade tjänstgöringspenningar och under hans semester ett mot samma tjänstgöringspenningar svarande belopp.

[9.]

Tillägg till
lönevillkoren
för fång-
vårdsstaten.

Då Kungl. Maj:t för 1910 års riksdag framlade förslag till ny löneroglering för fångvårdsstaten, upptogs bland ifrågasatta aflöningsvillkor (2:dra hufvudtiteln, sid. 162), att innehafvare af ordinarie befattning vid fångvårdsstaten skulle äga att i fråga om rätt till ålderstillägg räkna sig till godo tid, hvarunder han innehaft motsvarande eller jämförlig befattning vid statens uppfostringsanstalt å Bona. Hemställan om ett sådant aflöningsvillkor hade gjorts af lönerogleringskommittén i anledning af hvad kommittén i motsvarande hänseende föreslagit i ett angående nämnda anstalt afgifvet betänkande, hvilket lades till grund för Kungl. Maj:ts till samma riksdag aflåtna lönerogleringsförslag beträffande anstalten.

Riksdagen, som i hufvudsak biföll den föreslagna lönerogleringen för fångvårdsstaten, afslog däremot framställningen rörande uppfostringsanstalten. Vid sådant förhållande uteslöt Riksdagen berörda punkt i lönevillkoren för fångvårdsstaten.

Sedan emellertid Kungl. Maj:t till 1911 års riksdag aflåtit ett i vissa delar ändradt förslag till löneroglering för anstalten å Bona, blef detta af Riksdagen, med någon jämkning, godkänt. Bland de aflöningsbestämmelser, som Kungl. Maj:t med afseende å den nya staten för anstalten utfärdat den 15 december 1911, ingår stadgande, att innehafvare af befattning vid anstalten skall äga att i fråga om rätt till ålderstillägg räkna sig till godo tid, hvarunder han varit innehafvare af motsvarande eller jämförlig befattning vid fångvårdsstaten.

Anledningen till den motsvarande föreskriftens uteslutande bland lönevillkoren för fångvårdsstaten har sålunda förfallit; och då det torde vara lämpligt, att den nu åter upptages, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen

godkänna följande tillägg till de enligt kungl. kungörelse den 30 september 1910 stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande af de enligt ny stat för fångvårdsstaten med ordinarie befattning vid samma stat förenade aflöningsförmåner, att innehafvare af dylik

befattning må i fråga om rätt till ålderstillägg räkna sig till godo tid, hvarunder han innehaft motsvarande eller jämförlig befattning vid statens uppfostringsanstalt å Bona.

[9.]

Sedan 1910 års riksdag uttalat som sin mening, att de statsförvaltningar, som läte persedlar tillverkas vid fångvårdsanstalterna, skäli- gen borde gälda icke blott, såsom nu, ersättning för arbetsmaterialierna, utan lämplig andel i samtliga kostnader för tillverkningen, anbefalldes fångvårdsstyrelsen att verkställa utredning i denna fråga.

I förra årets statsverksproposition (2:dra hufvudtiteln, sid. 96) meddelades, att fångvårdsstyrelsen ännu ej slutfört den påbörjade utredningen.

Numera har fångvårdsstyrelsen, efter utredningens fullbordande, i skrifvelse den 22 september 1911 framlagt resultatet af densamma jämte förslag i ämnet.

Då emellertid styrelsens sålunda afgifna framställning för utlå- tande remitterats till de ämbetsverk, som för särskilda statsförvaltningars behof anlita fångvården för tillverkning af persedlar, och svar å dessa remisser vid slutet af år 1911 icke fullständigt inkommit, är det ej möjligt att i förevarande proposition upptaga frågan till behandling.

De ordinarie fångvårdsanslagen äro fem: ett till fångvårdsstyrelsen, ett bestämdt anslag till fångars vård och underhåll, ett förslagsanslag till samma ändamål, ett förslagsanslag till ålderstillägg åt befattnings- hafvare vid fångvården och ett reservationsanslag till vård och underhåll af straffängelser och kronohäkten.

Förslag är nu af fångvårdsstyrelsen, i dess ofvanberörda skrifvelse den 22 september 1911, väckt därom, att reservationsanslaget till vård och underhåll af straffängelser och kronohäkten skulle uppgå i för- slagsanslaget till fångars vård och underhåll. Det förra anslaget utgör enligt 1912 års riksstat 40,000 kronor, hvartill komma vissa bidrag från kommuner med omkring 2,100 kronor, så att hela tillgången för ifråga- varande ändamål uppgår till omkring 42,100 kronor. Det senare ansla- gets belopp enligt sagda riksstat är 1,375,000 kronor.

Förvaltningen af de till fångars vård och underhåll anslagna medel äfvensom befattningen med byggnader och reparationer af länens fän- gelser öfverflyttades till fångvårdsstyrelsen genom kungl. bref den 23 och den 30 november 1841. Det anslag, som för sistnämnda ändamål

Fångvårdens kostnader för persedeltill- verkning åt andra stats- förvaltningar.

[10.]
Reservations-
anslagets till
vård och un-
derhåll af
straffängelser
och krono-
häkten upp-
gående i för-
slagsanslaget
till fångars
vård och un-
derhåll.

[10]. anvisades, kvarstod dock fortfarande under sjunde hufvudtiteln, hvarifrån det utanordnades till fångvårdsstyrelsens disposition af det under finansdepartementet lydande ämbetsverk, åt hvilket vården om kronans hus och byggnader i allmänhet var uppdragen. Först år 1858 blef anslaget af Rikets Ständer öfverflyttadt till andra hufvudtiteln, såsom reservationsanslag, för att utan all inblandning med förslagsanslaget till fångars vård och underhåll af fångvårdsstyrelsen handhafvas och redovisas.

I olikhet härmed bestredos vid öfriga under fångvårdsstyrelsen lydande anstalter byggnads- och reparationskostnaderna af nämnda förslagsanslag. Detta är ock fortfarande förhållandet.

För ifrågavarande arbeten öfverlämnar styrelsen årligen till Kungl. Maj:ts pröfning och fastställelse förslag till stater, dels å reservationsanslaget i fråga om straffängelserna och kronohäktena och dels å förslagsanslaget till fångars vård och underhåll i fråga om centralfängelser och tvångsarbetsanstalter. I sistnämnda stat ingå ock byggnads- och reparationsarbetena vid de nya eller tillbyggda centralfängelserna å Härlanda vid Göteborg och i Härnösand, hvilka i sig upptagit de förutvarande länsfängelserna i dessa städer. För sagda länsfängelser däremot, så länge de som sådana kvarstodo, utgick byggnads- och underhållskostnaden af reservationsanslaget.

*Fångvårds-
styrelsen.*

Till motivering af förslaget om sammanslagning af ifrågavarande båda anslag har fångvårdsstyrelsen anfört följande.

Under de årtionden från och med 1840-talet, hvarunder de nya läns- och kronohäktena hufvudsakligen uppfördes med därför anvisade betydande statsanslag jämte bidrag af kommuner, hade i förhandenvarande förhållanden funnits grundadt skäl att för redovisning af underhållsutgifterna vid de gamla läns- och kronohäktena och efterhand äfven vid nyuppförda sådana behålla kvar det från annan hufvudtitel ärfda särskilda underhållsanslaget.

En bidragande orsak till den fortbestående särskillnaden i berörda afseende för läns- och kronohäktena hade väl ock legat i deras ända till senare tid behållna särskilda ställning såsom ej hörande under fångvårdsstyrelsens direkta inseende. Detta hade emellertid nu ändrats genom den vid 1910 års riksdag genomförda nya fängelseorganisationen och Kungl. Maj:ts i sammanhang därmed utfärdade nya instruktion för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten den 16 december 1910.

Äfven beträffande sin användning vore straffängelserna numera jämställda med centralfängelserna. Likasom i fråga om dessa senare

vore fallet, uppsamlades äfven till straffängelserna för sysselsättning med där förekommande arbeten därtill lämpliga fångar från olika delar af landet. Det vore endast i namnet och storleken som skillnaden låge.

Såsom styrelsen i flera till Kungl. Maj:t aflåtna skrivelser haft anledning framhålla, vore det ifrågavarande reservationsanslaget väl knappt för att räcka till, då oväntade större reparationsbehof tillstötte. Till belysande häraf torde från förhållandena under år 1911 följande få nämnas. Enligt den fastställda staten å anslaget för året hade för oförutsedda behof reserverats 4,205 kronor. Detta belopp borde också vara tillräckligt för dylika behof af mindre omfattning. Men så hade under sommaren från kronohäktet i Sundsvall, som uppvärmdes med eldning i ugnar, gjorts anmälan, att eldrörssystemet genom hela häktet vore förfallet, så att eldning i ugnarna icke kunde äga rum utan fara för ellsolycka. De i följd häraf nödvändiga åtgärderna hade dragit en kostnad af 1,150 kronor. Och därjämte hade för åtgärd till åstadkommande af brandfrihet under cellkorridorernas golv i kronohäktet i Ystad, i anledning af anmärkning af 1911 års riksdags revisorer, för nödvändig reparation af skada å fängelsetaket och af ringmuren vid straffängelset i Gäfle samt för oförutsedda reparationsbehof vid straffängelset i Örebro och kronohäktet i Visby måst medgifvas tillsammans öfver 2,200 kronor. För dessa och andra under året tillkomna oförutsedda utgifter hade styrelsen visserligen äfven haft att tillgå reservation från föregående år å anslaget. Men då denna till största delen tagits i anspråk för en enligt nådigt bref den 28 sistlidne april medgifven anordning i Uppsala slots södra torn af bostäder åt befattningshafvare vid straffängelset i Uppsala, kunde tillgångarna på anslaget endast med den försiktigaste sparsamhet fås att räcka till, och detta under förutsättning att icke före årets slut något oförutsedt hände, som kräfde omedelbar kostsammare åtgärd.

Att det icke alltid kunde lyckas sålunda begränsa utgifterna, visade förhållandet år 1903, då anslaget till följd af oförutsedda omständigheter öfverskridits med ett belopp af 2,437 kronor 37 öre, som dock betäckts af följande års anslag. Visserligen hade härom af Riksdagens revisorer gjord anmärkning icke ledt till någon Riksdagens åtgärd, men efter de anmärkningar, som vid 1911 års riksdag förekommit i fråga om visst reservationsanslag under annan hufvudtitel, torde få anses klargjort, att reservationsanslags natur icke tilläte dess öfverskridande och bristens täckande genom nästa års reservationsanslag.

Då, såsom visats, i fråga om reparations- och underhållsarbeten vid straffängelserna och kronohäktena sådana oförutsedda behof kunde

[10.] förekomma att tillgången till medel utöfver det anvisade anslaget nära nog blefve en nödvändighet, men tilläfventyrs uppkommande brist ej finge täckas af reservationsanslaget för ett följande år, vore reservationsanslag knappast en lämplig form för anvisande af medel till ifrågasvarande utgifter. Fängelserna vore ju byggnader af sådan natur att deras beskaffenhet såsom fullt säkra förvaringslokaler icke kunde ens för kortare tid eftersättas, och alla säkerhetsanordningar, uppvärmningssystem m. m. måste ovillkorligen hållas i sådant stånd att fara ej uppstode från eller för de internerade.

Fångvårdsstyrelsen har alltså föreslagit, att byggnads- och reparationsutgifterna för rikets straffängelser och kronohäkten för framtiden måtte få bestridas af samma anslag som motsvarande utgifter för centralfängelserna och tvångsarbetsanstalterna eller förslagsanslaget till fångars vård och underhåll samt att för sådant ändamål den nuvarande anvisningen å reservationsanslaget till vård och underhåll af straffängelser och kronohäkten måtte få öfverflyttas till förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.

Statskontoret. I denna fråga har utlåtande inforrats från statskontoret, som tillstyrkt fångvårdsstyrelsens förslag.

*Departements-
chefen.*

Den af fångvårdsstyrelsen lämnade redogörelsen visar, huru det kommit sig, att underhållskostnaderna för statens fängelsebyggnader bestridas från olika anslag, allt efter som det gäller centrala fångvårdsanstalter eller straffängelser och kronohäkten. Om ock förr vissa skäl kunna hafva talat för en sådan uppdelning, torde densamma numera efter den nya fängelseorganisationens genomförande icke böra bibehållas. Såsom fångvårdsstyrelsen påvisat, äro verkliga olägenheter förbundna därmed, att det för straffängelser och kronohäkten afsedda anslaget är af *reservationsanslags* natur, och dessa olägenheter undanröjas, därest anslaget uppginge i det *förslagsanslag*, hvaraf motsvarande utgifter för öfriga fångvårdsanstalter gäldas. I fråga om byggnaderna vid statens hospital och asyler, hvilka byggnader torde i viss mån vara jämförliga med fängelsebyggnaderna, bestridas också reparationskostnaderna från ett förslagsanslag, nämligen det under sjätte hufvudtiteln uppförda anslaget till hospitals underhåll. Jag anser mig alltså böra tillstyrka fångvårdsstyrelsens af statskontoret förordade framställning.

Med erinran att jag eljest icke ifrågasätter någon ändring beträffande förslagsanslaget till fångars vård och underhåll, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

medgifva, att utgifter för vård och underhåll af straffångelser och kronohäkten må från och med år 1913 bestridas från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll, och af sådan anledning, med uteslutande ur riksstaten af det för dylika utgifter uppförda reservationsanslag å 40,000 kronor, höja förslagsanslaget till fångars vård och underhåll från dess nuvarande belopp 1,375,000 kronor med 40,000 kronor eller sålunda till 1,415,000 kronor.

[10.]

Vid centralfängelset å Långholmen finnes anställd en arbetsföreståndare. Före den 1 januari 1911, då ny löneroglering för fångvårdsstaten trädde i kraft, aflönades denne tjänsteman från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll med årligt arvode af 2,400 kronor, hvartill enligt nådigt bref den 21 december 1906 kom en gratifikation af 600 kronor årligen. Under åren närmast före lönerogleringen uppbar han sålunda aflöning med 3,000 kronor. I den nya lönestaten blef befattningen uppförd såsom ordinarie — innehafvaren benämnes »assistent och arbetsföreståndare» — och årslönen bestämdes till 3,000 kronor med två ålderstillägg, hvartdera å 400 kronor, efter resp. 5 och 10 års tjänstgöring. Med tjänsten har städse varit förenad förmån af fri bostad jämte bränsle.

[11.]
Assistenten
H. F. Broströms rätt
till ålderstillägg.

Nämnda befattning har alltsedan 1886 innehaft af Henrik Ferdinand Broström, hvilken den 22 januari 1886, efter ansökning, erhöi fångvårdsstyrelsens förordnande å tjänsten och, sedan han förklarar sig vilja ingå å den nya staten, den 22 december 1910 utan ny ansökan fick detta förordnande utbytt mot konstitutorial.

I underdånig skrifvelse den 2 mars 1911 har Broström gjort en framställning rörande sin rätt till de numera för befattningen i stat uppförda ålderstilläggen. Därvid har Broström hufvudsakligen anført följande.

Framställning
af Broström.

I sitt till Kungl. Maj:t öfverlämnade förslag till stat för år 1911 å fångvårdens förslagsanslag till ålderstillägg hade fångvårdsstyrelsen icke upptagit Broström till erhållande af sådant tillägg. Då Broström förklarade sig villig att ingå å den nya staten, hade han emellertid antagit, att han omedelbart skulle komma i åtnjutande af ålderstillägg; eljest skulle ju lönerogleringen ej komma att nu för honom medföra någon som helst löneförbättring, då han förut uppburit

[11.] en aflöning af 3,000 kronor eller samma belopp som begynnelseaflöningen enligt den nya staten. I själfva verket hade Broström genom att ingå å denna stat till och med fått vidkännas *minskning* i sina inkomster, i det att numera å aflöningen gjordes afdrag för pensionsafgifter, som för år belöpte sig till 57 kronor; och för den tid, som återstode till dess Broström, som vore född den 20 augusti 1849, måste afgå från befattningen eller den 1 september 1916, komme han att i pensionsafgifter hafva erlagt ett belopp öfverstigande hvad han från början af år 1916, då 5 år förflutit från nya statens ikraftträdande, finge åtnjuta i ålders-tillägg. Vål vore sannt, att Broström förvärfvat pensionsrätt genom befattningens öfverförande å ordinarie stat, men härvid borde tagas i betraktande, att, om Broström intill sitt afskedstagande kvarstått å extra stat, Riksdagen säkerligen ej skulle vägrat att, i öfverensstämmelse med hittills följd praxis, bevilja Broström pension till lika stort belopp som han nu komme att erhålla. Och af den förmån att kunna bereda hustru pension i händelse af mannens frånfälle före hustrun, som innehafvande af ordinarie statstjänst i allmänhet medförde, hade Broström ej blifvit delaktig, enär han vid sitt konstituerande redan uppnått 60 års ålder. — Enligt de för åtnjutande af aflöning å den nya staten fastställda villkor finge löntagare i fråga om rätt till ålderstillägg tillgodoräkna sig tid, som före statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen på grund af förordnande i följd af frågan om reglering af löneförhållandena. Med hänsyn till denna bestämmelse och då Broström å de framställningar om löneförbättring, som han under årens lopp flera gånger gjort, städse fått det besked, att sådan icke kunde erhållas annat än i sammanhang med den förestående allmänna löne regleringen, genom hvars fördröjande Broströms konstituerande blifvit uppskjutet, ansåge sig Broström berättigad att från och med år 1911 åtnjuta de båda med befattningen förenade ålderstilläggen. I allt fall vore det högeligen billigt, att Broström, som i 25 år uppehållit ifrågasvarande befattning, finge åtnjuta de ålderstillägg, som numera redan efter 10 års tjänst med afseende å ökade lefnadskostnader medgäfvos befattningens innehafvare.

Med erinran tillika att, sedan kronohäktet å Långholmen införlivats med centralfängelset därstädes, Broströms tjänsteåligganden komme att ökas, har Broström anhållit, att Kungl. Maj:t ville tillerkänna honom rätt att från 1911 års början komma i åtnjutande af de två med hans befattning förenade ålderstilläggen eller, om de fastställda aflöningsvillkoren ansåges icke medgifva detta, hos Riksdagen utverka sådan rätt för Broström.

I utlåtande, som fängvårdsstyrelsen afgifvit i anledning af Broströms ansökning, har styrelsen yttrat, att, om det ock kunde sägas, att med uppförande af Broströms befattning å ordinarie stat dröjt i samma mån som regleringen låtit vänta på sig, sådant fall dock härvid ej förelegat, att befattningens tillsättande och uppehållande på förordnande varit en följd af frågan om reglering af löneförhållandena vid fängvården. I anledning häraf och då tjänsteberäkning för ålderstillägg icke förut ägt rum med afseende å befattningen, hade styrelsen funnit sig icke kunna upptaga Broström såsom berättigad till ålderstillägg för år 1911 i det af styrelsen afgifna förslag till stat å ålderstilläggsanslaget. Med den uppfattning styrelsen sålunda hyste angående gällande bestämmelser om ålderstillägg, skulle Broström, som naturligtvis trott sig kunna hoppas att genom befattningens upptagande, i sammanhang med regleringen, å ordinarie stat få sin ställning i någon mån förbättrad, likväl först med ingången af år 1916 eller samma år, hvarunder han uppnådde pensionsåldern och blefve skyldig afgå från tjänsten, vinna det första i den nya staten medgifna ålderstillägget. Under tiden till dess skulle han, såsom han visat, i stället för att få sin ställning förbättrad, lida någon löneafknappning. Och oaktadt sin långa och väl vitsordade tjänst å den ifrågavarande befattningen, hvarå hans förordnande nu på grund af de förhållanden, hvarunder detta utfärdats, utan ansökan öfvergått i konstitutarial, skulle Broström aldrig komma i åtnjutande af den efter tio års anställning å befattningen för densamma afsedda slutlönen. Styrelsen funne alltså billigheten tala för att, för den händelse Kungl. Maj:t funne aflöningsvillkoren lägga hinder i vägen för tillerkännande åt Broström af rätt att, med beräkning för ålderstillägg af sin föregående tjänstetid å befattningen, från och med år 1911 åtnjuta de båda med densamma enligt nya ordinarie staten förenade ålderstilläggen, Kungl. Maj:t till en kommande riksdag gjorde framställning om medgifvande åt honom af sådan rätt.

Till stöd för sin hemställan har fängvårdsstyrelsen jämväl åberopat åtskilliga precedensfall.

Då genom nådigt bref den 28 november 1890 lönereglering åvägbragtes för den från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll aflönade bevakningspersonalen, och därvid ålderstillägg uppfördes i stat å detta anslag för bevakningsbefälhafvaren vid kronohäktet i Svanesund samt vaktmästarna vid kronohäktena i Ängelholm, Kisa, Skellefteå och Lycksele, tillerkändes dessa befattningshafvare rätt att för tillträde till de nya ålderstilläggen räkna sig till godo tiden från och med året näst efter det, då de anställdes å dessa eller likartade befattningar.

[11.] Vid den af 1898 års riksdag antagna reglering af lönen för direktören vid centralfängelset i Göteborg, hvarigenom ålderstillägg i stat uppfördes för denna befattning, medgafs likaledes, att dåvarande direktören för åtnjutande af dylikt ålderstillägg finge tillgodoräkna sig den tid, han redan på grund af styrelsens förordnande i sådan egenskap tjänstgjort vid fängelset.

Och då det hos fängvårdsstyrelsen anställda skrifbiträde vid 1910 års lönerreglering för styrelsen uppfördes å ordinarie stat, erhöll hon rätt att för åtnjutande af ålderstillägg enligt den nya staten räkna sig till godo den tid, hon före dess ikraftträdande innehaft stadig anställning hos styrelsen.

Statskontoret. Jämväl statskontoret har hörts i ärendet; och har statskontoret uttalat, att de vid den nya staten fästade aflöningsvillkoren icke medgäfv Broström den äskade lönetursrätten, men att, på grund af hvad fängvårdsstyrelsen anfört, det ville synas statskontoret, som om starka billighetskäl talade för att Kungl. Maj:t sökte hos Riksdagen åt Broström utverka den ifrågasatta förmånen. Statskontoret har alltså instämt i hvad fängvårdsstyrelsen härutinnan hemställt.

*Departements-
chefen.* Att Broströms ifrågavarande anhållan icke kan bifallas med stöd af gällande författning, lär vara klart. De särskilda förhållanden, som föreligga med afseende å Broström, hvilken inom några år uppnår pensionsåldern, medföra emellertid, på sätt fängvårdsstyrelsen utvecklade, att det måste anses för honom synnerligen hårdt, om han efter sin 25-åriga, väl-vitsordade tjänstgöring å befattningen, hvarå göromålen genom de i samband med lönerregleringen vidtagna organisationsförändringarna inom fängvården åtminstone icke minskats, ej nu, då fängvårdsmännen i allmänhet blifva i lönehänseende bättre tillgodosedda, skulle erhålla någon ökning i sin lön. Det medgifvande, Broström begärt ifråga om ålderstilläggen, skulle äfven verka därhän, att hans pension efter afskedstagandet blefve ökad, hvilken förmån säkerligen för Broström är af icke ringa värde. Tillmötesgående af Broströms framställning torde så mycket mindre möta betänklighet, som å ena sidan ett beslut därom kan anses stå i öfverensstämmelse med hittills tillämpad praxis i liknande fall och å andra sidan man icke, efter hvad jag erfarit, har anledning att från annan tjänsteman, som vid lönerregleringen kunde hafva kommit i sådant läge som Broström, vänta begäran om enahanda förmån.

Jag anser mig sålunda böra hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

medgifva, att assistenten och arbetsföreståndaren vid centralfängelset å Långholmen Henrik Ferdinand Broström må från och med år 1911 tillgodoföras de två för hans tjänst i stat uppförda ålderstilläggen, hvarterdera å 400 kronor.

[11.]

Då de ordinarie fängvårdsanslagen i 1912 års riksstat äro upptagna till sammanlagdt 2,440,950 kronor och den enda å de särskilda anslagens belopp inverkan förändring, som jag föreslagit, eller att reservationsanslaget till vård och underhåll af straffängelser och kronohäkten, 40,000 kronor, skulle uppgå i förslagsanslaget till fångars vård och underhåll, icke ändrar summan af alla anslagen, skulle denna fortfarande blifva 2,440,950 kronor. Sammanlagda beloppet af de båda anslagen till fångars vård och underhåll — det bestämda anslaget och förslagsanslaget — skulle däremot ökas från 2,211,050 kronor med 40,000 kronor till 2,251,050 kronor.

Skrifmaterialier och expenser, ved m. m.

Efter hvad chefen för finansdepartementet meddelat, kommer han att under sjunde hufvudtiteln framlägga förslag till ändringar beträffande de å riksstatens särskilda hufvudtitlar uppförda förslagsanslagen till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. Dessa förslag gå ut därpå, att ifrågakvarande anslag, hvilka i allmänhet visat sig otillräckliga, skulle till beloppet höjas samt att de för hvarje hufvudtitel skulle fördelas i två anslag, det ena för tryckningskostnader och det andra för de öfriga utgifter, som nu bestridas från expensanslagen.

[12.]

Hvad andra hufvudtiteln beträffar skulle det nuvarande expensanslaget, i 1912 års riksstat upptaget till belopp af 111,991 kronor, för år 1913, utbytas mot ett anslag till tryckningskostnader å 115,000 kronor och ett expensanslag å 65,000 kronor.

Jämte det jag anhåller att få återropa hvad chefen för finansdepartementet kommer att anföra i denna fråga, torde jag få tillägga, att, af enahanda skäl som anförts för berörda fördelning af de nuvarande expensanslagen, en ytterligare uppdelning synes lämplig i fråga om de medel, som under andra hufvudtiteln blifva disponibla för trycknings-

[12.] kostnader. I detta hänseende utgöres den hufvudsakligaste posten af kostnaderna för den från justitiedepartementet utgifna publikationen Svensk författningssamling. Utgifterna för författningssamlingen hafva under årens lopp stigit till mycket afsevärda belopp. Enligt uppgifter, som meddelats i en af statskommissarien Per Södermark på Kongl. Maj:ts uppdrag verkställd utredning rörande hufvudtitlarnas nuvarande expensanslag, uppgingo dessa kostnader år 1906 till 57,047 kronor 14 öre, år 1907 till 56,213 kronor 22 öre, år 1908 till 108,001 kronor 19 öre, år 1909 till 70,014 kronor 31 öre och år 1910 till 81,711 kronor 4 öre. Medeltalet för nämnda 5 år var sålunda 74,597 kronor 38 öre och för åren 1908—1910 86,575 kronor 51 öre. Enligt Kungl. Maj:ts nyligen fattade beslut skola väl från och med år 1912 vissa författningar, som hittills intagits i författningssamlingen, uteslutas därur, hvarjämte vissa till besparing syftande ändringar i typografiskt afseende skola beträffande samlingen vidtagas. Storleken af den besparing, som i anledning af dessa förändringar uppkommer, är emellertid svår att på förhand beräkna, och jag vågar icke antaga större minskning i kostnaden än med omkring 15,000 kronor. Frånräknas detta belopp medeltalet för åren 1908—1910, har man sålunda i allt fall att räkna med en årlig utgift för författningssamlingen af omkring 70,000 kronor. Det torde vara skäl, att denna summa utbrytes ur det föreslagna nya anslaget till tryckningskostnader. Då dettas belopp föreslagits till 115,000 kronor, men därvid icke tagits hänsyn till den besparing i fråga om författningssamlingen, som man numera kan vänta, och följaktligen det beräknade totalbeloppet bör minskas med 15,000 kronor eller till 100,000 kronor, skulle alltså efter utbrytning af utgifterna för författningssamlingen 70,000 kronor ett belopp af 30,000 kronor återstå att i riksstaten uppföras såsom anslag till tryckningskostnader, och resultatet i det hela skulle blifva: ett anslag till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. å 65,000 kronor, ett till Svensk författningssamling å 70,000 kronor och ett till tryckningskostnader, som icke skola af andra medel gäldas, å 30,000 kronor, samtliga anslagen af förslagsanslags natur.

Beträffande det kvarstående expensanslaget blir min hemställan, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., hvartill i 1912 års riksstat under andra hufvudtiteln upptagits 111,991 kronor, å ordinarie stat uppföra ett förslagsanslag å 65,000 kronor eller sålunda 46,991 kronor mindre än det nuvarande anslaget.

Svensk författningssamling.

Under återopande af hvad jag under nästföregående punkt anfört [13.]
får jag hemställa, att Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen

att till bestridande af kostnaderna för svensk
författningssamling å ordinarie stat uppföra ett för-
slagsanslag å 70,000 kronor.

Tryckningskostnader.

Enligt hvad jag anfört under punkten 12 här ofvan, skulle till tryck- [14.]
ningskostnader, som icke borde af andra medel gäldas, begäras ett an-
slag å 30,000 kronor. För jämnande af hufvudtitelns slutsumma, torde
emellertid detta anslag i 1913 års riksstat bära upptagas till 30,046
kronor, och jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riks-
dagen

att till bestridande af tryckningskostnader, som
icke skola af andra medel gäldas, å ordinarie stat upp-
föra ett förslagsanslag å 30,046 kronor.

Öfriga ordinarie anslag.

Beträffande öfriga ordinarie anslag, som i riksstaten för inne-
varande år äro uppförda under andra hufvudtiteln, har jag icke att
föreslå någon förändring.

Andra hufvudtitelns ordinarie anslag uppgå för år 1912 till ..... kr. 5,156,904: —

Vid bifall till de af mig framställda förslag om *höjning* af förslagsanslaget till fångars vård och underhåll med ..... kr. 40,000: —

samt uppförande af *nya anslag* till bestridande af kostnaderna för Svensk författningssamling å ..... ,, 70,000: —
och till bestridande af tryckningskostnader, som icke skola af andra medel gäldas, å ..... ,, 30,046: —

tillhopa kr. 140,046: —,

men *uteslutande* af anslaget till vård och underhåll af straff-fängelser och kronohäkten å ..... ,, 40,000: —

och *minskning* af anslaget till Svea hof-rätt med därunder lydande justitiestat med ..... ,, 3,250: —

anslaget till Göta hof-rätt med därunder lydande justitiestat med ..... ,, 250: —

anslaget till hofrätten öfver Skåne och Blekinge med därunder lydande justitie-stat med ..... ,, 500: —

samt anslaget till skrif-materialier och expenser, ved m. m. med ..... ,, 46,991: —

tillhopa kr. 90,991: —

skulle de ordinarie anslagen ökas med ..... kr. 49,055: —

och sålunda för år 1913 komma att uppgå till ..... kr. 5,205,959: —

Extra anslag.

Justitiedepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli.

Provisorisk löneroglering för departementet.

[15.]

I afbidan å den definitiva reglering af löneförhållandena vid statsdepartementen, som lærer komma till stånd i samband med departementens omorganisation, har under sistlidna år tillämpats och skall jämväl innevarande år tillämpas en provisorisk löneroglering för departementen. Medel till en sådan reglering hafva för hvardera året beviljats af Riksdagen genom särskilda förslagsanslag under de olika hufvudtitlarna.

Då organisationsfrågan icke kan väntas afgjord förr än om några år, torde dylik provisorisk reglering böra medgifvas äfven för år 1913.

Beträffande den provisoriska lönerogleringen för innevarande år är, i enlighet med Riksdagens beslut, stadgadt,

dels att från de beviljade anslagen skola för år 1912 till följande å ordinarie stat uppförda befattningshafvare i departementen utgå provisoriska aflöningstillägg med nedan angifna belopp, nämligen

till kansliråd och byråchef samt, i utrikesdepartementet, kansliråd och afdelningschef med 1,700 kronor, hvaraf 600 kronor skola anses såsom lön, 500 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 600 kronor såsom ortstillägg,

till den kanslisekreterare i sjöförsvarsdepartementet, som handlägger ärenden, tillhörande byråchef, med 1,500 kronor, hvaraf 700 kronor skola anses såsom lön, 400 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 400 kronor såsom ortstillägg,

till annan kanslisekreterare och till förste sekreterare i utrikesdepartementet med 1,200 kronor, hvaraf 700 kronor skola anses såsom

[15.] lön, 100 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 400 kronor såsom ortstillägg,

till registrator och, i utrikesdepartementet, förste arkivarie likaledes med 1,200 kronor, hvaraf 700 kronor skola anses såsom lön, 100 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 400 kronor såsom ortstillägg, dock att, för inkomst af sportler, afdrag å aflöningstillägget skall göras för registratorn i justitiedepartementet med 50 kronor, för registratorn i civildepartementet med 200 kronor och för registratorn i ecklesiastikdepartementet med 500 kronor,

till en hvar af de fyra till tjänstaldern äldsta andra sekreterarna och till andre arkivarien i utrikesdepartementet med 1,000 kronor, hvaraf 400 kronor skola anses såsom lön, 300 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 300 kronor såsom ortstillägg,

till de två till tjänstaldern yngsta andra sekreterarna i utrikesdepartementet med 600 kronor, hvaraf 300 kronor skola anses såsom lön, 100 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 200 kronor såsom ortstillägg,

till förste vaktmästare med 400 kronor, hvaraf 100 kronor skola anses såsom lön, 150 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 150 kronor såsom ortstillägg, dock att för förste vaktmästaren i utrikesdepartementet, hvilken åtnjuter fri bostad, å den till ortstillägg hänförliga delen af lönetillägget skola afdragas 100 kronor,

till vaktmästare med 400 kronor, hvaraf 200 kronor skola anses såsom lön, 50 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 150 kronor såsom ortstillägg, dock att den vaktmästare i landtförsvarsdepartementet, för hvilken är å ordinarie stat uppfördt ett arfvode af 750 kronor, skall åtnjuta lönetillägg med 350 kronor, samt

till den å utrikesdepartementets stat uppförde portvakt med 300 kronor, hvaraf 200 kronor skola anses såsom lön, 50 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 50 kronor såsom ortstillägg,

dels att följande villkor, utöfver redan gällande lönevillkor, skola gälla för åtnjutande af de provisoriska aflöningstilläggen, nämligen:

att tjänsteman icke må med den befattning, för hvilken lönefyllnaden utgår, förena vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej, hvad angår tjänsteman, som af Kungl. Maj:t utnämnes, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, vederbörande chef, uppå därom gjord framställning och efter

pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid det egna verket, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

att, i fråga om rätt att åtnjuta aflöningsförmåner under tjänstledighet, hvad som stadgats angående lön gäller jämväl beträffande ortstillägg;

att aflöning ej må utgå till tjänstinnehafvare för tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederhörig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest tjänstinnehafvare varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej finnes skäligt låta honom uppbära något däraf;

att löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, ej må tillträda samma förhöjning;

att tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att begagna sig af semester å tid af året, som af vederbörande chef bestämmes; äfvensom

att samtliga ordinarie befattningshafvare skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag,

dels ock, till iakttagande vid utbetalningen af provisoriska aflöningstillägg:

att å lönen skall afdragas, efter år räknadt, så stort belopp — afrundadt, om sådant erfordras för vinnande af jämn summa, till närmast högre femtio- eller hundratal och, hvad vaktmästare beträffar, till 30 kronor för förste vaktmästare och 25 kronor för andre vaktmästare samt portvakt — som motsvarar den pensionsavgift, hvilken enligt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension skulle hafva af vederbörande befattningshafvare erlagts såsom bidrag till egen pensionering, om berörda lag varit å honom tillämplig; börande dock därvid iakttagas, att den, som oberoende af den provisoriska löne-regleringen är skyldig att erlagga pensionsavgift enligt berörda lag, skall därutöfver vidkännas allenast så stort afdrag, som betingas af lönetillökningen vid den provisoriska löne-regleringen, hvarvid afdraget, efter sammanläggning med pensionsavgiften, afrundas på förut angifvet sätt; samt

att, om vaktmästare eller portvakt, för hvilken medgifvits provi-

[15.] soriskt aflöningstillägg å 400 kronor, åtnjuter fri bostad med bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, från ortstillägget eller lönen afdragas så stort belopp att det, tillsammans med hvad som enligt den ordinarie aflöningsstaten för berörda förmån afdrages från aflöningen, uppgår till 250 kronor.

Anledning att i de nu återgifna bestämmelserna föreslå någon ändring, därest provisorisk lönereglering medgifves äfven för nästkommande år, torde icke föreligga — utom möjligen i något fall beträffande det afdrag för inkomst af sportler, som registratorerna under viss förutsättning böra vidkännas å det dem tillerkända aflöningstillägg. Med afseende å dessa afdrag har vid hvar och en af de båda hittills beviljade regleringarna iakttagits, att, därest under de senaste åren medeltalet för registrators sportelinkomst öfverstigit 500 kronor, föreskrift gifvits, att det öfverskjutande beloppet skulle afdragas å aflöningstillägget. Man har alltså att nu för de särskilda departementen undersöka, huruvida under år 1911 inträdt sådan ändring i beloppet af den registratorn i allmänhet tillflytande sportelinkomst, att i fråga om afdrag å lönetillägget för dylik inkomst bör för år 1913 gälla annat än under år 1912 skall iakttagas. Hvad registratorn i justitiedepartementet angår är detta icke fallet.

Då sålunda, för justitiedepartementets del, samma anslag som för år 1912 torde i förevarande hänseende böra beviljas äfven för år 1913, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen

att till provisorisk lönereglering för befattningshafvare i justitiedepartementet, i enlighet med de af mig tillstyrkta grunder och på de af mig förordade villkor, å extra stat för år 1913 bevilja ett förslagsanslag af 5,195 kronor, hvaraf högst 100 kronor må användas till höjning af vikariatsersättning under semester.

Andre ledamot å departementets afdelning för lagärenden.

Den mångfald af omfattande lagärenden, som tillhör justitiedepartementets handläggning, gör det fortfarande nödvändigt, att en andre ledamot å departementets afdelning för dylika ärenden finnes anställd. I fråga om beloppet af det för hans aflönande utgående anslag måste emellertid en jämkning vidtagas. [16.]

Anslaget har för hvartera af åren 1911 och 1912 bestämts till 8,000 kronor. När detta belopp begärdes i 1910 års statsverksproposition, uttalade sig dåvarande chefen för justitiedepartementet för att andre ledamotens arfvode borde uppgå till 8,100 kronor, motsvarande ifrågasatt begynnelseaflöning för byråchefer i departementen. Från denna summa borde dock — yttrade departementschefen — afdrag göras i anledning däraf att befattningens innehafvare icke i denna egenskap behöfde vidkännas pensionsavgift enligt nya pensionslagen. Enär emellertid den, som då innehade befattningen, hade att med 218 kronor 40 öre erlägga pensionsavgift såsom ordinarie ledamot i hofrätt, borde för honom afdraget icke motsvara hela den pensionsavgift 280 kronor, som uttoges af byråchef, hvilken ej intjänat ålderstillägg, utan endast skillnaden mellan sistnämnda båda belopp eller 61 kronor 60 öre. Jämnades afdraget till 100 kronor, skulle alltså aflöningen för andre ledamoten å lagafdelningen blifva 8,000 kronor. Skulle — tillade departementschefen — å denna befattning förordnas någon, som ej i samma mån som dåvarande innehafvaren vore skyldig att för annan tjänst erlägga pensionsavgift, torde Kungl. Maj:t icke underlåta att med afseende härå jämka hans aflöning i departementet.

Under år 1911 blef den dittillsvarande andre ledamoten å justitiedepartementets lagafdelning befordrad till annan befattning, och till andre ledamot å afdelningen förordnades en konstituerad revisionssekreterare. Då detta förordnande meddelades, blef, enär den förordnade icke alls hade skyldighet att för annan tjänst gälda pensionsavgift, bestämdt i öfverensstämmelse med hvad ofvan sagts, att han tills vidare skulle i årlig aflöning uppbära allenast 7,800 kronor. Den 22 december 1911 utnämndes han emellertid att från och med år 1912 vara ordinarie revisionssekreterare (dock utan att rubbning skulle ske i förordnandet i justitiedepartementet). Härmed har han blifvit skyldig att betala pensionsavgift med 280 kronor för år. Vid sålunda inträdt förhållande bör

Andra hufvudtiteln.

- [16.] för honom ej vidare göras afdrag å arfvodet i departementet, utan detta bör från och med innevarande år till honom utgå med fulla beloppet 8,100 kronor, naturligtvis med skyldighet för honom att frånträda de löneförmåner, han innehar såsom revisionsskreterare. Å extra stat för år 1913 bör alltså till andre ledamotens aflönande begäras så stort belopp att tillgång gifves ej blott att för år 1913 till andre ledamoten utbetala arfvode med 8,100 kronor utan äfven att för år 1912 höja arfvodet med 100 kronor utöfver redan anvisade 8,000 kronor.

Om vid framdeles skeende förändringar i fråga om den person, som innehar befattningen, afdrag enligt den antagna regeln bör ske för pensionsafgift, skall sådant gifvetvis vederbörligen blifva iakttaget.

Af arfvodet å 8,000 kronor skulle 2,500 kronor anses motsvara tjänstgöringspenningar, och det torde ej vara skäl att beträffande sistnämnda belopp vidtaga någon förändring i anledning af arfvodets höjande till 8,100 kronor.

På grund af hvad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täckes föreslå Riksdagen,

att för aflönande af en andre ledamot å justitiedepartementets afdelning för lagärenden å extra stat för år 1913 anvisa 8,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf under år 1912 förskottsvis af tillgängliga medel utanordna 100 kronor såsom tillägg till det i 1912 års riksstat för samma ändamål anvisade belopp af 8,000 kronor; skolande af återstående 8,100 kronor ett belopp af 2,500 kronor anses motsvara tjänstgöringspenningar.

Extra föredragande.

- [17.] Då till arfvode åt en extra föredragande i departementet — behöflig under år 1913 lika väl som under föregående år — erfordras samma belopp som beviljats för åren 1911 och 1912, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till arfvode åt en extra föredragande inom justitiedepartementet å extra stat för år 1913 bevilja 3,000 kronor.

Straffregistret.

Vidare tillåter jag mig hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att, på sätt under de senare åren skett, [18.]

för bestridande af de utaf tillämpning af lagen om straffregister föranledda kostnader för amanuenser, renskrifning m. m. inom justitiedepartementet å extra stat för år 1913 anvisa 5,000 kronor.

Amanuenser, vikariatsersättningar, renskrifning m. m.

Från och med år 1909 har det i ordinarie staten för justitiedepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli uppförda anslag till amanuenser, vikariatsersättningar, renskrifning m. m. utgått med 9,500 kronor årligen. De utgifter, som böra bestridas från detta anslag, äro: amanuens- och därmed jämförliga arfvoden, ersättningar till vikarier för de ordinarie tjänstemännen under deras semester, kostnaden för renskrift, arfvoden åt extra vaktmästare samt gratifikationer åt extra tjänstemän och vaktmästare, allt dock frånsedt de kostnader af nämnda art, som föranledas af det inom justitiedepartementet förda straffregistret och för hvilkas bestridande extra anslag, såsom nämndt, plägat beviljas. [19.]

Följande sammanställning visar, till hvilka belopp utgifterna för sagda ändamål i öfrigt uppgått under åren 1909 och 1910 och hvar till de vid en något före utgången af år 1911 verkställd beräkning antagits komma att uppgå för sistnämnda år:

	1909	1910	1911
Amanuensarfvoden	kronor 2,171: 62	2,425: —	1,930: 08
Arfvode till biträde å departementets statistiska byrå	„ 2,000: —	2,000: —	2,000: —
Vikariatsersättningar	„ 659: 95	643: 69	650: 80
Renskrifning	„ 3,052: 84	3,331: 30	3,900: —
Arfvode åt extra vaktmästare	„ 827: 42	877: —	920: 72
Gratifikationer åt extra tjänstemän	„ 875: —	850: —	1,100: —
Gratifikationer åt extra vaktmästare	„ 375: —	450: —	525: —

Summa kronor 9,961: 83 10,576: 99 11,026: 60

[19.] Ifrågavarande anslag har, såsom synes, icke under något af de sista tre åren räckt till för de utgifter, som bort därifrån bestridas, och bristen — hvilken fyllts till största delen därigenom att för beredande af medel till erforderliga gratifikationer anvisning vid årets slut skett å andra hufvudtiteln anslag till extra utgifter — har år efter år blifvit större.

Att anslaget visat sig icke förslå, är lätt förklarligt med hänsyn till det ökade arbetet inom departementet. Af en i 1910 års statsverksproposition (2:dra hufvudtiteln, sid. 218) intagen tabell, till hvilken jag tillåter mig hänvisa, framgår, att antalet inom departementet handlagda ärenden af skilda slag (utom de, som förekomma å statistiska byrån, dit jämte rättsstatistiken äfven straffregistrets förande är förlagdt) från åren 1907 och 1908, då det varit omkring 1,450, år 1909 stigit till 1,846. Väsentliga anledningen till denna stegring är att söka i den öfverflyttning af ärenden till departementet, som skedde i samband med regeringsrättens och lagrådets tillkomst och omfattade hufvudsakligen mål om rättelse och förklaring af fideikommissförfattningar, om tillstånd att ingå äktenskap före lagstadgad ålder och om tillstånd till skillnad i äktenskap eller trolofning. Förändringen, hvilken började tillämpas i slutet af maj månad 1909 och sålunda icke verkade under hela detta år, medförde under det följande året 1910 en ännu betydligare ökning i ärendenas mängd. För 1910, då mål äfven af andra kategorier förekommo i större antal än eljest, var siffran 2,439, och den torde under år 1911 hafva hållit sig vid ungefär samma höjd.

Klart är, att en så afsevärdt ökad arbetsbörda skall öfva inverkan äfven å de behof, som böra tillgodoses genom amanuensanslaget. I fråga om renskrift har det starkt ökade behofvet varit oafvisligt, och detta har medfört, att öfriga utgiftsposter å anslaget måst i möjligaste mån begränsas. De olägenheter, som härigenom uppstått, hafva gjort sig mest kännbara beträffande ersättningen till de inom departementet tjänstgörande amanuenserna. Om ej tillfälle yppats att genom mera ständiga förordnanden å kanslisekreterartjänster bereda några amanuenser förbättrade inkomster, hade olägenheterna blifvit än större. Med de ökade göromålen inom departementet är det emellertid i allt fall nödvändigt att kunna erbjuda de extra tjänstemän, som kunna vilja ägna sig åt departementet, högre godtgörelse än för närvarande är möjligt. För dessa tjänstemän har ju — om man från ser bitrådet i statistiska byrån — under de sista åren ej kunnat i arfvoden och gratifikationer disponeras större belopp än omkring 3,000 kronor årligen. Önskvärdt och ingalunda oskäligt vore utan tvifvel, om departementschefen för detta

ändamål hade att förfoga åtminstone öfver så stort belopp som motsvarade kostnaden för två amanuenser enligt de grunder, som i nyreglerade ämbetsverk i allmänhet tillämpas och efter hvilka för hvarje amanuensbefattning beräknas — i arfvode samt för uppehållande af befattningen under sjukdom och semester äfvenså då amanuensen förordnats att bestrida ordinarie tjänst under innehafvarens semester och tjänstledighet — tillhopa 2,250 kronor.

[19:]

Äfven behovet af extra vaktmästarbiträde har blifvit större. En extra vaktmästare, som, med daglig ehuru något begränsad tjänstgöringskyldighet, sedan år 1904 varit anställd i departementet i anledning däraf att för lagafdelningen hyrts särskildt biblioteks- och sammanträdesrum i annan byggnad än kanslihuset, där departementets expedition är inrymd, har i anledning af göromålets ökning måst bibehållas äfven sedan förhyrandet af nämnda lokal under innevarande år upphört och för lagafdelningens bibliotek beredts utrymme i förutvarande riksdagshuset å Riddarholmen, hvarest lokaler i samband med lagafdelningens anvisats för departementets statistiska byrå samt lagberedningen och där vaktmästarsysslorna för dessa tre institutioner besörjas af en gemensam vaktmästare. Till denne senare vaktmästares aflönande måste därjämte departementet lämna ett bidrag, som, i hvad det anses belöpa å lagafdelningen, med 250 kronor för år utgår från det anslag, hvarom nu är fråga. Äfven vore önskligt, om till gratifikationer åt extra vaktmästare kunde afses något mera än för närvarande.

De omständigheter, jag nu berört, synas mig påkalla ökning af de för amanuenser m. m. till departementschefens förfogande stående medel med 3,000 kronor. Jag utgår därvid från utgiftssiffran för 1911, något minskad med hänsyn till den osedvanligt höga renskrifningskostnaden för samma år, och beräknar såsom tillägg därtill för amanuenser omkring 1,500 kronor och för extra vaktmästare omkring 300 kronor.

Det belopp, hvars anslående jag alltså ämnar föreslå, torde med hänsyn till den omreglering af statsdepartementen, som lär vara förestående, icke böra uppföras å den ordinarie staten utan endast å extra stat.

Angelägenheten af att ökadt belopp i förevarande hänseende blir disponibelt synes mig emellertid vara så stor att medel för ändamålet böra begäras äfven för täckande af innevarande års behof.

Med anledning af det sagda får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

Andra hufvudtiteln.

[19.]

att såsom tillägg till det i staten för justitiedepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli uppförda anslag till amanuenser, vikariatsersättningar, renskrifning m. m. å extra stat för år 1913 anvisa 6,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf under år 1912 förskottsvis af tillgängliga medel utanordna 3,000 kronor.

Lagberedningen.

[20.]

Det från och med år 1903 till lagberedningen beviljade anslag af 50,000 kronor årligen torde böra begäras jämväl för nästkommande år.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att för fortsatt uppehållande af lagberedningens verksamhet å extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 50,000 kronor.

För sin verksamhet under år 1911 har lagberedningen afgifvit en redogörelse, som, för att komma till Riksdagens kännedom, torde få såsom bilaga fogas vid statsrådsprotokollet.

Förberedande utredning angående en rättegångsreform.

[21.]

Vid 1911 års riksdag beviljades till uppförande i 1912 års riksstat ett extra anslag å 40,000 kronor till bestridande af kostnaderna för en förberedande utredning angående en rättegångsreform.

Det arbete, för hvilket dessa medel äro afsedda, har med innevarande år tagit sin början. Att verkställa ifrågavarande utredning enligt de i förra årets statsverksproposition angifna grunder har af Kungl. Maj:t utsetts förre justitierådet Joh. Hellner, och till sekreterare vid utredningen har förordnats t. f. revisionssekreteraren Karl Schlyter.

Under år 1913 lära för berörda ändamål erfordras samma anslagsbelopp som det för 1912 beviljade. Visserligen var detta belopp beräknadt med hänsyn bland annat därtill att arbetet kunde komma att börjas redan under år 1911. Men då under de båda första åren ej obetydliga belopp lära åtgå för bekostande af erforderliga utländska

studieresor, torde det ej vara skäl att sätta 1913 års anslag lägre än anslaget för 1912. [21.]

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till bestridande af kostnaderna för en förberedande utredning angående en rättegångsreform å extra stat för år 1913 bevilja ett belopp af 40,000 kronor.

Extra vaktmästare i nedre justitierevisionen.

I den nya stat för nedre justitierevisionen, som tillämpas från och med år 1912, finnas uppförda 5 vaktmästare eller lika många dylika befattningshafvare, som redan voro anställda jämligt den år 1876 fastställda staten. [22.]

Den nya staten öfverensstämmer i denna del med löneregleringskommitténs den 14 maj 1910 afgifna förslag angående reglering af löneförhållanden med mera beträffande nedre revisionen, mot hvilket förslag, i hvad det afsåg vaktbetjäningen, nedre revisionen i sitt den 21 september 1910 afgifna underdåniga utlåtande icke framställt någon erinran.

Nu har emellertid nedre revisionen i en den 12 december 1911 till chefen för justitiedepartementet aflåten skrifvelse anført:

*Nedre
revisionen.*

Under den öfverläggning inom nedre revisionen, som hade ägt rum vid nämnda förslags granskning, hade väckts fråga, huruvida icke vaktmästarnas antal borde ökas; och hade därvid framhållits, att vaktmästarnas göromål komme att blifva vida mera betungande, när revisionssekreterarna framdeles skulle blifva minst 23. Nedre revisionen hade dock ansett, att anställande af flera ordinarie vaktmästare icke borde ifrågasättas, innan det verkligen befunnits omöjligt att uppehålla göromålen utan dylik ökning af personalen.

Då under år 1911 åtgärder vidtagits för den nya statens tillämpande från och med 1912 och särskildt för beredande åt nedre revisionen af större ämbetslokal, hvilket nödvändiggjorts genom inrättandet af flera nya tjänster samt ändrad organisation af kansliet, hade det blifvit uppenbart, att på grund af inträffade förhållanden, hvilka ej kunnat förutses, vaktbetjäningens göromål från och med år 1912 komme att ökas i högst afsevärd mån.

[22.] Nedre revisionens ämbetslokal å Strömsborg hade sedan år 1905 utgjorts af hela våningen en trappa upp i byggnaden därstädes äfvensom en del af våningen två trappor upp. De öfriga rummen i sistnämnda våning hade varit uthyrda åt enskild person, men på grund af förhandlingar med vice värden för fastigheten hade det antagits, att dessa rum skulle kunna från och med den 1 januari 1912 hyras för nedre revisionens räkning. När nedre revisionen afgifvit sitt ofvannämnda utlåtande, hade nedre revisionen förutsatt, att på dylikt sätt erforderligt ökad utrymme skulle beredas, och jämväl dåvarande chefen för justitiedepartementet syntes vid framläggande inför Kungl. Maj:t af sitt den 13 januari 1911 afgifna förslag om löneroglering för nedre revisionen hafva utgått från samma förutsättning.

Då sedermera hyresaftal angående de för nedre revisionen erforderliga nya rummen skulle träffas, hade det emellertid befunnits omöjligt att få hyra den del af våningen två trappor upp, som man påräknat. För att bereda nedre revisionen nödiga rum hade sedan hyrts dels vindsvåningen, där 9 revisionssekreterare kunde få hvar sitt rum, dels ock ett större rum å nedra botten, där samtliga skrifbiträden syntes få plats.

Nedre revisionens ämbetslokal komme således att omfatta rum inom fyra särskilda våningar i stället för två våningar, såsom man förut beräknat, och vaktmästarna måste fördelas till tjänstgöring på tre vakt-rum. Det torde vara uppenbart, att dessa ändrade förhållanden för-anledde en väsentligt ökad arbetsbörda för vaktmästarna.

Erinras borde, att vaktbetjäningen, som nu ej vore större än då revisionssekreterarna varit 11 och föredragningsveckorna i högsta domstolen 68 årligen, under den senare tiden kunnat på ett tillfredsställande sätt fylla sina uppgifter endast medelst hjälp af extra vaktmästare. Därvid hade tillgått så, att 6 extra vaktmästare tjänstgjort hvar sin dag i veckan, då de fullgjort enahanda åligganden, som tillkomme ordinarie vaktmästarne, såväl med afseende å uppvaktning från klockan 10 förmiddagen till klockan omkring 4 eftermiddagen i nedre revisionen och utträttande af då ifrågakommande uppdrag som ock beträffande handlingars fortskaffande före och efter nämnda tid dels till högsta domstolen från nedre revisionen och revisionssekreterarnas bostäder dels ock hem till revisionssekreterarna från nedre revisionen.

Då revisionssekreterarnas antal från och med år 1912 utgjorde 23 och under en del af året 24 samt föredragningsveckorna i högsta domstolen uppginge till minst 103 årligen, samt härtill komme ofvan anmärkta förändring beträffande antalet våningar, som nedre revisionens

ämbetslokal omfattade, vore det tydligen nödvändigt, att, förutom de redan anställda 5 ordinarie vaktmästarna och ofvannämnde extra vaktmästare, ytterligare en vaktmästare med samma åligganden som de ordinarie ständigt tjänstgjorde hos nedre revisionen. Åt denne vaktmästare borde lämpligen beredas förmånen af fast anställning.

[22.]

Nedre revisionen hemställde förty, att departementschefen måtte vidtaga åtgärd för vinnande af sådan ändring i nedre revisionens stat att därå uppfördes ytterligare en vaktmästare.

Så som förhållandena gestaltat sig vid genomförandet af nedre justitierevisionens omorganisation, är det tydligen behöfligt, att hos ämbetsverket anställas en vaktmästare utöfver de nuvarande 5 ordinarie. *Departements-
chefen.*

Då emellertid behovet af denna förstärkning af vaktmästarpersonalen väsentligen beror å det splittrade läget af nedre revisionens nuvarande lokaler, och fråga är å bane om beredande åt nedre revisionen af andra lokaler, där möjligen rummens belägenhet kunde göra sådan förstärkning öfverflödigt, torde icke, åtminstone för närvarande, vara skäl att uppföra den nye vaktmästaren å ordinarie stat, utan lärers allenast böra å extra stat begäras medel till hans aflönande. Han synes böra få uppbära ett årligt arvode, motsvarande begynnelseaflöning för vaktmästare 1,200 kronor, dock att, i öfverensstämmelse med praxis i liknande fall, ett belopp af 25 kronor afdrages i anledning af att han icke i likhet med ordinarie vaktmästare blir skyldig att betala afgift för sin pensionering. Det belopp, som bör äskas, är sålunda 1,175 kronor. Till denna siffra har ock förra årets riksdag fastställt aflöningen för en extra vaktmästare i medicinalstyrelsen, hvilken synes intaga en med ifrågavarande vaktmästares i nedre revisionen analog ställning.

Den nye vaktmästaren lärers visserligen vara erforderlig redan innevarande år, men därunder torde, till undvikande af tilläggsanslag för samma år, ersättning kunna beredas honom af medel, som å ämbetsverkets stat anvisats till, bland annat, gratifikationer åt extra ordinarie vaktmästare och, i den mån det kan behöfvas, af besparingarna å andra hufvudtiteln.

På grund af hvad nu anförts får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen,

att till aflönande af en extra vaktmästare i nedre justitierevisionen å extra stat för år 1913 anvisa 1,175 kronor.

Extra division i Svea hofrätt.

[23.] Den extra division i Svea hofrätt, som under en följd af år varit i verksamhet för afarbetande af uppkommen balans å vädjade mål och till hofrätten instämnda tvistemål, kan ännu icke umbäras.

Balansen å dylika mål var, då den extra divisionen år 1904 inrättades, omkring 1,200. Vid slutet af 1907 uppgick balansen till 1,168, vid slutet af 1908 till 1,185, vid slutet af 1909 till 1,334 och vid slutet af 1910 till 1,392. Under sistnämnda år inkommo 1,678 mål af nämnda slag och afgjordes 1,620. De inkomna målens antal under år 1911 har, enligt uppgift från hofrätten, stigit till 1,803, hvilket haft till följd, att oaktadt under året afgjorts större antal mål än under år 1910 — enligt uppgift från hofrätten 1,769 —, balansen å ifrågavarande mål äfven under sista året något ökats.

Af dessa siffror framgår, att genom den extra divisionens verksamhet ifrågavarande balans ännu icke kunnat varaktigt reduceras. Vid sådant förhållande måste uppenbarligen, till undvikande af balansens ytterligare ökande, medel beviljas för den extra divisionens fortsatta verksamhet. Då det för närvarande utgående anslaget afser tiden till den 1 september 1912, böra nu medel äskas för ett år från och med sistnämnda dag. I fråga om senast uppgjorda beräkningen af den årliga kostnaden, slutande å 32,900 kronor, torde den kunna gälla äfven för det år, hvarom nu är fråga.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för fortsatt uppehållande under ett år från och med den 1 september 1912 af en extra division i Svea hofrätt för behandling af vädjade mål och till hofrätten instämnda tvistemål å extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 32,900 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1912 förskottsvis af tillgängliga medel utanordna hvad af detta belopp belöper å tiden från och med den 1 september till årets slut.

Krigshofrätten.

De förslag till nya krigslagar, hvarå sedan flera år arbetats inom justitiedepartementet, äro ännu icke i det skick, att proposition i ämnet kan aflåtas till den nu sammanträdande riksdagen. Det är emellertid att hoppas, att det återstående arbetet med förslagen skall under den närmaste tiden kunna slutföras så att lagrådets granskning af desamma kan ske under innevarande år och att därefter hinder ej skall möta att framlägga förslagen för 1913 års riksdag.

[24.]

I afbidan på den nya militära rättegångsordning, som sålunda må blifva beslutad, synes för 1913 böra begäras samma extra anslag till krigshofrätten som för 1912.

Med anledning häraf får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen,

att å extra stat för år 1913 anvisa
dels till arfvoden åt krigshofrättens ordförande
och militära ledamöter ett belopp af 3,250 kronor,
dels ock till beredande af tillfällig löneförbättring
åt krigshofrättens vaktmästare ett belopp af 300 kronor,
hvilket skall anses såsom tjänstgöringspenningar.

Resestipendier åt domare.

Då till resestipendier åt ordinarie domare eller dem, som vid domstolarna bereda sig för domarkallet, torde böra för år 1913 äskas samma belopp som under en följd af år utgått, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

[25.]

att till resestipendier åt ordinarie domare eller dem, som vid domstolarna bereda sig för domarkallet, å extra stat för år 1913 anvisa 6,000 kronor.

Understöd för fortsatt utgifvande af "Nytt juridiskt arkiv".

[26.] Vid senaste riksdagen beviljades ett extra anslag å 3,000 kronor till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften »Nytt juridiskt arkiv».

I anledning däraf att Riksdagen förmälde sig förutsätta, att, sedan tidskriften erhållit statsbidrag, prenumerationavgiften icke komme att höjas, har Kungl. Maj:t såsom villkor för anslaget utbetalande stadgat, att prenumerationavgiften för år 1912 skall hafva bestämts till belopp ej öfverstigande avgiften för år 1911.

Äfven för år 1913 erfordras ifrågavarande anslag, och jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till understöd för fortsatt utgifvande af »Nytt juridiskt arkiv. Afd. I. Tidskrift för lagskipning» och »Nytt juridiskt arkiv. Afd. II. Tidskrift för lagstiftning m. m.» å extra stat för år 1913 anvisa 3,000 kronor.

Fullbordande af det beslutade nya centralfängelset i Malmö.

[27.] Sedan fråga flera år varit å bane om nedläggande och försäljning af det nuvarande centralfängelset i Malmö, hvilket utgöres af det gamla Malmöhus slott jämte byggnader, som därinvid under senare tid uppförts, träffades år 1907 mellan fångvårdsstyrelsen och Malmö stads drätselkammare, under förutsättning af vederbörandes godkännande, ett aftal af innehåll hufvudsakligen att kronan skulle till staden afhända sig äganderätten ej blott till centralfängelset med därtill hörande område (med undantag dock för vissa byggnader af historiskt värde jämte kringliggande mark) utan äfven till det i närheten af centralfängelset belägna länsfängelset i Malmö med tillhörande område, hvaremot staden till plats för nya fängelsebyggnader, afsedda att ersätta de gamla fängelserna, skulle å kronan öfverlåta ett staden tillhörigt område vid Lundavägen i Malmö östra förstad och till kronan erlægga ett kontant belopp af 600,000 kronor, att betalas med 200,000 kronor den 1 oktober det år, då kontraktet af Kungl. Maj:t godkändes, och 400,000 kronor då, efter de nya fängelsebyggnadernas fullbordande, staden finge tillträda det försålda området i dess helhet.

Med viss jämkning har nämnda aftal blifvit gällande. Riksdagens medgifvande gafs vid 1909 års riksmöte efter framställning af Kungl. Maj:t i en proposition (nr 93), i hvilken jämväl behandlades frågan om nytt fängelses uppförande.

[27.]
Proposition
1909.

Fångvårdsstyrelsen hade framlagt af dess biträdande arkitekt uppgjorda ritningar jämte kostnadsförslag till ett fängelse å den tomt vid Lundavägen, som kronan skulle från Malmö stad förvärfva. Till mönster för det nya fängelset skulle tjäna det för en del år sedan uppförda centralfängelset å Härlanda vid Göteborg, hvilket fängelse, enligt hvad fångvårdsstyrelsen vitsordade, visat sig i allt väsentligt för sitt ändamål särdeles lämpligt. I likhet med detta fängelse skulle Malmöfängelset afses för omkring 200 cellfångar, hvarjämte där skulle inrättas en gemensamhetsafdelning för omkring 15 fångar. För cellfångarna skulle uppföras en cellbyggnad, inrymmande i tre våningar bortemot 200 celler samt i undervåningen omkring 30 stora arbetsceller. Kostnaden för byggnadsföretaget hade beräknats till 860,000 kronor. Detta belopp öfverskred visserligen kostnaden för Härlandafängelset, 622,000 kronor, med 238,000 kronor, men fångvårdsstyrelsen hade såsom hufvudsaklig anledning härtill åberopat den betydliga prisstegring, som inträdt sedan beräkningar och entreprenad för fängelset å Härlanda år 1904 gjordes, samt de i Malmö alldeles särskildt högt uppdrifna arbetslönerna. Därjämte hade fångvårdsstyrelsen erinrat, att terrängförhållandena föranlett arbetscellernas förläggande i själfva bottenvåningen, under det att å Härlanda den sluttande marken medgifvit samma cellers placering i källaren; för Malmöfängelset hade emellertid härigenom gjorts den afsevärda vinsten, att arbetscellerna kunde användas äfven såsom boningsceller och fängelset sålunda rymma ett motsvarande större antal fångar.

Öfverintendentsämbetet, som hörts öfver det af fångvårdsstyrelsen framlagda förslaget, hade icke haft något att anmärka mot de föreliggande ritningarna. Beträffande kostnadsberäkningarna hade ämbetet yttrat, att vissa pris kunde förefalla något höga, men att, med hänsyn till de af vederbörande åberopade uppdrifna arbetskostnader och i allmänhet svåra arbetsförhållanden, ämbetet ej funnit skäl till annan erinran mot beräkningarna än att i fråga om tegelmurning en besparing syntes genom lägre pris kunna göras af, i rundt tal, 35,000 kronor.

Beträffande kostnaden för det nya fängelset innehöll propositionen endast hemställan om Riksdagens medgifvande att den kontanta köpeskillingen för de gamla fängelserna 600,000 kronor finge användas till uppförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det upprättade förslaget, af nytt centralfängelse jämte länsfängelse i Malmö och att för

[27.] sådant ändamål ett mot köpeskillingen svarande belopp finge, i afbidan å köpeskillingens gäldande, i mån af behof förskotteras af tillgängliga medel. Något anslag motsvarande det belopp, hvarmed kostnaderna för det nya fängelset komme att öfverstiga berörda köpeskilling, fann man icke behöfligt att då äska; därmed kunde anstå till kommande riksdag.

*Riksdagens
skrifvelse
1909.*

I sin till svar å Kungl. Maj:ts proposition aflåtna skrifvelse (nr 238), i hvilken Riksdagen godkände aftalet med Malmö stad, yttrade Riksdagen vidare, att den ansåge sig äfven böra godkänna anläggningen af ett centralfängelse jämte länsfängelse på den plats, Kungl. Maj:t föreslagit. Kostnaden för detta byggnadsföretag, beräknad till 860,000 kronor, borde emellertid, enligt Riksdagens förmenande, kunna nedbringas. Efter en uppgift, som Riksdagens vederbörande utskott införskaffat för att kunna göra jämförelse med kostnaderna för andra byggnadsföretag, utgjorde kubikmassan i det föreslagna fängelsets byggnader 33,700 kubikmeter och kostnaden per kubikmeter byggnad i medeltal 23 kronor 72 öre. Vid denna uträkning hade icke medtagits källare och vindsutrymmen och ej heller medräknats kostnader för sådana byggnadsdelar, som icke annorstädes förekomme eller berodde af lokala omständigheter, nämligen omfattningsmur, promenadgårdar, kulvert för ångledningar från ångpannehus, hägnader kring tomten samt planering och grusning, sammanlagt 60,500 kronor. Om än nyssnämnda medelkostnad för kubikmeter byggnadsmassa icke kunde, vid jämförelse med kostnaden för andra offentliga byggnader, anses öfver höfvan hög, hade dock Riksdagen vid granskning af ritningarna och kostnadsförslaget fått den uppfattningen, att kostnadsberäkningen borde kunna minskas. Riksdagen hade särskildt fäst uppmärksamheten därvid, att fängelsedirektörens bostad, som vore afsedd att inrymmas i befälsbyggnaden, blifvit planerad i större dimensioner än som syntes hafva varit erforderligt äfvensom att en mot behofvet svarande administrationsbyggnad borde kunna uppföras för lägre kostnad än beräknadt blifvit. Vidare hade Riksdagen trott sig finna, att åtskilliga förenklingar i öfrigt skulle kunna göras i ritningarna. När fråga vore om en fängelsebyggnad syntes man nämligen i vida högre grad än eljest kunna utesluta sådana mer eller mindre dyrbara anordningar, som hade till hufvudsakligt syfte att gifva byggnaden ett prydligt utseende. Som emellertid Kungl. Maj:t icke då gjort framställning om det anslag, som utöfver köpeskillingen för de gamla fängelserna kunde behöfva anvisas för de nya fängelsebyggnadernas

uppförande, hade Riksdagen ansett de gjorda anmärkningarna icke behöfva föranleda afslag å det för Riksdagen framlagda förslaget. [27.]

Jämta godkännandet af öfverenskommelsen med Malmö stad lämnade Riksdagen alltså det af Kungl. Maj:t begärda medgifvandet om den betingade köpeskillings användande till uppförande af nytt fängelse, med uteslutande dock af förklarandet att byggnadsarbetet skulle utföras i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det upprättade förslaget.

Hvad Riksdagen anmärkt om möjligheten af byggnadskostnadens nedbringande föranledde Kungl. Maj:t att i nådigt bref den 11 juni 1909 anbefalla fängvårdsstyrelsen att låta verkställa utredning angående de förändringar i byggnadsplanen, som för tillgodoseende af de utaf Riksdagen uttalade önskemål kunde göras, samt till Kungl. Maj:t inkomma med de nya förslag och kostnadsberäkningar, som med ledning af denna utredning blefve upprättade.

*Kungl. Maj:ts
beslut d. 11
juni 1909.*

Sedan i anledning häraf det upprättade förslaget inom fängvårdsstyrelsen underkastats en ingående granskning i syfte att därigenom måtte utrönas, i hvilken mån inskränkningar och förenklingar vore möjliga, särskildt i de af Riksdagen anvisade hänseenden men äfven i öfrigt, öfverlämnade fängvårdsstyrelsen, efter förnyade omarbetningar för byggnadskostnadernas nedbringande i möjligaste mån, med skrifvelse den 15 april 1910 de nya ritningarna till Kungl. Maj:ts pröfning.

*Fängvårds-
styrelsens
skrifvelse d.
15 april 1910.*

Enligt det äldre förslaget skulle fängelsebyggnaderna bestå af

- 1) cellbyggnad i fyra våningar;
- 2) administrationsbyggnad i tre våningar, belägen framför cellbyggnadens midtparti och förenad med denna byggnad genom en sammanbindningsgång;
- 3) ekonomibyggnad i tre våningar, belägen bakom cellbyggnaden och förenad med denna genom en sammanbindningsgång;
- 4) domstolsbyggnad;
- 5) ångpannehus;
- 6) tvättstuga;
- 7) materialbod;
- 8) bostadshus för direktör, pastor och assistent;
- 9) bostadshus för två tjänstemän af lägre grad.

Därjämte skulle ett å tomten redan befintligt hus ändras till bostäder åt skollärare och en annan tjänsteman vid fängelset.

I det ämbetsmemorial, hvarmed fängvårdsstyrelsens biträdande arki-

[27.] tekt till styrelsen aflämnade de omarbetade ritningarna, framhöll han, att beträffande cellbyggnaden — den egentliga hufvudmassan af anläggningen — ingen besparing kunde göras annat än därigenom att antalet celler minskades, hvilket emellertid icke af Riksdagen ifrågasatts, samt att icke heller å domstolsbyggnaden kunde göras någon besparing, då den tilltagits nätt och jämnt så stor som erfarenheten från Härlanda visat nödvändigt; de byggnader, å hvilka någon besparing skulle kunna ske, vore sålunda administrations- och ekonomibyggnaderna, ångpannehuset, tvättstugan, materialboden och bostadshuset.

De förändringar, som med afseende å sistnämnda byggnader föreslås, äro följande.

Administrationsbyggnaden sänkes med en våning, men i stället anordnas rum å vinden under takfallet. Härigenom uppstår besparing å 4,000 kronor.

I *ekonomibyggnaden* borttages mellanvåningen. De dit förlagda skollokalerna flyttas till vinden öfver cellbyggnadens midtparti under det branta takfallet. Genom denna anordning, som medför besparing å 2,500 kronor, vunnas äfven — anmärkte fängvårdsstyrelsen — den fördel, att skolsalen kunde så utvidgas, att den kunde tjäna jämväl såsom kyrksal för det antal gemensamhetsfångar, som kunde komma att förvaras i fängelset, äfvensom för ett fyrtiotal cellfångar i s. k. cellskåp; de på lång tid dömda fångarna finge sålunda deltaga i gudstjänsterna under de högtidligare former, som i en gemensam kyrklokal vore möjliga och hvilka torde ej obetydligt bidra till den upplyftande verkan, gudstjänsten åsyftade att för de däri deltagande medföra.

I fråga om nu berörda anordningar erinrade arkitekten, att betänkligheter visserligen kunde mot dem göras gällande med hänsyn till eldsäkerheten, men att risken härutinnan syntes kunna med nutidens tekniska hjälpmedel undanröjas.

Ångpannehuset, tvättstugan och *materialboden* uteslutas och de lokaler, som i dem skolat inrymmas, förläggas till största delen inom det komplex, som bildas af cellbyggnaden med administrations- och ekonomibyggnaderna, samt i öfrigt till domstolsbyggnaden. Sålunda anordnas: plats för materialförrådet dels i tillbyggnader utmed sidorna af sammanbindningsgången mellan ekonomi- och cellbyggnaderna och dels i källaren under domstolsbyggnaden, lokaler för värmeledning i källaren under den, på sätt nämnts, utvidgade sammanbindningsbyggnaden samt lokaler för tvätt i källaren under ekonomibyggnaden. De härigenom vunna lokalerna kunna visserligen ej, efter hvad arkitekten framhöll, till utsträckning och beskaffenhet i öfrigt fullt mäta sig med de fristående byggnader, de

skulle ersätta, men de låge i stället delvis bekvämare till. Uteslutandet af de tre själfständiga husen jämte en kulvert för värmeledning mellan ångpannehuset och cellbyggnaden representerar en minskad kostnad af 78,000 kronor, hvaremot kostnadsökning uppstår *dels* med 35,000 kronor för de nya anordningarna i hufvudkomplexet, *dels* med 7,920 kronor för den ökning i längden af fängelsets stängselmur, som påkallas af de ifrågavarande byggnadernas uteslutande, enär de skolat uppföras i stängsellinjen och sålunda skulle gjort hägnad å vissa sträckor öfverflödig, *dels ock* med 1,100 kronor för en ny kulvert mellan cellbyggnaden och domstolsbyggnaden. Efter afdrag af dessa belopp, tillhopa 44,020 kronor, återstår en besparing af 33,980 kronor.

[27.]

I det *större bostadshuset*, hvilket enligt det förra förslaget inrymde i nedre våningen två lägenheter, hvardera om fyra rum och kök, den ena för pastorn och den andra för assistenten, samt i öfre våningen en lägenhet om åtta rum och kök för direktören, vidtages, utan ökad byggnadskostnad, sådan ändring i öfre våningens inredning att, med inskränkning af direktörsbostaden, hvilken kommer att innehålla sju rum och kök, en lägenhet vinnes om två rum, passande för någon ogift tjänsteman. Rörande denna förändring anförde fängvårdsstyrelsen, att då husets storlek betingades af de två lägenheterna å nedra botten, hvilka vore för sina ändamål ganska små, någon minskning i själfva byggnaden ej kunnat med fördel vidtagas, samt att, om pastorn eller assistenten på grund af familjens tillväxt blefve i trängande behof af ökad utrymme, den i öfre våningen tillkomna dubbletten lämnade möjlighet att bereda sådant. Värdet af denna lägenhet beräknades af fängvårdsstyrelsen till 12,500 kronor, motsvarande en efter 4 procent kapitaliserad hyresersättning af 500 kronor.

Hvad angår *förenkling af byggnadernas yttre* anförde arkitekten, att då fasaderna voro helt och hållet utförda i puts med undantag af hufvudportalen till administrationsbyggnaden och solbänkarna i cellfönstren, hvilka af hållbarhetsskäl borde bibehållas af naturlig sten, andra inskränkningar i förevarande hänseende ej vore att göra än att takryttaren å administrationsbyggnaden med tillhörande tornur (för hvars anbringande å en från fängelsets olika delar synlig plats takryttaren tillkommit) äfvensom uppbyggnaden å cellhusets midtparti borttoges samt att formen å cellbyggnadens gafflar förenklades. Dessa ändringar leda till en besparing af 3,000 kronor.

Summan af ofvan angifna besparingar och vinst genom den nya dubblettens inredande i det större bostadshuset utgör 55,980 kronor.

[27.]

En vid det äldre förslaget uppskötande icke beräknad kostnad har emellertid tillkommit. Efter hvad fängvårdsstyrelsen meddelat, har nämligen Malmö stad i samband med stadsplans utläggande öfver fängelsetomten och kringliggande mark funnit sig böra höja gatuprofilen invid tomten, så att tomtytan blir liggande ej obetydligt under gatans nivå, med sluttning ned mot platsen för fängelsebyggnaderna. Denna omständighet möjliggjorde förläggande af åtskilliga lokaler i byggnadernas källarutrymmen, men medför å andra sidan, att åtskilliga fyllningsarbeten blifva nödiga å tomten innanför stängselmuren. Då dessa arbeten beräknas draga en kostnad af 6,480 kronor, inskränkes härigenom besparingen till 49,500 kronor.

För att komma till det belopp, hvarmed byggnadsanslaget till följd af besparingarna kan minskas, måste man gifvetvis äfven fråndraga den beräknade vinsten, 12,500 kronor, genom en tillkommen lägenhet, hvilken vinst ej består i minskad byggnadskostnad. Till afdrag å det äldre kostnadsförslaget slutsumma 860,000 kronor återstå sålunda 37,000 kronor, och det nya förslaget slutar å ett kostnadsbelopp af 823,000 kronor.

Vid öfverlämnande af de omarbetade ritningarna uttalade fängvårdsstyrelsens arkitekt, att andra besparingar än de af honom föreslagna icke kunde göras utan att anläggningens praktiska användbarhet och framtida utvecklingsmöjligheter så afsevärdt minskades att däraf i framtiden orsakade förvaltningskostnader och byggnadskostnader komme att vida öfverstiga de utgifter, man möjligen för ögonblicket kunde undgå. För att stödja sin sålunda uttalade uppfattning verkställde arkitekten särskilda beräkningar för att utreda de tekniska och ekonomiska verkningarna af vissa andra tänkbara ändringar i ritningarna. Dessa undersökningar afsågo: administrationsbyggnadens förläggande vinkelrätt mot cellbyggnaden och utan sammanbindningsgång, på sätt vid de äldre länsfängelserna är vanligt; uteslutande af sammanbindningsgången och materialförråden mellan cellbyggnaden och ekonomibyggnaden och sistnämnda byggnads anslutande direkt till cellbyggnaden; inrättande af domstolslokaler i en tredje våning i administrationsbyggnaden; och stängselmurens flyttande å tomtens västra sida från gatugränsen ett stycke in på tomten, så att muren förkortades och mindre område däraf omslöttes. Resultatet blef, att alla dessa åtgärder skulle medföra kostnadsökning, utom domstolslokalernas inrymmande i administrationsbyggnaden, hvarigenom skulle uppkomma en besparing i byggnadskostnad, dock endast å 755 kronor.

I anledning af dessa arkitektens utredningar yttrade styrelsen,

att då sistnämnda åtgärd skulle högst afsevärdt försämra anläggningen ur både domstolens och fängvårdens synpunkt, i det att den allmänhet, som besökte domstolslokalerna, blefve indragen i administrationsbyggnaden till störande af ordning, lugn och trygghet i densamma, styrelsen ansåge den obetydliga ekonomiska vinsten icke böra föranleda ändringens vidtagande. Ån mindre syntes de öfriga möjligheterna till förändring förtjäna beaktande, då de skulle medföra fördyring och dessutom försämring. [27.]

Sedan fängvårdsstyrelsen sålunda ansett sig kunna konstatera, att kostnaden för det nya fängelset icke kunde nedbringas under ofvanberörda belopp 823,000 kronor, öfvergick fängvårdsstyrelsen i sin skrifvelse till frågan om sättet för beredande af tillgång till täckande af byggnadskostnaden till den del den öfversteg den af Riksdagen redan för ändamålet anvisade köpeskillingen för de gamla fängelserna 600,000 kronor eller sålunda 223,000 kronor.

Härvid erinrade fängvårdsstyrelsen, att det uppenbarligen icke kunde förutsägas, huruvida de uppgjorda kostnadsberäkningarna komme att i alla delar visa sig tillförlitliga; likasom det icke vore omöjligt, att de i något fall komme att öferskridas, vore å andra sidan möjligt, att kostnaderna i följd af billiga entreprenadanbud eller eljest komme att ställa sig något lägre än i förslaget beräknats.

I betraktande häraf och då de af 1909 års riksdag anvisade medlen vore tillräckliga för icke blott igångsättande utan äfven väsentlig fullföljd af byggnadsverkets hufvudsakliga delar, förklarade styrelsen sig anse, att en framställning till Riksdagen om beviljande af hvad därutöfver erfordrades lämpligen kunde uppskjutas tills efter det entreprenadanbud kunnat införskaffas och med ledning af dem den verkliga kostnadssumman kunnat närmare fastställas.

Styrelsen hemställde följaktligen allenast om de nya ritningarnas godkännande och bemyndigande för styrelsen att gå i författning om byggnadsföretagets utförande med användande af redan anvisade 600,000 kronor så långt dessa medel försloge.

Öfverintendentsämbetet, som ånyo hördes i ärendet, förklarade i utlåtande den 31 maj 1910, att ämbetet icke funnit orsak till anmärkning mot de nya ritningarna samt att ämbetet vid granskning af beräkningarna öfver afsedda besparingar icke funnit annat att erinra än att den prisreduktion i fråga om tegelmurningen; som ämbetet föreslagit i sitt förra utlåtande, jämväl nu borde iakttagas; det härigenom sparade beloppet blefve dock icke så stort som vid byggnadernas uppförande

*Öfverintendentsämbetets
utlåtande d.
31 maj 1910.*

[27.] enligt de äldre ritningarna eller 35,000 kronor, ty genom de nu föreslagna förenklingarna hade tegelmassorna inskränkts med 160,000 sten, till följd hvaraf besparingen minskades med 2,400 kronor. Därjämte erinrade öfverintendentsämbetet, att till de i beräkningarna uppgifna omkostnadsbelopp borde läggas en summa af 700 kronor för anordnande af golf i gradiner med tillhörande trappor och barriär i skolsalen å cellbyggnadens vind. Med iakttagande häraf skulle byggnadskostnaden enligt de nya ritningarna uppgå till 791,100 kronor, hvartill dock eventuellt skulle komma ytterligare ett belopp. Ville man nämligen — anmärkte ämbetet — vidtaga åtgärd till undanröjande af de utaf fångvårdsstyrelsens arkitekt berörda betänkligheter, som med hänsyn till eldfara kunde framställas mot skollokalernas förläggande till cellbyggnadens vind, måste ytterväggarna och taket i vinden utföras af armerad betong, hvilket arbete syntes betinga en kostnad af 2,400 kronor. Med inräknande af detta belopp stiger alltså totalkostnaden till 793,500 kronor.

Kungl. Maj:ts
beslut d. 8
juli 1910.

Vid föredragning af ärendet den 8 juli 1910 ansåg sig Kungl. Maj:t i ärendets dåvarande skick icke böra besluta om de nya fängelsebyggnadernas uppförande i enlighet med de omarbetade ritningarna och fann för det dåvarande annan åtgärd ej böra vidtagas än att fångvårdsstyrelsen anbefalldes *dels* att, så fort ske kunde, infordra entreprenad-
anbud å arbetets utförande enligt nämnda ritningar under förutsättning att de blefve före den 1 juli 1911 af Kungl. Maj:t fastställda, hvarvid borde iakttagas, att anbud begärdes å arbetet såväl i dess helhet som med undantag af hvad styrelsen kunde finna lämpligen böra utföras af fångar, *dels ock* att, efter det anbudet inkommit, afgifva underdånigt utlåtande i anledning af desamma äfvensom inkomma med framställning rörande det anslag, som för byggnadsföretaget kunde visa sig erforderligt utöfver köpeskillingen för de gamla fängelserna.

Fångvårds-
styrelsens
skrifvelse d.
26 maj 1911.

Ny framställning i ämnet gjordes af fångvårdsstyrelsen i skrifvelse den 26 maj 1911.

Styrelsen meddelade däri, att, sedan styrelsen låtit utföra de arbetsritningar och upprätta de öfriga entreprenadhandlingar, som måste förefinnas såsom underlag för anbudet — därvid öfverintendentsämbetets erinringar blifvit iakttagna —, anbud infordrats å det egentliga byggnadsarbetet, å värmeledningsanordningar samt å gas-, vatten- och afloppsledningar, hvarvid alternativt från entreprenaderna undantagits hvad lämpligen syntes kunna af fångar utföras, nämligen större delen af målningensarbetena.

Denna entreprenad utföll i följd af gynnsamma konjunkturen på ett sätt, som synes för kronan fördelaktigt. Huru kostnaderna för det nya fängelset skulle ställa sig enligt de lägsta afgifna anbudena med tillägg af beräknade utgifter för de arbeten, som ej ingått i entreprenaderna, framgår af följande af fångvårdsstyrelsens arkitekt uppgjorda tablå:

[27.]

Byggnadsarbeten enligt anbud af 24 april 1911.....	kronor	485,600: —	
Värmeledningsarbeten enligt anbud af 24 april 1911	„	40,850: —	
Gas-, vatten och afloppsledningar enligt anbud af 24 maj 1911.....	„	31,270: —	
Gaskök, ångkök, tvättapparater m. m. utöfver an- budet	„	10,000: —	
Korkmattor i fängelsebyggnaderna	kronor	15,000: —	
Lås och grindar m. m. i d:o	„	8,000: —	
Åskledare	„	2,000: —	
Ringledningar och signalappa- rater m. m.....	„	8,000: —	33,000: —
Arbetsritningar och kontorskost- nader.....	kronor	15,000: —	
Ritningar till värmeledning m. m.	„	3,000: —	
D:o till gas, vatten, aflopp, ångkök m. m.	„	3,000: —	21,000: —
Arbetsledning under 3 ½ år.....	kronor	10,000: —	
Kontrollantarfvoden under 2 ½ år	„	9,000: —	19,000: —
Planering utom murarna	kronor	18,000: —	
Stängsel omkring tomterna utom murarna	„	12,000: —	30,000: —
Oförutsedda utgifter, öfverarbeten m. m.	„	59,280: —	
	Summa kronor	730,000: —	

I händelse fängelset skall förses med elektriska belysningsledningar, hvilket emellertid icke var beräknadt i det först uppgjorda kostnadsförslaget, tillkommer:

[27.]	Elektriska belysningsledningar.....	kronor 20,000: —	
	Ritningar till d:o	kronor 1,500: —	
	Kontrollöfver d:o	„ 1,500: —	
	Armatyr till an-		
	läggningsen.....	„ 5,000: —	„ 8,000: —
	Oförutsedda ut-		
	gifter	„ 2,000: —	kronor 30,000: —

Hvad angår entreprenaden å byggnadsarbetena slutade lägsta anbudet, afgifvet af byggmästaren J. A. Persson, alternativt å 475,600 kronor; 10,000 kronor skulle afgå för den händelse vissa i entreprenadkungörelsen närmare angifna målningsarbeten blefve uteslutna för att verkställas af fångar. Fångvårdsstyrelsens arkitekt har emellertid i afgifvet ämbetsmemorial på det bestämdaste afstyrkt alternativets antagande. Därest — yttrar han — målningsarbetena skulle utföras med fångar, måste de uppskjutas till dess arbetena i öfrigt blifvit afsynade och godkända. Att bedrifva arbete med fria arbetare och med fångar i samma stora komplex låte sig nämligen af lätt insedda säkerhets- och ordningshänsyn icke göra, äfven om de fria ville finna sig i ett dylikt kamratskap i arbetet, hvilket ingalunda vore säkert. Ej heller frågan om fångarnas transport till och från arbetsplatsen och deras bevakning under arbetet syntes i föreliggande fall kunna tillfredsställande lösas, helst afståndet från de gamla fängelserna till det nya högst betydande eller nära 4 kilometer. Men att sålunda uppskjuta målningsarbetena till efter inflyttningen i fängelset vore dels tekniskt oriktigt, enär en stor del målning å dörrar, järnarbeten m. m. borde till förekommande af skador genom fukt och dylikt utföras samtidigt med öfriga putsnings- och afslutningsarbeten, dels oekonomiskt, emedan ställningar och dylikt måste nedtagas före afsyningen af byggnadsarbetena och ånyo uppföras för målningsarbetena, dels ock ur fångvårdssynpunkt olämpligt, enär det torde blifva så godt som ogörligt för befälet att organisera tjänsten i det nya fängelset, om det vid inflyttningen stode omåladt och genast måste fyllas af målarställningar från golf till tak. Någon besparing genom den ifrågasatta åtgärden syntes för öfrigt alls icke kunna erhållas, då afdraget å entreprenadsumman vore endast 10,000 kronor och detta belopp torde åtgå till nya ställningar, materialier och flitpenningar åt fångarna. — Med åberopande af detta arkitektens yttrande ansåg äfven fångvårdsstyrelsen, att ifrågavarande målningsarbeten borde

få ingå i entreprenaden, helst sysselsättning för de yrkesdugliga bland fångarna i allt fall funnes vid byggnads- och reparationsarbeten vid olika fångvårdsinrättningar eller med tillverkningar för statsförvaltningarnas behof. [27.]

Jämväl i fråga om värmeledningsanordningarna voro anbuden alternativa; lägsta anbudet skulle, om fångar blefve använda för vissa målningsarbeten, stanna vid 40,465 kronor eller sålunda 385 kronor under hufvudalternativets slutsumma.

Med afseende å den för oförutsedda utgifter, öfverarbeten m. m. uppförda posten å 59,280 kronor har arkitekten erinrat, att vid ritningarnas omarbetande största möjliga hänsyn tagits till besparing i grund och byggnadsmassor och att särskildt grundernas djup under nuvarande marken med beräkning å de höjda gatuprofiler, som af Malmö stad antagits omkring tomten, minskats till det minsta möjliga. Då med hänsyn i synnerhet härtill större möjligheter än vanligt syntes finnas för uppkomsten af extra kostnader och öfverarbeten, hvilka med de stora massor, hvarom här vore fråga, kunde uppgå till betydande belopp, syntes försiktigheten bjuda att räkna med en relativt hög summa för oförutsedda utgifter af alla slag, hvarå möjligen vid utförandet besparingar kunde göras.

Fångvårdsstyrelsen antog för sin del möjligheten af besparingar å posten för oförutsedda utgifter och påpekade därjämte, hurusom posterna för ritningar, arbetsledning och kontrollantarfvoden, tillhopa 40,000 kronor, vore så tilltagna, att å dem besparing kunde motses, äfvensom att, då det vore styrelsens mening att använda fångar för utförande af planering och stängsel, hvilka arbeten beräknades kräfvå en utgift af 30,000 kronor, dessa arbeten torde kunna åstadkommas för ett icke obetydligt ringare belopp. Någon afprutning i ena eller andra hänseendet kunde emellertid ej ske, innan byggnadsarbetet i viss mån fortskridit.

Beträffande slutligen den eventuellt upptagna kostnaden för elektrisk belysning tvekade styrelsen ännu om lämpligheten af sådan belysning såväl på grund af bristande utredning rörande årskostnaderna som af fångvårdsskäl, hvarför styrelsen icke för närvarande medräknade denna kostnad.

Det totala kostnadsbelopp, från hvilket fångvårdsstyrelsen utgick, var sålunda 730,000 kronor. Då Riksdagen redan anvisat 600,000 kronor, återstod att fylla ett belopp af 130,000 kronor.

I detta afseende erinrade fångvårdsstyrelsen om den disponibla tillgång, som funnes i köpeskillingen för det till Norrköpings stad för-

[27.] sålda kronohäktet i Norrköping. — Sedan detta fängelse, hvilket var uppfördt å en af staden för ändamålet till kronan upplåten tomt, år 1907 under grundläggningsarbeten för nytt rådhus å stadens angränsande mark lidit sådan skada att byggnaderna måst utrymmas, därvid en stor del af fångarna öfverflyttats till den vid tvångsarbetsanstalten i Norrköping befintliga, för extra judiciella bestraffningar afsedda cellafdelning, träffades den 20 december 1909 mellan utsedda delegerade en sedermera af vederbörande godkänd öfverenskommelse, hvarigenom kronan afhände sig och till staden öfverlät kronohäktetomten med därå befintliga byggnader mot en ersättningssumma af 106,400 kronor. Beträffande detta ersättningsbelopp, hvori jämväl inräknats godtgörelse för vissa kostnader, som kronan får vidkännas i anledning af skadorna å häktesbyggnaderna, hvilka byggnader i och för sig blifvit värderade till 104,000 kronor, bestämdes i kungl. bref den 10 juni 1910, att fångvårdsstyrelsen skulle hafva att mottaga beloppet för att af styrelsen tills vidare förvaltas, med åliggande för styrelsen att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag angående medlens användande för erforderliga anordningar vid den i anledning af kronohäktets nedläggande inrättade kronohäktesafdelningen vid tvångsarbetsanstalten och andra fångvårdens ändamål, hvarefter frågan skulle af Kungl. Maj:t underställas Riksdagens pröfning. — Fångvårdsstyrelsen meddelade i sin nu förevarande skrifvelse, att visserligen fullständig utredning icke ännu förelåge rörande de kostnader, som erfordrades för ändamålsenliga anordningar vid tvångsarbetsanstalten, men att, enligt redan gjorda beräkningar, kronan för sådana anordningar icke syntes behöfva vidkännas mera än 20,000 kronor, så att af försäljningsmedlen, hvilka numera guldits till fångvårdsstyrelsen, 80,000 kronor blefve disponibla för annat fångvårdens ändamål. Härutöfver erfordrades sålunda för det nya fängelset i Malmö ett belopp af 50,000 kronor.

På grund af hvad styrelsen anfört hemställde styrelsen ånyo, att Kungl. Maj:t behagade godkänna de nya ritningarna och bemyndiga styrelsen att gå i författning om byggnadsföretagets utförande med användande af redan anvisade 600,000 kronor, hvarjämte styrelsen anhöll, att Kungl. Maj:t ville till en blifvande riksdag ingå med framställning om anvisande för byggnadsföretagets fullbordande af dels 80,000 kronor af de medel, som influtit såsom köpeskilling för häktesbyggnaderna i Norrköping, och dels därutöfver 50,000 kronor, att i mån af behof ställas till styrelsens förfogande.

Till slut framhöll styrelsen, att tiden för pröfning af entreprenad-anbudet ej kunnat afpassas längre än som skett, räknadt tillbaka från den 1 juli 1911, enär i annan händelse måst befaras, att anbudsgifvare

skulle antingen afämnat högre anbud på grund af möjlig ökning under mellantiden i prisen å byggnadsmaterialier m. m. eller ock afhållit sig från anbuds afgifvande.

[27.]

I anledning af fångvårdsstyrelsens nu refererade framställning fattade Kungl. Maj:t beslut den 16 juni 1911. Enär äfven enligt de dåmera afgifna entreprenadanbudena kostnaden för ifrågavarande byggnadsföretag komme att öfverstiga det af Riksdagen anvisade beloppet 600,000 kronor samt, efter det fångvårdsstyrelsens skrifvelse till Kungl. Maj:t inkommit, tiden ej medgifvit framläggande för 1911 års riksdag af förslag om beviljande af ytterligare erforderliga medel, fann Kungl. Maj:t fortfarande sig icke kunna fatta beslut om arbetets utförande, utan anbefalldes fångvårdsstyrelsen att i ärendet afgifva förnyad underdånig framställning vid sådan tid att proposition om det fyllnadsanslag, som kunde blifva erforderligt, kunde aflåtas till 1912 års riksdag.

*Kungl. Maj:ts
beslut d. 16
juni 1911.*

Härefter har från fångvårdsstyrelsen inkommit en den 11 september 1911 dagtecknad skrifvelse, i hvilken styrelsen meddelat, att, enär någon utsikt ej yppats att genom infordrande af nya entreprenadanbud vinna anbudsgifvare, som vore villiga utföra arbetet billigare än de, som redan anmält sig, utan fasthellre måste befaras, att dessa senare vid utlysande af ny entreprenad skulle föranledas väsentligt höja sina anbud, och det ej heller funnits från fångvårdssynpunkt möjligt att medelst ändringar i byggnadsritningarna vinna någon afsevärd ytterligare besparing utan att förslaget försämrades, styrelsen genom sin biträdande arkitekt trädt i underhandlingar med vederbörande anbudsgifvare i syfte att slutdagen för anbudens giltighet skulle utsträckas från den 1 juli 1911 till dag, då nästa riksdag kunde antagas hafva i ärendet beslutat, eller till den 15 april 1912. Vid dessa underhandlingar har förekommit följande.

*Fångvårds-
styrelsens
skrifvelse d.
11 sept. 1911.*

I fråga om entreprenaden å *byggnadsarbetena* förklarade sig samtliga tillfrågade anbudsgifvare på grund af befarade fluktuationer i arbets- och materialpris icke kunna vidhålla sina anbud till den 15 april 1912 utan ett tillägg af omkring fem procent å totalsumman eller motsvarande lättnad i entreprenaden. Då en med afgifvarna af de båda lägsta anbudena företagen granskning af ritningar och arbetsbeskrifningar gaf till resultat, att nämnvärda belopp syntes icke kunna vinnas genom ändringar med afseende å själva byggnaderna, bragtes på tal att den erforderliga sänkningen skulle åstadkommas genom ändring af fängelsehågnaden på det sätt att grunden, såsom ursprungligen var afsedt,

Bihang till. Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd.

[27.] gjordes af beton med tillräcklig styrka att bära tegelmur eller betongmur, men öfverbyggnaden, i stället för af sten, utfördes af trä på i betonen nedgjutna järnbalkar som stöd. En sådan hägnad är — enligt arkitektens utsago — mot frost och regn nästan lika motståndskraftig som en hägnad af sten, hvaremot stenmur äger företräde med hänsyn till förmåga att motstå våld och inverkan af eld. Under villkor att hägnaden finge utföras på det ändrade sättet förklarade sig lägsta anbudsgifvaren byggmästaren Persson villig att vidhålla sitt anbud å 485,600 kronor. I kontrakt, som med Persson upprättades, förbehölls emellertid fängvården att, där så funnes önskligt, få hägnaden utförd af tegel mot ett tillägg till entreprenadsumman af 19,000 kronor, för den händelse detta belopp möjligen skulle kunna under arbetets gång besparas å den summa, som reserverats för oförutsedda utgifter. — Beträffande *värmeledningsarbetena* vidblef firman G. C. Faxe, som afgifvit lägsta anbudet, detsamma. Sedan däremot lägsta anbudsgifvaren å *gas-, vatten- och afloppsledningarna* förklarar sig icke kunna medgifva utsträckning af tiden för anbudets giltighet, erbjöd sig nämnda firma att, därest den finge öfvertaga arbetet å *båda* anläggningarna, utföra den senare för 33,166 kronor. Detta anbud öfversteg visserligen det vid entreprenaden afgifna näst lägsta anbudet men ansågs af arkitekten förmånligare med hänsyn till möjligheten att, genom anlåtande af en enda entreprenör för samtliga ifrågakvarande arbeten, drifva dem med större intensitet och enhetlighet än som kunde ske, därest olika entreprenörer utan inbördes samverkan ledde företaget.

Med iakttagande af nu berörda ändringar i afseende å de arbeten, som entreprenaderna omfatta, samt några smärre jämkningar i beräkningen af öfriga utgiftsposter har arkitekten angående kostnaderna för fängelset uppgjort en ny tablå, slutande likasom den förut utarbetade å 730,000 kronor, med tillägg eventuellt af 30,000 kronor för elektrisk belysningsanläggning.

I fråga om den sålunda oförändrade totalkostnaden för det nya fängelset, där omkring 225 fångar kunde inrymmas, har fängvårdsstyrelsen erinrat, hurusom i Danmark kostnaderna för ett nytt fängelse, afsedt att för 221 fångar, däraf allenast 159 i cell, uppföras å tomt, som väsentligen tillsläppts af vederbörande kommun, blifvit beräknade till 1,200,000 kronor.

Det nya fängelset i Malmö är, såsom förut omnämnts, till största delen afsedt för fångar, som skola undergå bestraffningen i cell. Med anledning häraf har fängvårdsstyrelsen framhållit, att det visserligen på grund af numera vunna erfarenheter om önskvärdheten att för vissa

fall inskränka cellvistelsen kunde emotses, att antalet straffångar i gemensamhetsarbete i följd af ändrad lagstiftning komme att ökas och att sålunda större utrymme komme att krävas för fångars förvarande i gemensamhetsfängelse. För sådan händelse finnes emellertid inom det blifvande Malmöfängelset möjlighet till anordningar, hvarigenom plats kunde beredas för ett ökad antal gemensamhetsfångar. Sålunda vore de rymliga arbetscellerna så tilltagna att utan olägenhet mer än en fånge kunde insättas till sysselsättning i hvarje cell, hvarjämte de breda korridorerna utanför dessa celler äfvensom delar af fängelsetomten lämpade sig till arbetsplatser för fångar i gemensamhet. Vid sådant förhållande hade styrelsen ej funnit behöfligt att med hänsyn till en eventuell ökning af gemensamhetsfångarnas antal föreslå någon ändring i de uppgjorda ritningarna, synnerligast som Malmöfängelset dock alltfört måste anses i väsentlig mån erforderligt till förvarande af enrumsfångar från den tätt befolkade orten och till fyllande af det tilläfventyrs uppkommande ytterligare behovet af utrymme i gemensamhetsafdelning syntes gifvas lämpligare tillfälle å annan plats. [27.]

På grund af det anförda har styrelsen gjort enahanda framställning som i sin skrifvelse den 26 maj 1911, dock med tillägg att, därest erforderliga medel kunde under arbetets gång besparas, styrelsen måtte erhålla rätt att låta utföra fängelsehågnaden af tegel eller betong i stället för af trä.

Af den lämnade redogörelsen för åtgärder, som vidtagits i anledning af 1909 års riksdags beslut i förevarande ärende, torde framgå, att hvad rimligen kan begäras blifvit gjordt för nedbringande af kostnaderna för det beslutade nya centralfängelset i Malmö. I de hänseenden, i hvilka Riksdagen särskildt funnit besparingar möjliga, hafva sådana bragts till stånd, och öfver hufvud lära byggnadsritningarna i det skick, hvori de nu föreligga, icke kunna, för ytterligare besparings vinnande, ändras utan att byggnadernas ändamålsenlighet därigenom blir lidande och att man måste allt för mycket afknappa å de kraf i afseende å planläggning och utrustning, som ställas å ett modernt fängelse. Utom den, visserligen icke särdeles betydande, minskning i anläggningskostnaden, som genom ändring i ritningarna sålunda kunnat vinnas, har emellertid en mera afsevärd reduktion af kostnadssumman ernåtts därigenom att entreprenaderna å arbetets hufvudsakliga delar kommit att utlysas vid en tidpunkt, då rådande konjunkturer framkallat jämförelsevis billiga anbud. Att ritningarna icke kunnat fastställas inom den tid, de afgifna anbuden skulle vara bindande, har väl medfört någon försämring af resultatet, men äfven enligt den sista kostnadsberäkningen

*Departements-
chefen.*

[27.] skulle byggnadsföretaget kunna utföras för ett belopp af 730,000 kronor eller 130,000 kronor mindre än den vid 1909 års riksdag framlagda kalkylen angaf, och med hänsyn till den försiktighet, hvarmed beräkningarna synas vara uppgjorda, torde man kunna hysa grundad förhoppning att den angifna slutsumman ej skall behöfva öfverskridas. För elektrisk belysningsanordning, om sådan må finnas lämplig, tillkommer emellertid ett belopp, beräknadt till 30,000 kronor. Däremot lärer för inventarier och dylikt till det nya fängelset något afsevärdt tillskott icke erfordras, då de gamla fängelsernas inventarier kunna öfverflyttas till det nya och möjligen behöfliga kompletteringar till största delen torde kunna utföras af fångar.

Att vidtaga ändringar i byggnadsritningarna i anledning däraf att för framtiden större utrymme än nu kan behöfva afses för gemensamhetsfångar synes, med hänsyn till hvad fångvårdsstyrelsen i denna del anfört, ej vara nödigt.

I fråga om sättet för beredande af tillgång till de medel, som för byggnadskostnadens bestridande erfordras utöfver den af Riksdagen redan för ändamålet anvisade köpeskillingen för de nuvarande kronofängelserna i Malmö, synes intet vara att erinra mot förslaget att en del af den till kronan influtna köpeskillingen för det nedlagda kronohäktet i Norrköping härför tages i anspråk. Då staten för detta häkte erhållit betalning med högre belopp än som åtgår för de anordningar i annat fängelse, hvilka påkallas af kronohäktets nedläggande, är ju lämpligt, att återstoden användes till att fylla åtminstone en del af skillnaden mellan hvad de gamla Malmöfängelserna vid deras försäljning inbragt och byggnadskostnaden för den nya fångvårdsanstalt, som skall ersätta dessa fängelser. Ett härmed likartadt fall förelåg år 1909, då Riksdagen medgaf, att köpeskillingen för det försälda centralfängelset i Göteborg finge användas för ett byggnadsföretag vid länsfängelset i Växjö och andra fångvårdens ändamål.

Erhållas på nämnda sätt 80,000 kronor, återstår 50,000 kronor att af Riksdagen begäras till uppförande i 1913 års riksstat.

Under hänvisning till hvad jag i detta ärende anfört och med erinran om önskvärdheten af att Riksdagens beslut däri fattas någon tid före den 15 nästkommande april, intill hvilken dag de ingångna aftalen med vissa entreprenörer äro gällande, tillåter jag mig hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

dels medgifva, att af den ersättning, som i anledning af öfverlåtande till Norrköpings stad af krono-

häktet därstädes influtit till statsverket, ett belopp af 80,000 kronor må användas såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för uppförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med senast framlagdt förslag, af nytt centralfängelse jämte länsfängelse i Malmö, dels ock därutöfver å extra stat för år 1913 anvisa 50,000 kronor att i mån af behof användas för byggnadsföretagets fullbordande. [27.]

Sinnessjukafdelningar vid kronohäktet i Västervik och centralfängelset i Härnösand.

Sedan ett årtionde har frågan om den vård, som bör ägnas sinnessjuka fångar, stått på dagordningen i vårt land. [28.]

Såsom fångar i egentlig mening äro ju icke *de* sinnessjuka brottslingar att anse, hvilka, emedan de vid brottets föröfvande saknat förståndets bruk, förklarats icke kunna fällas till ansvar, men kvarhållas i fängelserna i afvaktan på plats å hospital. Det var emellertid sättet för dessa sjuklingars behandling som först ledde statsmakternas uppmärksamhet å hithörande förhållanden. En af 1900 års riksdag till Kungl. Maj:t aflåten skrifvelse i detta ämne fick den påföljd, att vid Växjö hospital inrättades en särskild afdelning för (ett hundratal) kriminalpatienter, afsedd i främsta rummet för brottslingar, som på grund af sinnessjukdom förklarats straffria. Denna kriminalafdelning, hvilken öppnades 1906 och snart blef till hela sitt utrymme upptagen, fyller dock icke behofvet af platser för ifrågavarande sinnessjuka, utan fängelserna måste fortfarande i allmänhet behålla dem längre eller kortare tid efter det domstolen förklarat dem otillräkneliga och de sålunda icke vidare borde vara föremål för fångbehandling.

För bättre vård åt sinnessjuka fångar i *egentlig* bemärkelse — eller dem, som under verkställighet af ådömdt straff eller under rannsakingstid drabbas af sinnessjukdom — äro särskilda åtgärder ännu ej vidtagna. Man kan tänka sig sådan vård antingen å kriminalafdelningar vid hospitalen eller å sinnessjukafdelningar vid fängelserna. Att hvarken den ena eller den andra utvägen bör uteslutande komma till användning, likasom att sjukdomens mer eller mindre svårartade beskaffenhet bör vara afgörande för hvilketdera behandlingssättet skall väljas, därom synes man numera inom läkar- och fångvårdskretsar vara ense. Huru,

[28.] närmare bestämdt, gränsen i berörda hänseende bör dragas, är däremot i viss mån omtvistadt.¹⁾

Fråga är nu om inrättande af sinnessjukafdelningar vid två af rikets fängelser i enlighet med en af fångvårdsstyrelsen gjord framställning. Närmaste anledningen till fångvårdsstyrelsens initiativ var en till styrelsen för utlåtande remitterad underdånig skrifvelse den 16 september 1909, i hvilken Kungl. Maj:t:s befallningshafvande i Älfsborgs län, i anledning af att ett flertal sinnessjuka fångar då förvarades å länsfängelset i Vänersborg, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke åtgärder borde vidtagas därhän, att i fångvårdsanstalterna intagna sinnessjuka finge utan dröjsmål öfverflyttas till hospital.

*Fångvårds-
styrelsens
skrifvelser
d. 11 jan. 1910
och d. 19 april
1911.*

Planen för en organisation af erforderliga sinnessjukafdelningar vid fängelserna framlades till sina grunddrag af fångvårdsstyrelsen i underdåniga skrifvelser den 11 januari 1910 och den 19 april 1911. Styrelsen hade emellertid vid dessa skrifvelsers aflåtande ännu icke slutfört utredningen i ärendet och hemställde i skrifvelserna allenast om vissa medgifvanden med hänsyn till ett antal vaktkonstaplars utbildande till sinnessjukvårdare.

Då fångvårdsstyrelsen i skrifvelsen den 11 januari 1910 angaf sin principiella ståndpunkt i frågan, yttrade styrelsen: Äfven efter öppnandet af kriminalafdelningen vid Växjöhospitalen — hvilken afdelning ju för öfrigt visat sig icke kunna mottaga alla, för hvilka den vore afsedd — kvarstode för fängelserna olägenheten att nödgas bland öfriga fångar för lång tid, ofta öfver ett helt år, förvara sinnessjuka, som vore dömda till undergående af straff och för hvilka plats ej kunnat erhållas vid rikets hospital. I sin berättelse för år 1907 hade Riksdagens revisorer på grund af de upprepade rymningar af kriminalpatienter, som förekommit vid hospitalen, ifrågasatt, huruvida icke vid något eller några af dem borde vidtagas åtgärder i ändamål att där kunde interneras sinnessjuka straffångar, så länge de vore farliga för den allmänna säkerheten. I anledning af detta uttalande hade medicinalstyrelsen anført, hurusom det vore ändamålsenligare att för sinnessjuka fångar uppföra särskilda sinnessjukafdelningar vid de centrala fängelserna, ställda under ledning af psykiatriskt utbildade läkare, hvarigenom å ena

¹⁾ En af nuvarande öfverinspektören för sinnessjukvården i riket författad redogörelse för dessa spörsmål finnes under titeln »Om behovet af fängelsehospital» intagen i Allmänna svenska läkartidningen, årg. 1908, n:r 30 och 31.

[28.] sidan hospitalen blefve befriade från individer, som ej lämpade sig för friare vård, och å andra sidan i fängelset insjuknade fångar där kunde beredas fullgod vård. Fångvårdsstyrelsen funne sig emellertid icke kunna förorda inrättande vid ett eller flera fängelser af fullständiga hospitalsafdelningar, där de dömda sinnessjuka skulle förvaras under strafftiden. Ty det måste väl erkännas, att deras behandling snarare vore att hänföra till sinnessjukvård än till fångvård och att i följd däraf medicinalstyrelsen måste besitta bättre förutsättningar än fångvårdsstyrelsen att öfvervaka deras skötsel. Emellertid kunde det ej alltid låta sig göra att till en kriminalafdelning vid något af rikets hospital genast öfverflytta en fånge, som visade sig vara i behof af sinnessjukvård. En sådan öfverflyttning måste i regel föregås af en noggrann undersökning, som alltså måste ske i fängelset. I många fall vore sjukdomen öfvergående, och det vore för sådan händelse olämpligt att genast öfverföra den sjuke till hospitalet. Likaså intoges fortfarande vid fängelserna en hel del rannsakningsfångar, hvilkas undersökning i psykiatriskt hänseende uppdroges åt fängesläkarna. Det syntes fångvårdsstyrelsen med afseende härå synnerligen önskvärdt, att, huru än kunde komma att ordnas med de sinnessjuka fångarnas definitiva hospitalsvård, vissa anordningar vidtoges vid lämpliga fängelser för att där genast efter sjukdomsfallets inträffande eller den sinnessjukes intagande kunna bereda honom tjänlig vård och sätta läkaren i tillfälle att under gynnsammare förhållanden än för närvarande vid fängelserna kunde ske hålla den sjuke under observation. Styrelsen hade fördenskull vidtagit förberedande åtgärder för att vid vissa centralfängelser kunna anvisa lokaler för en rationellare vård af sinnessjuka fångar under tiden intill dess sjukdomen hunne närmare undersökas och plats å hospital kunde erhållas.

Till utredning om storleken af det förefintliga behofvet af sinnessjukvård för fångar åberopade fångvårdsstyrelsen i sin skrifvelse den 19 april 1911 en af dess biträdande läkare utarbetad, på uppgifter från de särskilda fångvårdsanstalterna grundad statistik angående förekomsten af sinnessjukdom bland de i dessa anstalter intagna personer åren 1905—1909. Ur denna statistik torde jag få återgifva följande.

Antalet »sinnessjuka och sinnesslöa» i genomsnitt för dag har utgjort år 1905 57.2, 1906 63.1, 1907 63.3, 1908 77.6, 1909 82.6 och således för hela femårsperioden 68.8. (Statistik.)

Vid slutet af år 1909 funnos 75 sinnessjuka och sinnesslöa internerade i fängelserna. Bland dem voro 36 lugna, 38 oroliga och 1

[28.] våldsam. Deras fördelning å särskilda kategorier framgår af följande sammanställning, som äfven utvisar den tid, som före 1909 års utgång förflutit sedan för en del af dem inträde begärts å statens anstalter för sinnessjuka:

		Inträde å hospital begärdt sedan				
		0—3 mån.	3—6 mån.	6—12 mån.	mer än 12 mån.	summa
Straff, fängelse- och bötesfångar	46	4	1	2	3	10
Rannsakningsfångar	11	—	—	2	1	3
Tvångsarbetsfångar	1	—	—	—	—	—
På grund af otillräknelighet straffria	17	2	—	9	5	16
Summa	75	6	1	13	9	29

Af de under femårsperioden å fängvårdsanstalterna inkomna hafva 371 under vistelsen därstädes företett symtom af sinnessjukdom. Frånräknas 48 lösdrivare, återstå 323, af hvilka vid interneringens början 265 voro sinnessjuka, 9 sinnesslöa och 49 ej sinnessjuka eller sinnesslöa.

Med ledning af dessa siffror antog fängvårdsstyrelsen, att det antal fångar, för hvilka sinnessjukvård kräfdes, belöpte sig per dag till högst 80 och att hälften af dessa eller högst 40, utgörande de sinnesoroliga eller våldsamma, vore i mer eller mindre trängande behof af sådan vård, såväl för sitt eget vidkommande som på grund af de olägenheter, deras vistelse inom fängelserna vållade.

Om — anförde fängvårdsstyrelsen härefter — de sinnessjuka finge utan tidsutdräkt öfverföras till hospital, skulle berörda olägenheter vara af öfvergående art. Men så länge utrymmet inom rikets hospital och asyler vore så begränsadt att väntetiden, när inträde för en fånge sökts, ej sällan måste räknas till ett å två år eller därutöfver, hade fängvårdsstyrelsen funnit sig nödsakad att, på samma gång medicinalstyrelsens ingripande påkallats för afhjälpan af de angelägnaste behofven af verklig sinnessjukvård, söka utväg för afskiljande af de svårare sinnessjuka under väntetiden på det sätt att de samlades å särskilda upptagningsanstalter, medan återstående antalet eller de lugnare patienterna finge tillsvida kvarsitta i de allmänna fängvårdsinrättningarna.

Vidare meddelade fängvårdsstyrelsen i fråga om orterna för de tilltänkta sinnessjukafdelningarna vid fängelserna, att styrelsen till en

början afsett, att sådana skulle inrättas vid de tre centralfängelserna å Långholmen och Härlanda vid Göteborg samt i Härnösand. Det hade emellertid visat sig, hvad de två förstnämnda fängelserna anginge, att tillräckliga utrymmen för dylika upptagningslokaler ej lämpligen kunde där erhållas, hvadan styrelsen sett sig föranlåten att till ändamålets vinnande träffa annan åtgärd. Jämte centralfängelset i Härnösand, där ett antal af 10—12 sinnessjuka syntes kunna i särskild afdelning vårdas, hade styrelsen tänkt sig, att något af de kronohäkten, som i följd af den nya fängelseorganisationen skulle kunna befrias från väsentlig del af nuvarande fångpersonal, borde medgifva möjlighet till anordnande af en tjänlig upptagningsanstalt; och hade styrelsen härvid fäst särskild uppmärksamhet vid kronohäktet i Västervik, som på grund af sitt centrala läge, sina gynnsamma lokaliteter och närheten till Västerviks tidigast inemot hösten 1911 färdiga hospital med tillgång till vetenskapligt bildade hospitalsläkare syntes besitta de bästa möjligheter såsom vårdanstalt, helst ortens fångar vore i förhållande till utrymmet i häktet synnerligen fåtaliga. Styrelsen hade ock genom samråd med sin biträdande läkare, med öfverläkaren vid Västerviks hospital samt med sin biträdande arkitekt gjort sig förvissad, att Västervikshäktet skulle kunna, med bibehållande af en mindre men dock tillräcklig afdelning för rannsaktions- och bötesfångar, i öfrigt utan större kostnad apteras för upptagande af 40—50 sinnessjuka. Tjänstförrättande öfverläkaren vid Västerviks hospital hade förklarat sig villig att ej mindre gå fångvården tillhanda vid anstaltens ordnande än ock såsom inspektör öfva nödig tillsyn öfver den blifvande anstalten.

[28.]

Sedan ärendets utredning inom fångvårdsstyrelsen afslutats, öfverlämnade styrelsen, med skrifvelse den 25 september 1911, af dess arkitekt utarbetade ritningar till sinnessjukafdelningar vid fängelserna i Västervik och Härnösand och hemställde därvid om åtgärd för beredande af medel till byggnadsarbetena.

Fångvårdsstyrelsens skrifvelse d. 25 sept. 1911.

Fångvårdsstyrelsen meddelade till en början, att medicinalstyrelsen, som fått del af den uppgjorda planen, i skrifvelse till fångvårdsstyrelsen förklarat, att, äfven om utrymmesförhållandena komme att något förbättras sedan de nya allmänna hospitalen i Säter och Västervik i slutet af år 1911 blifvit färdiga, de tillämnade anordningarna för vård af sinnessjuka fångar vid vissa fängelser vore synnerligen behöfliga och välbetänkta.

Härefter uttalade sig fångvårdsstyrelsen närmare om syftet med de föreslagna åtgärderna och om de anordningar, som enligt styrel-

[28.] sens förmenande ytterligare kunde böra vidtagas till åstadkommande af bättre vård om de sinnessjuka fångarna. Styrelsen anförde i dessa delar: Med nu ifrågasatta åtgärder ansåge sig styrelsen kunna genom ett afskiljande af de svårast sjuka åvägabringa en afsevärd lättnad i fängelseförvaltningen. Ett flertal sådana sjuka, hvilka för närvarande betungade länens fångelser, vore häktade personer, som varit för brott tilltalade men i saknad af förståndets bruk förklarats ej kunna till ansvar fällas och därefter till vederbörande ortsmyndigheter öfverlämnats för sådan vård att de ej måtte blifva vådliga för allmänna säkerheten. För denna kategori af sinnessjuka, hvilka ej kunde anses tillhöra fångvården i annan mån än att de i brist på lämpliga anstalter för deras öfvervakande fått i fångelserna kvarstanna, syntes i främsta rummet få påräknas plats vid de nya allmänna hospitalen. Vid fångvårdens upptagningsanstalter skulle således hufvudsakligen förvaras till straff dömda sinnessjuka för observation och i afvaktan på plats å allmänt hospital. Angelägnast hade det syntes styrelsen att bättre ordna förhållandena för sådana sinnessjuka straff- och fängelsefångar, som förvarades vid länens fångelser — straffångelser och kronohäkten —, enär därstädes för närvarande möjligheterna till en nöjaktig vård vore mindre än vid centralfångelserna. Upptagningsanstalten vid Västervik vore föreslagen hufvudsakligen med hänsyn härtill. Förläggningen af den andra upptagningsanstalten till Härnösands centralfängelse hade valts med hänsyn till önskvärdheten att äga en dylik anstalt särskildt för det aflägsna Norrland. Det kvarstode såsom ett önskemål att äfven vid centralfängelset å Långholmen och möjligen vid det å Härlanda vidtaga en del anstalter för att sinnessjukvården för fångarna vid de centrala anstalterna kunde blifva fullt tillfredsställande. Det vore styrelsens afsikt att i sammanhang med ett redan väckt förslag till vissa nödvändiga ändringsarbeten vid centralfängelset å Långholmen söka utvägar för vinnande därstädes af nämnda ändamål. Huruvida jämväl vid Härlanda kunde böra vidtagas åtgärder för samma syfte, syntes ej kunna afgöras, innan erfarenheten visat, i hvad mån behovet fylldes af de öfriga anstalterna.

I slutet af sin skrifvelse sade sig fångvårdsstyrelsen vilja ytterligare betona, att med de föreslagna åtgärderna endast afsåges beredandet af sådan tillfällig vård, som kunde åligga fångvården gent emot fångarna under den för konstaterande af verklig sinnessjukdom erforderliga tiden, äfvensom i öfvergående fall, men att, enligt styrelsens åsikt, under medicinalstyrelsens ledning stående hospital vore lämpligare att mottaga äfven till straff dömda fångar, så snart en varaktig sinnessjukdom

ådagalagts. Ty beträffande dem vore ej vidare fråga om straffverkställighet utan om sinnessjukvård, och därför syntes medicinalstyrelsen och ej fångvårdsstyrelsen vara den sakkunniga centralmyndighet, som borde öfver dem bestämma. Den oegentligheten, att för närvarande strafftiden ansåges löpa, om fången vårdades vid en fångvårdsanstalt, men ej, då han vore intagen å allmänt hospital, syntes både kunna och böra i lagstiftningsväg afhjälpas.

[28.]

Därjämte yttrade sig fångvårdsstyrelsen i sin skrifvelse om de lokala anordningar, som skulle vidtagas vid fångelserna i Västervik och Härnösand. Det torde emellertid vara lämpligt att tills vidare lämna denna del af skrifvelsen å sido för att i ett sammanhang redogöra för hvad handlingarna innehålla i principfrågorna om sinnessjukafdelningarnas ändamål och förläggning. Endast det må här nämnas, att kostnaderna för byggnadsarbetena i Västervik skulle belöpa sig till 21,000 kronor och för dem i Härnösand till 8,000 kronor.

Öfver fångvårdsstyrelsens framställning afgåfvos utlåtanden af medicinalstyrelsen äfvensom af öfverinspektören för sinnessjukvården i riket. *Öfverinspektören för sinnessjukvården.*

Den senare förklarade, att han, i likhet med fångvårdsstyrelsen, ansåge det icke böra tillkomma denna myndighet att ända till strafftidens slut bereda vård åt alla sinnessjuka straffångar utan att han till fullo biträdde dess uppfattning, att alla sådana fall, där varaktig eller, bättre uttryckt, obotlig sinnessjukdom blifvit konstaterad, borde omhändertagas af den allmänna sinnessjukvården. Äfven sedan denna hunnit utveckla sig därhän, att den fullt mäktade sin uppgift, kvarstode emellertid — anförde öfverinspektören — alltjämt för fångvårdsstyrelsen de uppgifter, för hvilkas fullgörande de ifrågavarande åtgärderna föresloges, nämligen beredande af vård dels i fall, där straffånges sinnessjukdom vore af tvifvelaktig beskaffenhet, under den för konstaterande af verklig sinnessjukdom erforderliga tiden, dels äfven därefter i öfvergående eller, bättre uttryckt, botliga fall. Då fångvårdsstyrelsen betonade, att härvid endast afsåges tillfällig vård, vore häremot att erinra, att icke alla botliga fall vore hastigt öfvergående och att, så länge icke vårdtiden å ett vanligt hospital finge inräknas uti strafftiden (meningarna om lämpligheten af en lagändring i detta hänseende vore delade), det vore önskvärdt, att alla af botlig sinnessjukdom lidande, alltså äfven fall, där denna blefve mera långvarig, finge kvarstanna å fångelsehospitalet under hela sjukdomstiden, i den mån denna fölle inom strafftiden, enär under nuvarande förhållanden den till vanligt hospital öfver-

[28.] flyttade straffängan, som här tillfrisknade, finge sin frihetsförlust förlängd med den tid, han vistats å hospitalet, en tid, som med hänsyn till den recidivrisk, ett återvändande till fängelsecellen ofta innebure, i allmänhet måste utsträckas öfver en icke alltför kort konvalescensperiod.

Då — fortsatte öfverinspektören — från fängelsehospital, med hvilka nu afhandlade ändamål afsåges, utskrifning af tillfrisknad fånge i och för fortsatt straffverkställighet ofta komme att ske, likasom å andra sidan äfven återintagning därstädes på grund af recidiv, vore det gifvetvis, till förekommande af alltför talrika transporter af insjuknade respektive tillfrisknade straffångar, mest ändamålsenligt att förlägga fängelsehospitalen till de största fångvårdsanstalterna, där utrymmet äfven kunde tillåta de från andra fångelser dit öfverförda sinnessjuka straffångarna att efter eventuellt tillfrisknande aftjäna återstående strafftid. Från nu nämnda synpunkt syntes det mindre lämpligt att till Västerviks kronohäkte med dess relativt ringa platsantal förlägga ett fängelsehospital med uppgift att mottaga »öfvergående fall». Äfven om emellertid genom de sinnessjukafdelningar vid Långholmens och Härlanda centralfångelser, som fångvårdsstyrelsen ställde i utsikt, tillräckligt platsantal komme att erhållas för samtliga sådana fall af sinnessjuka straffångar, åt hvilka det lämpligen tillkomme fångvårdsstyrelsen att bereda vård, komme likväl den föreslagna sinnessjukafdelningen vid Västerviks kronohäkte säkerligen för en mycket lång tid framåt att blifva behöfelig såväl för af kronisk, obotlig sinnessjukdom lidande straffångar som ock för på grund af sådan sjukdom otillräckeligförklarade, för sinnessjuka alltså, hvilka det rätteligen borde tillkomma den allmänna sinnessjukvården att omhändertaga, men som på grund af nu rådande platsbrist å statens sinnessjukanstalter ofta under lång tid, ända till årtal, kunde få vänta på inträde å dessa. Under sådana förhållanden och med särskild hänsyn därtill, att platserna ifråga erhöles för en mycket ringa kostnad, ansåge sig öfverinspektören böra tillstyrka den föreslagna sinnessjukafdelningen vid Västerviks kronohäkte, om den också enligt hans förmenande mindre väl passade för *den* uppgift, som fångvårdsstyrelsen närmast syntes ha afsett för densamma.

Medicinalstyrelsen.

Medicinalstyrelsen hänvisade till det yttrande, styrelsen i den föreliggande frågan afgifvit till fångvårdsstyrelsen, och tillade, att medicinalstyrelsen visserligen funne, att det skulle varit lämpligare, om ifrågavarande upptagningsanstalter blifvit förlagda till de största fångelserna, men att styrelsen, utan kännedom om de lokala och andra på ärendet inverkan förhållanden, icke ville härutinnan göra något bestämdt uttalande.

Sedan från fångvårdsstyrelsen inforrats utlåtande i anledning af hvad medicinalstyrelsen och öfverinspektören i ärendet anført, inkom fångvårdsstyrelsen med ny skrifvelse i ärendet den 11 december 1911, i hvilken skrifvelse styrelsen yttrade:

[28.]
Fångvårdsstyrelsens skrifvelse d. 11 dec. 1911.

Den ena af ifrågavarande anstalter skulle visserligen icke förläggas till ett af de större fängelserna, hvars sinnessjuka fångar kunde utan transport öfverflyttas till anstalten. Men, såsom styrelsen redan framhållit, hade det visat sig för fångvården angelägnare att bereda en upptagningsanstalt för de sinnessjuka, som nu förvarades spridda i länens mindre fängelser, än att på samma sätt sörja för de sinnessjuka vid de två centralfängelserna å Långholmen och Härlanda, där i allt fall redan nu finnes större möjlighet till de sjukas vård än vid småfängelserna.

Det kunde emellertid äfven vid sådant förhållande ifrågasättas, om ej den planerade upptagningsanstalten borde förläggas till Långholmen eller Härlanda. Men häremot talade följande skäl.

En anstalt, afsedd för de sinnessjuka ej blott från nämnda centralfängelser eller ett af dem utan äfven från öfriga fängelser i mellersta och södra Sverige, skulle kräfva en rätt betydande storlek. Tillgängliga områden vid Långholmen eller Härlanda medgäfvade icke en så stor upptagningsanstalts förläggande i tillräcklig afskildhet, där de sinnessjuka kunde befrias från oroande intryck och ständiga påminnelser om straffanstaltens närhet. Den redan nu mycket betungande administrationen vid dessa centralfängelser skulle än mera invecklas genom ditförläggning af en upptagningsanstalt, afsedd jämväl för fångar från andra håll.

Då utrymmena för fångars förvarande vid nämnda fängelser redan nu vore strängt anlitade, skulle det blifva nödvändigt att därstädes nyuppföra, jämte själfva upptagningsanstalten, ett tillräckligt stort antal celler för att mottaga de fångar, som förflyttats till upptagningsanstalten från andra fängelser och efter tillfrisknandet, enligt öfverinspektörens väl motiverade önskan, borde få kvarblifva i det med anstalten förenade fängelset för att kunna observeras och vid behof återflyttas till upptagningsanstalten utan förnyade transporter.

Västervikshäktet, som inrymde öfver 60 celler, vore i det närmaste utan användning för vanliga fångars förvarande. Således kunde utan kostnad inemot ett 50-tal celler afsättas för fångar, som till en dit förlagd upptagningsanstalt förflyttats för sinnessjukvård. Uppförandet vid något af centralfängelserna af motsvarande cellantal för angifna ändamålet skulle efter beräkning betinga en kostnad af minst 150,000 kronor, hvilken kostnad direkt inbesparades genom anstaltens förläggning till Västervik.

[28.] Härtill komme, att Västervikshäktet vore synnerligen friskt och väl beläget på en höjdslutning med fri omgivning, dock helt nära intill järnvägsstationen.

Då de fångar, för hvilka den där planerade anstalten afsåges, i hvarje fall måste förflyttas från strafforten för att kunna intagas å upptagningsanstalt, vare sig denna vore förlagd vid Långholmen, Härlanda eller Västervik, förfölle tydligen den af öfverinspektören gjorda anmärkningen i fråga om ökade transporter i följd af förläggningen till sistnämnda ort.

I detta sammanhang syntes styrelsen böra något belysa den af öfverinspektören berörda frågan om anordnande af upptagningsanstalter äfven vid Långholmen och Härlanda.

Enligt hvad förut påvisats, lämnade områdena vid dessa fängelser och därvarande förhållanden icke tillfälle till att utan olägenhet dit förlägga större upptagningsanstalter, afsedda för de sinnessjuka från öfriga fängelser i södra och mellersta delarna af landet. Däremot syntes i händelse af behof anstalter, afsedda för sinnessjuka från samma centralfängelse, utan större svårighet eller kostnad kunna anordnas därstädes. I fråga om Långholmen hade ju styrelsen planerat att i samband med en del omändringar vid fängelset föreslå inrättandet af en upptagningsanstalt för de sinnessjuka på platsen; och torde styrelsen under loppet af år 1912 kunna underställa Kungl. Maj:t ett sådant förslag. Härutöfver hade styrelsen ansett vidare åtgärder icke böra ifrågasättas, innan erfarenhet om behofvet vunnits efter de nu föreslagna två upptagningsanstalternas upplåtande och sedan det visat sig, i hvilken mån de nya allmänna hospitalen i Säter och Västervik kunde mottaga sådana sinnessjuka fångar, hvilka icke borde af fängsvården omhändertagas.

Beträffande frågan, hvilka dessa fångar vore — en fråga, hvars besvarande dock icke syntes inverka å nu föreliggande förslag —, delade styrelsen i hufvudsak öfverinspektörens åsikt, dock att äfven sådana fall, då sinnessjukdomen ansåges vara botlig, syntes böra öfverlämnas till vård å allmänt hospital, om sjukdomen ansåges skola blifva långvarig eller funnes lämpligare kunna med vård å allmänt hospital botas. Denna mening vore dock delvis grundad å den förutsättning, att genom lagändring fången medgäfves i strafftiden inräkna den tid, han vistades å allmänt hospital.

Jag öfvergår härefter till hvad myndigheterna yttrat om de särskilda byggnadsarbeten, som erfordras för anordnande af sinnessjukafdelningar vid de båda föreslagna fängelserna.

Hvad *kronohäktet i Västervik* beträffar, skulle de flesta sinnessjuka

inhysas i den nuvarande fängelsebyggnaden, hvilken, såsom nämnts, innehåller omkring 60 celler, men för närvarande endast i obetydlig mån tages i anspråk. En tillbyggnad skulle dock göras å häktets ena långsida, där en cell i bottenvåningen skulle genombrytas och bilda passage till nybyggnaden. Denna skulle bestå af bottenvåning, inrymande två öfvervakningssalar med sammanlagdt 15 platser för patienter, hvilka kunde förvaras i gemensambhet, samt en utanför löpande korridor jämte toaletter och badrum, äfvensom källarvåning med förrådsutrymmen och varmkammare. Tillbyggnaden skulle förses med vatten- och afloppsledningar samt värmeledning från en särskild panna i källarvåningen. För ytterligare minst 10 patienter, företrädesvis sådana, som behöfde hållas i enrum nattetid, skulle beredas utrymme i den gamla bottenvåningens celler. Nuvarande cellkorridoren skulle användas som dagrum med särskilda anordningar för skyddande af fönster och eldstäder. Häktets bottenvåning, som skulle ställas i omedelbar förbindelse med tillbyggnaden, skulle afskiljas medelst helt betongbjälklag från de båda öfre våningarna, af hvilkas 34 celler jämte 2 sjukrum ett mindre antal celler i öfversta våningen fortfarande skulle användas såsom rannsaktions- och bötesfängelse men härför ej behöfliga lokaler anlitas för upptagande af lindrigare sinnessjuka, hvilka kunde utan svårighet öfvervakas under yttre betingelser, som närmade sig vanligt fångförvar, men likväl kräfde noggrannare tillsyn af sinnessjukläkare och öfvade sjukvårdare. För patienternas vistelse i fria luften skulle afskiljas lämplig gård. Hela byggnaden skulle förses med elektrisk belysning. På detta sätt skulle Västerviksafdelningen kunna mottaga tillhoppa omkring 40 sinnessjuka. Kostnaden för byggnadsarbetet har, såsom jag förut nämnt, arkitekten beräknat till 21,000 kronor.

Medicinalstyrelsen anmärkte i fråga om öfvervakningssalarna, att, då hvardera salen hade en golftyta af allenast 35 kvadratmeter, endast 6 sjuka lämpligen kunde vårdas i hvarje sal. Vidare vore ett mindre rum invid salarna behöfligt. Detta kunde emellertid erhållas, om vissa förändringar gjordes beträffande toalettanordningarna och ett till mörk cell afsedt utrymme toges i anspråk för annat ändamål. Slutligen borde några detaljer i ritningarna ändras.

Fångvårdsstyrelsen har icke något att erinra mot de af medicinalstyrelsen påyrkade ändringarna, men har meddelat, att desamma enligt arkitektens beräkning kräfva en ökad kostnad af 1,000 kronor.

Vid *centralfängelset i Härnösand* skulle reservhäktesbyggnaden — en äldre numera obegagnad byggnad — genom ändringar och en mindre

[28.] tillbyggnad apteras till sinnessjukafdelning, inrymmande en öfvervakningssal för 7 patienter samt 3 nattceller med tillhörande korridor äfvensom badrum och apparatrum. Byggnaden skulle förses med värmeledning, indragen från centralfängelsets ledningssystem, vatten- och afloppsledningar samt elektrisk belysning. Medelst plank skulle afstängas en promenadgård för patienternas vistelse i det fria. Kostnaderna för dessa arbeten skulle, såsom nämndt, belöpa sig till 8,000 kronor.

Medicinalstyrelsen ansåg, att ritningen beträffande Härnösandsfängelset icke kunde godkännas, med mindre åtskilliga förändringar vidtoges. Ändringarna inneburo hufvudsakligen: att till ett rum, hvilket medicinalstyrelsen antog vara afsedt till s. k. tekök, skulle upptagas direkt ingång genom en korridor från öfvervakningssalen, att de 3 cellerna, hvilka enligt ritningen lågo mot söder, skulle förläggas mot norr och i stället den utanför dem löpande korridoren mot söder, hvarigenom vunnes bättre förbindelse med promenadgården, samt att ytterligare en mindre tillbyggnad skulle göras för en förstuga och en klosett.

Fångvårdsstyrelsens arkitekt har beräknat, att ändringen i fråga om cellernas läge och den nya tillbyggnaden skulle medföra en kostnadsökning af 3,000 kronor och att, om särskildt tekök skulle anordnas — hvilket icke vid ritningarnas uppgörande varit afsedt —, en ytterligare kostnad skulle uppstå å 2,000 kronor. I de af medicinalstyrelsen förordade anordningarna har arkitekten föreslagit vissa jämkningar.

Dessa arkitektens förslag har fångvårdsstyrelsen biträdt, men i öfrigt har styrelsen funnit medicinalstyrelsens erinringar böra följas, jämväl i hvad rör anordnande af särskildt tekök. Fångvårdsstyrelsen har emellertid framhållit, att styrelsen vid uppgörandet af planen för ändringsarbetet önskat inskränka kostnaderna till det minsta möjliga, då här vore fråga om att göra ett förut alldeles opröfvadt försök.

Fångvårdsstyrelsen
hemställen.

Fångvårdsstyrelsens slutliga hemställan i ärendet är, att Kungl. Maj:t måtte, med godkännande af styrelsens ritningar och förslag till anordnande af två upptagningsanstalter för sinnessjuka fångar, sådana dessa ritningar och förslag af styrelsen modifierats, till Riksdagen aflåta framställning om anvisande af medel för ändrings- och tillbyggnadsarbetena vid kronohäktet i Västervik med 22,000 kronor och vid centralfängelset i Härnösand med 13,000 kronor eller tillsammans 35,000 kronor. Tillika har styrelsen erinrat, att, då arbetena borde påbörjas snarast möjligt, önskligt vore, att, om medlen anvisades å extra stat för år 1913, desamma finge i mån af behof förskottas under år 1912 från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.

Då beslut vid 1902 års riksdag fattades om inrättande af en kriminalafdelning vid Växjö hospital och denna sedermera kom till stånd, var detta endast ett första steg till beredande af bättre vård om de beklagansvärda samhällsmedlemmar, som innefattas under kategorien sinnessjuka fångar; att reformen bör och måste fullföljas, ligger i öppen dag. De vägar, som härvid kunna beträdas, äro, såsom jag i det föregående framhållit, två: inrättande af antingen kriminalafdelningar vid hospitalen eller sinnessjukafdelningar vid fängelserna. Det synes, som om målsmännen för fångvården och för hospitalsväsendet hvar å sin sida önskade i största möjliga omfattning befria de anstalter, som stå under deras ledning, från de sinnessjuka fångarna såsom i viss mån för dessa anstalter främmande element. Detta är ock lätt förklarligt. Den sinnessjuka fången kan ju icke blifva föremål för egentlig fångvård, och å hospitalet utgöra hans kriminella tendenser oftast ett hinder mot tillämpande å honom af de friare former för hospitalsvård, som numera vid sinnessjukanstalterna komma till användning. Att emellertid icke blott hospitalen böra mottaga en del sinnessjuka fångar utan äfven fängelserna böra i särskilda afdelningar hysa en annan del, torde vara klart. Svårigheten kommer då att ligga i bestämmandet af hvilka grupper af dessa fångar böra förvaras vid hospitalen och hvilka vid fängelserna.

I detta hänseende är dock gifvet, att de brottslingar, som vid gärningens föröfvande saknat förståndets bruk och därför af domstol förklarats straffria, icke böra till fängelserna utan böra omhändertagas vid hospitalen. För dem var kriminalafdelningen i Växjö hufvudsakligen afsedd. Denna afdelning har visserligen visat sig icke rymma dem alla, men det är att hoppas, att med tiden tillgången å platser vid de allmänna sinnessjukanstalterna skall blifva så stor att fängelserna kunna få till hospitalen öfverflytta sinnessjuka af denna grupp, så snart deras straffrihet blifvit fastställd.

Beträffande åter *de* sinnessjuka, som i egentlig bemärkelse äro fångar, har fångvårdsstyrelsen uttalat såsom sin mening, att deras vård skulle åligga fängelserna, förutom under den tid, som erfordras för konstaterande af verklig sinnessjukdom, hufvudsakligen allenast i det fall att konstaterad sinnessjukdom är af *öfvergående* art, hvaremot hospitalen skulle öfvertaga dem, hvilkas sjukdom anses skola blifva *långvarig*. Öfverinspektören för sinnessjukvården åter anser, att i fråga om sinnessjukdom, som befunnits föreligga, dess *botlighet* eller *obotlighet* bör vara afgörande för frågan, huruvida fången skall öfverflyttas till hospital eller icke; endast de obotliga borde dit förflyttas. Huruvida den sålunda yppade skiljaktigheten i uppfattning är af vidare praktisk

[28.] betydelse med hänsyn till antalet af dem, som böra hänvisas till den ena och till den andra arten af vårdanstalter, kan ej, med nu föreliggande statistiskt material, afgöras. Det har dock ej blifvit från någöndera sidan ifrågasatt, att icke under alla omständigheter platser för sinnessjuka fångar skola — äfven fränsetd de för otillräknelighet straffria — blifva i *fängelserna* erforderliga minst till det antal, som de af fängvårdsstyrelsen nu föreslagna anstalterna komme att innehålla. Vid sådant förhållande torde med afgörande af frågan om anslag till dessa anstalter icke behöfva anstå till dess, efter ytterligare utredning, närmare bestämmelser om de sinnessjuka fångarnas uppdelning mellan hospitalen och fängelserna kunna blifva meddelade. Dessa föreskrifter blifva för öfrigt i viss mån beroende däraf, huruvida fortfarande, såsom hittills, afbrott i straffverkställigheten skall anses ske då fånge för sinnessjukvård föres till hospital eller om, i enlighet med hvad fängvårdsstyrelsen i underdånig skrifvelse den 10 november 1911 föreslagit, sådan ändring i bestämmelserna om straffverkställighet nu skall vidtagas, att sinnessjuk fånge må å strafftiden tillgodoräknas tid, då han är intagen å hospital. Sistnämnda skrifvelse är för utlåtande öfverlämuad till medicinalstyrelsen.

På grund af det anförda finner jag mig böra tillstyrka, att sinnessjukafdelningar af sådan omfattning som de af fängvårdsstyrelsen ifrågasatta inrättas vid fängelserna. Härefter kommer jag till frågan, *hvilka* fängelser böra utväljas såsom lämpliga för inrättande af dylika afdelningar. I detta hänseende har någon erinran ej gjorts mot att en mindre sinnessjukafdelning, för 10 fångar, anordnas vid det norrländska centralfängelset i Härnösand, i hvilket fängelse inrymmas samtliga inom landets nordligaste delar förvarade fångar, som dömts till längre frihetsstraff. Där emot har öfverinspektören för sinnessjukvården, vid tal om Västervikshäktets lämplighet såsom plats för den föreslagna större sinnessjukafdelningen, för omkring 40 fångar, framhållit önskvärdheten af att sådana afdelningar förlades till de största fängvårdsanstalterna, enär dessa innehölle ett stort antal celler, där sinnessjuka fångar kunde insättas de tider, då de icke behöfde vårdas å sinnessjukafdelningen, och sålunda deras transporterande från ett fängelse till ett annat i många fall undvekes. I anledning af detta uttalande har fängvårdsstyrelsen påpekat åtskilliga omständigheter, hvilka skulle tala mot att en sinnessjukafdelning af sådan storlek som den i Västervik skulle erhålla förlades till något af de två centralfängelser, som för närvarande finnas utom Härnösandsfängelset, nämligen å Långholmen och å Härlanda. Hvad öfverinspektören yttrat om angelägenheten att undvika transporter af ifrågavarande fångar äger naturligtvis sin riktighet, men den fördel, man i detta hänseende skulle

vinna genom anstaltens förläggande till Långholmen eller Härlanda, synes mig icke uppväga vinsten i andra afseenden af Västervikshäktets, jämväl af öfverinspektören tillstyrkta apterande till hufvudsakligen en sinnessjukanstalt för fångar. Den med Västerviksprojektet förenade betydande besparingen torde härvid vara den viktigaste faktorn; en obestriddlig fördel är ju, att, medan ännu åtskilliga frågor beträffande de sinnessjuka fångarnas vård äro sväfvande, stora belopp icke behöfva nedläggas å anstalter för sådana fångar. Jag vill alltså äfven beträffande platserna för de nya sinnessjukafdelningarna tillstyrka fångvårdsstyrelsens förslag.

Hvad ritningarna till byggnadsarbetena vidkommer, lärers vara skäl att iakttaga de ändringar, hvarom medicinalstyrelsen hemställt, och torde man böra ordna så att, därest arbetena skulle kunna påbörjas redan under innevarande år, erforderliga medel då stå till förfogande.

Utöfver byggnadskostnaderna skulle de nu planerade sinnessjukafdelningarna icke komma att föranleda afsevärd ökning af fångvårdsutgifterna. En del nya vaktkonstapelstjänster måste visserligen inrättas vid de båda fångelser, dit afdelningarna skulle förläggas, men minskning af vaktkonstapelstyrkan i ungefärligen motsvarande grad lärers — i anledning jämväl af den nya fångvårdsorganisationens genomförande — blifva möjlig vid andra fångvårdsanstalter. Och hvad läkarvården angår, torde endast erfordras någon höjning af läkararvodena vid de två fångelserna samt ett särskildt arvode för inspektorat öfver den större sinnessjukafdelningen i Västervik. Samtliga lighthörande utgifter äro af den art att de kunna bestridas från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll. Från detta anslag utgå nämligen såväl aflöningar till de extra vaktkonstaplar, hvilka för vakttjänstens behöriga skötsel kunna behöfva anställas utöfver de å ordinarie stat uppförda konstaplarna, som ock arvoden till läkare vid fångvårdsanstalterna.

Jag anhåller få hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till ändrings- och tillbyggnadsarbeten, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af fångvårdsstyrelsen framlagda ritningar, sådana dessa af styrelsen sedermera modifierats, för anordnande af sinnessjukafdelningar vid kronohäktet i Västervik och centralfängelset i Härnösand å extra stat för år 1913 anvisa 35,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis af tillgängliga medel utanordna hvad af detta belopp må finnas erforderligt för arbetenas påbörjande under innevarande år.

Bostadshus för bevakningspersonalen vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö.

[29.]

Den ordinarie bevakningspersonalen vid statens fångvårdsanstalter åtnjuter, utom kontant aflöning, förmånen af fri bostad i fängelsebyggnaderna eller eljest i kronans hus eller ock hyresersättning. Enligt föreskrifter, som meddelats i samband med den från och med år 1911 tillämpade nya löneregleringen för fångvårdsstaten, skall storleken af bostadslägenhet, som tilldelas ordinarie bevakningstjänsteman, bestämmas med hänsyn därtill, huruvida han är gift eller icke och, i förra fallet, efter familjemedlemmarnas antal. Enahanda rätt till fri bostad som sålunda åtnjutes af ordinarie bevakningstjänsteman tillkommer extra sådan tjänsteman, hvilken oafbrutet under ett år innehaft och fortfarande innehar sin befattning. Före år 1911 hade icke den ogifta manliga bevakningspersonalen bostadsförmån och kunde i regel ej heller extra bevakningstjänsteman efter viss tids förordnande komma i åtnjutande af dylik förmån.

Vid upprepade tillfällen har fångvårdsstyrelsen framhållit de stora svårigheter, som mött att vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö anskaffa tjänliga bostäder åt den där anställda talrika bevakningspersonalen. Den bristande tillgången å familjebostäder vid anstalten och omöjligheten att få hyra sådana i orten har, efter hvad styrelsen meddelat, föranlett, att konstapelsuppsättningen vid anstalten till allt för stor del kommit att utgöras af ogifta och extra tjänstemän.

I viss mån har denna olägenhet numera blifvit afhjälpt. Då för några år sedan fångvården öfvertog Svartsjö kungsladugård och därmed den vid tvångsarbetsanstalten bedrifna landtbruksrörelsen väsentligt utvidgades, måste bevakningsstyrkan vid anstalten ökas. För de i anledning häraf nytillkomna tjänstemännen hafva bostäder uppförts för medel, anvisade i enahanda ordning som öfriga för bestridande af utgifter för den utvidgade landtbruksdriften nödiga medel, eller sålunda att, enligt medgifvande vid 1909 års riksdag och särskilda Kungl. Maj:ts beslut, erforderliga belopp förskotterats från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll för att framdeles ersättas genom jordbrukets afkastning.

Med inräknande af de sålunda tillkomna bostäderna uppgår antalet hushållsbostäder för bevakningspersonalen vid Svartsjö för när-

varande till 36, men detta är icke tillfyllest för de 54 bevaknings-tjänstemän, som enligt stat äro anställda vid anstalten.

[29.]

Fångvårdsstyrelsen har nämligen i underdånig skrifvelse den 27 september 1911 anmält, att ytterligare lägenheter för bevakningspersonalen erfordras. Genom de i sammanhang med löneregleringen lämnade föreskrifter om ogiftas tillgodoseende med bostad och rätt för den extra personalen att efter viss tids tjänstgöring erhålla bostad, hade — erinrar fångvårdsstyrelsen — uppstått nya kraf å bostadsutrymme, hvartill komme att i anledning af den rätt till semesterledighet, som vid regleringen tillerkänts samtliga ordinarie tjänstemän, rum måste vara att tillgå för hysande af ett ökad antal vikarier. Äfvenledes vore en del af de vid anstalten befintliga, såsom hushållsbostäder använda lägenheterna af sådan beskaffenhet att de icke fyllde måttet af befogade anspråk å bostad för familj. Den knappa tillgången å bostadsutrymme hade medfört, att sedan alla till familjebostäder användbara utrymmen anordnats för gifta, de ogifta fått nöjas med de lägenheter, som blifvit öfver, därvid i samma lägenhet måst inhysas i allmänhet två, stundom ända till fyra vaktkonstaplar.

Fångvårds-
styrelsen.

De bostadshus, hvilka, såsom jag nämnt, nyligen blifvit för bevakningstjänstemän uppförda vid Svartsjö, hafva inrättats så att hvarje byggnad innehåller två familjelägenheter om ett rum och kök å nedre botten samt öfver hvartdera af dessa lägenheter ett vindsrum, som efter behof kan tilläggas lägenheten å nedre botten eller upplåtas till ogift. Kostnaden för ett sådant hus hade af fångvårdsstyrelsens biträdande arkitekt beräknats skola, med användande af fångar såsom arbetare, uppgå till minst 1,500 kronor för eldstad eller sålunda för hela huset till minst 9,000 kronor. Den verkliga kostnaden har emellertid, efter hvad fångvårdsstyrelsen nu meddelar, stannat vid 7,000 kronor för hus.

Enär de uppförda bostadshusen af sagda typ visat sig vara för anstalten synnerligen lämpliga, har fångvårdsstyrelsen ansett samma plan böra följas vid nu ifrågakomna ytterligare nybyggnad af bostäder för bevakningspersonalen, och då för närvarande behöfdes fyra dylika hus, skulle för ändamålet erfordras ett anslag af 28,000 kronor. Efter beräkning af den hyresersättning, som till gift vaktkonstapel utgått i de sällsynta fall, då sådan kunnat få hyra bostad utom anstalten, eller 200 kronor för år, skulle — anmärker fångvårdsstyrelsen — hyresersättning för det antal af 8 familjer, som skulle inlogeras i de nya husen, uppgå till 1,600 kronor, motsvarande efter en räntefot af 4 procent ett kapital af 40,000 kronor.

[29.] Fångvårdsstyrelsen har alltså hemställt om framläggande för Riksdagen af förslag angående anvisande för berörda ändamål å extra stat för år 1913 af ett belopp af 28,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att för byggnadsarbetets påbörjande redan under innevarande år låta i mån af behof förskjuta erforderliga medel från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.

Departements-
chefen.

Med hänsyn särskildt till angelägenheten af att vid tvångsarbetsanstalten fästes en stam af gifta vaktkonstaplar, hvilka mera än de ogifta kunna antagas vara benägna att för framtiden kvarstanna vid anstalten, anser jag det vara af stor vikt, att bevakningspersonalens bostadsförhållanden, hvilka ännu icke synas vara fullt tillfredsställande, snarast möjligt förbättras; och då den åtgärd i sådant afseende, som fångvårdsstyrelsen nu föreslagit, lär vara ändamålsenlig samt äfven ur ekonomisk synpunkt för staten förmånlig, tillåter jag mig hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för uppförande vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö af fyra bostadshus för tjänstemän af lägre grad, hvarje hus innehållande två lägenheter om ett rum och kök samt två vindsrum, å extra stat för år 1913 anvisa 28,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis af tillgängliga medel utanordna hvad af detta belopp kan finnas erforderligt för byggnadsarbetets påbörjande under innevarande år.

Upphuggning af fönster och dörrar i en del celler i straffängelserna.

[30.]
Fångvårds-
styrelsen.

I sin ofvanberörda, den 27 september 1911 till Kungl. Maj:t aflåtna skrifvelse har fångvårdsstyrelsen jämväl fäst uppmärksamhet därå, att sedan persedel tillverkning för statsförvaltningars behof i betydlig omfattning blifvit införd vid fängelserna, det visat sig såväl för arbetsprodukten som för de med arbetena sysselsatta fångarnas ögon vara till stor olägenhet, att fönstren i fängelsernas straffceller i allmänhet vore så små att genom dem ej insläpptes tillräcklig dager; endast vid de nyanordnade centralfängelserna å Härlanda vid Göteborg och i Härnösand finnes särskilda arbetsceller.

Hvad angår det stora centralfängelset å Långholmen har styrelsen förmått sig ämnna ett kommande år föreslå anordnande därstädes af celler, särskildt afsedda för ifrågavarande arbetens bedrivande. Vid straffängelserna däremot vore enligt styrelsens förmenande enklaste utvägen att upphugga de gamla fönstren. Härom har styrelsen anfört, att den äfven ur andra synpunkter välbehöfliga åtgärden i allmänhet borde vidtagas i fångelsernas bottenvåningar, hvilka i regel vore mörkast men eljest för åtskilliga slags arbeten af bekvämlighetsskäl lämpligast för arbetsceller; att åtgärden för närvarande kunde inskränkas till ett mindre antal celler, afsedda för tillskärning, målning och snickeriarbeten samt skrädleri, skomakeri och sadelmakeriarbeten; samt att till undvikande af vanprydighet alla fönster å bottenvåningens ena sida borde upphuggas på en gång.

En annan förändring, som arbetsdriften gjort nödvändig i vissa fängelsebyggnader, är, efter hvad fångvårdsstyrelsen omförmåler, ökning af dörrarnas bredd i ett antal celler uti fångelserna i Karlstad och Västerås, där mera skrymmande snickeriarbeten förekomme. Till följd af öfriga cellers ringa storlek kunde endast 10 celler i hvardera fångelset användas till sådant bruk.

I fråga om de sålunda föreslagna arbetena har fångvårdsstyrelsen vidare meddelat, att dess biträdande arkitekt i samråd med arbetsintendenten uppgjort ett förslag, enligt hvilket 132 cellfönster och 20 celldörrar eller tillsammans 152 fönster- eller dörröppningar skulle upphuggas, samt att kostnaden för detta arbete skulle i medeltal för hvarje fönster- eller dörröppning belöpa sig till 100 kronor eller för samtliga till 15,200 kronor, därvid inberäknats nya glasfönster med bågar af järn samt galler, kalkstensbänkar, förankring och målning samt nya dörrar med karmar och beslag äfvensom efterlagning med målning. Då, med tillägg af 800 kronor för oförutsedda utgifter, i jämnt tal kunde beräknas en kostnadssumma af 16,000 kronor, har fångvårdsstyrelsen hemställt om åtgärd för anvisande af detta belopp å extra stat för år 1913, hvarjämte medgifvande borde utverkas, att redan under år 1912 finge, för arbetenas påbörjande, i mån af behof förskjutas medel från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll.

Äfven denna fångvårdsstyrelsens framställning synes mig beaktansvärd. Såväl ur humanitär synpunkt som för ernående af ett godt arbetsresultat är det uppenbarligen af betydelse, att dagsljuset i tillräcklig mängd kan intränga i cellen, där fången har att utföra sitt arbete. De brister, som härutinnan vidlåda straffängelsernas byggnader, torde lämp-

[30.] ligen kunna afhjälpas genom de föreslagna anordningarna, och mot den beräknade kostnaden för desamma lärar intet vara att erinra.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att för upphuggning af fönster och dörrar i en del för persedeltillverkning åt statsförvaltningarna begagnade celler i rikets straffängelser å extra stat för år 1913 anvisa 16,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis af tillgängliga medel utanordna hvad af detta belopp må finnas erforderligt för arbetets påbörjande under innevarande år.

Understöd åt verksamhet till frigifna fångars skydd m. m.

[31, 32.] Till Kungl. Maj:t har inkommit dels från fångvårdsstyrelsen en framställning om årsanslag till understödjande af verksamheten till frigifna fångars skydd och dels från föreningen »Skyddsvärnet» begäran om statsunderstöd till dess verksamhet, hvilken afser bland annat skydd åt frigifna fångar. Jag anhåller att få behandla dessa framställningar i ett sammanhang.

Fångvårdsstyrelsen har sedan länge ekonomiskt understött det enskilda skyddsarbetet för frigifna fångar, hvilket intill de senaste åren bedrifvits hufvudsakligen af lokala sammanslutningar, benämnda fångvårdsföreningar, skyddsföreningar etc. Medel till sådant understöd hafva stått till styrelsens förfogande i ränteafkastningen dels af fångvårdsanstalternas besparingskassor, hvilka uppkommit väsentligen på grund af äldre stadganden om att viss andel af inkomsten å fångarnas arbete skulle vid fångelserna besparas, dels ock af några af enskilda personer donerade fonder. Närmast styrelsen har skyddsverksamheten omhänderhaft af »centralföreningen till stöd för frigifna», hvilken omfattar ledamöter och tjänstemän i styrelsen, tjänstemän vid fångelserna i Stockholm m. fl. Denna förening har, vid sidan af sitt arbete i öfrigt, under en följd af år genom en för ändamålet anlitad enskild platsbyrå, »Nykterhetsvännernas platsbyrå», beredt arbetsanställning åt frigifna fångar. I denna verksamhet hafva särskildt prästmännen vid centralfängelset å Långholmen tagit del. Sedan emellertid föreningen »Skyddsvärnet» bildats under år 1910, har nämnda platsbyrå från och med mars

månad 1911 öfvergått i denna förenings tjänst, och därefter har centralföreningen upprättat en själfständig platsanskaffningsbyrå, hvilken förestås af predikanten vid straffängelset i Stockholm. [31, 32.]

I sin omförmälda framställning, i skrifvelse den 25 september 1911, erinrar fängvårdsstyrelsen till en början om de bestämmelser i gällande fängvårdsinstruktion, enligt hvilka det åligger direktörer och föreståndare vid fängvårdsanstalterna att söka verka till fångarnas upprättelse och stöd efter frigifningen samt de prästerliga tjänstemännen vid fångelserna skola söka i möjlig mån verka för fångarnas omhändertagande och stödjande efter frigifningen.

Fängvårdsstyrelsens framställning om anslag.

Angående planen för den verksamhet, som på grund af dessa bestämmelser borde utöfvas, anför styrelsen: Den upprättade platsanskaffningsbyrån hade till åliggande att med anlitan af det biträde, som kunde påräknas af såväl Svenska kyrkans diakonistyrelse, föreningen »Skyddsvärnet», andra skyddsföreningar samt skyddshem med flera institutioner äfvensom arbetsgifvare, söka bereda stöd åt utgående fångar direkt vid frigifningen. I tillräcklig tid dessförinnan hade fängvårdsanstalternas tjänstemän att, därest ej genom dem erforderligt stöd kunde beredas, insända framställning om hjälp till byrån. Denna skulle ock uppgöra statistiska redogörelser öfver skyddsverksamheten. — Vidare hade styrelsen genom »centralföreningen till stöd för frigifna» låtit utreda, huru en upptagningsanstalt å landet på lämpligaste sätt skulle kunna anordnas för att där mottaga sådana frigifna, som vid utgåendet från fängvårdsanstalten saknade förutsättningar, i krafter och färdigheter, att omedelbart tillträda någon anställning. Vid upptagningsanstalten skulle förekomma såväl jordbruks- som yrkesarbeten. Endast ett ringare antal frigifna skulle samtidigt få vistas vid anstalten. Äfven hade planerats ett företag i hufvudstaden för sysselsättande af frigifna, tillhörande de bildade klasserna, med tryckeri- och bokbinderiarbeten af enklare art, såsom för tillgodoseende af ämbetsverkens behof af blanketryck, bindning af räkenskaper m. m. — Sammanförandet af frigifna på ena eller andra sättet vore emellertid en nödfallsutväg, som borde användas allenast där det visade sig omöjligt att bereda dem utkomst på annat sätt. För att äfven i fall, då den frigifne icke vore i stånd fullgöra ett arbete på det tillfredsställande sätt att han därmed kunde helt försörja sig, dock kunna hos enskild arbetsgifvare vinna placering för honom, torde i många fall visa sig önskvärdt att med sådana arbetsgifvare träffa aftal om den frigifnes mottagande mot något visst understöd för första tiden. — Fördelaktigt

[31, 32.] vore äfven att kunna åt lämpliga personer uppdraga utöfvandet af en viss tillsyn öfver den vård och ledning, som de till skyddshem eller enskilda öfverlämnade frigifna åtnjöte.

Härefter öfvergår styrelsen till en redogörelse för de medel, som hittills stått till dess förfogande för ifrågavarande ändamål. Styrelsen meddelar i detta afseende att besparingskassorna vid slutet af år 1910 hade en behållning af 398,040 kronor 96 öre; att deras årliga räntefkastning uppginge till omkring 18,240 kronor; att berörda donationer utgjordes af: B. A. Danelius', till stöd hufvudsakligen åt straffades familjer, å 50,000 kronor, D. Carnegies, delvis för samma ändamål, å 39,400 kronor, och L. M. Rubens å 5,000 kronor; att dessa donationer årligen afkastade omkring 3,960 kronor; samt att de årligen tillgängliga medlen sålunda belöpte sig till omkring 22,200 kronor.

Vidare yttrar styrelsen:

Sistnämnda belopp hade under senare år i det närmaste åtgått för den hittills bedrifna skyddsverksamheten och, hvad fonderna beträffade, därmed sammanhängande ändamål. Afsevärda belopp hade utgått i form af understöd till enskilda skyddshem, hvilka beredt frigifna bostad, vård och arbete. Tydligt vore, att den nu tillgängliga inkomsten icke skulle enbart för sig räcka till en utsträckning af skyddsverksamheten i enlighet med den af styrelsen antydda planen. Äfven om de enskilda donationerna lämnade möjlighet för deras placering i erforderlig egendom för en upptagningsanstalt samt till upprättande af sådant industriellt företag, som styrelsen omnämnt, erfordrades dock, utöfver hvad af de frigifnas arbete vid anstalten och i företaget kunde påräknas, afsevärda belopp för deras drift. Åtskilligt torde äfven behövas för de omförmälda understöden till arbetsgifvare, som åtog sig vården af mindre värda arbetare under närmaste tiden efter frigifningen. Och om »Skyddsvärnet» skulle kunna åt fångvårdens bemödanden lämna önskvärd hjälp, syntes fångvården böra sättas i tillfälle att i mån däraf bidra till dess utgifter i likhet med hvad som skett och skedde till andra föreningar och inrättningar, hvilka af fångvården anlätades till underhjälpande af dess skyddsverksamhet. Då all anledning vore att antaga, att »Skyddsvärnet» skulle kunna utveckla ett omfattande och välsignelsebringande arbete, torde få motses, att fångvårdens bidrag till föreningen ej kunde skäligen inskränkas till ett alltför ringa belopp.

Skyddsverksamheten vore för fångvården af den allra största betydelse. Om straffens ändamål vore att stäffa brottsligheten, måste en verksamhet, utan hvilken i ett stort antal fall straffens verkningar inom en kort tid, kanske omedelbart, blefve till intet, utgöra en så

viktig förutsättning för straffsystemet att detsamma därförutan vore att [31, 32.] anse såsom förfeladt. Om nu denna verksamhet kunde kraftigt stödjas genom ett belopp, som i förhållande till fångvårdsutgifterna i deras helhet utgjorde blott en försvinnande liten del, vore anvisandet af ett sådant belopp väl grundadt.

Den internationella kongress, hvare styrelsens chef på grund af Kungl. Maj:ts förordnande under sistlidna juli månad i Antwerpen deltagit och hvilken haft till uppgift behandlingen bland annat af frågan om bästa sättet för skyddsverksamhetens ordnande, hade i sådant hänseende uppställt ett program, som i det närmaste anslöte sig till de af styrelsen gifna antydningarna. Sålunda hade uttalats såsom önskemål bildandet af särskilda platsanskaffningsbyråer och upprättandet af upptagningshem för tillfällig vård och sysselsättning af frigifna samt arbetsanstalter för bildade personer och yrkesmän, hvarjämte de enskilda skydds-föreningarnas betydelse hade framhållits.

Den i Danmark arbetande så kallade »Fængselhjælpen», hvilken vore en halft officiell inrättning, mottoge årligen af statsmedel högst betydande belopp för sin skyddsverksamhet bland frigifna. Redan från början hade åt föreningen anvisats 10,000 kronor årligen. Senare tiden hade statens bidrag uppgått till öfver 100,000 kronor årligen. Föreningens uppgift vore dock mer omfattande än den skyddsverksamhet, fångvårdsstyrelsen hade att befatta sig med. Och änskönt de frigifna i Sverige, såsom det större landet, vore mångtaligare, kunde dock ej vara fråga om att från styrelsens sida äska medel, som ens tillnärmelsevis uppginge till hvad sålunda i Danmark gåfves »Fængselhjælpen». Styrelsen trodde sig åtminstone tills vidare kunna i nöjaktig mån tillgodose skyddsverksamheten för frigifna, om till dess förfogande ställdes, utöfver besparingskassornas afkastning, ett belopp årligen af 10,000 kronor.

Fångvårdsstyrelsens hemställan är alltså, att Kungl. Maj:t behagade till Riksdagen ingå med begäran om anvisande åt styrelsen af ett årsanslag af 10,000 kronor till understödjande af verksamheten till frigifna fångars skydd.

Föreningen »Skyddsvärnet» har vid sitt bildande anslutit sig till svenska fattigvårdsförbundet och betecknas såsom detta förbunds afdelning för räddningsarbete. Till upplysning om föreningen och dess uppgift må här återgifvas följande paragrafer ur föreningens stadgar:

§ 1. Afdelningens uppgift är att verka för främjande af det allmänna och enskilda räddningsarbetet bland frigifna fångar, villkorligt

*»Skydds-
värnet» och
dess uppgift.*

[31, 32.] dömda, lösdrivvare, alkoholister, prostituerade och i liknande afseenden hjälpbehöfvande.

§ 2. Till främjande af denna sin uppgift vill afdelningen:

1) söka åstadkomma ett verksamt samarbete mellan offentliga och enskilda företag, som deltaga i det i § 1 omnämnda räddningsarbetet;

2) medelst upplysningsarbete under olika former arbeta för samma ändamål;

3) dels själfständigt och dels i samverkan med andra sammanslutningar med likartadt syfte samt intresserade enskilda söka till förebyggande och bekämpande af brottslighet och last bereda arbete åt och annorledes hjälpa i § 1 omnämnda nödställda samt i erforderliga fall verka för lämplig tillsyn och öfvervakning;

4) om så skulle befinnas lämpligt, i Stockholm upprätta en byrå för ifrågavarande upplysningsarbete med platsförmedling m. m.

§ 3. Medlemmar af afdelningen äro:

1) centralföreningen till stöd för frigifna och andra centrala sammanslutningar, som verka för ofvan angifna syfte och ansluta sig till afdelningen;

2) skyddsföreningar för frigifna och andra sammanslutningar med det i § 1 angifna syftet, äfvensom enskilda personer, som i och för räddningsarbetets främjande ansluta sig till afdelningen.

Till afdelningen anslutna föreningar eller enskilda personer äro medlemmar af svenska fattigvårdsförbundet och erhålla förbundets tidskrift.

»Skyddsvärnets» framställning om statsunderstöd.

»Skyddsvärnets» framställning om statsunderstöd, dagtecknad den 11 oktober 1911, innehåller i hufvudsak följande motivering:

Af de vidtomfattande uppgifter, föreningen uppställt för sig, hade hittills två tagit föreningens alla krafter i anspråk, nämligen platsanskaffning åt frigifna, villkorligt dömda och andra dylika personer samt verkställande af förundersökning beträffande sådana för brott tilltalade personer, som kunde ifrågakomma att erhålla villkorlig dom, äfvensom öfvervakning af dem, som erhöle sådan dom.

Hvad *platsanskaffningen* beträffade, hade den anknutits till den förut omförmälda enskilda arbetsansvinningsbyrå, hvilken nu för föreningens räkning handhades af slottspastorn Aug. Wirén. Enär erfarenheten visat, att platsanskaffning för frigifna ej borde idkas uteslutande för sådanas räkning utan stå öppen äfven för oförvitliga platssökande, hade »Skyddsvärnet», i den omfattning hvartill anledning ur denna synpunkt gifvits, förmedlat arbete såväl åt det ena som åt det andra slaget af klienter.

Dessutom hade genom byråns medverkan beredts åt frigifna eller i liknande afseende hjälpbehöfvande möjlighet att vinna inträde å hem, asyler, sjukhus eller andra inrättningar, resa till föräldrar, arbetsplats m. m. I många fall hade byrån äfven lämnat hjälpsökande pekuniärt understöd, utlöst pantsatt gods, inköpt kläder, erlagt hyra m. m. Antalet plats- och hjälpsökande hade under år 1911 väsentligt ökats, så att föreningen tidsvis måst anlita extra arbetskrafter för arbetets behöriga handhavande. [31, 32.]

Den afdelning af »Skyddsvärnets» verksamhet, som utgjordes af *förundersökningar* i brottmål och öfvervakning af villkorligt dömda, hade hittills handhafts af registratören vid Stockholms rådhusrätt Harald Salomon. Denne hade i sådant afseende med öfverståthållarämbetets tillstånd på Stockholms detektivstation hållit förhör med där förvarade häktade, som erkänt sitt brott och beträffande hvilka villkorlig dom ansetts möjligen kunna komma ifråga, äfvensom genom personliga besök i de tilltalades hem samt inhämtande af upplysningar hos deras arbetsgivare, husvärdar etc. åstadkommit erforderlig utredning angående vederbörandes personliga förhållanden, hvaröfver skriftlig rapport uppsatts och öfverlämnats till vederbörande afdelning af rådhusrätten. I händelse rådhusrätten sedermera funnit skäl att meddela villkorlig dom, därvid berörda rapporter gifvetvis varit till värdefull ledning, hade Salomon med biträde af »Skyddsvärnets» platsanskaffningsbyrå i ett flertal fall handhaft den i lagen förutsatta öfvervakningen af de dömda.

Beträffande båda nu nämnda grenar af »Skyddsvärnets» verksamhet gällde, att verksamhetsfältets omfång kräfde anställande af ett större antal arbetskrafter än dem, öfver hvilka »Skyddsvärnet» nu förfogade. Till någon liten del syntes detta behof kunna fyllas sålunda att socialt intresserade personer förmåddes utan ersättning ägna sin lediga tid åt ifrågavarande arbete. Men med hänsyn såväl till de kvalifikationer, som måste ställas åtminstone på en del af medarbetarna, som ock till den ganska utsträckta dagliga arbetstid som måste åläggas dem — byrån vore i regel öppen kl. 9 f. m.—5 e. m. — vore det omöjligt att tillfredsställande sköta det hela utan anlåtande därjämte af aflönade tjänstemän.

Detsamma gällde ock om den *dispensärverksamhet till räddande af alkoholister*, som »Skyddsvärnet» beslutat igångsätta hösten 1911. Sådan verksamhet hade, efter mönstret af tuberkulosdispensärer, under de senaste åren med stor framgång bedrifvits i ett flertal städer i Tyskland och Holland dels af kommunala myndigheter och dels af enskilda föreningar med understöd af stat eller kommuner. Syftet med denna verksamhet vore dels att förmedla intagning på anstalt af sådana alko-

[31, 32.] holister, som endast på dylikt sätt kunde räddas, och dels att genom personlig påverkan, platsförmedling, beredande af inträde i nykterhetsförening etc. underlätta drinkares uppfostran till ordentliga och nyttiga samhällsmedlemmar. Särskildt utmärkande för verksamheten, som ju i viss mån utövades af de redan förut befintliga nykterhetsföreningarna, vore, att i densamma inginge inrättande af en konsultationsbyrå, som hölles öppen å kungjorda tider och där såväl driukare själfva som deras familjer kunde erhålla råd, anvisningar och hjälp samt de förstnämnda äfven läkarvård. Det syntes föreningen uppenbart, att en sådan dispensärverksamhet här i Stockholm skulle kunna blifva af stort gagn ej blott för hufvudstadens egen befolkning utan äfven, genom exempelens makt, för landet i dess helhet, allt under förutsättning, att verksamheten leddes i rätt riktning samt, såsom redan antydts, att tillgångarna medgäfve anställande af erforderligt antal biträden. För denna verksamhet komme särskild mottagningstid minst två kvällar i veckan att anordnas å byrån.

För bestridande af de kostnader, som vore förenade med »Skyddsvärnets» arbete, hade föreningen hittills varit hänvisad dels till anslag af landets skyddsföreningar m. fl., dels till afgifter af föreningens ständiga och årligt betalande ledamöter, dels till frivilliga gåfvor och inkomst af några konserter, dels slutligen till ett jämförelsevis ringa belopp af afgifter för visst slag af platsförmedlingar. Däremot åtnjöte »Skyddsvärnets» icke i någon form anslag eller understöd af svenska fattigvårdsförbundet. Föreningen vore nödsakad att genom förnyad vädjan till allmänhetens gifmildhet äfven under år 1912 i form af gåfvor af ena eller andra slaget söka erhålla erforderligt belopp för verksamhetens uppehållande. Att för framtiden bygga föreningens ekonomi endast på sådan grund syntes icke vara möjligt. Föreningen ville därför anhålla, att Kungl. Maj:t måtte af statsmedel bereda föreningen erforderligt ekonomiskt understöd.

Det anslag af statsmedel, föreningen begär, utgör 10,000 kronor; och åberopar föreningen till utredning angående detta belopp följande

Beräkning öfver »Skyddsvärnets» inkomster och utgifter år 1912.

Utgifter:

Inventarier	kronor	500:—
Skrifmaterialier	„	300:—
Trycksaker (blanketter, småskrifter m. m.) ..	„	2,000:—
Transport kronor		2,800:—

	Transport kronor		[31, 32.]
Aföningar	2,800: —		
Lokalhyra	8,000: —	”	
Extra arbete och städning	1,300: —	”	
Ved och lyse	400: —	”	
Porton	200: —	”	
Inspektionsresor för tillsyn af skyddslingar samt understöd	300: —	”	
Särskilda kostnader för förundersökningar i brottmål	1,500: —	”	
Särskilda kostnader för dispensärverksamhet för räddande af alkoholister	1,500: —	”	
	2,000: —	”	18,000: —

Inkomster:

Bidrag från skyddsföreningarna	kronor	1,000: —	
Ständiga ledamotsavgifter	”	900: —	
Årliga medlemsavgifter	”	1,500: —	
Gåfvor	”	3,000: —	
Hyra	”	450: —	
Privat platsanskaffning	”	1,150: —	
Brist att fylla	”	10,000: —	18,000: —.

Öfver »Skyddsvärnets» framställning om statsbidrag har utlåtande inforrats från fängvårdsstyrelsen. I detta utlåtande, hvilket afgafs den 16 oktober 1911, anför styrelsen:

Alla de behjärtansvärda uppgifter, för hvilka föreningen enligt sina stadgar hade att verka, berörde antingen direkt eller mera indirekt fängvården, hvarför styrelsen hade allt intresse att önska föreningens verksamhet det understöd, den kunde behöfva för ett framgångsrikt arbete.

Direkt sammanhörde med fängvården skyddsverksamheten för frigifna fångar, såväl straffade personer som tvångsarbetare. Sådan verksamhet hade sedan flera år utförats med understöd från styrelsen. Enligt fängvårdsinstruktionen ålåg det tjänstemännen vid fängvårdsanstalterna såsom tjänsteplikt att verka för de frigifna, och det syntes vara lämpligast, att fängvårdsstyrelsen och dess organ bibehölle närmaste omsorgen om dem, som utan resurser utginge ur fångelserna. Styrelsen borde till hjälp i arbetet kunna anlita tillgängliga skyddshem och sällskap utan afseende å deras förhållande till den enskilda före-

Fängvårdsstyrelsens utlåtande öfver »Skyddsvärnets» framställning.

[31, 32.] ningen »Skyddsvärnet» och borde likaså äga en viss pröfning, i hvilken mån och till hvilket belopp »Skyddsvärnet» förtjänade att i sitt arbete för de frigifna understödjas af allmänna medel, som kunde stå till förfogande för sådan verksamhet. Många sammanslutningar och sällskap arbetade för samma mål under tryckta ekonomiska omständigheter, och en rättvis fördelning af understöden syntes böra ske.

För den skull hade ock styrelsen i sin skrifvelse den 25 september 1911 anhållit, att, utöfver inkomsten från besparingskassorna, ett belopp af 10,000 kronor måtte ställas till dess förfogande för skyddsverksamheten, hvarvid särskildt angifvits, att styrelsen af nämnda belopp beräknat en del till »Skyddsvärnets» stödjande i hvad dess arbete afsåge de frigifna. Att fångvården hade de bästa förutsättningarna att utgöra centralpunkten för sådan verksamhet, framginge bland annat däraf, att »Skyddsvärnet» ansett lämpligt öfvertaga den genom fångvården upparbetade platsbyrå, hvarom ofvan nämnts, och att till dess och verksamhetens föreståndare anlita en fångvårdens prästman, som för ändamålet åtnjöte tjänstledighet. Två af ledamöterna i bestyrelsen för den afdelning af svenska fattigvårdsförbundet, som föreningen bildade, skulle enligt stadgarna utses af centralföreningen.

Om styrelsen sålunda icke kunde tillstyrka, att statsanslag direkt gifves föreningen »Skyddsvärnet» för dess arbete för frigifna, funne styrelsen dock välbehöfligt, att, utöfver hvad styrelsen kunde sättas i tillfälle att för nämnda arbete lämna föreningen, densamma kunde komma i åtnjutande af ytterligare medel för tillgodoseende af sina andra verksamhetsgrenar, kanske främst hvad som sammanhörde med förundersökningar för villkorlig dom, öfvervakning af alkoholister m. m.

Det arbete, som härutinnan af föreningen utförts, syntes dock icke vara af tillräcklig omfattning för att berättiga redan nu ett så stort belopp som 10,000 kronor, hvilket ju ej heller föreningen för enbart sådant ändamål begärt, utan syntes summan böra jämkas med hänsyn till det af styrelsen äskade anslaget.

Styrelsen tilläte sig därför tillstyrka, att ett anslag å 6,000 kronor måtte ställas till föreningen »Skyddsvärnets» förfogande för dess verksamhet vid sidan af arbetet för de frigifna.

Kungl. Maj:ts
befallnings-
hafvandes ut-
låtanden öfver
»Skyddsvär-
nets» fram-
ställning.

Sedan detta fångvårdsstyrelsens yttrande inkommit, hafva i ärendet om statsbidrag åt föreningen »Skyddsvärnet» inforrats utlåtanden från Kungl. Maj:ts samtliga befallningshafvande.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala län förklarar sig icke i förhållanden inom länet finna anledning att förorda bifall till föreningens

ansökning. Kungl. Maj:ts öfriga befallningshafvande anse däremot föreningens verksamhet vara förtjänt af understöd från statens sida, men, under det att 8 länsstyrelser förordade bifall i allo till föreningens begäran, ansluta sig öfverståthållarämbetet och 10 länsstyrelser till fängvårdsstyrelsens förslag om anslagsbeloppets begränsning till 6,000 kronor. Öfriga 5 länsstyrelser uttala sig icke för visst belopp ifråga om statsbidragets storlek. [31, 32.]

I ett särskildt hänseende har därjämte föreningens framställning för utlåtande remitterats till Stockholms rådhusrätt, nämligen såvidt angår föreningens verksamhet för undersökningar om sådana vid rådhusrätten åtalade personer, hvilka kunna komma att blifva föremål för villkorlig dom.

*Stockholms
rådhusrätts ut-
låtande öfver
»Skyddsvär-
nets» fram-
ställning.*

Rådhusrätten erinrar i sitt den 29 december 1911 afgifna utlåtande, att enligt lagen angående villkorlig straffdom den 22 juni 1906 borde i fall, där sådan dom finge förekomma, pröfningen, om skäl därtill vore, främst afse, huruvida antagas kunde, att den tilltalade skulle utan straffets undergående låta sig rätta, därvid afseende borde göras å, bland annat, hans tidigare vandel, de omständigheter, som drifvit honom till brottet, samt hans lefnadsförhållanden. Att efterkomma denna lagens föreskrift erbjöde för domstolen ytterst afsevärda svårigheter, då föreskriftens iakttagande, åtminstone i de flesta fall, ovillkorligen kräfde en föregående undersökning i de angifna hänseendena; hvilken undersökning domstolen, med sin för vidt fjärrliggande uppgifter hufvudsakligen afsedda tid och sina för helt andra syftsmål utbildade ledamöter, sällan om ens någonsin vore i tillfälle att verkställa. Däraf torde ock med nödvändighet följa, att undersökningens utförande från sakkunnigt håll utom domstolen erbjöde en verksam, kanske nödvändig hjälp för domstolen till fullgörande af dess förenämnda, i lagen påbjudna plikt. En dylik hjälp afsåge föreningen »Skyddsvärnet» att lämna; den hade också i åtskilliga fall låtit verkställa undersökning af ifrågavarande slag, hvars resultat sedermera skriftligen delgifvits domstolen och af denna tagits i betraktande vid pröfningen, huruvida villkorlig dom i det särskilda fallet borde förekomma eller ej. Det sätt, hvarpå dessa s. k. förundersökningar bedrifvits, kunde i det hela betecknas såsom tillfredsställande, liksom i följd häraf domstolen i många fall genom desamma mottagit en värdefull hjälp i sitt arbete. Härtill komme, att då, såsom vid det villkorliga domsinstitutets införande skett, en ny princip införlifvades med ett gammalt rättssystem utan tillräcklig förutsättning för principens vederbörliga tillämpning, denna brist ovillkorligen måste förr eller

[31, 32.] senare på lagstiftningens väg fyllas. Och då dylik komplettering torde väsentligen understödjas af insiktsfullt praktiskt försöksarbete i antydd riktning, syntes föreningens undersökningar kunna betecknas äfven som möjligen banbrytande för en vidare lagutveckling på det ifrågavarande området.

På grund af hvad rådhusrätten sålunda anfört och då föreningens omförmälda verksamhet likasom dess arbete i öfrigt svårigen kunde i längden bedrifvas med blott frivilliga arbetskrafter samt det af föreningen begärda anslaget belopp syntes rimligen tilltaget, förordar rådhusrätten den af föreningen gjorda ansökningen.

*Skiljaktig
mening i råd-
husrätten.*

Detta rådhusrättens utlåtande har emellertid icke biträdts af rättens samtliga ledamöter. Det innehåller den mening, som omfattats af borgmästaren och 4 rådmän, under det att 5 rådmän förenat sig om ett yttrande af väsentligen följande innehåll:

Reservanterna ansåge sig icke böra underlåta att framhålla, att de funnit resultaten af ifrågavarande förundersökningar beträffande såväl tillförlitlighet som objektivitet samt innehåll i öfrigt i åtskilliga fall lida af synnerligen betänkliga brister. Reservanterna ansåge sig icke nu närmare böra ingå på anledningarna härtill, utan inskränkte sig till att påpeka, att bristerna åtminstone delvis torde vara att söka i den i många fall otillräckliga tid, som stått undersökningsförrättaren till buds, och framför allt i svårigheten för att icke säga omöjligheten för denne i egenskap af enskild person att skaffa sig tillförlitliga uppgifter angående tilltalades personliga förhållanden.

Å andra sidan ansåge sig reservanterna också böra uttala, att de uppgifter, som genom polismyndighetens försorg sedan någon tid tillbaka lämnades rådhusrätten rörande sådana tilltalade, för hvilka villkorlig dom syntes kunna ifrågasättas, i ännu mindre mån kunde anses motsvara det med dem afsedda ändamålet.

Om således båda de former, under hvilka förundersökningarna hittills bedrifvits, visat mindre goda resultat, men det dock borde villigt medgifvas, att sådana undersökningar vore af synnerlig vikt för att af det i vår rätt nyligen införda institutet villkorlig dom kunna afvinna därmed afsedda fördelar, vore det angeläget att utreda, huru sådana undersökningar borde på ett lämpligt sätt anordnas. Reservanterna kunde visserligen icke inlåta sig på en vidlyftigare sådan utredning. En nödvändig förutsättning för att undersökningarna skulle erhålla erforderlig tillförlitlighet och objektivitet vore emellertid, att de verkställdes af offentlig myndighet under tjänstemannaansvar, och på större

orter torde förvisso erfordras en särskild tjänsteman för desamma. [31, 32.] Måhända skulle en närmare utredning af spörsmålet leda till det resultat, att den form, under hvilken statens medverkan till förundersökningarna å olika orter borde lämnas, vore beviljandet af bidrag till arvoden åt dylika tjänstemän. Det vore reservanternas bestämda uppfattning, att det afsedda ändamålet på sådant sätt skulle tillgodoses bättre än genom beviljande af anslag åt föreningen »Skyddsvärnet».

Emellertid ville reservanterna med det anförda ingalunda hafva påstått, att de af föreningen hittills anordnade förundersökningarna varit utan betydelse för rättens verksamhet, om också denna betydelse varit vida mindre än man på åtskilliga håll syntes hafva antagit. Vid sådant förhållande funnes skäl att, intill dess en mera tillfredsställande form för de ifrågavarande undersökningarnas bedrivande kunde uppnås, föreningens verksamhet i detta afseende understöddes äfven af staten. Det enda skäl, som skulle kunna tala mot ett sådant understöd, vore väl, att härigenom åt den nuvarande formen för undersökningarnas bedrivande skulle lämnas en auktorisering, som reservanterna med hänsyn till hvad förut anförts ingalunda ansåge önskvärd. Emellertid torde detta skäl förlora sin egentliga betydelse, om i sammanhang med understödets beviljande vidtoges anstalter för en utredning i ofvan antydt syfte; och antagligt vore väl dessutom, att efter ett dylikt anslags beviljande en del af de brister, som visat sig vidlåda de hittills verkställda undersökningarna, skulle kunna afhjälpas.

Reservanterna tillstyrka alltså, att föreningen »Skyddsvärnet» måtte af statsmedel beviljas ett understöd till lämpligt belopp för fortsättande af föreningens verksamhet med förundersökningar angående tilltalade personer, som kunna antagas blifva föremål för villkorlig dom, och att i sammanhang härmed måtte vidtagas anstalt för undersökning af frågan, huru dylika förundersökningar kunde under mera tillfredsställande former anordnas.

I de flesta fall utgör utan tvifvel fångarnas omhändertagande i en eller annan form under den närmaste tiden efter frigifningen ett nödvändigt komplement till själfva fängbehandlingen. Insikten härom har framkallat den verksamhet till frigifna fångars skydd, som sedan länge bedrivits i vårt land och hvars utvecklande är syftet med fängvårdsstyrelsens ifrågavarande framställning och jämväl till väsentlig del med föreningen »Skyddsvärnets» begäran om statsunderstöd. Arbetet på ifrågavarande område synes hafva blifvit lifvigare efter det nämnda förening under år 1910 bildades. Det är därför helt naturligt, att å

*Departements-
chefen.*

[31, 32.] staten, som hittills lämnat ekonomiskt understöd åt verksamheten, ställas ökade anspråk i detta hänseende. De belopp, som nu begäras, torde ej heller vara större än att staten med hänsyn till verksamhetens samhällsgagnande natur bör bevilja dem. Fråga är emellertid, huruvida »Skyddsvärnets» understödjande i denna gren af dess verksamhet bör ske så, att medel för ändamålet direkt lämnas föreningen, eller så, att det anslag, som beviljas fängvårdsstyrelsen, bestämmes till sådant belopp, att föreningen däraf kan påräkna en icke oväsentlig del. I denna fråga äro meningarna ganska delade. Några bland de länsstyrelser, som förordat bifall till föreningens anhållan om understöd jämväl såvidt angår skyddsverksamheten för frigifna fångar, hafva erinrat, att, enligt hvad erfarenheten lärt, denna verksamhet är af den art att ett fruktbringande resultat bäst står att vinna genom frivilligt arbete. Häre vill jag instämma. Men framgången i ett så bedrifvet arbete behöfver ej äfventyras därigenom att den centrala fängvårdsmyndigheten såsom hittills har verksamhetens ledning i sin hand såtillvida att på dess pröfning närmast beror fördelningen af tillgängliga statsmedel mellan de många sammanslutningar, som i landets olika delar verka för nämnda mål. Och en sådan centraliserad ledning af skyddsverksamheten synes mig medföra afsevärda fördelar; åtminstone så länge den enskilda verksamheten icke hos oss kommit till en enhetlig organisation under egen centralledning, synes det mig lämpligast, att fängvårdsstyrelsen bibehålles vid sin nuvarande befattning med skyddsarbetet. Jag anser mig alltså för närvarande böra ansluta mig till fängvårdsstyrelsens, jämväl af öfverståthållarämbetet och ett flertal länsstyrelser omfattade mening, att »Skyddsvärnet» icke nu bör erhålla direkt statsunderstöd för sin verksamhet bland frigifna fångar, och jag anser mig kunna så mycket hellre intaga denna ståndpunkt utan att tillbakasetta föreningens ifrågasvarande verksamhet, som det efter de uttalanden, fängvårdsstyrelsen haft, torde kunna påräknas, att, därest styrelsen erhåller det begärda anslaget å 10,000 kronor, en afsevärd del däraf skall komma föreningen till godo.

Hvad angår föreningens öfriga, dels redan igångsatta och dels planerade verksamhet, är äfven denna af sådant samhällsintresse att understöd från det allmännas sida synes väl motiveradt. De af föreningen ombesörjda förundersökningarna med afseende å villkorlig dom hafva väl icke undgått anmärkningar i vissa hänseenden, och äfven enligt min mening torde det böra tagas under öfvervägande, huruvida icke med ledning af den erfarenhet, som vunnits under de senaste åren, åtgärder böra vidtagas för anordnande genom offentlig myndighets

försorg af dylika undersökningar, men, sådana förhållandena för när- [31, 32.]
varande äro, läser det icke kunna bestridas, att jämväl denna gren af
föreningens verksamhet är värd ekonomiskt understöd af statsmedel.

Beträffande storleken af det afdrag å det af föreningen begärda
beloppet, som bör ske i anledning af den af mig förordade begräns-
ningen i fråga om den verksamhet, som bör af staten direkt under-
stöddas, torde fängvårdsstyrelsens förslag om att afdrag å 4,000 kronor
kunna godkännas.

Erhåller sålunda föreningen statsunderstöd, läser Eders Kungl.
Maj:t vilja för understödets åtnjutande meddela för dylika fall vanliga
eller eljest af förhållandena påkallade bestämmelser.

På grund af hvad sålunda anförts får jag hemställa, att Eders
Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att å extra stat för år 1913 anvisa:

till fängvårdsstyrelsens disposition för under- [31.]
stödjande af verksamheten till frigifna fångars skydd
ett belopp af 10,000 kronor och

till understöd åt föreningen »Skyddsvärnet» ett [32.]
belopp af 6,000 kronor.

Statens uppfostringsanstalt å Bona.

De två anslag, som årligen pläga å extra stat beviljas för uppe- [33.]
hållande af verksamheten vid statens uppfostringsanstalt å Bona, äro för
innevarande år bestämda till följande belopp: anslaget till aflöningar åt
tjänstemän vid anstalten till högst 25,520 kronor och förslagsanslaget
till kost och beklädnad åt de vid anstalten intagna elever m. m. till
45,400 kronor.

Det förstnämnda beloppet motsvarar slutsumman i den för året
gällande aflöningsstaten, 23,345 kronor, jämte 2,175 kronor för ålders-
tillägg åt därtill berättigade befattningshafvare.

Aflönings-
anslaget.

Kungl. Maj:t framlade vid 1911 års riksdag förslag till reglering
af löne- och därmed sammanhängande förhållanden vid anstalten, och
detta förslag blef af Riksdagen godkänt med allenast den ändring,
att befattningshafvarna borde å de ifrågasatta förhöjda lönesatserna
vidkännas afdrag med belopp, som i afrundade tal svarade mot de

[33.] pensionsafgifter, vederbörande tjänst innehafvare skulle haft att erlægga såsom bidrag till egen pensionering, därest befattningarna uppförts å ordinarie stat och 1907 års pensionslag därmed blifvit å dem tillämplig. Dylika afdrag ansågos böra ske, emedan befattningshafvarna eljest skulle vid tjänsternas eventuella uppförande å ordinarie stat komma att lida minskning i de aflöningsförmåner, de dittills innehaft. Med tillämpning häraf kommer under år 1912 afdrag å den del af aflöningen, som motsvarar lön, att ske, bland annat, för direktören vid anstalten samt för pastorn och förste läraren.

Anstaltens
styrelse.

I sin den 5 september 1911 till Kungl. Maj:t aflåtna skrifvelse angående anslagsbehofven för år 1913 har anstaltens styrelse uttalat som sin uppfattning, att i anledning af särskilda förhållanden »pensionsafdrag» icke borde ifrågakomma för anstaltens nuvarande direktör och pastor.

För direktörn, hvilken, med inräknande af de båda med befattningen förenade ålderstilläggen, skulle åtnjuta en aflöning af 5,500 kronor, hvaraf 4,000 kronor skulle utgöra lön, uppgår den pensionsafgift, som han undgår att betala så länge anstalten ej är uppförd å ordinarie stat, till 160 kronor. Han innehar emellertid ordinarie befattning vid fångvården, i det han sedan 1895 varit direktör vid numera straffängelset i Kristianstad, från hvilken tjänst han under förordnandet å Bona åtnjuter tjänstledighet med skyldighet att afstå alla aflöningsförmåner å denna tjänst. För densamma är han dock från och med år 1911, med hvilket år fångvårdsstatens nya lönereglering trädde i kraft, skyldig att betala pensionsafgift, som, då han intjänat båda ålderstilläggen och sålunda uppnått ett lönebelopp af 3,700 kronor, utgår med 136 kronor 90 öre. Anstaltens styrelse anser nu, att då direktören sålunda redan bidroge till sin pensionering, han icke borde vidkännas det af Riksdagen beräknade afdraget å aflöningen vid anstalten, hvilket afdrag, med iakttagande af sedvanlig afrundning till närmast öfver pensionsafgiftens belopp liggande femtio- eller hundratal, bestämts till 200 kronor.

Hvad pastorn och förste läraren angår yttrar styrelsen, att beträffande innehafvaren af denna befattning icke kunde påvisas, att han för egen pensionering hade att vidkännas någon obligatorisk afgift, men styrelsen hade dock velat erinra om att vid de löneregleringar, som under senare år ägt rum för prästmän, hvilka vore anställda i omedelbar statstjänst, exempelvis vid fångvården, aflöningsarna bestämts skola utgå såsom arfvoden. Anledningen härtill syntes vara, att nämnda pensionslag icke ägde tillämpning i fråga om befattning, som vore uteslutande

prästerlig. Då det alltså syntes icke vara att förvänta, att pastorn vid uppfostringsanstalten å Bona skulle, därest hans befattning uppfördes å ordinarie stat, komma att vidkännas minskning af sina löneförmåner på grund af då inträdande skyldighet att bidraga till sin egen pensionering, syntes äfven denne befattningshafvares aflöning böra utgå med oafkortadt belopp. — Det för honom beräknade afdraget var 100 kronor.

[33.]

Statskontoret, hvars utlåtande inforrats i fråga om berörda »pensionsafdrag» för direktören och pastorn, har beträffande det förra afdraget erinrat, att vid fastställande af lönestat för en statens institution icke rimligen kunde tagas hänseende till de särskilda omständigheter, som möjligen förelåge i fråga om den, som vid viss tid vore innehafvare af en tjänst; aflöningen kunde icke gärna bestämmas annorlunda än till visst belopp oberoende af andra för innehafvaren gällande särskilda förhållanden än sådana som invercade på frågan om ålderstillägg. Från denna grundsats, hvars tillämpning drabbade icke blott nuvarande direktören vid anstalten å Bona utan äfven andra, hvilka bestrede befattning i verk å extra stat, exempelvis i riksförsäkringsanstalten, men kvarstode i ordinarie tjänst å annat håll, ansåge statskontoret undantag icke böra medgifvas.

Statskontoret.

Hvad beträffar frågan om befrielse från sådant afdrag jämväl för innehafvaren af befattningen såsom pastor och förste lärare vid anstalten å Bona, vore — yttrar statskontoret — denna befattning tydligen icke uteslutande prästerlig, och därför kunde för dylik befrielse icke åberopas pensionslagens bestämmelse, att lagen icke ägde tillämpning i fråga om befattning, som vore uteslutande prästerlig.

Statskontoret har alltså hemställt, att anstaltsstyrelsens förevarande framställningar icke måtte vinna bifall.

Beträffande direktören å Bona kan jag ej ansluta mig till statskontorets uppfattning. Anledningen till att Riksdagen stadgade »pensionsafdrag» å de nyreglerade aflöningarna vid anstalten var, såsom jag redan nämnt och Riksdagen jämväl angifvit i den skrifvelse, som innefattar meddelande om Riksdagens beslut, att i annat fall aflöningen i själfva verket skulle för tjänstemännen komma att minskas vid deras eventuella uppförande å ordinarie stat. Denna anledning bortfaller tydligen, därest och i den mån en tjänsteman redan under den tid, då hans befattning ännu står å extra stat, måste såsom innehafvare af annan ordinarie statstjänst gälla bidrag till sin pensionering. Är detta förhållandet, bör sådan

*Departements-
chefen.*

[33.] anordning vidtagas, att tjänstemannen icke blir i förevarande hänseende dubbelt belastad. Det rättmätiga häri synes äfven vara af Riksdagen erkänt. Väl är det sant, att vid några före år 1909 beslutade löne-reglingar för vissa verk, hvaribland den af statskontoret såsom exempel anförda riks-försäkringsanstalten, intet blef åtgjort till förebyggande af att tjänstemännen kunde komma att vidkännas bidrag till sin pensionering i form af såväl pensionsafgift för ordinarie tjänst som afdrag å aflöningen för befattning, hvarmed pensionsrätt ej är förenad. Men vid den löne-reglering för öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, som vid 1909 års riksdag kom till stånd, beaktades förhållandet. Afdrag, motsvarande pensionsafgifterna, gjordes visserligen å de lönebelopp, som skulle tillkomma öfverdirektören i styrelsen och läroverksråden, hvilka samtliga, såsom allenast förordnade för vissa år, icke för sina tjänster i öfverstyrelsen hafva pensionsrätt, men de skulle icke därjämte betungas med pensionsafgifter för de med pensionsrätt förenade tjänster, de såsom ordinarie innehade, utan sådana afgifter skulle, på sätt dittills förfarits, bestridas af de aflöningsförmåner å sistnämnda tjänster, hvilka de icke ägde uppbära under förordnandena i öfverstyrelsen. Ett annat sätt för sakens ordnande har kommit till användning i fråga om den andre ledamotsbefattning å justitiedepartementets afdelning för lagärenden, hvartill Riksdagen under senare åren beviljat aflöning å extra stat. Då nämligen frågan vid 1910 års riksdag förekom om höjd aflöning åt innehafvaren af denna befattning, bestämdes aflöningsbeloppet sålunda att från lönesatsen för tjänstemän i tredje lönegraden i reglerade verk, med hvilka tjänstemän andre ledamoten ansågs böra likställas, skulle dragas ett belopp, motsvarande pensionsafgiften för sådan tjänst, dock att å detta afdrag finge afräknas den pensionsafgift, andre ledamoten kunde vara skyldig att erlägga såsom innehafvare af ordinarie tjänst i annat verk. Förut denna dag har jag ock hemställt om den höjning af anslaget till sagde ledamot, som med tillämpning af hvad sålunda bestämts påkallas af förändrade förhållanden med afseende å befattningens innehafvare. Efter samma grund torde äfven direktörens å Bona aflöning böra bestämmas. Den nuvarande innehafvaren af denna befattning bör icke helt befrias från »pensionsafdrag», utan bör vidkännas sådant afdrag, motsvarande skillnaden mellan den pensionsafgift, han vore skyldig att för tjänsten å Bona betala, därest den vore uppförd å ordinarie stat, och den pensionsafgift, han erlägger för sin ordinarie tjänst vid fångvården. Skillnaden utgör 23 kronor 10 öre eller, i afrundadt tal, 50 kronor.

Hvad angår pastorn och förste läraren vid uppfostringsanstalten

hvilkar styrelsens framställning på det antagandet, att tjänstens innehafvare icke skall vid anstaltens uppförande å ordinarie stat erhålla sådan ställning att han blir underkastad pensionslagen. Huru härmed kan blifva, är ovisst, och vid sådant förhållande lärer denne tjänsteman icke kunna undgå att få lönen minskad med ifrågavarande »pensionsafdrag».

[33.]

Vid bestämmande af 1912 års aflöningsanslag för uppfostringsanstalten å Bona beräknades »pensionsafdraget» för direktören icke till 200 kronor, hvilket belopp den nuvarande direktören, som har rätt till båda ålderstilläggen, skulle blifva skyldig att vidkännas, utan endast till 150 kronor eller det belopp, som skulle gälla för möjligen blifvande ny tjänstinnehafvare utan rätt till ålderstillägg. På grund häraf blir det, vid bifall till mitt förslag om ett till 50 kronor reduceradt afdrag för nuvarande direktören, ej nödigt att af denna anledning öka anslaget med mera än 100 kronor. Då emellertid direktören äfven under innevarande år bör komma i åtnjutande af reduktionen i »pensionsafdraget», bör för detta ändamål beräknas ytterligare ett belopp af 100 kronor, att utanordnas under år 1912.

Det till ålderstillägg under år 1913 erforderliga beloppet kan, efter hvad styrelsen meddelat, antagas blifva större än motsvarande belopp för innevarande år, i det att dylika löneförhöjningar skulle ytterligare tillkomma anstaltens maskinist och en af förmännen, med 100 kronor för vardera.

Aflöningsanslaget skulle sålunda behöfva för år 1913 höjas från 25,520 kronor med inalles 400 kronor eller till 25,920 kronor, hvaraf 100 kronor skulle utgå redan innevarande år.

Det andra anslaget till anstalten å Bona — till kost och beklädnad åt eleverna m. m. — har af styrelsen föreslagits för år 1913 till samma belopp som beviljats för år 1912 och jämväl de 3 nästdärförut gångna åren. Hvad i förra årets statsverksproposition förekommer rörande detta förslagsanslag torde gifva förhoppning om att en nedsättning i dess belopp skall blifva möjlig. Till den då lämnade uppgiften, att under år 1909 å anslaget besparats 5,300 kronor, kan jag nu foga den upplysningen, att år 1910 visar ungefär samma resultat: en besparing å 5,500 kronor uppstod under sistnämnda år. Det torde dock vara skäl att ännu något år bibehålla anslaget vid dess nuvarande belopp, tills stadgad erfarenhet vunnits om förbättringen i anstaltens ekonomi.

Med åberopande af hvad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

Bihang till Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd.

Anslaget
till kost och
beklädnad
åt eleverna
m. m.

Andra hufvudtiteln.

[33.]

att på extra stat för år 1913 bevilja
dels till aflöningar åt tjänstemän vid statens
 uppfostringsanstalt å Bona högst 25,920 kronor, med
 rätt för Kungl. Maj:t att däraf under år 1912 för-
 skottsvis af tillgängliga medel utanordna 100 kronor
 såsom tillägg till det i 1912 års riksstat för samma
 ändamål anvisade belopp å 25,520 kronor,
dels ock till kost och beklädnad åt de vid an-
 stalten intagna elever m. m. ett förslagsanslag af
 45,400 kronor.

Uppfostran åt minderåriga kvinnliga förbrytare.

[34.]

Beträffande minderåriga förbrytare af kvinnligt kön, hvilka enligt domstols beslut skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, är så anordnad, att Diakonissanstalten i Stockholm på grund af aftal med staten är skyldig att för uppfostran mottaga sådana förbrytare till ett antal af högst 24 vid två skyddshem, som uppförts å den af anstalten inköpta egendomen Viebäck i Almesåkra socken, Jönköpings län. Dessa hru hafva, med stöd af 1 § i lagen den 27 juni 1902 angående verkställighet af domstols förordnande om tvångsuppfostran, erkänts såsom allmän uppfostringsanstalt.

Enligt den med diakonissanstalten ingångna öfverenskommelsen, hvilken gäller tillsvidare och intill två år efter skedd uppsägning, äger anstalten att såsom ersättning för de utgifter, den får vidkännas på grund af sitt ifrågavarande åtagande, af statsmedel årligen uppbära:

i hyra	kronor 3,500
för ved, inventarier, telefon m. m.	„ 600
såsom bidrag till aflöning åt föreståndarinnor och biträden ..	„ 2,400

tillhopa kronor 6,500,

hvertill kommer ersättning, med 1 krona per elev och dag, för bispising, beklädnad, undervisning, läkar- och sjukvård m. m. samt godtgörelse för elevernas utrustning vid deras utskrifning från anstalten med 100 kronor för hvarje afgående elev.

Till bestridande af statens kostnader för den sålunda träffade anordningen har enhvar af de senaste riksdagarna å extra stat beviljat *dels* såsom ersättning för hyra, ved, inventarier m. m. samt såsom bidrag

till aflöning åt föreståndarinnor och biträden vid allmän uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare ett belopp af 6,500 kronor, dels ock till godtgörande af de vid anstalten mottagna elevers bespisning, beklädnad, undervisning, läkar- och sjukvård m. m. äfvensom till utrustning vid elevs utskrifning ett förslagsanslag af 6,000 kronor.

[34.]

I skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t den 20 oktober 1911 har nu styrelsen för Svenska diakonissällskapet, i egenskap af diakonissanstaltens styrelse, hemställt om förhöjdt statsbidrag för verksamheten vid skyddshemmen å Viebäck.

*Framställning
af Svenska
diakonissäll-
skapet.*

Styrelsen har erinrat, att det såsom bidrag till aflöning åt föreståndarinnor och biträden beräknade belopp af 2,400 kronor årligen skolat utgöra lönebidrag, med 800 kronor till hvar och en, åt två föreståndarinnor, en vid hvarterdera hemmet, samt ett biträde. Den i öfrigt erforderliga arbetskraften hade — yttrar styrelsen — beräknats kunna erhållas därigenom att styrelsen vid hemmen anställde högst 4 diakonisselever, hvilka där på samma gång skulle i den synnerligen kräfvande uppgift, hemmen hade att fylla, få en del af sin utbildning. Erfarenheten hade emellertid gifvit vid handen, att diakonissanstaltens verksamhet vid de båda hemmen icke kunnat upprätthållas på ett tillfredsställande sätt med mindre än att, utöfver diakonisseleverna, en föreståndarinna jämte ett kvinnligt biträde tjänstgjorde å hvarterdera hemmet. Då statsbidrag icke utgått till mera än två föreståndarinnor och ett biträde, hade anstalten alltså under åren 1910 och 1911 nödgats utan bidrag af statsmedel anställa en diakonissa såsom biträde vid det ena hemmet, och sammalunda blefve förhållandet under år 1912.

Vidare har, efter hvad styrelsen öfvermält, diakonissanstalten under de senaste åren utbetalt 500 kronor årligen till kyrkoherden i församlingen C. E. Bergh för den hjälp, han lämnat skyddshemmen bland annat genom att bibringa de unga kvinnorna nödig kristendomsundervisning. Därjämte hade diakonissanstalten beslutat att från och med den 1 oktober 1911 en gång i månaden nedsända en af sina egna präster för att ytterligare gifva stöd åt det viktiga fostringsarbetet vid skyddshemmen; med hänsyn jämväl till detta arbete hade en prästman utöfver de två vid diakonissanstalten förut tjänstgörande blifvit anställd, att från nämnda tid uteslutande ägna sig åt anstaltens tjänst.

Slutligen har styrelsen meddelat, att undervisningen ej kunnat på fullt tillfredsställande sätt skötas af den vid hemmen anställda personal utan åsidosättande af dess öfriga göromål och att det därför måste vara af största vikt, att vid skyddshemmen anställdes en särskild lärarinna

[34.] med skyldighet att genom regelbunden undervisning bibringa eleverna den större teoretiska allmänbildning, för hvilken de i allmänhet syntes hafva ett icke ringa intresse och hvilken utan tvifvel skulle blifva till hjälp vid deras fostran och af stort värde för deras framtida uppgifter i samhället.

Under återopande af hvad styrelsen sålunda anført och med erinran tillika att diakonissanstalten för de vid hemmen biträdande diakonisseleverna ej ifrågasatt någon ersättning af statsmedel men ej ansåge sig i öfrigt böra eller kunna för ifrågavarande statens verksamhet taga i anspråk de frivilliga gåfvor, på hvilka anstaltens ekonomi väsentligen vore byggd, har styrelsen ifrågasatt, att af statsmedel skulle utbetalas

för ytterligare ett biträde	kronor	800
„ en lärarinna	„	800
„ prästerligt biträde	„	500

tillsammans kronor 2,100.

*Kungl. Maj:ts
befallnings-
hafvande i
Jönköpings
län.*

Styrelsen har alltså anhållit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes göra framställning hos Riksdagen därom, att för år 1913 för ifrågavarande verksamhet måtte, utöfver nu utgående belopp, anvisas såsom bidrag till aflöning åt ytterligare ett biträde och en lärarinna, i den mån dessa vore vid skyddshemmen anställda, 1,600 kronor samt för prästerligt biträde 500 kronor, äfvensom att sådana åtgärder måtte vidtagas att dessa belopp finge utgå äfven för år 1912, på det att anstalten måtte sättas i tillfälle att redan under sistnämnda år anställa särskild lärarinna vid hemmen samt ej behöfva för det andra biträde, som redan anstälts, och för särskild prästerlig hjälp helt anlita anstaltens egna medel.

Styrelsens framställning har i infordradt underdånigt utlåtande tillstyrkts af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län, under hvars uppsikt skyddshemmen å Viebäck äro ställda. Vid sitt utlåtande har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande fogat ett yttrande af kyrkoherden Bergh, hvilken däri vitsordat, att hemmens kräfvande och mångsidiga uppgift samt nödvändigheten af elevernas noggranna öfvervakande betingade den utaf styrelsen ifrågasatta ökningen af hemmens personal med ett biträde, likasom anställandet af en särskild lärarinna och styrelsens åtgärd att låta en af anstaltens egna präster deltaga i arbetet vid hemmen vore af förhållandena pakallade.

Angående den omfattning, i hvilken skyddshemmen å Viebäck tagits i anspråk för minderåriga kvinnliga förbrytare, må nämnas, att

enligt styrelsens årsredogörelser antalet å hemmen intagna sådana unga kvinnor vid slutet af följande år utgjort: 1907 8, 1908 9, 1909 13 och 1910 17; frekvensen har sålunda varit i oafbrutet stigande. Hemmen äro, såsom förut antydts, beräknade för högst 24 elever.

[34.]

Den begäran om ökade statsanslag, som diakonissällskapets styrelse nu gjort under hänvisning till vunnen erfarenhet under de gångna åren, synes mig väl motiverad. Uppgårelsen mellan staten och diakonissanstalten rörande uppfostringsarbetet å Viebäck grundade sig därå, att anstalten skulle erhålla ersättning för de kostnader, ifrågavarande elevers upptagande vid skyddshemmen ådrog anstalten, och med denna princip öfverensstämmer, att anstalten tillerkännes godtgörelse för ökade utgifter, som föranledts af yppade nya behof. På grund häraf och då de belopp, styrelsen nu begärt, ingalunda lära vara för högt tilltagna, anser jag mig böra förorda dess anhållan om ytterligare bidrag af statsmedel med 2,100 kronor årligen. Bifalles denna anhållan, skulle diakonissanstalten äga att årligen uppbära — utom dagafgifter för hvarje å skyddshemmen intagen elev och godtgörelse för elevernas utrustning vid deras afgang:

Departements-
chefen.

hyresersättning.....	kronor 3,500
för ved, inventarier, telefon m. m.	” 600
bidrag till aflöning åt 2 föreståndarinnor, 2 biträden och 1 lärarinna, 800 kronor för hvarje	” 4,000
för prästerligt biträde	” 500

tillhopa kronor 8,600.

Sedan ersättning sålunda medgifvits anstalten för särskildt anställd lärarinna, läser dagafgiften för hvarje elev icke vidare böra betecknas såsom utgörande godtgörelse äfven för elevernas undervisning.

Vid bifall till mitt förslag måste anslaget till hyresersättning m. m. för uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare från och med år 1913 höjas till berörda belopp 8,600 kronor; och då det läser vara skäligt, att diakonissanstalten jämväl för innevarande år beredes godtgörelse för ökade utgifter i förevarande hänseenden, torde anslaget i 1913 års riksstat böra uppföras med ett med ytterligare 2,100 kronor eller till 10,700 kronor höjdt belopp.

Hvad angår förslagsanslaget å 6,000 kronor till elevernas bespisning m. m. behöfver det åtminstone för närvarande icke ökas. Utgifterna å detta anslag hafva nämligen under hvart och ett af åren 1909 och 1910 icke uppgått till mera än något öfver 5,000 kronor.

[34.] På grund af hvad jag nu anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen

att för beredande af uppfostran åt minderåriga förbrytare af kvinnligt kön, hvilka enligt domstols förordnande skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, å extra stat för år 1913 anvisa

dels till hyresersättning för sådan anstalt och godtgörelse för ved, inventarier m. m. vid anstalten samt bidrag till aflöning åt personal för anstaltens skötsel ett belopp af 10,700 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf under år 1912 förskottsvis af tillgängliga medel utanordna 2,100 kronor såsom tilllägg till det i 1912 års riksstat för enahanda ändamål anvisade belopp af 6,500 kronor,

dels ock till godtgörande af de vid anstalten mottagna elevens bespisning, beklädnad, läkar- och sjukvård m. m. äfvensom till utrustning vid elevs utskrifning ett förslagsanslag af 6,000 kronor.

Jordregistret.

[35.] Beträffande jordregistret har Riksdagen år 1908 för inrättande däraf beviljat ett reservationsanslag å 750,000 kronor, hvaraf 150,000 kronor beräknats för hvar och ett af åren 1909—1913. Sedan 150,000 kronor anvisats för hvarje af de fyra första åren af nämnda period, skulle alltså nu återstå att begära anvisande af den sista delen af anslaget.

Af de meddelanden om arbetets fortgång, som lämnats i de senaste statsverkspropositionerna, lär emellertid hafva tydligt framgått, att arbetet med jordregistrets uppläggande icke kan medhinnas inom den beräknade tiden och utföras för de beviljade medlen.

I sådant afseende må erinras därom, att af de inemot 150,000 jordeboksenheter, som vid arbetet skola behandlas, under de två första perioder, för hvilka landtmäteristyrelsen afgifvit redogörelse, medhunnits allenats:

januari—oktober 1909	5,914 jordeboksenheter
och november 1909—oktober 1910	11,231 jordeboksenheter.

Af den nu föreliggande berättelsen rörande den tredje perioden, infattad i en landtmäteristyrelsens skrifvelse den 21 november 1911, inhämtas, att arbetet under

november 1910—oktober 1911 omfattat..... 17,923 jordboksenheter.

Intill den 1 november 1911 hade sålunda behandlats 35,068 enheter eller icke fullt $\frac{1}{4}$ af det hela, medan af de beräknade fem åren återstodo endast $2\frac{1}{6}$.

Om de hufvudsakliga anledningarna till att beräkningarna sålunda slagit fel är äfven taladt i föregående statsverkspropositioner; främst nämnes, att första landtmätarna icke, såsom man antagit, kunnat ägna någon afsevärd tid åt jordregisterarbetet utan att detta i allt större utsträckning måst öfverlämnas åt särskildt förordnade landtmätare, hvilket betydligt försenat arbetet, då tillgången å lämpliga aspiranter å dylika befattningar till en början varit ringa. Genom undervisningskurser, som af landtmäteristyrelsen anordnats, hafva dock förhållandena i detta hänseende förbättrats. Enligt den af styrelsen uppgjorda arbetsplan för år 1912 skola därunder särskilda landtmätare vara för jordregisterarbetet förordnade i 20 län och i 4 af dessa län ytterligare en biträdande landtmätare anställas. Den ökade personaltillgången i förening med större vana vid arbetet har ju också, såsom de anförda siffrorna visa, allt mera höjt arbetsresultatet.

En följd af den mera intensiva verksamheten har naturligtvis blifvit, att kostnaderna år efter år stigit. Vid arbetets planläggande beräknades, att af den för hvarje år afsedda anvisningen å 150,000 kronor två tredjedelar eller 100,000 kronor skulle åtgå för göromålen i landtmäteristyrelsen och å landtmäterikontoren samt återstående tredjedelen för undersökningar i domstolsarkiven och öfrigt för jordregistrets uppläggande erforderligt arbete. Enligt styrelsens plan för år 1912 skulle emellertid utgifterna för styrelsen och landtmäterikontoren under detta år uppgå till 130,000 kronor, och detta fastän styrelsen skulle, såsom under de senare åren, rekrytera de särskilda jordregisterlandtmätarna bland tjänstemän med lägre löneanspråk än de, som först anlåtats, och jämväl ämnade i större utsträckning än hittills såsom biträden anlita personal utan fackinsikter. De af Riksdagen redan anvisade medlen synas dock lämna tillgång till bestridande af dessa ökade utgifter, i det att under åren 1909 och 1910, med det mindre omfattande arbete som då bedrifvits, betydande besparingar å anvisningarna för dessa år uppstått. Reservation å jordregisteranslaget förefanns nämligen vid 1909 års slut till belopp af 72,942 kronor 65 öre och vid utgången af 1910 till belopp af 127,160 kronor 88 öre, hvilket till största delen

[35.] torde hafva kvarstått vid 1911 års slut. Äfven för den del af jordregisterarbetet, som icke åligger landtmäteristaten, hafva gifvetvis kostnaderna småningom ökats. Såvidt för närvarande kan bedömas, läser man dock, hvad år 1913 angår, kunna, med en anvisning å 150,000 kronor och anlitande därjämte af återstående del af nämnda reservation, under detta år bedrifva arbetet i den omfattning, förhållandena i öfrigt medgifva.

Att emellertid framdeles anslag till jordregistret måste begäras utöfver det af Riksdagen år 1908 beviljade beloppet, är af det sagda klart. Med afseende härå har äfven landtmäteristyrelsen förmått sig skola under innevarande år verkställa utredning angående det arbete, som kan väntas återstå efter 1913 års utgång, och till Kungl. Maj:t inkomma med denna utredning i så god tid att proposition om ytterligare anslag kan föreläggas 1913 års riksdag.

Jag har nu att hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen

att af det för inrättande af ett jordregister beviljade reservationsanslag å 750,000 kronor å extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 150,000 kronor.

Extra lönetillägg.

[36.] Under åberopande af hvad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet förut denna dag anfört i fråga om beredande åt vissa statens tjänstemän och betjante af extra lönetillägg för år 1912, att uppföras i riksstaten för år 1913, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville förslå Riksdagen

att för beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag angifna grunder, af extra lönetillägg för år 1912 åt vissa tjänstemän och betjante i ämbetsverk under justitiedepartementet å extra stat för år 1913 anvisa ett förslagsanslag af 7,000 kronor.

Ersättning åt häradsskrifvarna för röstlängders upprättande.

Så länge häradsskrifvarna kvarstå å hittills gällande stat, torde årligen, i likhet med hvad de sista åren skett, böra beviljas medel till deras ersättning för det nytillkomna bestyret med upprättande af röstlängder för riksdagsmannaval, i hvilket afseende beräknats ett belopp af 50,000 kronor för år.

[37.]

Ej heller under år 1913 lära häradsskrifvarna komma i åtnjutande af ny lönerglering, och jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för beredande åt häradsskrifvarna af ersättning, enligt de af chefen för justitiedepartementet i 1910 års statsverksproposition angifna grunder, för röstlängders upprättande under år 1913 å extra stat för samma år bevilja ett förslagsanslag å 50,000 kronor.

Statskontorets förskott.

Enligt hvad statskontoret anmält, har statskontoret jämlikt föreskrifter i särskilda nådiga bref förskottsvis utgifvit följande belopp, för hvilka ersättning torde hos Riksdagen begäras under andra hufvudtiteln, nämligen:

[38.]

under tiden från och med den 1 november 1910 till den 1 november 1911 utbetalda kostnader för kommittén för utarbetande af förslag till ny lagstiftning angående jordägares rätt öfver vattnet å hans grund m. m. (kungl. bref den 13 januari 1906, den 18 september 1909, den 14 maj 1910 och den 24 mars 1911) ... kronor 6,421: 35

för kommittén för utarbetande af förslag till ny lagstiftning angående jords torrläggning och därmed sammanhängande frågor (kungl. bref den 13 juli 1906, den 12 juli och den 18

Transport kronor 6,421: 35

	Transport kronor	
	6,421: 35	
oktober 1907, den 21 augusti och den 27 november 1908, den 18 september 1909, den 14 maj 1910 och den 24 mars 1911)	7,448: 31	,,
för kommittén för revision af skiftesstadgan och därmed sammanhörande författningar (kungl. bref den 5 oktober 1906, den 9 december 1910 äfvensom den 20 januari, den 21 april, den 12 augusti samt den 22 och den 29 september 1911).....	13,142: 18	,,
för kommittén för revision af gällande konkurslagstiftning (kungl. bref den 21 juni 1907, den 29 januari och den 26 maj 1909, den 9 december 1910 samt den 3 februari, den 3 mars, den 19 maj, den 2 juni och den 8 september 1911).....	22,166: 28	,,
kostnader för kommittén för revision af expropriationslagstiftningen m. m. (kungl. bref den 23 juni 1910).....	4,326: 52	,,
under år 1911 utbetalda kostnader för kommitterade för utarbetande af förslag till föreskrifter angående registerföring af fastighet i stad m. m. (kungl. bref den 16 oktober 1908, den 2 december 1910 samt den 17 februari, den 2 juni och den 8 september 1911)	7,772: 57	,,
under tiden från och med den 1 november 1910 till den 1 november 1911 utbetalda kostnader för kommitterade för behandling af frågor rörande statsdepartementens organisation m. m. (kungl. bref den 11 december 1908, den 22 januari, den 29 oktober och den 23 december 1909, den 23 december 1910 samt den 20 och 27 januari, den 24 mars, den 12 maj och den 19 oktober 1911).....	23,421: 92	,,
under år 1911 utbetalda kostnader i anledning af professorn J. C. W. Thyren lämnadt uppdrag att verkställa utredning rörande vissa ändringar i strafflagstiftningen och framlägga utkast till		
	84,699: 13	Transport kronor

Andra hufvudtiteln.

131

	Transport kronor	84,699: 13	[38.]
förslag angående sådana ändringar (kungl. bref den 19 februari 1909, den 23 december 1910 samt den 24 mars och den 7 april 1911)	„	7,244: 69	
under tiden från och med den 1 november 1910 till den 1 november 1911 utbetalda kostnader för sakkunniga, tillkallade att inom justitiedepartementet biträda vid revision af tryckfrihetsförordningen (kungl. bref den 23 december 1909, 2 kungl. bref den 9 december 1910 och kungl. bref den 7 juli 1911)	„	7,485: —	
för kommittén för utarbetande af lagförslag inom obligationsrättens område (kungl. bref den 21 maj 1910 samt den 18 augusti och den 15 september 1911).....	„	18,622: 13	
för biträde inom justitiedepartementet vid fortsatt behandling af frågan om revision af krigslagstiftningen (kungl. bref den 30 september 1910 samt den 27 januari och den 24 mars 1911).....	„	5,139: 03	
kostnader för behandling inom justitiedepartementet af fråga rörande ändrade föreskrifter om kontrollen öfver förmyndares förvaltning af omyn- digas egendom (kungl. bref den 27 januari 1911)	„	901: 70	
under tiden från och med den 1 november 1910 till den 1 november 1911 utbetalda kostnader för biträde inom justitiedepartementet vid fortsatt behandling af frågan om lagstiftning angående arbetsaftal m. m. (kungl. bref den 10 juni, den 1 juli, den 8 september och den 16 december 1910 samt den 27 januari och den 14 juli 1911)	„	6,186: 85	
under tiden intill den 1 november 1911 utbetalda kostnader för biträde inom justitiedepartementet vid behandling af fråga angående ändrad lagstiftning rörande den litterära och konstnärliga äganderätten m. m. (kungl. bref den 28 oktober 1910 och den 15 september 1911).....	„	1,406: 66	

Transport kronor 131,685: 19

[38.]

	Transport kronor 131,685: 19
för biträde inom justitiedepartementet vid behandling af fråga om ny vattenrättslagstiftning (kungl. bref den 24 mars och den 29 september 1911)	„ 3,101: 08
för biträde inom justitiedepartementet vid utredning af fråga om tillkomsten och beskaffenheten af de i vårt land utom Skåne, Halland och Bohuslän förefintliga patronatsrättigheter m. m. (kungl. bref den 8 september 1911)...	„ 774: 19
kostnader i anledning af handläggning inom justitiedepartementet af ärende om lagstiftning angående aflösning af vissa frälseräntor (kungl. bref den 16 och den 22 juni samt den 14 juli 1911)	„ 4,385: 63
reseersättning till delegerade för Sverige vid sammanträde i Köpenhamn med danska och norska delegerade för behandling af vissa lagstiftningsfrågor inom sjörätten (kungl. bref den 19 oktober 1911).....	„ 656: —
ersättning till bankdirektören J. C:son Kjellberg för tjänstgöring såsom ledamot af lagrådet under dess granskning af förslag till lag om aktiebolag m. m. (kungl. bref den 11 november 1910)	„ 2,000: —
kostnader för en statistisk utredning rörande ideella föreningar i och för lagstiftning angående sådana föreningar (kungl. bref den 28 oktober 1910 samt 3 mars och den 14 juli 1911).....	„ 9,817: 16
kostnader för utredning rörande politisk rösträtt för kvinnor (kungl. bref den 24 mars, den 12 maj och den 16 juni 1911)	„ 12,855: 06
till statistiska centralbyrån, utöfver förut utbetaldt belopp, guldna medel för bestridande af kostnader för statistik rörande landstingsmannaval och kommunal rösträtt år 1910 (kungl. bref den 2 december 1910 och den 24 mars 1911).....	„ 2,876: 67
till statistiska centralbyrån utbetaldt belopp för bestridande af kostnader för statistik öfver valen till Riksdagens andra kammare under september 1911 m. m. (kungl. bref den 1 september 1911)	„ 3,000: —
	Transport kronor 171,150: 98

	Transport kronor	171,150: 98	[38.]
under tiden från och med den 1 november 1910 till den 1 november 1911 utbetald ersättning åt aktuarien i Svea hofrätt G. Liliequist för indragna sportler (kungl. bref den 8 april 1910)	„	2,896: 65	
under år 1910 utbetald ersättning åt sekreteraren i hofrätten öfver Skåne och Blekinge L. Ljungberg för indragna sportler (kungl. bref den 8 april 1910)	„	1,550: —	
under år 1910 utbetald godtgörelse till notarier å gammal lönestat hos Svea hofrätt för indragen expeditionslösen (kungl. bref den 17 december 1909)	„	76: 35	
under tiden från och med den 1 november 1910 till den 1 november 1911 utbetald tilläggsaflöning åt på indragningsstat öfverflyttade kamreraren vid centralfängelset å Nya Varfvvet A. W. G. Sundberg jämlikt Kungl. Maj:ts dom den 20 maj 1910 (kungl. bref den 15 juli 1910)	„	825: —	
kostnader för utredningar och undersökningar rörande bombattentat, som numera affidne filosofie doktorn M. Ekenberg misstänkts hafva i Sverige föröfvat, m. m. (kungl. bref den 21 oktober 1910)	„	8,665: 71	
kostnader för förre deputy generalkonsuln C. E. A. Fribergs efterspanande och häktande samt öfverförande hit till riket (kungl. bref den 23 december 1910)	„	564: 46	
ersättning till Utmelands skifteslag för förlust, som uppkommit därigenom att vid eldsvåda, som den 17 april 1905 öfvergått Ofvan-Siljans domsagas arkiv, där förvarade handlingar och kartor rörande landtmäteriförrättning, afseende delning af Utmelands bys oskiftade utskogar, gått förlorade (kungl. bref den 13 augusti 1909)	„	2,671: 33	
	Summa kronor	188,400: 48	

Beträffande vissa af dessa poster torde jag böra göra några erinringar.

[38.]
Ersättning
till särskild
ledamot af
lagrådet.

Vid lagrådets inrättande föreskrefs i § 21 regeringsformen, att Konungen skulle, där så prövades nödigt, äga att för visst ärende till ledamot af lagrådet förordna en person utöfver de tre justitieråd och det regeringsråd, som tjänstgöra i lagrådet. Till ersättning åt sådan ledamot af lagrådet finnas särskilda medel ej anvisade. Det erforderliga beloppet borde väl i allmänhet kunna anvisas från andra hufvudtiteln's besparingar eller, då fråga är om obetydliga belopp, från dess anslag till extra utgifter, men, enär tillgångarna å besparingarna under de senare åren varit ganska begränsade, har den godtgörelse å 2,000 kronor, som ansetts böra tillkomma bankdirektören Kjellberg för hans ledamotskap i lagrådet under dess behandling af vissa lagförslag, anvisats till utgifvande förskottsvis af tillgängliga medel för framtida anmälan hos Riksdagen till ersättande.

Kostnader för
valstatistik.

Förra året begärdes under andra hufvudtiteln (sid. 162) ersättning för ett till statistiska centralbyrån förskottsvis utbetaldt belopp till bestridande af kostnader för statistik rörande landstingsmannaval och kommunal rösträtt år 1910; till dess den under behandling varande frågan om den officiella statistikens omorganisation blifvit afgjord, ansågs lämpligt att på detta sätt bereda medel för ifrågavarande ändamål.

I årets förteckning å statskontorets förskott återfinnes dels en post, utgörande tillägg till berörda, af Riksdagen numera ersatta belopp, dels ock en post, som utbetalts till centralbyrån för dess arbete å statistik öfver de hösten 1911 förrättade valen till Riksdagens andra kammare. Kostnaderna för statistiken öfver riksdagsvalen torde af enahanda anledning som statistik af förstnämnda slag kunna tills vidare bestridas på sätt nu föreslagits.

Ersättning till
vissa tjänste-
män i hof-
rätterna för
indragna
sportler.

År 1911 medgaf Riksdagen ersättning för ett belopp, som under förskottstitel guldits till aktuarien i Svea hofrätt G. Liliequist såsom godtgörelse för honom vid lönereglering för hofrätterna frångångna sportler.

Nu skulle begäras godtgörelse för såväl fortsättningsvis till Liliequist utbetald ersättning i berörda hänseende som ock dylik utbetalning till sekreteraren i hofrätten öfver Skåne och Blekinge L. Ljungberg, som i fråga om löneregleringen kommit att intaga samma ställning som Liliequist, äfvensom till vissa notarier i Svea hofrätt, hvilka gått miste om några mindre sportelbelopp.

Beträffande omförmälda kostnader för utredningar och undersökningar rörande vissa bombattentat samt för efterspanande, häktande och hemförande af en från Sverige förrymd brottsling tillåter jag mig hänvisa till det i förra årets statsverksproposition (andra hufvudtiteln, sid. 105—109) framställda, af Riksdagen sedermera bifallna förslag, enligt hvilket för framtiden skulle för kostnader af ifrågavarande art anlitas det under andra hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter.

[38.]

Kostnader i
anledning af
vissa brott.

Vidkommande slutligen den Utmelands skifteslag tillerkända ersättning för förlust i anledning af en del landtmäterihandlingars förstörande vid eldsvåda i ett tingshusarkiv, må nämnas, att Riksdagen vid åtskilliga föregående tillfällen medgifvit ersättning för belopp, som förskottsvis utbetalts till godtgörande af kostnader, föranledda af att handlingar uppbrunnit vid eldsolyckor i tingshuslokaler å landet (se t. ex. andra hufvudtiteln 1906, sid. 43, och 1910, sid. 284).

Ersättning
för förlust i
anledning af
eldsvåda i
tingshus-
arkiv.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till täckande af de utaf statskontoret anmälda förskotten å extra stat för år 1913 anvisa, i jämnt krontal, 188,401 kronor.

Statsrådets öfriga ledamöter instämde i hvad departementschefen under här ofvan angifna punkter hemställt.

Hans Maj:t Konungen täcktes därtill lämna bifall; och skulle utdrag af statsrådsprotokollet öfverlämnas till finansdepartementet till ledning vid författande af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

Bilaga.

Till Konungen.

Jämlikt den af Eders Kungl. Maj:t för Lagberedningen fastställda instruktion har Beredningen att afgifva redogörelse för sin verksamhet innevarande år.

Under årets första månader blefvo de i Beredningens senaste redogörelse omförmälta preliminära förslagen till lagbestämmelser om trolofning, hinder mot äktenskap, lysning, vigsel och återgång af äktenskap ånyo genomgångna och granskade.

Emellertid hade till Eders Kungl. Maj:t ingifvits en petition från invånare i Stockholms stad och län, däri hemstälts att Beredningen och den för utarbetande af förslag till förändrad lagstiftning angående fattigvården m. m. tillsatta kommitté måtte erhålla uppdrag att afgifva särskilda förslag dels till lagstiftning, som på effektivt sätt tillgodosåge utom äktenskapet födda barns och deras mödrars rättsliga ställning, dels ock till lagstiftning angående mera effektiva bestämmelser mot gifta familjeförsörjare, som försummade sin försörjningsplikt. Denna petition blef enligt nådigt beslut den 10 februari öfverlämnad till Beredningen och nämnda kommitté med förordnande att Beredningen och kommittén skulle undersöka, huruvida de ämnen, som i petitionen afsåges, kunde särskildt för sig behandlas, och, därest sådan behandling funnes kunna äga rum, snarast möjligt inkomma med förslag till lagstiftning i berörda hänseende, samt med förklarande att Beredningen och kommittén skulle äga att, i den mån sådant funnes lämpligt, sammanträda för gemensamma öfverläggningar i förevarande ämnen.

Med anledning häraf sammanträdde Beredningen med kommitténs ordförande och sekreterare, därvid öfverlades om, bland annat, huru behandlingen af de olika ämnena skulle lämpligen kunna mellan Beredningen och kommittén fördelas. Till det område, som härvid fanns böra närmast tillkomma Beredningen, blef sedermera under våren en icke oväsentlig del af Beredningens arbete förlagdt.

Samtidigt härmed pågingo förarbeten till fortsatta förhandlingar med danska och norska delegerade rörande gemensam skandinavisk lagstiftning på familjerättens område. Dessa förarbeten afsågo ej blott de ämnen, hvilka vid mötet i Stockholm under oktober 1910 upptagits till en första behandling, utan — i öfverensstämmelse med hvad de tre ländernas delegerade under förutsättning af regeringarnes bifall sig emellan aftalat — jämväl frågorna om äktenskapsskillnad, om skillnad till säng och säte och om adoption. På framställning af Beredningen täcktes ock Eders Kungl. Maj:ts den 9 juni förordna, *dels* att deltagandet för Sverige uti ifrågavarande skandinaviska lagstiftningsarbete finge afse alla de frågor, hvilka i det för samarbetet grundläggande utlåtandet af den 13 november 1909 upptagits, eller frågorna om äktenskapshindren jämte återgång af äktenskap, om äktenskapsskillnad och skillnad till säng och säte, om äkta makars förmögenhetsförhållanden, om myndighetsreglerna och om de internationellt privaträttsliga reglerna, äfvensom frågan om adoption, *dels ock* att såsom delegerade för Sverige skulle i nämnda arbete tills vidare deltaga undertecknad Westring jämte för frågan om myndighetsreglerna undertecknad Ekeberg, för frågan om äktenskapsskillnad och skillnad till säng och säte undertecknad Rabenius och för öfriga frågor undertecknad Wedberg, med skyldighet för Rabenius att jämväl tjänstgöra såsom de delegerades sekreterare.

Den 1—29 juli hölls därefter sammanträde med de danska och norska delegerade dels i Trondhjem, dels å Fjeldsæter invid nämnda stad. Under sammanträdet behandlades förnämligast de redan vid mötet i Stockholm upptagna ämnena, därvid som grundval för öfverläggningarna tjänade de af Beredningen utarbetade lagförslagen samt ett från norsk sida uppsatt förberedande förslag till vissa bestämmelser om minderåriges rättsförhållanden, men dessutom förberedelsevis äfven frågorna om äktenskapsskillnad och om skillnad till säng och säte. Parallella svenska, norska och danska lagtexter angående hinder mot äktenskap, lysning och återgång af äktenskap blefvo vid sammanträdet uppsatta. Däremot medhanns ej att öfverlägga om adoption, rörande hvilket ämne förelåg ett preliminärt lagförslag, med ledning af de i Danmark gjorda erfarenheter upprättadt af detta lands delegerade.

Jämväl under senare delen af året har Beredningens arbete afsett såväl frågan om oäkta barns och deras mödrars rättsliga ställning som de ämnen, hvilka utgöra föremål för samarbete med delegerade från Danmark och Norge. Medicinalstyrelsens den 29 sistlidne maj afgifna utlåtande angående de frågor på äktenskapslagstiftningens område, öfver hvilka, på sätt i Beredningens senaste årsberättelse förmäles, styrelsens

yttrande begärts, har gifvit Beredningen anledning till upprepade öfverläggningar med särskilda ledamöter i styrelsen jämte andra läkare. Ett svenskt utkast till lag om adoption har blifvit uppsatt, jämte utkast till de ändringar i gällande författningar, som af en dylik lag skulle påkallas.

Öfver vissa frågor rörande bevisningen om faderskap har, på Beredningens därom den 10 maj gjorda hemställan, Medicinalstyrelsen erhållit nådig befallning att afgifva det yttrande, som i en af Beredningen uppgjord promemoria i ämnet afses. Sådant yttrande har ännu ej kommit Beredningen tillhanda.

Sedan Beredningen i skrifvelse till Statistiska Centralbyrån framhållit att för behandling af frågan om lagstiftning rörande de utom äktenskapet födda barnens rättsliga ställning vore af stort intresse att erhålla en statistisk utredning angående dessa barn samt hemställt huruvida en sådan utredning skulle kunna genom Centralbyråns försorg åstadkommas, har Centralbyrån hos Eders Kungl. Maj:t begärt uppdrag att verkställa en dylik utredning i öfverensstämmelse med en af Centralbyrån uppgjord plan, som Beredningen haft tillfälle att före dess framläggande granska. Genom nådigt beslut den 24 sistlidne november har sådant uppdrag blifvit Centralbyrån lämnadt.

Till Beredningens handläggning hafva genom Eders Kungl. Maj:ts beslut öfverlämnats — förutom ofvan omförmälta petition jämte liknande petitioner från medlemmar af Uppsala stads samhälle, från invånare i Göteborgs och Bohus län samt från det i november 1910 i Malmö anordnade fattigvårdsmötet för Skåne, i hvilken sistnämnda petition 997 af rikets kommuner instämt — vidare:

1) Riksdagens skrifvelse den 4 april 1908 angående förenklade bestämmelser i fråga om anteckning i kyrkobok rörande från utlandet återinflyttade svenskar, jämte konsistoriernas öfver denna skrifvelse afgifna yttranden;

2) en af Riksdagens justitieombudsman den 17 februari 1910 till Eders Kungl. Maj:t aflåten skrifvelse angående lysning, när utländsk undersåte vill inför svensk myndighet här i riket träda i äktenskap;

3) en af Riksdagens justitieombudsman den 15 mars 1911 till Eders Kungl. Maj:t aflåten skrifvelse rörande skyldigheten att upprätta bouppteckning jämväl efter medellösa afidna;

4) en af ministern för utrikes ärendena den 1 mars 1909 till chefen för justitiedepartementet aflåten skrifvelse rörande svårigheten för amerikanska undersåtar, hvilka vilja inför svensk myndighet ingå äktenskap,

att förete vederbörliga hinderlöshetsintyg, jämte åtskilliga handlingar till upplysning angående denna fråga;

5) det af särskild kommitté den 31 december 1910 afgifna underdåniga betänkande angående åtgärder för motarbetande af de smittosamma könssjukdomarnas spridning, i hvad betänkandet afser ifrågasatta åtgärder för hindrandet af nämnda sjukdomars spridning genom äktenskap; och

6) Kyrkomötets skrifvelse den 2 november 1910 med tillkännagifvande att kyrkomötet för sin del antagit förslag till lag angående ändrad lydelse af 1 § i lagen om äktenskaps ingående den 6 november 1908, hvilken skrifvelse Eders Kungl. Maj:t, enligt Beredningen tillhandakommet utdrag af protokollet öfver justitiedepartementens ärenden för den 10 november 1911, funnit icke påkalla annan åtgärd än att densamma skulle öfverlämnas till Beredningen för att tagas i öfvervägande vid fullgörande af det Beredningen den 3 december 1909 meddelade uppdrag.

Att från och med den 1 november 1911 tills vidare såsom ledamot i Beredningen deltaga i dess behandling af frågan om lagstiftning rörande utom äktenskap födda barns och deras mödrars rättsliga ställning samt därmed sammanhörande frågor har förordnats undertecknad Tiselius, som dock intill årets utgång varit väsentligen upptagen af att bringa till slut annat tidigare meddeladt offentligt uppdrag.

Under sommaren inflyttade Beredningen i den lokal, som enligt Eders Kungl. Maj:ts beslut den 31 sistlidne mars ställts till Beredningens förfogande i det om- och tillbyggda gamla riksdagshuset.

Underdånigst

HJALMAR WESTRING.

BIRGER WEDBERG.

BIRGER EKEBERG.

LARS RABENIUS.

KARL TISELIUS.

Stockholm den 30 december 1911.

Tredje hufvudtiteln.

*Utdrag af protokollet öfver utrikesdepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 13 januari 1912.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Herr ministern för utrikes ärendena föredrog regleringen af utgifterna under tredje hufvudtiteln för år 1913 samt yttrade därvid:

Genom beslut den 22 nästlidne december har Eders Kungl. Maj:t behagat godkänna den plan, jag förelagt för utredning rörande erforderliga förändringar i vår diplomatiska och konsulära representation. Såsom jag då hade tillfälle att för Eders Kungl. Maj:t närmare framhålla, är det framför allt en förstärkning i vår konsulära representation, som denna ut-

redning afser; och kan dess hufvudsyfte angifvas vara en lämpligare organisation af konsulatväsendet i de fyra europeiska stormakter, med hvilka vi underhålla lifligare handelsförbindelser, nämligen Frankrike, Ryssland, Storbritannien och Tyskland, ett ökande af vår konsulära representation i utomeuropeiska länder samt slutligen en allmän undersökning, i hvad mån konsulslönerna, som vid 1906 års riksdag sattes väl lågt, måste höjas för att motsvara behovet.

Då detta ärende anmäldes för Eders Kungl. Maj:t, angaf jag såsom min tanke, att det ifrågasatta arbetet, som visserligen icke kunde be-tecknas såsom genomgripande, men likväl vore af en viss omfattning, lämpligen borde utföras af särskildt tillkallade sakkunnige under omedelbar ledning af ministern för utrikes ärendena, hvarefter utarbetade förslag skulle pröfvas af vederbörande beskickningschefer och generalkonsuler äfvensom af det till inrättande i utrikesdepartementet ifrågasatta handelsråd, under förutsättning naturligtvis att detta komme till stånd, samt därjämte samarbete i ärendet på lämpligt sätt sökas med rikets handelskamrar.

Det är min bestämda förhoppning, att på grundvalen af detta arbete ett fullständigt förslag till afhjälpande af vissa brister, som vidlåda vår utrikesrepresentation, skall kunna föreläggas 1913 års Riksdag. Med afseende härå har jag emellertid velat begränsa anslagskrafven till innevarande års riksdag, hvad vår utrikesrepresentation angår, till det minsta möjliga, då det tydligen är lämpligt, att föreliggande behof pröfvas på en gång och i samband med hvarandra. De få anslagskraf af ifrågavarande art, som jag icke ansett kunna anstå, har jag med hänsyn till den förestående utredningen föreslagit till uppförande endast å extra stat.

Hvad däremot utrikesdepartementet angår, har jag redan nu velat framföra åtskilliga önskemål. Ehuru icke till sin art djupare ingripande i departementets organisation, kunna de i viss mån sägas äga gemensamma syften. Först och främst torde vissa afdelningar inom utrikesdepartementet böra beredas en själfständigare och afdelningarnas betydelse mer motsvarande ställning än dem nu tillkommer. Vidare sysselsättas för närvarande tjänstemännen inom utrikesdepartementet från de högre till de lägre i alltför omfattande grad med löpande göromål af obetydligare art, som icke bidra till tjänstemännens utveckling, och som äfven skulle utan men för ärendenas skötsel kunna anförtros åt mer underordnade personer än nu är fallet. Utom andra olägenheter medför detta, att tjänstemännens intresse, tid och tankar dragas från deras egentliga verksamhetsfält. Sålunda finnes för chefen för rättsafdelningen knappast tid öfrigt att på ett mera ingående sätt syssla med de många folkrättsliga spörsmål, som i vår tid kräfva allt större uppmärksamhet. Jag

har redan för Eders Kungl. Maj:t haft tillfälle att framhålla önskvärdheten af att för framtiden bestämmelser gifvas i syfte att betrygga, att de unga personer, hvilka intagas i utrikesdepartementet, äro i besittning af särskildt sådana kunskaper, som böra komma till användning vid deras framtida arbete. Men af lika stor vikt är äfven att sörja för, att dessa kunskaper icke förkvävas genom att ej tagas i anspråk. Detta måste således vara önskemålet och syftet vid ordnandet af organisationen och arbetet inom departementet.

Med afseende å dessa önskemål har jag å departementets ordinarie stat föreslagit åtskilliga anordningar. Den anordning, som framför allt är afsedd att tjäna det senast af mig härofvan berörda syftemål — eller tjänstemännens befriande från göromål af underordnad vikt — har emellertid af skäl, som jag framdeles skall påpeka, föranledt förslag till uppförande af medel endast å extra stat, och återfinnes densamma där under rubriken »arfvoden åt kvinnliga biträden».

Herr ministern yttrade därefter beträffande

Ordinarie anslag.

Sedan erfarenheten ådagalagt önskvärdheten af en omordning af utrikesdepartementets förbindelser med pressen beträffande såväl tillgodogörandet af där tillgänglig information som äfven sättet för meddelande af upplysningar till densamma, framlade Eders Kungl. Maj:t för 1909 års riksdag förslag om upprättande af en särskild afdelning inom nämnda departement med hufvudsaklig uppgift att handhafva dess förbindelser med pressen. Den nya afdelningen skulle enligt det framlagda förslaget stå under kabinettssekreterarens omedelbara ledning; å densamma skulle anställas en förste sekreterare samt en andre sekreterare i högre lönegraden, för hvilka båda befattningars uppförande å utrikesdepartementets stat anslag af Eders Kungl. Maj:t åskades. Riksdagen biföll det af Eders Kungl. Maj:t framlagda förslaget med den ändring dock, att i stället för den begärda nya andre sekreterarebefattningen å extra stat beviljades ett anslag af 3,000 kronor till förstärkning af arbetskrafterna inom departementet. Sistnämnda anslag har äfven för följande år utgått.

I motiveringen betonade dåvarande utrikesministern uttryckligen, att den af honom föreslagna organisationen borde anses såsom i så måtto endast af provisorisk natur, att skapandet af en särskild chefsbefattning för pressafdelningen inom kort skulle blifva en nödvändighet. Enligt hans uppfattning skulle nämligen afdelningens verksamhet förr eller senare

[1.]
Utrikes-
departemen-
tet.

[1.] komma att nå en sådan utveckling, att ledningen af densamma måste anförtros åt en ämbetsman, som — i motsats mot hvad fallet kunde vara med kabinettssekreteraren — helt kunde ägna sin tid och sitt arbete åt dess skötsel.

Denna uppfattning har icke jäfvats af erfarenheten från den tid af två och ett halft år, under hvilka afdelningen varit i verksamhet. Bäst framgår detta af en summarisk öfversikt öfver afdelningens arbeten, hvilka bedrifvits efter den plan och på de hufvudlinjer, som i förslaget om afdelningens inrättande i allmänna drag angäfvos. Pressafdelningen har sålunda till största delen ombesörjt läsningen och excerperingen af det ganska betydande antal in- och utländska tidningar och tidskrifter, som för närvarande står till departementets förfogande, liksom ock sofringen och ordnandet af de dit ingående tidningsurklipp. Den har vidare — med undantag för de ärenden, som falla under handelsafdelningens handläggning, eller som på grund af sin betydelse direkt behandlats af departementschefen eller kabinettssekreteraren — i den utsträckning sådant kunnat ske tillhandagått de in- eller utländska pressmän, som hänvänt sig till departementet, med begärda upplysningar rörande dess verksamhet på olika områden, aktuella utrikespolitiska frågor, under handläggning varande mål o. s. v. Äfvenså har afdelningen — med ofvan angifna eller andra af praktiska skäl betingade inskränkningar — ombesörjt de från departementet till pressen utgående meddelanden äfvensom beriktiganden af i tidningarna förekommande vilseledande eller oriktiga uppgifter samt i öfrigt behandlat förekommande ärenden, som angått departementets förhållande till pressen.

Vid sidan af sin ofvan angifna hufvuduppgift har pressafdelningen tillika i väsentlig grad fått handlägga frågor af politisk natur. Kabinettssekreterarens åliggande att i erforderlig utsträckning förse beskickningar, respektive konsulat med upplysningar i politiska frågor har sålunda som regel fullgjorts genom pressafdelningen, liksom ock en ej obetydlig del af den politiska korrespondensen i öfrigt ombesörjts genom densamma.

Såsom i det ursprungliga organisationsförslaget afsågs, har pressafdelningen under den gångna tiden stått under kabinettssekreterarens omedelbara ledning, och dess arbeten ha utförts under hans öfverinseende. Däremot ha hans öfriga ämbetsplikter icke medgifvit honom att i vidare utsträckning själf deltaga i ärendenas handläggning. Själfva arbetet och det därmed förenade närmaste ansvaret ha sålunda i det hela påhvilat den å afdelningen tjänstgörande förste sekreteraren, hvilken därför faktiskt kommit att intaga en själfständig ställning, sidoordnad med departementets öfriga afdelningschefers.

Erfarenheterna från den tid, under hvilken pressafdelningens arbeten fortgått, ha, enligt min uppfattning, ådagalagt dess fördelar och betydelse för departementets verksamhet i det hela. I korthet kunna dessa sammanfattas så. Möjlighet har vunnits att i erforderlig utsträckning systematiskt och konstant följa den in- och utländska pressen samt tillgodogöra departementet den information, som därur står att vinna. I närmaste sammanhang därmed står möjligheten att på ett snabbare och effektivare sätt än förr kunnat ske till pressen lämna upplysningar rörande departementets verksamhet äfvensom till offentligheten bringa de beriktiganden eller fullständiga, till hvilka tidningarnas meddelanden kunna ge anledning. Slutligen har departementschefens och kabinetssekreterarens arbetsbörda med hänsyn till såväl kommunikationen med tidningarna som ock den politiska skriftväxlingens ombesörjande kunnat i afsevärd grad minskas, liksom det å andra sidan torde ha beredt pressens män fördel att ständigt till sitt förfogande för meddelande af begärda upplysningar äga en tjänsteman med full kännedom om departementets verksamhet och föreliggande frågor och på samma gång med insikt i in- och utländska pressförhållanden. Då sålunda pressafdelningens arbete numera ingår såsom ett betydelsefullt och oundgängligt led i departementets allmänna verksamhet, synes mig tiden vara inne att skrida till den utvidgade och mera definitiva organisation af afdelningen, som vid dess första inrättande ställdes i utsikt.

Då, enligt hvad ofvan upplysts, pressafdelningens förste sekreterare faktiskt haft att ganska själfständigt handlägga å afdelningen förekommande göromål, och då ingen anledning finnes att antaga, att kabinetssekreteraren i framtiden mera än nu skall finna tid öfrigt att själf mera omedelbart deltaga i deras handläggning, synes man i främsta rummet böra taga i öfvervägande frågan om upprättande af en själfständig chefsbefattning för afdelningen. Detta torde äfven vara nödvändigt med hänsyn till att kunna tillförsäkra departementet en för befattningen fullt lämpad person. Och om denna befattning gäller i alldeles särskild grad, att den nytta, som för det allmänna därur kan dragas, beror på innehafvarens personlighet.

Med afseende å afdelningens organisation för öfrigt ber jag att få betona, att det löpande arbetet å densamma undan för undan ökats och redan nu så betydligt öfverstiger en persons arbetsförmåga, att ett ständigt biträde befunnits oundgängligen nödvändigt. Det af Riksdagen till förstärkning af arbetskraften beviljade anslag af 3,000 kronor har därför under den gångna tiden användts till arfvode åt en andre sekreterare, som mot afstående af sina ordinarie löneförmåner beordrats att tjänstgöra å

- [1.] afdelningen. Vid träffandet af denna anordning har hänsyn äfven tagits till önskvärdheten af att blifvande diplomatiska och konsulära ämbetsmän finge en för sin kommande verksamhet nyttig kännedom om pressens förhållanden och arbetssätt. För närvarande saknar jag anledning att föreslå annat än upphörandet af den hittills varande provisoriska anordningen och i stället uppförande å stat för tjänstgöring å pressafdelningen af en ny andre sekreterarebefattning i högre lönegraden. Därest så sker, skulle det hittills utgående extra anslaget å 3,000 kronor till förstärkande af arbetskrafterna inom departementet icke vidare behöfva äskas.

Genom den ifrågasatta anordningen skulle — synes det — den hittillsvarande förste sekreterarebefattningen å pressafdelningen böra bortfalla. Då emellertid inom ett annat arbetsområde en ny förste sekreterarebefattning är af nöden, anser jag mig i stället härför behöfva taga i anspråk denna befattning. Jag ber att härmed få öfvergå till denna af mig nu antydda fråga.

Dels på grund af vissa stadganden i konsulatförordningen dels ock — och kanske förnämligast — på grund af en alltmer utvecklad sedvänja har utrikesdepartementet kommit att taga en omfattande verksamhet med arfsangelägenheter efter i utlandet aflidna personer. Redan för något mer än ett tiotal år sedan har detta förhållande föranlett en ökning i departementets arbetspersonal. Det var nämligen, efter hvad af statsrådsprotokollet framgår, till stor del den på dessa ärenden beroende arbetstillökningen, som år 1899 föranledde afgifvande af proposition till Riksdagen om förstärkning af departementets tjänstepersonal med ytterligare en förste och en andre sekreterare — ett förslag, hvilket äfven vann Riksdagens bifall.

Sedan denna ordning med ingången af år 1900 träd i kraft, förordnades innehafvaren af den nyupprättade förste sekreterarebefattningen att såsom biträdande afdelningschef själfständigt handlägga vissa ärenden, hvilka förut handlagts dels å den politiska, då benämnd legationsafdelningen, dels ock å dåvarande konsulatafdelningen, samt att i sådan egenskap kontrahera i dylika ärenden utgående expeditioner. Vid beredningen af dessa ärenden, hvilka till öfvervägande delen rörde arf och efterforskningar af personer, kunde förste sekreteraren i regel påräkna biträde af åtminstone en af departementets andre sekreterare. Sålunda uppstod en underafdelning under den politiska afdelningen, hvilken underafdelning benämndes arfsafdelningen. Emellertid vardt ej denna ordning bestående och då jag nu står i begrepp att hemställa om åtgärder för stärkande af den arbetspersonal, som sysselsättes med ifrågavarande mål, är det icke så mycket en ny ökning af departementets personal som jag påyrkar, utan fastmera en återgång till den förut bestående ordningen.

[1.]

Vid den genomgripande förändring af utrikesdepartementets organisation, som år 1906 kom till stånd, upphörde nämligen arfsafdelningen att fungera såsom själfständig byrå under särskild ledning; ärenden angående arf och efterforskningar förlades under den nybildade rättsafdelningen och ställdes under omedelbar kontroll af chefen för denna afdelning. Till dennes närmaste biträde förordnades, i likhet med hvad som gäller å öfriga afdelningar inom departementet, en förste sekreterare, hvars uppgift särskildt är att biträda afdelningschefen med de löpande ärendenas handläggning. Emellertid visade det sig snart, att arfsärendenas speciella natur och nödvändigheten af deras enhetliga behandling kräfde vidtagandet af den anordning, att de ifrågavarande målens beredning öfverlämnades åt en af de å rättsafdelningen tjänstgörande andre sekreterarne, åt hvilken tjänsteman förutom ärenden rörande arf och efterforskningar jämväl anförtroddes den förberedande handläggningen af de mål rörande svenska sjömans å utrikes ort timade fränfällor och deras kvarlåtenskap, hvilka vid nyssberörda omorganisation öfverflyttats till utrikesdepartementet från kommerskollegium. En dylik anordning befanns ur mer än en synpunkt lämplig. Dels är det uppenbarligen till förmån för de arfssökande att vid muntliga förfrågningar kunna hänvända sig till en bestämd person, förtrogen med gången och utvecklingen af samtliga af departementets handläggning beroende arfsmål och i tillfälle att närhelst så påkallas ställa sig till allmänhetens disposition för muntliga råd och upplysningar, dels är det af vikt, att chefen för rättsafdelningen vid de förfrågningar af dylik art, hvilka dagligen förekomma, kan hänvisa till en bestämd å afdelningen anställd tjänsteman och sålunda icke varder nödsakad att ställa sin af andra göromål upptagna tid till förfogande, när det gäller spörsmål af jämförelsevis underordnad vikt. Den ordning, som i enlighet härmed tillämpats, har emellertid haft till följd ett faktiskt återupplifvande af den år 1906 såsom själfständig indragna arfsafdelningen. Jag anser mig i detta sammanhang böra erinra därom, att frågor rörande kvarlåtenskap efter i utlandet affidne norrmän före unionsupplösningen icke handlades af utrikesdepartementet, utan af vederbörande norska regeringsdepartement, och att till följd däraf antalet arfsmål icke lidit någon minskning genom unionsupplösningen.

För att rätt fatta den arbetsuppgift, som påhvilat den med arfsgöromål upptagne andre sekreteraren, torde ett närmare angifvande af arten af hans verksamhet här vara på sin plats.

Utrikesdepartementets medverkan vid arfsutredningar i utlandet förändrades dels af de anmälningar om dödsfall och efterlämnad kvarlåtenskap, som inkomma från underlydande myndigheter i utlandet, dels af de fram-

[1.] ställningar, som här i riket bosatta arfvingar efter i utlandet affidna personer till utrikesdepartementet ingifva, i syfte att deras rätt till arf måtte genom departementets försorg af bemälda myndigheter bevakas. Det torde måhända böra framhållas, att utrikesdepartementets verksamhet i sistberörda afseende beror på frivilligt åtagande utan någon författningsenligt stadgad förpliktelse. Sålunda har departementet åtagit sig att dels tillhandagå allmänheten med de råd och upplysningar, hvilka departementet är i tillfälle lämna på grund af sin kannedom om vissa förhållanden, som inverka på arfsutredningar i utlandet, särskildt Amerika, där det ojämförligt största antalet dylika utredningar för svensk räkning förekommer, dels ock att lämna arfvingarna sitt understöd redan ifråga om vissa af de åtgärder, som här i landet från arfvingarnas sida påkallas. Vidare upprättas i departementet formulär till de ofta invecklade, på utländska språk affattade handlingar af flera slag, som vid de främmande domstolarna äro erforderliga för bevakande af de svenska arfvingarnas rätt. Affattandet af dessa handlingar, fullmakter, släktskapsbevis och s. k. »affidavits», (d. v. s. af arfsdomstolen äskade, under edsförpliktelse afgifna skriftliga förklaringar rörande sådana på arfsrätten inverkan förhållanden, hvilka icke kunnat officiellt styrkas) kräfva merendels en afsevärd tid. Särskildt gifver släktskapsbeviset, hvilket för att godtagas af arfsdomstolen bör innehålla uppgift å *samtliga* en affidens arfvingar med angifvande af hvars och ens boningsort, ofta anledning till en omfattande skriftväxling med pastorsämbeten, länsstyrelser och enskilda. Vidare är att märka den granskning, som departementet underkastar de genom dess försorg tillhandahållna handlingarna, sedan desamma blifvit af vederbörande ifyllda och undertecknade, och hvarigenom departementet är i tillfälle att före handlingarnas öfversändande till långt aflägsna platser afhjälpa de fel och brister, som tilläfväntys i dem förefinnas. Slutligen ombesörjer departementet, att enhvar handling varder försedd med erforderlig bekräftelse (legalisation) af vederbörande främmande lands beskickning eller konsulat.

För att kunna bilda sig en uppfattning om ifrågavarande andre sekreterares tjänsteåligganden torde man vidare böra taga i betraktande antalet af honom författade, diarieförda skrivelser samt formulär till rättshandlingar. De förra uppgingo år 1909 till 2,120, de senare till 596, för år 1910 till respektive 2,163 och 593 och för år 1911 till respektive 2,849 och 807.

För jämförelse med tidigare förhållanden torde här nedan få lämnas en tabell öfver utgående expeditioner i mål angående arf, dödsanmälningar och efterforskningar af personer:

	1898.	1906.	1909.	1910.	1911.
Till Kungl. Maj:ts beskickningar . . .	119	184	132	57	43
» konsulerna	116	164	561	642	896
» inhemska myndigheter	273	340	664	668	686
» utländska »	49	18	16	16	10
» enskilda	124	489	647	718	1,114
» pressen	2	18	100	62	100
Summa	683	1,213	2,120	2,163	2,849

En orsak till denna betydande tillväxt i göromålens mängd torde vara att finna i den ökade spridning, kunskapen om departementets kostnadsfria bemedling vid utkräfvande af arf från utlandet på senare tiden vunnit såväl genom press som allmänhet. En annan orsak torde vara att söka i det misstroende, hvilket på senare tid icke utan skäl hos allmänheten uppstått mot åtskilliga enskilda agenter, hvilka mot ersättning bedrifva verksamhet i liknande syfte. Slutligen torde en år 1908 genomförd omorganisation af det svenska konsulatväsendet i Amerikas Förenta Stater, i hvilket land, såsom här ofvan nämnts, hufvudparten af arfsutredningar för svensk räkning bedrifves, ej minst hafva bidragit i samma riktning. Det är att antaga, att den tendens till ökning, som sålunda påvisats, kommer att fortfarande göra sig gällande att döma af de framställningar om bemedling, hvilka i ständigt stigande antal dagligen inkomma. En viktig faktor härutinnan torde ock utgöras af den med Förenta Staterna år 1910 afslutade och under år 1911 i kraft trädde konsulatkonvention, hvarigenom det för konsulerna möjliggjorts dels att i hvarje fall erhålla kännedom om dödsfall bland den svenska befolkningen, dels ock att mera effektivt än hittills kunnat ske bevaka svenska arfvingsars intressen.

Den redogörelse, som ofvan lämnats, torde visa, att den arbetsbörda, som påhvilat ifrågavarande andre sekreterare, är synnerligen betungande; också har han endast med svårighet genom arbetstidens utsträckande betydligt öfver den normala förmått nöjaktigt fullgöra den honom anförtrodda uppgiften. Å andra sidan hafva arbetsförhållandena å departementets olika afdelningar icke medgifvit, att ytterligare en andre sekreterare för ifrågavarande ändamål tages i anspråk. Departementet förfogar nämligen endast öfver sex ordinarie andre sekreterare och af dessa tjänstgöra oftast under semestrar eller vakanser en eller flera såsom förste sekreterare i departementet eller såsom legationssekreterare vid beskickningarna, hvarför i regel endast under

[1.] kortare tider af året andresekreteraregradens personal varit fulltalig. För handläggning af arfsgöromål hafva i enlighet med den för departementets tjänstemän gällande instruktion departementets andre sekreterare turvis och för perioder om minst sex månader, högst ett år, tagits i anspråk. Att denna brist på kontinuitet icke varit till fördel ur synpunkten af enhetlighet i ärendenas behandling och den planmässiga handläggningen af hvarje särskildt mål, som för sitt slutförande kräver en tid, i regel ej understigande ett år men ofta öfverstigande ett eller till och med två år, torde vara uppenbart. De täta ombytena försvåra möjligheten att för den omedelbara ledningen af ifrågavarande ärenden föfoga öfver en person, som gjort sig förtrogen med en arfsutrednings gång och utveckling eller i allt fall tillägnat sig det mått af kunskap i ämnet, som gör honom kompetent att i ärendet utöfva verksam kontroll.

Af hvad sålunda blifvit framhållet torde framgå, att en ökning af departementets arbetskrafter är erforderlig, om departementet i den utsträckning som nu är fallet skall tillhandagå allmänheten uti ifrågavarande afseende. För den händelse tvekan skulle finnas, om denna verksamhet är af den betydelse för det allmänna, att den bör fortsättas, afven om ökad utgift för statsverket därpå skulle blifva följden, torde det tillåtas mig att anföra följande.

Till en början må framhållas, att de arfssökande, af hvilka flertalet tillhöra de mindre bemedlades kategori, endast med svårighet och mot betydande kostnader kunna utom departementet erhålla biträde med upp rättandet och legaliseringen af förut antydda legala handlingar. Den besvärliga skriftväxlingen med långt aflägsna konsulat skulle jämväl säkerligen fresta mången att öfverlämna sina intressen till någon af de mellan händer med eller utan juridisk underbyggnad, hvilka särskildt i Amerika hafva till yrke att bevaka aflägsset boende arfvingars rätt i dödsbon mot en ersättning, som ej sällan kommer det utfallande arfsbeloppet betänkligt nära.

Utrikesdepartementets handläggning af arfsmål torde vidare ur ren nationalekonomisk synpunkt fylla en uppgift af betydelse att döma af de värden, som genom dess verksamhet ärligen tillföras landet. Den kontanta kvarlåtenskap, som af utrikesdepartementet inkasserats, utgör för nedan angifna år

1906	kr. 274,904: 28
1907	» 315,416: 47
1908	» 341,433: 80
1909	» 346,320: 72
1910	» 554,245: 68
1911	» 457,592: 14

Vid angifvandet af dessa summor hafva ej kommit i betraktande de ofta förekommande fall, där det utfallande kvarlåtenskapsbeloppet blifvit till utrikesdepartementet öfversändt förmedelst å vederbörande arfvinge ställd anvisning och sålunda ej uppförts i departementets räkenskaper.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, torde få anses väl använd den jämförelsevis ringa utgift, som för ifrågavarande ändamål betingas.

För dessa ärendens behöriga skötsel torde nämligen icke erfordras annat än att på afdelningen anställas en förste sekreterare såsom chef. Då nämligen afdelningen redan nu förfogar öfver en andre sekreterare, skulle härmed åtminstone tillvidare en tillfredsställande ordning vara vunnen. Att afdelningens ledare bör tilldelas förste sekreterares grad torde få anses nödvändigt för bevarande af den kontinuitet i arbetet, hvilken förut framhållits såsom önskvärd. Förste sekreteraren stannar i regel en längre tid på sin post, medan andre sekreterarna, hvilkas tjänsteställning lärer vara att anse såsom ett genomgångsstadium, enligt gällande instruktion skola fördelas till tjänstgöring mellan afdelningarna och sålunda sättas i tillfälle att taga del af tjänstens olika grenar. Dessutom torde vara af vikt att för värden af dessa ärenden, hvilka ofta röra icke obetydliga ekonomiska intressen, förfoga öfver en person, som under en längre tids tjänstgöring visat sig äga erforderlig vana och ett moget omdöme för hvad särskildt angår de ärenden, om hvilka nu är fråga.

Af skäl som jag ofvan anført, behöfves dock icke särskildt anslag för uppförandet af en ny förste sekreterarebefattning i departementet äskas, då — under förutsättning af att mitt förslag om uppförande å departementets stat af en ny afdelningschef för pressafdelningen i stället för den hittills varande för afdelningen afsedda förste sekreterarebefattningen vinner bifall — en sådan befattning varder disponibel.

Då emellertid den tjänsteman, som under nuvarande förhållanden behandlar ifrågavarande mål, är af sitt arbete så strängt upptagen, att jag icke anser det försvarbart att låta därmed fortgå längre tid än hvad som är absolut oundvikligt, synes mig den ifrågasatta anordningen böra träda i kraft snarast möjligt. På sätt jag närmare kommer att utveckla under punkt 13, anser jag mig därför böra föreslå äskandet af ett extra anslag för att möjliggöra att redan från den 1 instundande juli en person må kunna förordnas att såsom förste sekreterare handlägga ifrågavarande mål med biträde af en andre sekreterare.

Med stöd af hvad jag sålunda anført, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen,

att å utrikesdepartementets stat må uppföras dels ytterligare en *afdelningschef* med lön 4,400 kronor jämte ett ålderstillägg å 600 kronor

[1.]

- [1.] efter fem år samt tjänstgöringspenningar 2,000 kronor, dels ock ytterligare en andre sekreterare i högre lönegraden med lön 1,800 kronor och tjänstgöringspenningar 1,200 kronor.

Genom bifall till denna framställning skulle anslaget till utrikesdepartementet, nu uppgående till 78,550 kronor, höjas med 9,400 kronor till 87,950 kronor.

- [2.] I den vid 1906 års riksdag fastställda nya staten för utrikesdepartementet upptogs förslagsanslaget rese- och flyttningssersättning, inspektioner, tillfälliga uppdrag till 40,000 kronor, vid hvilket belopp anslaget alltsedan bibehållits. Utgifterna hafva dock hvarje år öfverstigit detta anslag. Under de första åren, 1907 och 1908, var denna öfverskridning betydande, resp. 77,229 kronor och 62,959 kronor, beroende hufvudsakligen på de höga rese- och flyttningssersättningarna i anledning af de talrika nyutnämningar och förflyttningar, som ägde rum efter diplomat- och konsulatväsendets år 1906 beslutade omorganisation. Under de senaste åren hafva öfverskridningarna varit långt mindre och utgjorde åren 1909 och 1910 resp. 7,832 kronor och 13,999 kronor. Under år 1911 torde utgifterna komma att uppgå till omkring 15,000 kronor mer än anslagssumman. Under sådana förhållanden synes mig ifrågavarande anslag böra ökas med ett belopp, ungefärligen motsvarande det, hvarmed anslaget öfverskridits de två senaste åren, eller 15,000 kronor; och skulle således anslaget höjas till 55,000 kronor.

Jag får därför i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen,

att förslagsanslaget *rese- och flyttningssersättning, inspektioner, tillfälliga uppdrag*, nu uppgående till 40,000 kronor, må höjas med 15,000 kronor till 55,000 kronor.

- [3.] Af anslaget vikariatsersättning, extra biträden m. m., 12,600 kronor, är beräknadt, bland annat, för vikariatsersättningar 3,500 kronor och för extra vaktmästare likaledes 3,500 kronor. Hvad angår det för den förra underrubriken beräknade belopp, torde detta under förutsättning af bifall till min här ofvan under punkt 1 gjorda hemställan om uppförande å utrikesdepartementets stat af en ny afdelningschefsbefattning och en ny andre sekreterarebefattning i högre lönegraden, böra höjas med erforderligt belopp för utbetalande af ersättning åt vikarier för innehafvarna af berörda båda befattningar under semester, eller 250 kronor för afdelningschefens vikarie och 100 kronor för andre sekreterarens vikarie, tillhopa 350 kronor.

Vid 1910 års riksdag framlades förslag om höjande af ifrågavarande anslag med 3,500 kronor för aflönande af extra vaktmästare vid departementet äfvensom en telefonvakt, hvilken framställning äfven af Riksdagen bifölls. Till grund för framställningen låg en beräkning grundad därpå, att medeltalet af de under de tre närmast föregående åren utbetalda ersättningar till extra vaktmästare utgjort 2,700 kronor, hvartill komme aflöning till telefonvakten, 600 kronor, med småningom skeende arfvodesökningar. Emellertid har anslaget för ändamålet visat sig otillräckligt. Till enhvar af de extra vaktmästarna, hvilka nu som då till antalet utgöra tre, utgår numera ett årligt arfvode af 1,070 kronor eller sammanlagdt 3,210 kronor. Då utrikesdepartementet i motsats till öfriga ämbetsverk regelbundet hålles öppet äfven några timmar sön- och helgdagar, erhålla vidare de extra vaktmästarna en särskild ersättning för tjänstgöringen å dessa dagar; och har detta belopp år 1911 belöpt sig till 186 kronor. Ytterligare bestrides af ifrågavarande anslag vikariatsersättning till tillfälliga vaktmästare i händelse af sjukdomsfall för de ständigt tjänstgörande, för hvilket ändamål år 1911 utgifvits omkring 50 kronor. Slutligen är telefonvaktens arfvode från och med innevarande år höjdt till 800 kronor, och torde ganska snart ytterligare höjning af beloppet påkallas. Sålunda utgår redan nu för extra vaktmästare i utrikesdepartementet 4,246 kronor; och då ökning, såsom jag nämnt, i ett afseende redan motses, samt det dessutom ej torde vara rådligt att anslå ofvanberörda vikariatsersättning till tillfälliga vaktmästare till samma låga belopp som det, hvarmed den faktiskt år 1911 utgått, synes mig för ändamålet i allt böra beräknas 4,550 kronor eller 1,050 kronor mer än för 1912.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att anslaget *vikariatsersättning, extra biträden m. m.*, nu uppgående till 12,600 kronor, må höjas med 1,400 kronor till 14,000 kronor.

Såsom Eders Kungl. Maj:t täcktes erinra sig, anmälde jag vid underdånig föredragning den 27 oktober 1911 en skrifvelse från generalkonsuln i Shanghai J. E. Hultman med framställning om förhöjning af det till den kinesiska skrifvaren vid generalkonsulatet från anslaget kanslivaktmästare och andra utgifter vid beskickningar och konsulat utgående arfvodet af 1,200 kronor för år, till stöd för hvilken framställning generalkonsuln anfört hufvudsakligen följande:

Af den erfarenhet generalkonsuln hittills vunnit, hade han ansett sig berättigad antaga, att antalet årligen från generalkonsulatet utgående skrivelser komme in på det andra tusendet. Domboken för året öfver-

[4.]
Kanslivakt-
mästare och
andra ut-
gifter vid
beskicknin-
gar och
konsulat.

[4.] stege redan 125 foliosidor, och det vore nog icke oskäligt att antaga, att sidantalet för hela året komme upp i öfver 150. Med utskrift därpå i, som regel, två exemplar och renovation blefve detta minst 450 foliosidor renskrift. Räkade man utskrift och renovation af småprotokoll till 50 foliosidor, utgjorde alltså renskriften för detta år enbart i domstolsärenden minst 500 foliosidor. Härtill komme gifvetvis den vid hvarje konsulat förekommande renskriften i notariella ärenden, af årsberättelser, statistiska uppgifter o. d. För renskriften på engelska språket kunde generalkonsuln visserligen använda den kinesiska skrifvaren, men det vore endast en ringa del af renskriften, och all den öfriga måste han utföra själf. Generalkonsuln trodde sig icke särskildt behöfva visa, att detta vore olämpligt och ohållbart. Särskildt vore detta fallet i domstolsärenden: uppenbarligen kunde han, särskildt som han ju vore den enda svenska ämbetsmannen i Kina, som vore fast bosatt i landet, använda tiden bättre än att, sedan han i en rättegång fört memorialprotokoll, uppsatt slutgiltigt protokoll och gifvit dom, skriva rent protokollet och utslaget två eller ofta nog tre gånger.

Till understödjande af sin framställning tillåte generalkonsuln sig vidare framhålla, att af alla de i Shanghai representerade fördragsmakternas konsulter det utom honom endast vore den danska (och den oaflönade brasilianska) konsuln, som icke hade biträde af en utsänd tjänsteman. Antalet utsända tjänstemän, chefen inberäknad, å de olika konsulaten vore: Tysklands 16, Österrike-Ungerns 6, Belgiens 4, Spaniens 2, Förenta Staternas 7, Frankrikes 8, Storbritanniens — som hade en från konsulatet skild domstol — 8, Italiens 3, Japans 10, Nederländernas 2, Portugals 4, Rysslands 5 och Norges 2. Någon anhållan om ett sådant biträde ansåge sig generalkonsuln dock icke böra framställa, utan hoppades han kunna tillfredsställande hinna med arbetet äfven dessförutan, om han blott befriades från de mest mekaniska kopistgöromålen, och om — såsom väl vore afsedt — han kunde få påräkna hjälp under någon väsentlig del af året af den för närvarande i Tokio stationerade handelsattachén, så att det kunde beredas generalkonsuln någon möjlighet att lämna Shanghai och genom resor förvärfva någon kännedom om sitt verksamhetsområde. Arbetsbördan å generalkonsulatet vore emellertid betydande, och det torde därför icke få lämnas ur sikte, att det torde blifva nödvändigt att, om initiativ i handelsärenden i större mån fordrades af generalkonsulatet, än det kunde skäligen begäras af generalkonsuln under nuvarande förhållanden, antingen handelsattachén beordrades till ständig tjänstgöring vid generalkonsulatet såsom från början varit afsedt, eller ock generalkonsuln erhöle så pass effektiv hjälp med andra göromål, att han kunde mera ägna sig åt de kommersiella ärendena.

[4.]

Som bekant utginge för närvarande nominellt ett anslag till renskrift å cirka 1,000 kronor om året, men detta anslag användes sedan hans företrädares tid till förbättring af det till den kinesiska tolken och skrifvaren anslagna arfvodet å ungefär samma belopp. Dennes sammanlagda löneförmåner, 75 taels (= c:a 165 kronor) i månaden, vore emellertid de lägsta gärna tänkbara — hans företrädare hade erhållit 100 taels — och generalkonsuln vore öfvertygad om, att en så pass kvalificerad person kunnat vinnas för befattningen endast därigenom, att han vore ekonomiskt oberoende, och att han, som vore delvis uppfostrad utomlands, satte värde på att hafva anställning å ett af de utländska konsulaten. Å detta totalarfvode kunde därför ingen reduktion göras för erhållande af medel till svensk renskrift.

Under sådana förhållanden syntes generalkonsuln den rationella utvägen vara, att arfvodet till kinesisk tolk och sekreterare höjdes till ett sådant belopp, att det vore möjligt att därför erhålla en sådan, d. v. s. till det belopp, hvarmed det nu faktiskt utginge, och att anslaget till renskrift bibehölles vid sitt nuvarande belopp, men verkligen användes till det ändamål, för hvilket det vore afsedt. Generalkonsuln hade utsikt att för sistnämnda belopp kunna erhålla en något så när användbar person för det svenska renskrifningsarbetet.

På grund häraf hemställde generalkonsuln, att för dessa ändamål måtte anslås till kinesisk tolk och sekreterare 2,000 kronor samt till renskrift 1,000 kronor.

Vid ofvanberörda underdåniga föredragning den 27 oktober 1911 yttrade jag, att jag på de af generalkonsuln anförda skäl ansåge, att det till den kinesiska skrifvaren vid generalkonsulatet i Shanghai hittills utgående arfvodet af 1,200 kronor för år borde höjas med 800 kronor till 2,000 kronor. Under förutsättning af Eders Kungl. Maj:ts bifall härtill, omnämnde jag vidare, att det vore min afsikt att tillstyrka Eders Kungl. Maj:t att i den nädiga propositionen till 1912 års riksdag angående statsverkets tillstånd och behof för 1913 föreslå en för ändamålet erforderlig förhöjning af anslaget kansli-vaktmästare och andra utgifter vid beskickningar och konsulat. Emellertid syntes mig lämpligast, att förhöjningen af ifrågavarande arfvode inträdde redan från den 1 november 1911. Det förhöjda beloppet för november och december 1911, tillhoppa kronor 133: 33, kunde utan svårighet bestridas af påräknade besparingar å nyssnämnda anslag. Beträffande förhöjningen för 1912 kunde mahända äfven den bestridas med å samma anslag uppkomna besparingar. Skulle emellertid visa sig, att eventuella besparingar ej härtill lämnade full tillgång, torde den uppkomna bristen på anslaget böra ersättas från tredje hufvudtitelns allmänna besparingar. I enlighet med af mig gjord hemställan, täcktes Eders Kungl. Maj:t be-

- [4.] sluta, att arfvodet till den kinesiska skrifvaren skulle från och med den 1 november 1911 förhöjas med 800 kronor för år till 2,000 kronor.

På grund af hvad jag sålunda anförde, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att anslaget *kanslivaktmästare och andra utgifter vid beskickningar och konsulat*, nu uppgående till 17,000 kronor, må höjas med 800 kronor till 17,800 kronor.

- [5.] Efter samråd med cheferna för de öfriga departementen kommer statsrådet och chefen för finansdepartementet att vid underdånig fördragning af regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel föreslå, att ett särskildt anslag för tryckningskostnader utbrytes från hvar och ett af de olika hufvudtitlarnas expensanslag, och att dessa kostnader från och med år 1913 i riksstaten uppföras såsom särskilda förslagsanslag till vissa uppgifna belopp, däraf för tredje hufvudtiteln 4,000 kronor.

Skrifmaterialier, expenser, renskrifning, ved, ljus m. m.

Hvad angår tredje hufvudtitelns expensanslag, sedan därifrån utbrutits tryckningskostnaderna, har detta, i enlighet med det af statskommisariern P. Södermark i hans den 4 november 1911 afgifna utredning rörande de å riksstatens särskilda hufvudtitlar uppförda förslagsanslag till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. gjorda förslag, af chefen för finansdepartementet för 1913 beräknats till 140,000 kronor, hvilken beräkning innefattar en förhöjning af det i 1912 års riksstat till 120,154 kronor upptagna anslaget med 19,846 kronor. Denna förhöjning torde icke vara tillräcklig. Till grund för det af Södermark föreslagna beloppet har legat utrikesdepartementets utgifter å ifrågavarande anslag under åren 1908—1910, utgörande:

1908	kronor 115,000
1909	» 126,100
1910	» 157,000

i medeltal 132,700 kronor, hvilket belopp af Södermark förhöjts till 140,000 kronor. Enär emellertid jämlikt Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut renskrifningskostnaderna i utrikesdepartementet samt vid beskickningar och konsulat från och med år 1910 öfverförts till förslagsanslaget skrifmaterialier, expenser m. m., torde endast sistnämnda års utgifter kunna tjäna till ledning vid bestämmandet af det belopp, hvartill anslaget bör upptagas i staten för 1913. Under år 1910 uppgingo renskrifningskostnaderna till 36,500 kronor. För år 1911, rörande hvilket ännu icke bestämda siffror från beskickningar och konsulat föreligga, kan antagas, att beloppet kommer att blifva ungefär detsamma som för 1910. Ehuru,

enligt hvad jag här ofvan anfört, ett belopp för tryckningskostnader, hvilka hittills uppgått till omkring 4,000 kronor årligen, är afsedt att utbrytas från utrikesdepartementets expensanslag, anser jag likväl, i betraktande af att under de närmaste åren till följd af göromålens ständiga tillväxt kostnaderna för renskrifning kunna förväntas blifva något högre än för närvarande, att expensanslaget icke bör sättas lägre än till 155,000 kronor, innefattande en ökning mot det i 1912 års stat uppförda anslag af 34,846 kronor.

[5.]

Jag hemställer sålunda,
att förslagsanslaget *skrifmaterialier, expenser, renskrifning, ved, ljus m. m.*, nu uppgående till 120,154 kronor, må höjas med 34,846 kronor till 155,000 kronor.

Det förslagsanslag till tryckningskostnader, hvilket, enligt hvad jag i nästföregående punkt omförmålt, skulle från de särskilda hufvudtitlarnas expensanslag utbrytas, är, hvad tredje hufvudtiteln angår, på grunder som komma att af chefen för finansdepartementet framläggas, beräknadt till 4,000 kronor. Detta belopp torde hafva varit tillräckligt för de utgifter, hvilka enligt chefens för finansdepartementet beräkningar varit afsedda att med ifrågavarande anslag bestridas. Genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga beslut den 15 nästlidne december angående uteslutande ur svensk författningssamling af vissa författningar, som hittills där intagits, kommer dock utrikesdepartementet att tillskyndas vissa ytterligare utgifter, hvilka böra bestridas med det nu ifrågavarande anslaget.

[6.]
*Trycknings-
kostnader.*

Genom berörda nådiga beslut har nämligen förordnats bland annat, att traktater, konventioner och andra öfverenskommelser med främmande makter äfvensom kommerskollegiets kungörelser angående förmåner, som på grund af sådana öfverenskommelser äro i Sveriges hamnar beviljade främmande länders fartyg eller, i fråga om skeppsinätning, tillkomma svenska fartyg i främmande länders hamnar, icke vidare skola i svensk författningssamling intagas, utan att i stället öfverenskommelser med främmande makter äfvensom kommerskollegiets kungörelser angående vissa förmåner för sjöfarande komma att i en af utrikesdepartementet utgifven samling af dylika författningar offentliggöras. De årliga kostnaderna för utgifvandet af denna författningssamling har beräknats till 1,000 kronor, med hvilket belopp alltså tryckningskostnadsanslaget bör ökas.

För jämnande af hufvudtitelns slutsumma torde anslaget därjämte böra höjas med 30 kronor.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

- [6.] att för bestridande af *tryckningskostnader* å tredje hufvudtiteln må uppföras ett ordinarie förslagsanslag af 5,030 kronor.

Beträffande *öfriga ordinarie anslag*, som i riksstaten för innevarande år finnas å tredje hufvudtiteln uppförda, har jag icke att nu föreslå någon ändring.

Extra anslag.

- [7.] Å tredje hufvudtiteln finnes i riksstaten för 1912 uppfördt ett extra anslag å 4,500 kronor till fortsatt utgifvande af Sveriges traktater.

Sveriges traktater.

Utgifvaren af detta verk professor C. Hallendorff har i sin den 18 nästlidne december afgifna berättelse öfver arbetets fortgång anført följande:

»Under innevarande år hafva 1646 års traktater jämte tillhörande handlingar tryckts samt motsvarande från år 1647 slutredigerats, uppsatts och korrekturlästs, hvarjämte utgifvaren under hela året varit sysselsatt att så fullständigt som möjligt samla och till tryckning slutredigera de till det stora vestfaliska fredsverket hörande viktigare akterna. Arbetet härmed, som redan under föregående år drifvits ganska långt, har under det fortsatta genomforskandet af kansli- och legationsakterna samt tryckta urkunds-samlingar nödgat utgifvaren att ej oväsentligt vidga den förut tänkta ramen och följaktligen att frångå afsikten att redan vid början af 1912 utgifva sjätte delens första häfte från trycket. Efter de förarbeten, som nu gjorts, bör uppskofvet emellertid icke blifva långvarigt.

Samtidigt har utgifvaren gått i författning om insamlande af afskrifter för åren närmast efter 1648 för att så trygga editionens ostörda fortgång, sedan denna vändpunkt definitivt öfvervunnits.»

Jag hemställer i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till fortsatt utgifvande af *Sveriges traktater* för år 1913 bevilja ett extra anslag af 4,500 kronor.

- [8.] I riksstaten för 1912 finnes vidare å tredje hufvudtiteln uppfördt ett extra anslag af 2,500 kronor till bestridande af Sveriges andel i kostnaderna under år 1911 för den i Haag, jämlikt konventionen för afgörande på fredlig väg af internationella tvister den 29 juli 1899, upprättade byrå.

Internationella skiljedomstolens byrå i Haag.

Ett liknande belopp torde böra äskas för 1912 års kostnader för ifrågavarande byrå; och får jag därför i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till bestridande af Sveriges andel i kostnaderna under innevarande år för *den internationella skiljedomstolens byrå i Haag* å extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 2,500 kronor. [8.]

Bland de extra anslagen å tredje hufvudtiteln har alltsedan år 1902 varit i riksstaten uppfördt ett bidrag af 750 kronor till den internationella fredsbyrån i Bern. Anslaget beviljades ursprungligen på grund af en inom riksdagen väckt motion, men har sedermera hvarje år af Kungl. Maj:t upptagits i den nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof. [9.]

Internationella fredsbyrån i Bern.

Jag hemställer i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att såsom bidrag till *den internationella fredsbyrån i Bern* å extra stat för 1913 anvisa ett belopp af 750 kronor.

Med anledning af en inom riksdagen väckt motion anvisade 1909 års Riksdag å extra stat för 1910 ett belopp af 750 kronor såsom bidrag till kostnaderna 1909 för interparlamentariska förbundets byrå och generalsekretariat. Då detta anslag icke blef taget i anspråk, medgaf 1910 års Riksdag på framställning af Eders Kungl. Maj:t, att berörda anslag i stället finge användas till bestridande af byråns och generalsekretariatets kostnader för år 1910, hvarjämte Riksdagen, likaledes på framställning af Eders Kungl. Maj:t, beviljade ett extra anslag till liknande belopp, 750 kronor, för kostnaderna för förbundets byrå och generalsekretariat år 1911. Jänväl sistnämnda års Riksdag har för ifrågavarande ändamål å extra stat beviljat 750 kronor. [10.]

Interparlamentariska förbundets byrå och sekretariat.

Då det synes mig lämpligt, att svenska staten fortfarande lämnar ekonomiskt understöd åt det interparlamentariska förbundet, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att å extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 750 kronor såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för *interparlamentariska förbundets byrå och generalsekreteriat* för samma år.

Alltsedan år 1903 hafva till åtskilliga olönade konsulattjänstemän såsom personliga godtgörelser för mistade konsulatafgifter utgått vissa belopp, däribland till konsuln i Danzig E. Jörgensen 3,000 kronor om året. För år 1912 beräknades berörda godtgörelser till 11,000 kronor. Enär konsul Jörgensen under nästlidna år aflidit, kan det ifrågavarande extra anslaget nedsättas till 8,000 kronor. [11.]

Personliga godtgörelser för mistade konsulatafgifter.

Jag får därför i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen

[11.] att såsom extra anslag för år 1913 till *personliga godtgörelser för mistade konsulatafgifter* bevilja 8,000 kronor.

[12.] De senaste fem årens Riksdagar hafva på framställning af Kungl. Maj:t till personliga lönetillägg åt generalkonsulerna D. Danielsson i London och M. Ameen i Hamburg beviljat sammanlagdt 5,500 kronor; och då detta belopp fortfarande torde böra utgå, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen att såsom extra anslag för år 1913 till *personliga lönetillägg* åt generalkonsulerna D. Danielsson och M. Ameen bevilja 5,500 kronor.

[13.] På skäl jag härofvän under punkt 1 anført, anser jag, att den förste sekreterarebefattning i utrikesdepartementet, hvars innehafvare skulle handlägga arfsmålen, men hvilken befattning icke komme att för ändamålet blifva disponibel förrän med 1913 års ingång, likväl bör komma till stånd redan från den 1 juli innevarande år. Erforderligt belopp för befattningens tillsättande på förordnande från och med nyssnämnda dag torde därför böra begäras på extra stat för år 1913 med rätt för Eders Kungl. Maj:t att under år 1912 utanordna beloppet.

Innehafvaren af befattningen torde redan för senare halfåret 1912 böra komma i åtnjutande af provisoriskt lönetillägg, och likaså böra medel beredas för aflönande af vikarie för honom under eventuell semester år 1912. De belopp, som sålunda skulle för ifrågavarande ändamål erfordras, utgöra

dels aflöning under ett halft år enligt utrikesdepartementets ordinarie stat för en förste sekreterare . .	kronor 2,000: —
däraf 1,250 kronor lön och 750 kronor tjänstgöringspenningar,	

dels provisoriskt lönetillägg för samma tid . . .	» 525: —
däraf lön 275 kronor, ortstillägg 200 kronor och tjänstgöringspenningar 50 kronor,	

dels och vikariatsersättning under eventuell semester för befattningshafvaren	» 200: —
däraf för tjänstgöringspenningar enligt utrikesdepartementets ordinarie stat kronor 187: 50 och för de lönetillägget tillhörande tjänstgöringspenningarna kronor 12: 50.	

Kronor 2,725: —

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen,

att å extra stat för år 1913 må till bestridande af *aflöning för senare halfåret 1912 af en förste sekreterare i utrikesdepartementet jämte ersättning till vikarie för honom under semester* anvisas ett belopp af 2,725 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1912 af tillgängliga medel utanordna ifrågavarande belopp. [13.]

Såsom jag härofvän i början af mitt anförande framhållit, sysselsättas för närvarande tjänstemännen i utrikesdepartementet med en del löpande göromål, hvilka äro af beskaffenhet att kunna anförtros åt mera underordnade personer. Dessa göromål utgöras hufvudsakligen af expedition af alla från utrikesdepartementet utgående skrivelser och öfriga försändelser, föranide af specialliggare och anteckningar rörande vissa större grupper af ärenden, upprättande af nödvändiga register, uppsättning af missiv- och andra skrivelser af enklare beskaffenhet, särskildt sådana, vid hvilkas affattande formulär kunna i större eller mindre grad begagnas, kollationering m. m. Jag vill i detta sammanhang erinra därom, att antalet från utrikesdepartementet utgående diariesförda skrivelser under de tre senaste åren belöpt sig i medeltal till 19,250. Det säger sig själf, att af detta stora antal mål en icke ringa andel utgöres af sådana, för hvilkas handläggning endast en viss expeditionsvana kräfves. För bestridande af göromål af nyssnämnda slag torde icke kvalificerad arbetskraft lämpligen böra användas; och får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes hos Riksdagen äska erforderliga medel för anställande af ett lämpligt antal kvinnliga biträden. [14.]
Aflöning af kvinnliga biträden i utrikesdepartementet.

Helst skulle jag hafva velat föreslå Eders Kungl. Maj:t att för ändamålet öka det ordinarie anslaget vikariatsersättning, extra biträden m. m., från hvilket för närvarande endast utgå arfvoden till manliga biträden. Då emellertid frågan om reglering af kvinnliga biträdens ställning och aflöning torde böra vinna sin lösning samtidigt i alla statsdepartementen, har jag ansett mig för närvarande böra inskränka mig till att föreslå, det de för ändamålet erforderliga medel beviljas å extra stat. Anordningens provisoriska karaktär möjliggör, att något särskildt anslag icke behöfver äskas för ålderstillägg, hvartill biträdena möjligen kunna anses berättigade.

Beträffande antalet af de nya kvinnliga biträdena har jag tänkt mig, att till en början endast tre sådana borde anställas. Till dessa tre platser skulle två personer nyantagas i departementet, under det att den tredje platsen skulle besättas med en nu såsom renskrifverska i departementet anställd person. Hvad angår de ifrågavarande biträdenas aflöning anser jag, med afseende dels därå att viss språkkunskap måste hos dem förutsättas, dels ock å arbetets art, att denna aflöning för hvartdera

af de båda nyantagna biträdena bör utgå i enlighet med begynnelse-aflöningen för den högre aflöningsstyp, hvilken blifvit af löneregleringskommittén föreslagen och af Eders Kungl. Maj:t förut denna dag på hemställan af statsrådet och chefen för finansdepartementet godkänd, eller 1,600 kronor om året. Det tredje biträdet, hvilket varit i departementet anställdt sedan 1892, således i 20 år, har under de sista åren i departementet uppburit en årsinkomst af mellan 2,700 och 2,800 kronor. Någon nedsättning i denna inkomst torde icke genom hennes förändrade ställning i departementet böra ifrågakomma. Det belopp, som för de ifrågasatta tre kvinnliga biträdena skulle erfordras, torde sålunda böra bestämmas till 6,000 kronor.

Erforderliga föreskrifter rörande de ifrågavarande biträdenas göromål, deras arbetstider på tjänsterummet, semesterledighet m. m. torde tillsvidare, i afvaktan på biträdesbefattningars uppförande på stat och i sammanhang därmed utfärdade generella bestämmelser rörande villkoren för löneförmånernas åtnjutande, böra meddelas af ministern för utrikes ärendena.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen,

att å extra stat för år 1913 må till *aflöning af kvinnliga biträden i utrikesdepartementet* anvisas ett belopp af 6,000 kronor.

[15.]

Å riksstaterna för 1909, 1910, 1911 och 1912 finnes uppfördt ett extra anslag af 7,500 kronor till arfvode för en legationssekreterare vid beskickningen i Tokio och Peking. I sammanhang med de öfriga förslag till ändringar i vår utrikesrepresentation, som på sätt jag ofvan berört komma att under den närmaste tiden i utrikesdepartementet uppgöras, torde äfven böra behandlas frågan, huru vår representation i Ost-Asien lämpligast bör ordnas. För närvarande utgöras våra därstädes anställda lönade tjänstemän, utom af beskickningschefen, af en vicekonsul i Tokio samt af generalkonsuln i Shanghai, samtliga uppförda å ordinarie stat, samt af den å extra stat uppförda legationssekreteraren vid beskickningen. I och för sig själfvt kan det ej vara lämpligt att låta denna delvis provisoriska anordning alltför länge fortfa, och andra skäl tala äfven för att taga i öfvervägande, om icke en lämpligare anordning kan vinnas. Då jag emellertid icke för närvarande är i tillfälle att framlägga något definitivt förslag i ämnet, torde ifrågavarande anslag äfven för år 1913 böra utgå; och hemställer jag därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att å extra stat för år 1913 till *arfvode för en legationssekreterare vid beskickningen i Tokio och Peking* bevilja 7,500 kronor att med en tolfedel månatligen till honom utbetalas.

I skrifvelse den 14 sistlidne augusti har t. f. konsuln i Narvik E. Ekstrand gjort framställning om upprättandet af en lönad konsulspost därstädes samt därvid i hufvudsak anført följande: [16.]
*Aflöning af
en t. f. kon-
sul i Narvik.*

Staden Narvik med sitt nuvarande invånareantal af mellan 4,000 och 5,000 personer hade, sedan en väntad industri af allehanda slag icke uppstått, och sedan en påräknad transitotrafik utöfver malmtransporten icke tagit någon större omfattning, så godt som uteslutande sin betydelse såsom utskeppningsort för den svenska norrlandsmalmen. Stadens utveckling vore därför till väsentlig del bunden vid den omfattning, malmutskeppningen kunde komma att få. Denna utgjorde under:

år 1903	793,626,60 ton
» 1904	1,196,448,70 »
» 1905	1,487,862,87 »
» 1906	1,656,277,33 »
» 1907	1,401,291,08 »
» 1908	1,566,637,62 »
» 1909	1,571,631,30 »
» 1910	2,043,151,87 »

Då emellertid de nuvarande kajanordningarna i Narvik torde möjliggöra en malmexport därstädes af 6 millioner ton om året under ett till 300 arbetsdagar beräknadt år, men den årliga exporten, enligt hvad ofvan angifna uppgifter utvisade, ännu icke ens stigit till hälften af en sådan mängd, syntes i detta hänseende afsevärda utvecklingsmöjligheter föreligga för Narviks samhälle, under förutsättning af att en malmexport af så stor omfattning med hänsyn till andra omständigheter kunde komma att bedrivas öfver Narvik, och att skeppsfarten där kunde fortgå utan onödiga uppehåll. Därjämte torde Narvik kunna vinna ökad betydelse, om transitotrafiken med fisk däröfver komme att blifva större, och särskildt om tanken på färskfisktransport från det nordliga Norges fiskrika trakter till Stockholm och vidare till kontinenten komme till utförande. Till dess nämnda möjligheter för Narviks framåtskridande utnyttjats, torde staden komma att stanna på den grad af utveckling, den hittills nått.

Om Narvik sålunda med hänsyn till handel och industri i vanlig mening icke för närvarande vore och ej heller under öfverskådlig framtid syntes blifva af stor betydelse ur svensk synpunkt, vore dock svenska intressen där af annat slag obestridligen af stor vikt, och svenskt kapital torde icke mångenstädes i utlandet hafva nedlagts i samma omfattning som vid de svenskar tillhöriga millionanläggningarna för malmutskeppningen i Narvik.

[16.] Främst vore det då på den i samband med malmtransporten stående sjöfartens område, som de svenska intressena gjorde sig gällande. Narviks stigande betydelse ur svensk synpunkt såsom sjöfartsstad framginge af nedanstående uppgifter öfver antalet af de ångfartyg, som i malmtrafik under åren 1908—1910 anlöpt Narvik och dessa fartygs tonnage:

1908.		
	Antal fartyg.	Tonnage.
Svenska	190	373,289 ton.
Tyska	72	158,042 »
Norska	65	110,718 »
Engelska	7	12,379 »
Danska	2	292 »
	summa 336	654,720 ton.

1909.		
Svenska	203	393,583 ton.
Norska	73	105,784 »
Tyska	65	136,958 »
Engelska	10	17,821 »
Holländska	1	773 »
Danska	1	131 »
	summa 353	655,050 ton.

1910.		
Svenska	248	482,684 ton.
Norska	73	134,415 »
Tyska	68	147,643 »
Engelska	26	63,635 »
Danska	3	1,765 »
Ryska	1	3,944 »
Holländska	1	1,597 »
	summa 420	835,683 ton.

Den fortgående ökning, som den svenska skeppsfarten på Narvik utvisade alltifrån år 1908, torde enligt uppgifter från vederbörande exportörer och befraktare allt fortfarande komma att stiga. Därigenom

torde Narvik inom kort komma att intaga främsta platsen med hänsyn till storleken af svenskt tonnage på utländsk hamn. Såsom framginge af nedan från Kungl. Kommerskollegii senaste tillgängliga statistik öfver Sveriges sjöfart hämtade uppgifter, komme Narvik nämligen redan nu med hänsyn till den svenska ångfartygstrafiken på utländsk hamn i andra rummet, när Köpenhamn med den där rådande reguljära passagerarfartygstrafiken frånräknats. Under år 1909 besöktes nämligen: [16.]

Rotterdam . . . af	488	svenska ångf.	om tills.	654,418	ton.
Narvik . . . . »	204	»	»	479,619	»
London . . . . »	403	»	»	410,213	»
Lybeck . . . . »	1,048	»	»	292,697	»
Antwerpen . . »	289	»	»	258,943	»
Hamburg . . . »	319	»	»	163,420	»
St. Petersburg . »	259	»	»	162,558	»
Riga . . . . . »	231	»	»	119,465	»

Det vore själfallet, att i en hamnstad med så stor svensk skeppsfart som i Narvik det svenska konsulatets i samband med sjöfarten stående arbete redan i och för sig skulle vara afsevärdt. Särskildt omfattande blefve det emellertid på den grund, att intet af de svenska fartyg, som anlöpte Narvik, ginge i reguljär fart, och att dessa fartyg så godt som utan undantag upprätthölle fraktfart mellan Narvik och annan utländsk ort utan anlöpande af svensk hamn, där besättningen i mån af behof kunde kompletteras med svenskt folk. Narvik hade då på grund af sin närbelägenhet till Sverige med därpå följande tillströmning af svenskt sjöfolk kommit att blifva den ort, där dessa fartyg, bland hvilka räknades den svenska handelsflottans största och med de talrikaste besättningarna utrustade skepp, i största utsträckning försåges med nytt folk i afgångne sjömäns ställe. Följden härpå hade blifvit, att antalet af de mönstringar, som årligen företoges vid konsulatet i Narvik, utvecklade sig till att vida öfverstiga antalet af de vid något annat svenskt konsulat under motsvarande tid verkställda mönstringar af sjöfolk. Nedanstående tabell n:r 1 utvisade antalet vid konsulatet i Narvik årligen företagna mönstringsförrättningar från och med konsulatets upprättande år 1907 till och med år 1910, hvarjämte tabell n:r 2 belyste förhållandet mellan de under år 1910 vid konsulatet i Narvik och vid ett antal andra svenska konsulat i Europa verkställda mönstringarna:

[16.]

Tabell n:r 1.

Mönstringar af sjöfolk vid konsulatet i Narvik:

År 1907	161	påmönstringar,	103	afmönstringar.
» 1908	367	»	304	»
» 1909	477	»	435	»
» 1910	711	»	606	»

Under de sju första månaderna af år 1911 verkställdes vid konsulatet 356 på- och 307 afmönstringar.

Tabell n:r 2.

Mönstringar af sjöfolk år 1910 vid konsulatet:

I Narvik	711	påmönstringar,	606	afmönstringar.
» Rotterdam	520	»	445	»
» Lybeck	229	»	181	»
» Antwerpen	146	»	173	»
» Hamburg	136	»	119	»
» London	40	»	32	»
» St. Petersburg	9	»	17	»
» Riga	12	på- och afmönstringar tillsammans.		

Utöfver ofvan angifna, enbart med sjöfarten sammanhängande göromål hade notarialförrättningar företagits vid konsulatet i Narvik under åren 1907—1910 i enlighet med följande öfversikt:

År 1907	16	notarialförrättningar.
» 1908	23	»
» 1909	40	»
» 1910	105	»

Under de sju första månaderna af 1911 utfördes vid konsulatet 78 notarialförrättningar.

Antalet under åren 1907—1910 vid konsulatet handlagda diariesförda kommersiella och andra ärenden med inkommande och utgående skrivelser framginge af nedanstående tabell:

År 1907: 109 ärenden med 109 ink. och 63 utg. skr:r.
» 1908: 127 » » 127 » » 60 » »
» 1909: 118 » » 118 » » 79 » »
» 1910: 238 » » 270 » » 389 » »

Under de sju första månaderna af år 1911 hade vid konsulatet förekommit 142 diariesförda ärenden med 220 inkommande och 390 utgående skrivelser. [16.]

En sida af konsulatets verksamhet, som särskildt borde framhållas, vore slitandet af tvister mellan befälhafvare och manskap å svenska fartyg, rättshjälp åt svenska undersåtar inför norska myndigheter samt bistånd åt och hemsändande af nödställda svenskar. Om än med hänsyn till den lifliga svenska sjöfarten på Narvik och besättningarnas storlek å de i Narvikstraden gående svenska fartygen tvistigheter mellan manskap och befälhafvare å dessa fartyg icke kunde sägas förekomma i osedvanligt stor utsträckning, föreläge dock sådana ofta. Att vid afgörandet af dylika tvister säkerhet måste förefinnas för ett fullt opartiskt bedömande från konsulatets sida, vore själfallet.

Hvad beträffade rättshjälp åt svenskar inför norska myndigheter hade konsulatet i sådant hänseende anlitats såväl af medlemmar af den på platsen bosatta, hufvudsakligen af kroppsarbetare bestående svenska kolonien som af svenskt sjöfolk och sådana svenska undersåtar från olika håll inom distriktet, som på grund af mellanhafvanden med det norska fattigvårdsväsendet omhändertagits af norska myndigheter för att föras öfver gränsen till Sverige.

Konsulatets verksamhet med hänsyn till understöd åt och hemsändande af nödställda svenskar framkallades särskildt af Narviks närbelägenhet till Sverige och de stora norrländska malmfälten med de arbetsmöjligheter, dessa erbjöde. Det förekomme sålunda icke sällan, att svenska arbetare, som förgäfvos sökt arbete på andra håll i Norge, med anlitande af sina sista medel toge sig fram till Narvik i hopp att därifrån genom konsulatets förmedling komma öfver gränsen och in till Kiruna för att där söka arbete.

I allt hade konsulatet under år 1910 på olika sätt anlitats af öfver 2,000 besökande.

De till konsulatet under sagda år erlagda expeditionsafgifterna hade uppgått tillsamman till ett belopp af 2,200 kronor.

Konsulatets verksamhet, som, enligt hvad de ofvan lämnade statistiska uppgifterna visade, vore i stadigt stigande, torde redan nu vara af den beskaffenhet och omfattning, att den för att rätt tillgodoses borde anförtros åt en person, som vore i tillfälle att helt ägna den sin uppmärksamhet. Härtill komme, att i Narvik, som närmast vore att betrakta såsom ett nybyggaresamhälle, dit folk lockats från skilda håll hufvudsakligen af vinningsbegär, i hvarje fall för närvarande icke torde kunna uppletas

[16.] någon svensk, som med tid till att sköta den svenska konsulsbefattningen förenade lämplighet därtill.

Hvad aflöningen till den ifrågasatta konsulsbefattningen beträffade, hade t. f. konsuln först framhållit några allmänna synpunkter. Narvik vore, såsom ofvan nämnts, ett nybyggaresamhälle med i ett sådant ofta rådande säregna förhållanden. Skatterna i staden vore osedvanligt höga, bostadsförhållandena dåliga och lefnadsomkostnaderna dyra. All byggnadsverksamhet i staden hade sedan långt tillbaka afstannat på grund af utfärdad bestämmelse om, att trähus icke vidare finge uppföras inom stadsområdet. Följden däraf hade blifvit bostadsnöd med allt mer och mer stigande hyror. Då sålunda för den bostad med kanslilokal, som för närvarande innehades af den tillförordnade konsuln i ett af de synnerligen få icke till arbetarebostäder afsedda husen, och som bestode af tre mindre rum, kök, badrum och ett större rum till kontorslokal på nedre botten samt ett vindsrum och ett till sofplats för en tjänare afsedt vindskontor två trappor upp, en årlig hyra af 1,200 kronor nu erlades, vore detta beroende på att ett gammalt, flerårigt kontrakt fått öfvertagas. Detta kontrakt hade uppgjorts på en tid, då hyrorerna i staden på grund af liflig byggnadsverksamhet varit i starkt nedgående. När kontraktet emellertid utlöpte under år 1912, måste man räkna med, att denna bostad eller en annan lika lämplig, om någon sådan funnes att få i Narvik, komme att betinga minst den hyra, som förut erlagts för sagda våning eller 1,800 kronor om året.

En lägenhet af denna storlek, som, om den beboddes af en ogift konsul, vore fullt tillräcklig för att äfven kunna inrymma kanslilokal, måste däremot, om konsuln hade familj, helt tagas i anspråk för bostadsändamål. I Narvik, där ingen som helst möjlighet till trefnad och omväxling funnes utanför hemlifvet, syntes man vid bestämmandet af det för en svensk konsulspost därstädes afsedda lönebeloppet oafvisligen böra utgå från den förutsättningen, att innehafvaren af konsulsbefattningen måtte kunna såsom gift hafva eget hem. Därför syntes, utöfver ett beräknadt belopp af 1,800 kronor för hyra af privatbostad, böra afses särskildt belopp årligen till hyra, belysning, uppvärmning och städning af kontorslokal. Med hänsyn till den husnöd, som för närvarande rådde i Narvik, och som med all sannolikhet komme att under en lång tid framåt fortfara, kunde årliga kostnaden för hyra, belysning, uppvärmning och städning af en kontorslokal på två rum därstädes icke anslås till lägre belopp än 800 kronor. För ett kontorsrum i Narvik beräknades samma utgifter årligen till lägst 500 kronor. Konsulatet hade dock med hänsyn till ofta förekommande förklaringar och förhör behof af en lokal på två rum.

Hvad beskaffenheten af de till uthyrning tillgängliga bostäderna i Narvik beträffade, lämnade den med hänsyn till omboning synnerligen mycket öfrigt att önska. Sålunda användes icke innanfönster och voro busen icke heller inrättade därför, hvilket i förening med ett bristfälligt byggnadssätt inverkade på bränsleåtgången för bostädernas uppvärmning. Då man måste beräkna att nödgas elda i boningsrummen under nio till tio månader om året, och vinterkölden stundom uppginge till 18 å 20° Celsius, droge eldning för uppvärmning af en bostad af den storlek, som den ofvan angifna, af den tillförordnade konsuln nu disponerade, inberäknadt eldning i köket, en kostnad af 600 kronor årligen.

För belysning af bostaden torde böra beräknas ett belopp af 180 kronor om året. Därvid vore att märka, att elektrisk eller gasbelysning icke funnes tillgänglig för enskilda i staden, samt att man under den mörkaste tiden af året vore nödsakad att bränna lampa inomhus oafbrutet från morgon till kväll.

Till tjänstefolks löner torde böra anslås 500 kronor årligen.

Öfriga utgifter för hushållet (för mat, dryck, tvätt, strykning, rengöring m. m.) syntes icke kunna bestridas med lägre belopp än 3.000 kronor årligen. Därvid borde märkas, att så godt som alla vegetabiliska födoämnen måste tagas endera från det sydligare Norge eller från utlandet. En sådan nödvändighetsvara som potatis odlades väl i Narviks omnejd, men beskaffenheten däraf vore sådan, att äfven sedan länge tillbaka på platsen boende norrmän icke tvekade att taga sitt förråd däraf från England eller Holland. Mjök och grädde kunde vintertiden af brist på tillförsel endast med största svårighet och tidtals icke alls uppdrifvas. I den mån sådant låte sig göra, måste då kondenserad dylik vara i stället användas, eller ock saknaden af opreparerad mjök och grädde på annat sätt utfyllas.

Till beklädnadsbehof torde för konsuln och hans familj böra anslås 1,500 kronor om året. Skatter, pensions- och försäkringsavgifter torde komma att årligen draga en kostnad af 1 000 kronor. Därvid vore att märka, att brandförsäkringsavgiften för bohag inom Narviks stadsområde, på grund af att staden saknade eget vattenverk, utgjorde lägst 12 kronor tusendet.

Med hänsyn till att de klimatiska förhållandena i Narvik och särskildt det långa vintermörkret synnerligen hårdt pröfvade såväl kropp som sinne, torde det blifva nödvändigt, att löneförmånerna för konsuln sattes till sådant belopp, att han årligen kunde begagna sig af ledighet för vistelse å annan ort. Till den summa af kronor 9,380, som beräknats för redan förut angifna behof, torde därför böra läggas sådant belopp, att

[16.] löneförmånerna för konsuln i Narvik komme att uppgå tillsammans till kronor 10,000 om året med skyldighet för konsuln att däraf bestrida kontorskostnaderna.

Ministern i Kristiania, som anmodats yttra sig öfver t. f. konsulns förslag, har i skrifvelse den 7 sistlidne oktober förklarar, att vårt behof af konsulär representation i Narvik icke längre kunde vara tillfredsställdt med den från början införda ordningen med en olönad konsul, samt att han fann sig böra ansluta sig till den af t. f. konsuln uttalade uppfattning, enligt hvilken man på en gång borde taga steget fullt ut och upprätta ett lönadt *konsulat*.

*Departement-
chefens
anförande.*

För min del finner jag äfven upprättandet af en lönad konsulsbefattning i Narvik vara synnerligen önskvärdt. Tillförordnade konsuln synes mig i sin framställning hafva klart framhållit de omständigheter, som nödvändigöra en dylik befattning. Det torde ligga i öppen dag, att konsulatet i ett samhälle, som besökes af ett så stort antal svenska fartyg som Narvik, och där såväl mönstringsförrättningarna som andra konsulatets åtgärder till skydd för svenska intressen redan stigit till ett så afsevärdt antal som här, ej kan tillfredsställande skötas annat än af en lönad konsultjänsteman, som kan odeladt ägna sin tid åt detsamma. Ända sedan den 15 mars 1910 har äfven en fackmässigt utbildad konsulatstjänsteman varit anställd i Narvik, i det att konsulsaspiranten Einar Ekstrand, samtidigt med att den olönade konsuln därstädes erhöll afsked från sin befattning, beordrades att tjänstgöra vid konsulatet i Narvik och tillika förordnades till tillförordnad konsul därstädes.

Emellertid kan anordningen ej betraktas annat än som provisorisk, hvilket särskildt tydligt framgår af det sätt, hvarpå frågan om arfvode åt Ekstrand ordnats. Såsom konsulsaspirant uppbär denne ett stipendium å 3,600 kronor, hvarjämte det till utrikesministerns förfogande af enskild donator ställda s. k. mindre Johnsonska stipendiet å 1,200 kronor tilldelats honom. Intetdera af dessa stipendier kan strängt taget anses vara afsedt för förordnanden af mera stadigvarande art. Dessutom måste dessa tjänsteinkomster, äfven om man tager i betraktande, att Ekstrand i expeditionsafrgifter vid konsulatet uppburit omkring 2,000 kronor årligen, i längden visa sig alldeles otillräckliga för den, som med bestridande af kontorsutgifter skall sköta konsulsbefattningen på ifrågavarande plats.

Det torde böra påpekas, att med upprättandet af ett lönadt konsulat i Narvik följer, att ofvanberörda expeditionsafrgifter tillfalla statsverket.

I betraktande af såväl de viktiga intressen, som Sverige har att tillvarataga i Narvik, som äfven dyrheten på platsen och öfriga omständigheter, som af t. f. konsuln anförts, synas mig de samlade löneförmånerna icke kunna sättas lägre än till 10,000 kronor, af hvilka 5,400 kronor torde böra utgöra lön, 2,400 kronor hyresbidrag samt 2,200 kronor ortstillägg.

[16.]

Jag skulle icke tvekat att hemställa hos Eders Kungl. Maj:t om aflåtande af proposition om uppförande af ifrågavarande löneförmåner på ordinarie stat. Af skäl, som jag redan i inledningen till mitt yttrande till statsrådsprotokollet denna dag anført, anser jag dock under förhandenvarande förhållanden det icke lämpligt att nu föreslå inrättandet af en ny konsulsbefattning på ordinarie stat, utan torde denna fråga böra definitivt afgöras i sammanhang med de öfriga förslag till förändringar inom konsulatväsendet, som vid 1913 års riksdag torde föreligga. För närvarande kan jag således inskränka mig till att för ändamålet föreslå äskandet på extra stat af ett anslag å 10,000 kronor.

Med återopande af hvad jag ofvan anført, får jag således hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att å extra stat för år 1913 till *aflöning af en tillförordnad konsul i Narvik* anvisa 10,000 kronor, af hvilket belopp 5,400 kronor böra åtnjutas som lön, 2,400 kronor som hyresbidrag och 2,200 kronor som ortstillägg.

I skrifvelse den 16 januari 1911 anhöll konsuln i Montreal, general-

[17.]

konsul A. Hamilton Gault med hänsyn till enskilda angelägenheter att blifva entledigad från konsulsbefattningen.

*Aflöning af
en t. f. kon-
sul i
Montreal.*

Hans afskedsansökan beviljades den 10 november samma år, och samtidigt förordnades den vid konsulatet tjänstgörande attachén E. H. Lindquist att tillsvicare förestå konsulatet.

Samtidigt med sin afskedsansökan ingaf generalkonsuln Hamilton Gault ett förslag om upprättandet af ett lönadtt konsulat i Montreal i stället för det nuvarande olönade konsulatet, därvid han till stöd för nödvändigheten häraf i hufvudsak anförde följande.

Ehuru det visserligen ej vore omöjligt att i Montreal finna en lämplig person, som vore villig att åtaga sig befattningen såsom honorär konsul för Sverige, finge man likväl räkna med den möjligheten, att denne icke vore beredd att vidkännas de med en sådan befattning nödvändigtvis förenade utgifter för kontorslokal och dylikt.

En ändring i detta afseende blifve sålunda påkallad, om en vederbörligen kvalificerad person skulle kunna erhållas, och då för konsulatgöromålens skötande alltjämt komme att fordras anställande vid konsulatet af en svensk-talande konsulattjänsteman, syntes det riktigast, att de svenska

[17.] intressena i Canada företrädde af en lönad konsul. Härigenom vunnes också den fördelen, att Sveriges konsulära representant blefve likställd med Tysklands, Italiens, Spaniens, Rysslands och Norges representanter, hvilka alla vore consules missi, med konsuls rang.

Handelsomsättningen mellan Sverige och Canada hade stadigt ökat under de sista åren, och man kunde med fog förutsätta en betydande import från Sverige, då Canada ännu vore hänvisadt till främmande länder för tillgodoseende af sitt behof af sådana artiklar, som utgjorde föremål för dessa länders mera utvecklade och specialiserade industrier.

Den svenska skeppsfarten på Canada hade visserligen aftagit, men det vore svårt att förutsäga, hvilka förändringar härutinnan den närmaste framtiden kunde medföra.

Invandringen af svenskar till Canada vore en annan sak, som påkallade nödig uppmärksamhet. Direkt öfver oceanhamnar inkomme årligen till Canada flera tusen svenskar, medan antalet svensk-amerikaner, som från Förenta Staternas nordvästra delar årligen invandrade till västra Canada för att där slå sig ned som farmare, uppginge till 7 å 8,000. För närvarande syntes den svenska befolkningen i Canada böra beräknas till 70,000 personer, och alla tecken tydde på, att antalet komme att ökas, särskildt af dem som invandrade från Förenta Staterna. Det torde vara uppenbart, att med hänsyn härtill stora svenska intressen vore att tillvarataga. Vidare borde ihågkommas, att den svenska kontingenten räknade 5—6,000 arbetare, som voro anställda vid järnvägsbyggen i skilda delar af landet, och att i synnerhet denna klass af arbetare vore i behof af konsulärt skydd.

Vid skärskådande af betydelsen af Sveriges intressen i Canada framträdde vidare såsom en betydande faktor den omständigheten, att landets naturliga hjälpkällor i mångt och mycket vore desamma som Sveriges. Canadas vidtomfattande skogar, dess euorma förråd af mineraler och vattenkraft tydde uppenbarligen på en liknande industriell utveckling som Sveriges. Canada komme tvifvelsutan att intaga en ledande ställning å världsmarknaden med afseende å tillverkningen af pappersmassa och papper, och allt syntes berättiga de stora förväntningar, man hyste i samband med en rationell exploatering af dess mineraltillgångar.

Canadas regering läte sig angeläget vara att befrämja handeln å såväl europeiska som transatlantiska marknader, å hvilka Sverige redan hade betydande intressen att tillvarataga, och det vore därför uppenbart, att ett ändamålsenligt tillvaratagande af de svenska intressena kräfde anställandet af en lönad konsul, ty endast en sådan kunde, på sätt nödvändigt vore, följa landets industriella utveckling och iakttaga dess kommersiella

utvidgningspolitik samt därigenom blifva satt i tillfälle att till hemlandet inberätta alla sådana åtgärder, som vore ägnade att skapa konkurrens med Sverige i sådana artiklar, som rikligen producerades i båda länderna. [17.]

Platsen för det ifrågasatta konsulatet syntes fortfarande böra vara Montreal, som vore Canadas kommersiella hufvudstad. Med hänsyn till de höga lefnadskostnaderna, hvilka stigit betydligt under de sista åren, finge själfva lönen till den blifvande konsuln ej sättas lägre än dollars 3,500.

I ett den 23 sistlidne december dagtecknad till utrikesdepartementet afgifvet yttrande öfver ofvanberörda förslag har tillförordnade konsuln Lindquist — efter att till en början hafva vitsordat riktigheten af förre generalkonsuln Hamilton Gaults framställning om behovet af en lönad konsul i Montreal samt såsom ändamålet med sitt eget yttrande angifvit belysandet med siffror af dennes uttalanden rörande handelsförbindelserna mellan Sverige och Canada, de båda ländernas industriella konkurrens samt den svenska emigrationen till Canada — i hufvudsak anført följande.

Handelsomsättningen mellan Sverige och Canada från och med året 1906 — det första för hvilket den officiella canadiska statistiken särskilde uppgifterna för Sverige och Norge — till och med det senaste fiskalsåret, slutande den 31 mars 1911, framginge af följande tablå, utvisande värdet af:

	<i>exporten till Canada:</i>	<i>importen från Canada:</i>
1906	\$ 93,000,00	\$ 91,000,00
1907 (9 månader) . .	» 93,000,00	» 59,000,00
1908	» 192,000,00	» 98,000,00
1909	» 143,000,00	» 58,000,00
1910	» 207,000,00	» 111,000,00
1911	» 281,000,00	» 108,000,00

Vår handelsbalans gentemot Canada vore följaktligen särdeles gynnsam. Den svenska exporten på Canada företedde en betydande stegring från 1906, och en jämförelse mellan åren 1910 och 1911 visade en ökning af \$ 74,000. All anledning föreläge antaga, att stegringen skulle fortgå i fråga om de varuslag, med hvilka vi redan vunnit fast insteg på marknaden: järn och stål, tändstickor, vissa slag af papper, elektriska maskiner. Som en intressant företeelse kunde antecknas, att det svenska stålet under de senaste två åren vunnit terräng i den grad, att det tenderade att uttränga de olika verktygsstålen från England och För-
enta staterna. Importen förmedlades emellertid genom hus i Newyork och

[17.] torde enligt lämnad upplysning icke alltid komma till uttryck i statistikkens svenska importsiffror.

Det lede intet tvifvel, att med ett intensivare bearbetande af marknaden ett rikt fält väntade i Canada för afsättning af svenska fabrikat; och riktades tankarna därvid närmast på sådana produkter som träbearbetningsmaskiner, pappersmaskiner, turbiner, motorer, järnkramvaror, glödlampor, sportartiklar äfvensom fiskkonserver, vissa marmorarter och möjligen granit.

Förre generalkonsuln uttalade i sin skrifvelse, att den inhemska konsumtionen för åtskillig tid framåt torde i fråga om en hel del fabrikat bli beroende af utlandets mera specialiserade industrier. Samtidigt påpekades, hurusom Canadas rika naturtillgångar — skog, mineral, vattenkraft — predestinerade landet till en industriell utveckling snarlik Sveriges. Det vore enligt tillförordnade konsulns åsikt icke nödigt att nu orda om sist berörda förhållande, om hvilket man i intresserade svenska kretsar tycktes ha vaknat till full insikt. Det kunde dock vara skäl nämna, att Canadas särskildt under senaste åren inslagna subventionspolitik afsåge statsunderstöd åt direkta ångbåtslinjer till länder, där Sverige hade betydande exportintressen att bevaka — Australien, New Zealand, Sydafrika, Argentina, Japan. För oss blefve därför Canada att betrakta ur den dubbla synpunkten af en god afnämare och en allvarlig konkurrent, och förre generalkonsuln syntes med all rätt framhålla vikten däraf, att Sveriges representant noggrant följde och hölle hemlandets affärsvärld underrättad om Canadas industriella utveckling och kommersiella expansionspolitik.

Det svenska befolkningselementet i Canada vore närmast en faktor att taga hänsyn till, då betydelsen af ett svenskt lönadt konsulat i Canada skulle bedömas.

Förre generalkonsuln anslog svensknas antal till 70,000. Resultatet af årets officiella folkräkning föreläge ännu icke fullständigt publicerat, men den gifna siffran torde få antagas vara i det närmaste korrekt. Framhållas borde äfven en betydelsefull omständighet, den nämligen att svenskarna i Canada icke såsom i Förenta staterna nedsatte sig i större kolonier utan lefde spridda, bokstafligen i förskingring.

I fråga om den svenska invandringen till Canada vore att märka, att immigrantströmmen tillfördes landet på två vägar. Direkt via oceanhamnar inkomme årligen ungefär 2,000 svenskar. Antalet personer af svenskt ursprung inflyttande från Förenta staterna, hufvudsakligen Minnesota och North Dakota, ansloges till 7 à 8,000 per år.

De från Sverige direkt kommande invandrarna vore i regeln obemedlade, obekanta med förhållandena och okunniga i landets språk. De miss-

hälligheter, som af angifna skäl mötte dem vid ankomsten till landet och under den tidigare vistelsen, vore af allehanda art. Hvar och hvarannan dag inställde sig någon immigrerant och påkallade konsulatets hjälp: han hade rönt dålig behandling ombord å fartyget, blifvit fränstulen respengar och järnvägsbiljett, blifvit bestulen under uppehåll å hotell, bedragen af någon platsanskaffningsbyrå etc. etc. I alla dessa fall blefve det konsulatets uppdrag att gripa in och söka ställa till rätta. Dessa nyankomna immigranter hade ofta lämnat sina familjer kvar i Sverige, och det vore tydligtvis af synnerlig vikt, att de förhjälpes till sysselsättning snarast möjligt och blefve i tillfälle fullgöra sina förpliktelser som familjeförsörjare.

Den andra kategorien af svenska invandrare — från Förenta staterna — utgjordes i regeln af jordbrukare, hvilka sålt sin jord och flyttade öfver till Canada i afsikt att där förvärfva en betydande landareal till billigt pris. De vore ofta amerikanska medborgare, men att svenska inressen vore förknippade med deras ve och väl bevisades bäst af de arfsmål, som i stigande antal vid dödsfall bland dessa farmare komme under konsulatets handläggning.

Siffror talade här ett tydligt språk, i hvilket afseende hänvisades till en uppställning, utvisande af konsulatet handlagda arfsmål samt arfsmedlens belopp, inlevererade till utrikesdepartementet:

År.	Antal.	Sammanlagdt belopp i dollars.
1902	—	—
1903	3	644,90
1904	—	—
1905	6	1,326,02 (däraf ett skadestånd å 200 dollars)
1906	6	1,021,96 (däraf ett skadestånd å 200 dollars)
1907	—	—
1908	—	—
1909 (⁶ / ₈ — ³¹ / ₁₂)	1	759,64
1910	16	6,493,09 (däraf ett skadestånd å 750 dollars)
1911 (till dato)	24	10,244,06 (däraf ett skadestånd å 500 dollars)

Ett skadeståndsmål, hvarigenom tillförsäkrades vederbörande i Sverige ett belopp af 300 dollars, vore just slutfördt och borde läggas till årets totalsumma, likaledes ett försäkringsbelopp å 700 dollars.

Intjänta arbetslöner hade genom konsulatet under året hemsändts till ett belopp af 900 dollars.

[17.] Medel, indrifna på begäran af svenska affärsmän och andra enskilda, uppginge år 1911 till 1,000 dollars.

Allt i allt hade konsulatet till Sverige levererat under år 1911 ett sammanlagdt belopp af öfver 13,000 dollars, motsvarande närmare . 50,000 kronor.

För närvarande öfvervakade konsulatet utredningen af ett 30-tal dödsbon, representerande ett sammanlagdt värde af ej mindre än 82,000 dollars.

Sex mål rörande utbekommande af skadestånd i anledning af dödsfall under arbete vore under handläggning.

En grupp för sig utgjordes af de svenska järnvägsarbetarna i Canada, hvilkas antal kunde anslås till mellan 6- och 7,000. En stor procent af dessa vore gifta personer, och deras i Sverige kvarboende familjer vore gifvetvis på det närmaste beroende af familjeförsörjarens ställning i det land, där han skulle vinna sin och deras utkomst.

Angående den svenska järnvägsarbetarens villkor och förhållanden i Canada, de svårigheter, i hvilka han ofta invecklades genom sitt »sub-contract» med arbetsgifvaren, om hans allmänna osäkerhet till lif och egendom hänvisades till åtskilliga under de två senaste åren afgifna rapporter, hvilka omhandlade af konsulatet vidtagna åtgärder, tillförordnade konsulns upprepade konferenser med järnvägs- och arbetsministrarna i Ottawa o. s. v.

Arbetsbördans ökning vid konsulatet framginge i sin mån af nedan gifna uppgift öfver ärendenas antal under en följd af år:

1906	223
1907	50
1908	54
1909	242
1910	452
1911 (till dato)	475

Antalet skrivelser från chefskonsulatet till utrikesdepartementet utgjorde:

1902	48
1903	46
1904	63
1905	103

1906	142
1907	8
1908	—
1909 (⁶ / ₈ — ³¹ / ₁₂)	71
1910	230
1911 (till dato)	241

[17.]

I fråga om de förhållanden, till hvilka hänsyn måste tagas vid fastställande af den utsände konsulns löneförmåner, yttrade tillförordnade konsuln härefter:

Canada vore ett kolonialland, ett nytt land, stadt i en våldsam ekonomisk utveckling, och häraf förklarades i sin mån de rådande utomordentligt höga lefnadskostnaderna.

I inledningen till den officiella rapport rörande »Wholesale prices in Canada 1890—1909», hvilken utarbetats på föranstaltande af arbetsdepartementet i Ottawa, anfördes bland annat:

»Sedan någon tid tillbaka och särskildt sedan innevarande århundrades början har den snabba och stadiga stegringen af priser och lefnadskostnader utgjort en af de viktigaste företeelserna vid betraktande af det allmänna ekonomiska läget i Canada. Det kan tryggt sägas, att i närvarande stund frågan om den inträdda prisstegringen och rådande höga prisläge af allmänheten omfattas med större intresse än något annat ekonomiskt spörsmål.»

En jämförelse af åren 1897 och 1909 i angifna afseende visade enligt samma rapport en stegring af 31,5 %.

Hvad Montreal angår kunde sägas, att lefnadskostnaderna vore afsevärdt högre än i London och Petersburg och väl i jämnhöjd med Newyork. Exempelvis anfördes, att lönen för en tjänare icke kunde sättas lägre än 25 dollars per månad.

Hänsyn till dessa förhållanden hade tagits af de främmande länder, hvilka vore representerade i Canada. Konsulernas löner varierade från cirka 8,000 dollars (Kina, Japan) till 5,000 dollars. Tyska och belgiska konsulerna åtnjöte en inkomst af 5,700 dollars. Förenta staternas konsul löndes med 6,000 dollars.

Det torde vara korrekt att säga, att en dollar i Canada hade samma köpkraft som 1 kr. 60 öre i Sverige.

Med hänsyn till de höga lefnadskostnaderna samt i betraktande af konsulatgöromålets omfattning och vikt syntes aflöningen för en utsänd svensk konsul i Montreal icke rimligen böra sättas lägre än 15,000 kronor, ungefärligen motsvarande 4,000 dollars.

[17.]
 Departements-
 chefs
 anförande.

Innan jag går att uttala min egen uppfattning rörande lämpligheten af den nu föreslagna omorganisationen af vår konsulära representation i Brittiska Nordamerika, vill jag ej underlåta att lämna en kortfattad öfverblick öfver konsulsbefattningens upprätthållande i Canada under senare tider.

Sedan konsul W. A. Schwartz, som sedan år 1873 innehafvt befattningen såsom olönad konsul för Brittiska Nordamerika med säte i Quebec, den 2 januari 1902 afgått med döden, förordnades den 4 i samma månad kanslisten vid generalkonsulatet i London R. Bagge att tillsvidare förestå konsulatet med rätt för honom att för egen del uppbära inflytande konsulat- och expeditionsafgifter i den ordning, som för olönade konsulärer vore föreskrifvet, dock således att han tillförsäkrades en minimiinkomst, beräknad efter 12,000 kronor för år. Den 16 i sistnämnda månad anmodades tillförordnade konsuln Bagge att inkomma med yttrande rörande den framtida regleringen af konsulatet i Quebec, hvarvid lämpligen borde tagas i öfvervägande, dels huruvida, såsom af såväl 1875 års svensk-norska konsulatkommitté som 1891 års norska konsulatkommitté föreslagits, ett lönad konsulat borde upprättas i Quebec, dels ock lämpligheten af konsulatstationens förläggande till Montreal. I sitt den 8 maj 1903 afgifna yttrande föreslog tillförordnade konsuln Bagge dels upprättandet af ett lönad general-konsulat i Montreal, dels ock att till den blifvande innehafvaren af den ifrågasatta befattningen måtte anvisas en lön af 20,000 kronor äfvensom ett anslag till kontorskostnader af 6,000 kronor för år räknadt. Vid underdånig föredragning den 12 januari 1904 behagade Kungl. Maj:t dels besluta, att konsulatet i Quebec skulle benämnas generalkonsulat, samt att med befattningens definitiva reglering i öfrigt skulle tillsvidare anstå, dels förordna tillförordnade konsuln Bagge att tillsvidare förestå generalkonsulatet mot åtnjutande af ett arvode af 12,000 kronor för år samt med rätt att uppbära ett belopp af 6,000 kronor för år såsom kontorskostnadsersättning med redovisningsskyldighet.

I infordradt yttrande angående lämpligaste ordnandet af Sveriges konsulära representation i Brittiska Nordamerika föreslogs den 5 januari 1906 af dåvarande tillförordnade konsuln i Quebec generalkonsulatets förflyttning från Quebec till Montreal, samt att lönen måtte fast-las till ett belopp af minst 15,000 kronor med ett årligt kontorskostnadsanslag ej understigande 6,000 kronor.

I det betänkande, som 1906 afgafs af diplomat- och konsulatkommittén, fann kommittén sig sakna anledning tillstyrka bibehållandet af det dåvarande lönade konsulatet, hvilket tillkommit med hänsyn till de synnerligen omfattande norska sjöfartsintressena i detta land. I stället borde upprättas ett olönadt konsulat; och föreslogs till säte för detta icke Quebec utan Mont-

real. I anslutning till kommitténs förslag gjordes ej heller vid den nya omorganisationen af diplomat- och konsulatväsendet år 1906 någon framställning om ett lönadt konsulat i Brittiska Nordamerika, utan upprättades i stället genom Eders Kungl. Maj:ts beslut den 26 oktober 1906 ett olönadt konsulat i Montreal med distrikt omfattande Brittiska Nordamerika med undantag af Brittiska Columbia. I sammanhang härmed uppdrogs åt vicekonsuln i Montreal G. Gylling att tillsvidare ombesörja de i Canada förekommande konsulära göromålen i egenskap af tillförordnad konsul. Den 14 december 1906 utnämndes och förordnades tillförordnade konsuln Gylling till konsul i Montreal. Redan den 30 oktober 1908 erhöll emellertid Gylling på egen begäran afsked från den honom anförtrordade tjänsten, och berodde hans afskedsansökan, enligt hvad han själf uppgaf, därpå att han på grund af ökade enskilda göromål funne sig oförmögen att utan biträde sköta tjänsten på sådant sätt, som han själf skulle önska och som plikten fordrade. [17.]

Då trots verkställda undersökningar det icke lyckades att erhålla uppgift å lämplig person till innehafvare af den genom Gyllings afskedstagande ledigblifna konsulsbefattningen, förordnades samma dag tillförordnade franske generalkonsuln i Montreal de Loynes att tillsvidare förestå svenska konsulatet därstädes med åtnjutande af ett kontorskostnadsbidrag per månad af kronor 112: 80, motsvarande 30 dollars.

Den 17 mars 1909 bemyndigades konsuln i Newyork M. Clarholm att afresa till Montreal för att på ort och ställe undersöka, hur Sveriges konsulära representation lämpligast borde ordnas därstädes, samt inkomma med sitt yttrande däröfver.

I sitt den 2 april 1909 afgifna yttrande angående konsulatets återbesättande meddelade konsul Clarholm, att brittiska undersåten köpmannen A. Hamilton Gault i Montreal, om hvilkens lämplighet för befattningen de bästa vitsord erhållits, förklarar sig villig att mottaga befattningen såsom olönad svensk konsul därstädes, därest han erhöle generalkonsuls namn, heder och värdighet, och en attaché eller kanslist utsändes till Montreal för att handhafva de löpande göromålen vid konsulatet. Den 30 april 1909 utnämndes och förordnades Mr. Hamilton Gault till svensk konsul i Montreal, och tillades honom generalkonsuls namn, heder och värdighet. Samtidigt förordnade Kungl. Maj:t, att ett kontorskostnadsbidrag af 30 dollars i månaden skulle utgå fortfarande och intill dess den svenske attaché, som komme att bli utsänd till Montreal, hunnit dit anlända.

Den 8 juli 1909 beordrades attachén vid generalkonsulatet i London, ofvanbemälde Lindquist att afresa till Montreal för att tjänstgöra vid konsulatet med åtnjutande från och med den 1 juli af det s. k. större John-

[17.] sonska stipendiet till ett belopp af kronor 6,300 för år; hvarjämte bestämdes, att det till kontorsbidrag anslagna beloppet af 30 dollars i månaden skulle upphöra att utgå med Lindquists ankomst till Montreal.

Såsom synes, har det varit förenadt med ej obetydliga svårigheter — för att ej säga, att det visat sig praktiskt sedt omöjligt — att finna en lämplig person för upprätthållandet af den olönade konsulsbefattningen i Montreal, hvilket finner sin naturliga förklaringsgrund däri, att göromå- lens antal vuxit till den grad, att ingen vill utan ersättning underkasta sig det med tjänstens utöfvande förenade arbete, hvartill äfven kommer, att en konsultitel i Canada lika litet som i andra anglosaxiska länder synes utöfva någon större dragningskraft. Icke heller kan man i Canada, såsom fallet är i Förenta Staterna, påräkna att äga tillgång till framstående män af svensk härkomst, hvilka af samhörighetskänsla med sitt forna hemland äro villiga att åtaga sig konsulsbefattningen. Äfven om det emellertid mot all förmodan skulle lyckas att finna en lämplig och villig kandidat, kan det med skäl ifrågasättas, om den nuvarande anordningen i längden är förenlig med ett behörigt bevakande af våra intressen. Man kan icke af en olönad konsul, hvars hufvudsakliga verksamhet tillhör helt andra uppgifter, begära, att han åt konsulatets skötsel skall ägna den drift och om- tanke, som numera på grund af de i ofvananförda skrivelser angifna för- hållanden tydligen i Canada påkallas. Jag kan i detta hänseende åberopa hvad i dessa skrivelser anförts och nöja mig med att påpeka, att såväl våra rent kommersiella intressen som äfven omsorgen om den talrika svenska befolkningen i Canada nödvändiggöra upprättandet af ett lönadt konsulat därstädes. Därutöfver vill jag endast ytterligare betona, att i ett land som Canada med olika lagstiftning i olika provinser uppstå helt natur- ligt vid handläggning af arfsinål och liknande angelägenheter invecklade spörsmål af juridisk art, hvilkas afgörande kräfver en fackmässigt utbildad konsuls kunskaper och erfarenhet.

Om jag således anser, att vi icke utan väsentlig olägenhet längre kunna undvara en fackmässigt utbildad konsul i Canada, kunna däremot meningarna vara delade, huruvida det är lämpligast att upprätta ett lönadt generalkonsulat i Montreal, omfattande hela Brittiska Nordamerika och således äfven British Columbia, hvarest ett olönadt konsulat finnes, eller endast ett lönadt konsulat i Montreal och således utan öfver- uppsikt öfver sistnämnda konsulat. Ehuruval jag för min del är be- nägen att omfatta den förra meningen, anser jag dock ytterligare ut- redning böra åstadkommas, innan definitivt beslut fattas i detta afseende. Under sådana förhållanden synes det mig lämpligast att stanna vid den mindre omfattande åtgärden af de båda jag ifrågasatt eller upprättandet

allenast af ett lönadtt konsulat, hvarigenom i allt fall afhjälpas de mest trängande behofven. [17.]

Äfven i ett annat afseende är utredningen icke så fullständig som önskvärdt skulle varit. Jag håller väl före, att i en så stor stad som Montreal det måste vara vanskligt för konsuln att lämpligen förena privat bostad och kontorslokal, då ju som bekant i större städer, särskildt de amerikanska, affärslifvet koncentrerar sig på vissa af detsamma uteslutande behärskade kvarter. Härom kan jag dock ej på egen hand yttra mig med full säkerhet. Denna punkt är emellertid af vikt, då däraf beror, huruvida särskildt kontorsanslag, såsom fallet är exempelvis ifråga om konsulatet i Newyork, bör utöfver löneförmånerna tilldelas konsuln. För närvarande vill jag emellertid i brist på utredning ej tillstyrka beviljandet af något särskildt kontorsanslag. Utom de allmänna skäl, som för närvarande göra mig obenägen att vidtaga någon definitiv anordning i fråga om vår utrikesrepresentation, tillkomma således beträffande nu förevarande fråga särskilda omständigheter, som tala i samma riktning.

Möjligen skulle man i nu antydda omständigheter vilja finna ett skäl till uppskjutande af frågans ordnande öfverhufvud till ett kommande år. Detta skulle dock enligt min mening vara synnerligt olämpligt. Såväl gëromälens starka tillväxt särskildt under de senare åren som äfven omsorgen att förskaffa konsuln en dräglig utkomst framtvunga en låt vara provisorisk lösning af frågan. Vårt land kan icke längre undvara en verklig konsular representation i Canada.

Hvad nu angår konsulns löneförmåner, föreligger härvidlag en skiljaktighet mellan de af förre generalkonsuln och tillförordnade konsuln inlämnade förslag, så till vida att den förre föreslagit konsulns lön till 3,500 dollars (efter kurs af 3,75 = 13.125 kronor) samt den senare till 4,000 dollars (= 15.000 kronor). Jag ber att få förorda detta senare förslag, och tillåter jag mig särskildt påpeka, att med lönen skulle vara för-enad skyldighet att hålla kontor, något som att döma af ordalydelsen i generalkonsulns yttrande icke synes ingått i hans tanke, då han föreslagit »själfva» lönens bestämmande till 3,500 dollars. Äfven må påpekas, att sedan år 1906, då fråga var om upprättandet af ett lönadtt generalkonsulat i Canada, lönen, såsom ofvan anförts, föreslogs till minst 15,000 kronor, hvarförutom ett betydande kontorskostnadsanslag ansågs behöfligt. Jag vill vidare framhålla, att lefnadsomkostnaderna i Canada äro, efter den kännedom jag kunnat förvärfva, väl icke fullt så stora som i Förenta Staterna, men i hvarje fall uppdrifna till en höjd, som saknar motsvarighet inom de europeiska länderna. Det skulle således enligt min åsikt icke

[17.] vara försvarbart att nedsätta lönen under hvad tillförordnade konsuln föreslagit. Slutligen torde det tillåtas mig erinra därom, att det belopp jag förordar allenast är provisoriskt. Då saken som jag hoppas nästa år kan definitivt ordnas, torde äfven fullständigare utredning kunna förebringas rörande samtliga på lörens storlek inverkan förhållanden.

Af den föreslagna lönen synes mig — med erinran därom att i utlandet anställda tjänstemäns löner pläga uppdelas i lön i inskränkt mening, ortstillägg och hyresbidrag — 5,400 kronor bära motsvara själfva lönen, 4,200 kronor hyresbidraget och 5,400 kronor ortstillägget. De expeditionsafgifter, som utgå vid konsulatet i Montreal och nu uppbäras af tillförordnade konsuln, skulle för framtiden tillfalla statskassan. Dessa uppgingo för år 1911 till omkring 1,560 kronor.

På grund af hvad jag sålunda anfört, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att å extra stat för år 1913 till *aflöning af en tillförordnad konsul i Montreal* anvisa 15,000 kronor, af hvilket belopp 5,400 kronor bära åtnjutas som lön, 4,200 kronor som hyresbidrag och 5,400 kronor som ortstillägg.

[18.] Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljade 1909 års Riksdag till gäldande af det af statskontoret förskjutna belopp för inköp af beskickningshus i Paris ett anslag af 200,000 kronor samt anvisade däraf å extra stat för år 1910 ett belopp af 25,000 kronor. Afsedt var, att anslaget skulle fördelas på åtta år; och anvisades jämväl för 1911 och 1912 af berörda anslag å extra stat 25,000 kronor.

Jag hemställer nu i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att af det förut beviljade anslaget till gäldande af det af *statskontoret förskjutna belopp för inköp af beskickningshus i Paris* å extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 25,000 kronor.

[19.] Hos Eders Kungl. Maj:t har statskontoret i underdånighet till ersättande anmält följande af statskontoret förskjutna medel:

Ersättning för statskontorets förskott.

1:o) jämlikt nådiga brefven den 28 september 1906 och den 11 december 1908 för expektansarfvoden till vissa diplomat- och konsulattjänstemän under tiden den 1 november 1910 till samma dag 1911 . . . . kronor 37,600: —

Transport kronor 37,600: —

Transport kronor 37,600: — [19.]

2:o) jämlikt nådiga brevet den 9 juni 1911, bidrag till tackande af resekostnaderna för de svenska ombuden vid den XVII interparlamentariska konferensen i Rom samma år	»	4,500: —
3:o) jämlikt nådiga brefven den 18 november och den 9 december 1910 samt den 10 februari 1911, kostnader för de under juli och augusti 1910 i Kristiania afhållna förberedande förhandlingarna i Spetsbergsfrågan m. m.	»	9,556: 67
samt		
4:o) jämlikt nådiga brefven den 27 januari, den 12 maj och den 23 juli 1911, kostnader med anledning af skiljedomsförfarandet angående flyttlaparnas rätt till renbete m. m.	»	90,000: —
		<hr/>
		summa kronor 141,656: 67

Beträffande det under punkt 2:o) härofvän upptagna belopp tillåter jag mig erinra, att, sedan styrelsen för den svenska gruppen af den interparlamentariska unionen i skrifvelse den 23 november 1911, med förmälan att den ifrågavarande interparlamentariska konferensen till följd af den i Italien under år 1911 härskande koleraepidemien blifvit uppskjuten till 1912, hemställt, att det beviljade beloppet måtte fortfarande af gruppen få disponeras för att komma till enahanda användning vid den interparlamentariska konferens, som komme att hållas under år 1912, oafsedt hvart densamma komme att förläggas, Eders Kungl. Maj:t den 1 sistlidne december behagat bifalla berörda framställning.

Jag hemställer i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte till tackande af de utaf mig nu omförmälda, af statskontoret förskottsvis bestridda utgifter af Riksdagen äska ett extra anslag för år 1913, hvilket till undvikande af öretal i riksstaten torde böra bestämmas till 141,657 kronor.

Till provisorisk löneroglering för befattningshafvare i utrikesdepartementet har Riksdagen på extra stat för år 1912 anvisat ett belopp af 18,900 kronor, däraf högst 455 kronor finge användas till höjning af vikariatsersättning under semester. [20.]

*Provisorisk
löneroglering
för departe-
mentet.*

[20.] I enlighet med hvad chefen för justitiedepartementet till statsrådsprotokollet öfver justitieärenden förut denna dag anfört, torde medel afven för år 1913 böra för ifrågavarande ändamål begäras.

I afseende å beloppet föranledes ändring beträffande utrikesdepartementet af två särskilda grunder. Under förutsättning af upprättandet af de af mig å departementets ordinarie stat föreslagna två nya befattningar, en afdelningschefsbefattning och en andre sekreterarebefattning i högre lönegraden, ökas dels det provisoriska aflöningstillägget, efter afdrag af pensionsavgifter motsvarande belopp, med i afrundadt tal 2,300 kronor, dels ock det till höjning af vikariatsersättning under semester afsedda belopp med kronor 87: 50. Till följd af att under år 1913 ytterligare tre af de å staten uppförda afdelningschefer komma att uppbära ålderstillägg, ökas summan af pensionsavgifter, hvilka skola afdragas från de provisoriska lönetilläggen, med 150 kronor. Med iakttagande af dessa förändringar skulle anslaget höjas med kronor 2,237: 50 till i afrundadt tal 21,138 kronor.

Den förste arkivarien i utrikesdepartementet tillflytande sportelinkomst har icke under år 1911 undergått sådan ändring, att afdrag å hans lönetillägg bör för år 1913 äga rum.

För åtnjutande af det provisoriska aflöningstillägget torde böra stadgas de villkor, chefen för justitiedepartementet i sitt anförande föreslagit, och tillika för iakttagande vid utbetalningen af aflöningstilläggen meddelas de af honom ifrågasatta föreskrifter.

Jag får alltså i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till *provisorisk lönereglering för befattningshåfrare i utrikesdepartementet*, i enlighet med de af chefen för justitiedepartementet tillstyrkta grunder och på de af honom förordade villkor, å extra stat för år 1913 bevilja ett förslagsanslag af 21,138 kronor, däraf högst 543 kronor må användas till höjning af vikariatsersättning under semester.

[21.] Alltsedan år 1893 har af hyresinkomsterna från kronans fastighet i Konstantinopel hvarje år användts ett visst belopp till lönetillökning för pastorn vid svenska församlingen i Paris. Denna lönetillökning har från och med år 1900 utgått med 1,169 kronor, motsvarande 1,625 francs.

Församlingen har nu genom sitt kyrkoråd framhållit det fortfarande behovet af ifrågavarande anslag samt anhållit, att Eders Kungl. Maj:t måtte jämväl i propositionen till 1912 års Riksdag upptaga detsamma; och har Eders Kungl. Maj:ts minister i Paris förordat nädigt bifall till den gjorda ansökningen.

Lönetillökning för pastorn vid svenska församlingen i Paris.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes äska Riksdagens samtycke därtill, [21.] att af hyresinkomsterna från kronans fastighet i Konstantinopel må år 1913 för *svenska kyrkan i Paris* få användas 1,169 kronor, att utgå såsom lönetillökning för pastorn.

Statsrådets öfriga ledamöter biträdde hvad herr ministern för utrikes ärendena sålunda hemställt;

Och behagade Hans Majestät Konungen härtill i nåder lämna bifall samt befalla, att afskrift af detta protokoll skulle till finansdepartementet öfverlämnas för att tjäna till ledning vid författandet af Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof.

Ur protokollet:

Wollmar Boström.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Riksstatsens fjärde hufvudtitel.

Ordinarie anslag.

	Sid.
[1.] Departementet	3
[2.] Skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för departementet	4
[3.] Tryckningskostnader för departementet med dess kommandoexpedition	5
[4.] Arméförvaltningen	5
Förändringar i fråga om sjukvårdsstyrelsens personal och dess aflöning	5
Kvinnliga biträden	16
Vaktmästarna	21
Semester för vaktmästarna	21
Ändring af en anmärkning i staten	21
Vikariatsersättning m. m.	22
Sammanfattning	27
[5.] Kommendantsstaten	28
[6.] Aflöning och rekrytering m. m.	29
Ökning eller minskning i antalet beställningar enligt 1905 års öfvergångsplaner	29
Ifrågasatt nyuppsättning af ingenjörtrupper	32
Ändringar i truppförbandsstaterna föranledda af 1911 års Riksdags beslut om fältläkarkårens omorganisation	34
Sammanfattning	39
[7.] Hyra, expenser m. m. vid truppförbanden	41
[8.] Intendenturkåren	42
Intendenterna	42
Vaktmästarna	44
Sammanfattning	44
[9.] Ökad aflöning för de till tjänställdern äldsta bataljonsläkarna och bataljons- veterinärerna	45
[10.] Stipendier för fältläkarkåren och veterinärstaten	48
[11.] Aflöning till extra bataljonsläkare	50
[12.] Ålderstillägg	51
[13.] Landstormen	52
[14.] Ersättning åt vissa löntagare i följd af arméns omorganisation	55

	Sid.
[15.] Remontering m. m.	55
Remonteringsstyrelsen.....	55
Inköp af remonter	56
Antalet ersättningsremonter	56
Antalet ökningsremonter	56
Inköpsprisen	58
Transport- och depåkostnader m. m.....	60
Försäljning af utrangerade stamhästar.....	61
Ersättning från furageringsanslaget	61
Reservation å anslaget	62
Sammanfattning	63
[16.] Lega af hästar för artilleriets, ingenjörtruppernas och trängens exercis.....	64
Legningspris	64
Legningsdagarnas antal	64
Artilleriet.....	64
Ingenjörtrupperna.....	65
Sammanfattning	66
[17.] Ridskolan	66
Titel aflöning.....	68
Titel omkostnader.....	71
Uppvärmning	72
Underhåll och reparationer m. m.	72
Diverse och oförutsedda behof	74
Sammanfattning	77
[18.] Garnisonssjukhusen i Stockholm och å Karlsborg	78
Garnisonssjukhuset i Stockholm	78
Garnisonssjukhuset å Karlsborg	85
Garnisonssjukhuset i Boden	86
Sammanfattning.....	99
[19.] Arméns falt- och falttjänstöfningar	100
[20.] Arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens öfningar och materiel	101
Titel I	101
Titel II.....	102
Titel III	110
Titel IV	111
Sammanfattning.....	113
Beräkning af antalet tjänstgöringsdagar för manskap	113
Indelt manskap	114
Värnpliktigt manskap	114
Stamanställt manskap	116
Sammanfattning	118
[21.] De värnpliktigas aflöning, inskrifning och redovisning m. m	118
[22.] Arméns mathållning	119
[23.] Furagering af arméns hästar	120

Fjärde hufvudtiteln.

III

	Sid.
[24.] Arméns munderingsutrustning	121
[25.] Arméns diverse intendenturbehof	122
[26.] Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten	123
[27.] Arméns sjuk- och veterinärvård samt hofbeslag m. m.	125
[28.] Ersättning för rustning och rotering	125
[29.] Öfriga ordinarie anslag	126
De ordinarie anslagen i sin helhet	126

Extra anslag.

Artilleri- och fortifikationsbehof.

[30.] Nya eldhandvapen	127
Mobiliseringsammunition för eldhandvapen	129
[31.] Ny faltartillerimateriel	130

Artilleri- och fortifikationsbehof.

Bodens fastning	133
-----------------------	-----

Fortifikationsbehof.

[32.] Kasernbyggnader	134
[33.] Ingenjörmateriel m. m. för Bodens ingenjörkår	140
[34.] Belysningsmateriel	140
[35.] Vinterutrustning	141
[36.] Flygmaskin m. m.	142

Intendenturbehof.

Ordnande af landstormsförråd	144
[37.] Nya uniformer för armén	145
[38.] Inventarier i nya kasernetablissemang	145

Diverse anslag.

[39.] Det frivilliga skytteväsendets befrämjande	146
Antalet anslagsberättigade skyttar	147
Skytteförbundens öfverstyrelse	151
Skytteförbunden	152
Skytteföreningarna	154
Ordnandet af skjutbanor m. m.	156
Sammanfattning	157
[40.] Beframjande af det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig	159
[41.] Tillfällig löneförbättring åt fortifikationskassören och redogöraren samt fortifikationskassörerna, förrådsförvaltarna och förrådsvaktmästarna vid fortifikationen	160

[42.]	Extra lönetillägg för en del betjante	Sid. 161
[43.]	Provisorisk lönereglering för landförsvarsdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli	162
[44.]	Dagaföringstillägg åt indelt manskap	163
[45.]	Tillfällig löneförbättring åt vissa yngre bataljonsläkare	164
[46.]	Försöksmobilisering	166
[47.]	Personligt lönetillägg	167
[48.]	Ersättning för forskott	169

Bilagor.

N:o	1. Stat för Arméförvaltningen	173
»	2. » » Kommandantsstaten	176
»	3. » » Svea lifgarde år 1913	178
»	4. » » Göta lifgarde år 1913	180
»	5. » » Lifregementets grenadjärer år 1913	182
»	6. » » Första Lifgrenadjärregementet år 1913	185
»	7. » » Andra Lifgrenadjärregementet år 1913	188
»	8. » » Västgöta regemente år 1913	191
»	9. » » Karlskrona grenadjärregemente år 1913	194
»	10. » » Upplands infanteriregemente år 1913	196
»	11. » » Skaraborgs regemente år 1913	199
»	12. » » Södermanlands regemente år 1913	202
»	13. » » Kronobergs regemente år 1913	205
»	14. » » Jönköpings regemente år 1913	208
»	15. » » Dalregementet år 1913	211
»	16. » » Hälsinge regemente år 1913	214
»	17. » » Älfsborgs regemente år 1913	217
»	18. » » Hallands regemente år 1913	220
»	19. » » Bohusläns regemente år 1913	223
»	20. » » Västmanlands regemente år 1913	226
»	21. » » Norrbottens regemente år 1913	229
»	22. » » Västerbottens regemente år 1913	231
»	23. » » Kalmar regemente år 1913	234
»	24. » » Värmlands regemente år 1913	237
»	25. » » Jämtlands fältjägerregemente år 1913	240
»	26. » » Norra Skånska infanteriregementet år 1913	243
»	27. » » Södra Skånska infanteriregementet år 1913	246
»	28. » » Vaxholms grenadjärregemente år 1913	249
»	29. » » Gottlands trupper år 1913	251
»	30. » » Västernorrlands regemente år 1913	254
»	31. » » Lifgardet till häst år 1913	257
»	32. » » Lifregementets dragoner år 1913	259
»	33. » » Lifregementets husarer år 1913	261
»	34. » » Smålands husarregemente år 1913	263
»	35. » » Skånska husarregementet år 1913	265
»	36. » » Skånska dragonregementet år 1913	267

Fjärde hufvudtiteln.

V

	Sid.
N:o 37. Stat för Kronprinsens husarregemente år 1913	269
» 38. » » Norrlands dragonregemente år 1913	271
» 39. » » Svea artilleriregemente år 1913	273
» 40. » » Göta artilleriregemente år 1913	275
» 41. » » Vendes artilleriregemente år 1913	277
» 42. » » Norrlands artilleriregemente år 1913.....	279
» 43. » » Upplands artilleriregemente år 1913	281
» 44. » » Smålands artilleriregemente år 1913	283
» 45. » » Gottlands artillerikår år 1913	285
» 46. » » Boden-Karlsborgs artilleriregemente år 1913	287
» 47. » » Positionsartilleriregementet år 1913	289
» 48. » » fast anställda officerare och underofficerare med vederlikar samt betjänte vid Fortifikationen år 1913	291
» 49. » » den fast anställda manskapsstyrkan vid Svea ingenjörkår år 1913	293
» 50. » » » » » » » » » » Göta » » »	294
» 51. » » » » » » » » » » Fälttelegrafkåren » »	295
» 52. » » » » » » » » » » Bodens ingenjörkår » »	296
» 53. » » Svea trängkår år 1913	297
» 54. » » Göta (Östgöta) trängkår år 1913	299
» 55. » » Norrlands (Västmanlands) trängkår år 1913	301
» 56. » » Skånska trängkåren år 1913.....	303
» 57. Beräkning af statsanslaget för aflöning och rekrytering m. m. år 1913	305
» 58. » » » » till hyra, expenser m. m. vid truppförbanden	309
» 59. Stat för Intendenturkåren år 1913	311
» 60. » » statsanslaget till stipendier för fältläkarkåren och veterinärstaten	213
» 61. Beräkning af statsanslaget till ålderstillägg för år 1913.....	314
» 62. » » » » för remontering m. m. år 1913	316
» 63. » » » » till lega af hästar för artilleriets, ingenjörtruppernas och trängens exercis år 1913	317
» 64. Stat för statsanslaget för ridskolan	319
» 65. » » garnionssjukhuset i Stockholm	320
» 66. » » å Karlsborg	323
» 67. » » i Boden	324
» 68. Sammandrag af antalet tjänstgöringsdagar under år 1913	326
» 69. Beräkning af antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga under år 1913	327
» 70. » » statsanslaget för de värnpliktigas aflöning, inskrifning och redovisning m. m. år 1913	328
» 71. » » » » arméns mathållning år 1913	329
» 72. » » » » underhålls- och tjänstgöringsdagar för kavalleriets nummerhästar år 1913	330
» 73. » » » » statsanslaget för furagering af arméns hästar år 1913	332
» 74. » » » » arméns munderingsutrustning år 1913	333
» 75. » » » » » » diverse intendenturbehof år 1913	334
» 76. » » » » » » kasernutredning samt ved, ljus och vatten år 1913	335
» 77. » » » » » » sjuk- och veterinärvård samt hofbeslag m. m. år 1913	337
» 78. Landtförsvarets ordinarie kostnad år 1913.....	339
» 79. Riksstatens fjärde hufvudtitel, ordinarie och extra anslag	341

Fjärde hufvudtiteln.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 13 januari 1912.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EIRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSSVÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Bergström, anhöll i underdånighet att få underställa Kungl. Maj:ts pröfning frågan om reglerandet af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel för år 1913 och att i sammanhang därmed få föredraga följande till Kungl. Maj:t inkomna skrivelser, nämligen:

Bihang till Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd. 1 Häft.

arméförvaltningens underdåniga skrifvelse den 25 oktober 1911, angående landtförsvarets medelsbehof för år 1913;

arméförvaltningens sjukvårdsstyrelses skrifvelse till statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet den 10 juni 1908, angående ändring af sjukvårdsstyrelsens organisation och stat, jämte däröfver afgifna yttranden;

chefens för fortifikationen underdåniga skrifvelse den 5 oktober 1911, angående ökning af fortifikationens och ingenjörtruppernas personal för uppsättande af ballong-, gnist- och strålkastarafdelningar;

chefens för positionsartilleriregementet skrifvelse till statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet den 16 september 1911, angående lönetillägg och furageersättning för ytterligare en tjänstehäst för nämnde chef m. m., jämte arméförvaltningens däröfver afgifna underdåniga utlåtande;

generalintendentens underdåniga skrifvelse den 19 september 1911, angående stat för intendenturkåren 1913;

chefens för ridskolan underdåniga skrifvelse den 16 augusti 1911, angående förslag till vissa ändringar i ridskolans stat, att gälla från och med år 1913, jämte inspektörens för kavalleriet däröfver afgifna underdåniga utlåtande;

operationssalssköterskan Ingrid Linders' och öfersjukssköterskan Hildur Petersons underdåniga skrifvelse den 27 september 1911, angående ålderstillägg åt operationssalssköterskan och öfersjukssköterskorna vid garnisonssjukhuset i Stockholm, jämte arméförvaltningens, efter vederbörandes hörande, däröfver afgifna underdåniga yttrande;

chefläkarens vid garnisonssjukhuset i Stockholm underdåniga skrifvelse den 21 oktober 1911, angående ålderstillägg till personal vid sjukhuset, samt t. f. chefens för fjärde arméfördelningen underdåniga skrifvelse den 30 oktober 1911 i samma ämne, äfvensom arméförvaltningens däröfver afgifna underdåniga utlåtande;

kommendantens i Boden underdåniga skrifvelse den 2 augusti 1911, angående aflöningsförmåner m. m. för fästningspolispersonal i Boden;

chefens för fortifikationen underdåniga skrifvelse den 5 oktober 1911 angående ökning af vissa ordinarie anslag;

statskontorets underdåniga skrifvelse den 24 november 1911, angående beräkning af förslagsanslaget till ersättning för rustning och rotering;

chefens för fortifikationen underdåniga skrifvelse den 5 oktober 1911, angående extra ordinarie anslag för anskaffning af ingenjörmateriel;

arméförvaltningens underdåniga skrifvelse den 11 mars 1911, angående ombyggnad af Svea artilleriregementes kokinrättningsbyggnad

samt uppförande af en ny mässbyggnad för regementet, äfvensom däröfver afgifvet yttrande;

arméns kaserubyggnadsnämnds underdåniga skrifvelse den 4 december 1911, angående anslagsbehovet till kasernbyggnader år 1913;

skytteförbundens öfverstyrelses underdåniga skrifvelse den 3 oktober 1911, angående anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för år 1913, äfvensom arméförvaltningens däröfver afgifna yttrande;

svenska frivilliga sjukvårdsväsendets centralråds underdåniga skrifvelse den 26 oktober 1911, angående anslag för befrämjande af det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig, äfvensom däröfver afgifna yttranden af arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse samt marinförvaltningen;

statskontorets underdåniga skrifvelse den 1 december 1911, angående ersättning för förskjutna lifräntor m. fl. ersättningar för olycksfall, som drabbat arbetare vid arbetsföretag, hörande under landtförsvarsdepartementet;

statskontorets underdåniga skrifvelse den 1 december 1911, angående ersättning för förskjuten rese- och traktamentsersättning.

Departementschefen anförde härefter följande.

Ordinarie anslagen.

Departementet.

[1.]

Å departementets stat finnes upptaget ett arvode om 750 kronor till en vaktmästare med skyldighet att ansvara för de till departementets kommandoexpedition hörande rummens städning och eldning.

Med göromålens ökning inom nämnda expedition hafva emellertid expeditionens rum inom det s. k. kanslihuset visat sig otillräckliga och ytterligare lokaler hafva måst expeditionen beredas inom arméförvaltningens förra ämbetshus vid Munkbrogatan. För städning och eldning af dessa senare lokaler har Kungl. Maj:t anvisat ett årligt belopp af 240 kronor från anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för departementet.

Då åtskilliga spörsmål rörande kommandoexpeditionens organisation inom en icke allt för långt aflägsen framtid torde, på grund af departementalkommitterades utredningar och förslag, blifva föremål för Kungl. Maj:ts och Riksdagens pröfning, lärer icke vara skäl att nu

[1.] företaga någon ändring i staten för departementet utan torde nämnda provisoriska anordning få gälla tillsvidare.

Jag hemställer, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att i riksstaten för år 1913 uppföra anslaget till departementet med oförändradt belopp 61,450 kronor.

[2.] Skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för departementet.

För jämnande af fjärde hufvudtitelns slutsumma blef detta anslag af 1911 års Riksdag upptaget till 12,990 kronor i stället för 13,007 kronor, som var anslaget belopp föregående år.

Såsom lär framgå af hvad statsrådet och chefen för finansdepartementet ämnar anföra vid behandlingen af sjunde hufvudtiteln, har emellertid förevarande anslag, hvilket är afsedt såväl för departementet som dess kommandoexpedition, ganska mycket öfverskridits under de senare åren; och det synes troligt, att utgifterna under anslaget snarare komma att ökas än minskas. Jag tillåter mig i detta afsedde framhålla, att från anslaget kommer att utgå icke blott det i punkt 1 omförmälda arfvodet utan äfven, såsom skett från och med senare delen af år 1911, ett annat arfvode, nämligen om 200 kronor årligen för skötseln af den i några af departementets rum nyinlagda värmeledningen. Af skäl, som närmare angifvas under sjunde hufvudtiteln, torde vara lämpligt, att ur anslaget utbrytes ett särskildt anslag till tryckningskostnader och att nu förevarande anslag därefter bestämmas till 13,000 kronor. I sammanhang därmed torde anslaget titel böra ändras, så att af densamma uttryckligen framgår, att anslaget är afsedt jämväl för landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition.

Under erinran att den jämkning, som kan anses erforderlig till afrundande af hufvudtitelns slutsumma, lämpligast kan ske under punkt 44, hemställer jag alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att i riksstaten för år 1913 uppföra ifrågakörande anslag under titel »skrifmaterialier och expenser, ved m. m. för departementet med dess kommandoexpedition, förslagsanslag», samt att öka det,

nu	..... kronor	12,990: —
med	..... »	10: —
till	..... kronor	13,000: —

Tryckningskostnader för departementet med dess kommandoexpedition. [3.]

Under hänvisning till hvad statsrådet och chefen för finansdepartementet ämnar anföra vid behandlingen af sjunde hufvudtiteln, får jag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att i riksstaten under fjärde hufvudtiteln uppföra ett nytt ordinarie anslag å 7,000 kronor, benämndt: »tryckningskostnader för departementet med dess kommandoexpedition, förslagsanslag».

Arméförvaltningen. [4.]

Förändringar i fråga om sjukvårdsstyrelsens personal och dess aflöning.

Sedan Kungl. Maj:t den 3 februari 1905 uppdragit åt en kommitté att utarbета förslag till de ändringar i organisationen af arméns centrala förvaltningsmyndighet, hvilka kunde påkallas af den nya härordningen med flera förhållanden, föreslog denna kommitté (arméförvaltningskommittén) i sitt den 28 maj 1906 afgifna betänkande, bland annat, att arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse skulle sammansättas af följande personal:

- 1 chef: generalläkare,
- 1 föredragande för sanitetsärenden: fördelningsläkare,
- 1 assistent: bataljonsläkare,
- 1 assistent: sjukvårdsintendent,
- 1 föredragande för veterinärärenden: regementsveterinär,
- 1 adjutant, tillika diarieförande: bataljonsläkare,
- 1 notarie, tillika sekreterare, och
- 1 vaktmästare.

De sakkunniga, som jämlikt nådigt bemyndigande den 21 december 1906 tillkallats för att biträda med utredningen och affattande af slutligt förslag rörande arméförvaltningens omorganisation, anförde i denna del hufvudsakligen följande.

I den af arméförvaltningskommittén föreslagna sammansättningen för sjukvårdsstyrelsen hade medicinalstyrelsen föreslagit den ändring, att

Arméförvalt-
ningskommitténs
förslag.

Särskilda sak-
kunnigas för-
slag.

- [4]. ytterligare en adjutant, nämligen en vid truppförband tjänstgörande bataljonsläkare, skulle uppföras i staten mot ett arvode om 1,200 kronor, enär en sådan anordning, enligt styrelsens mening, vore fördelaktig och därigenom åt ett större antal unga militärläkare skulle kunna beredas tillfälle att vinna öfning i de till sjukvårdsstyrelsen hörande göromål.

Ur denna synpunkt skulle det enligt de sakkunnigas mening visserligen kunna vara lämpligt att hafva truppförbandsläkare å stat anställda uti sjukvårdsstyrelsen, men å andra sidan torde det vara mindre ändamålsenligt att låta vid regemente eller kår tjänstgörande läkare förrätta adjutanttjänst hos chefen för den nya styrelsen, synnerligast som adjutanten, enligt arméförvaltningskommitténs förslag, tillika skulle vara diariesförande, en sysselsättning, som i allmänhet icke syntes böra tillkomma personer med fullständig läkarutbildning. Diariesföringen torde mycket väl kunna uppdragas åt en därtill kompetent afskedad underofficer eller eljest lämplig person. Därtill komme, att den adjutanttjänst hos styrelsechefen, som till äfventyrs kunde vara erforderlig, syntes kunna ombesörjas af den bataljonsläkare, som vore assistent inom styrelsen.

Såsom chef för sjukvårdsstyrelsen hade af såväl arméförvaltningskommittén som medicinalstyrelsen föreslagits en generalläkare med generalmajors rang och aflöningsförmåner. Det ville dock synas, som om öfverstes aflöningsförmåner borde kunna anses såsom i det stora hela tillfredsställande. För föredraganden för sanitetsärenden hade medicinalstyrelsen föreslagit öfverstelöjtnants aflöningsförmåner, under det att arméförvaltningskommittén bibehållit de aflöningsförmåner, som för honom vore uppförda å staten för den dåvarande sjukvårdsbyrån inom arméförvaltningens intendentsdepartement.

Dessa aflöningsförmåner utgjordes af:

lön	kronor 3,400: —
arvode	» 1,000: —
dagaflöning å 5 kronor i 365 dagar	» 1,825: —
<hr/>	
	eller tillsammans kronor 6,225: —

hvertill komme 1,000 kronor i inkvarteringsersättning. Mot denna uppdelning af löneförmånerna kunde dock med fog anmärkas, att arvode vore en olämplig form för ersättning af ordinarie tjänsteåligganden. Aflöningsättet motsvarade det för fördelningsläkare bestämda, men under det att aflöning i form af arvode åt dem motiverades däraf, att

de vid sidan af sin ordinarie tjänst såsom regementsläkare utöfvade de särskilda åligganden, hvilka tillhörde dem såsom fördelningsläkare, saknades beträffande föredraganden af sanitetsärenden i den föreslagna sjukvårdsstyrelsen detta skäl, enär denne uti sin ifrågavarande befattning skulle förena alla honom åliggande tjänstegöromål. Det syntes därför lämpligare att, såsom medicinalstyrelsen föreslagit, för honom i staten uppföra öfverstelöjtnants aflöningsförmåner med

[4.]

lön	kronor 4,500: —
dagaflöning å 5 kronor i 365 dagar	» 1,825: —
	<hr/>
	eller tillsammans kronor 6,325: —

jämte — såsom hittills — 1,000 kronor i inkvarteringsersättning. Ökningen i aflöningsbeloppet, jämfördt med det för chefen för arméförvaltningens sjukvårdsbyrå utgående, utgjorde 100 kronor. I pensionsförmånerna blefve skillnaden större, i det att den dåvarande chefen vore berättigad till 2,720 kronor om året i pension, men den blifvande föredraganden i sanitetsärenden skulle erhålla 3,600 kronor.

De ifrågavarande beställningsinnehafvarne syntes böra benämnas öfverfältläkare och fältläkare. För bestridande inom sjukvårdsstyrelsen af de göromål, som å arméförvaltningens departement handhades af krigsråd och sekreterare, borde vid behof å nämnda styrelse tjänstgöra en sekreterare bland de för arméförvaltningen gemensamma civila tjänstemännen.

För handhafvande af sjukvårdsmaterialier och persedlar m. m. borde i sjukvårdsstyrelsen tjänstgöra en sergeant från något truppförband. Den enligt kommitténs förslag å sjukvårdsstyrelsen placerade vaktmästaren torde böra upptagas å arméförvaltningens gemensamma stat.

På grund af hvad nu blifvit anfördt, skulle sjukvårdsstyrelsen enligt de sakkunnigas mening erhålla följande sammansättning:

- 1 chef, öfverfältläkare,
- 1 föredragande för sanitetsärenden, fältläkare,
- 1 föredragande för veterinärärenden, fältveterinär,
- 1 assistent, tillika adjutant hos chefen, bataljonsläkare,
- 1 assistent, intendent vid styrelsen, samt
- 1 sergeant från truppförband.

Då ärendet den 26 mars 1907 föredrogs inför Kungl. Maj:t, förklarade dåvarande statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet sig icke hafva något att erinra mot hvad de sakkunniga anfördt angående sjukvårdsstyrelsens sammansättning.

Kungl. Maj:t
och Riks-
dagens beslut.

[4.] På Kungl. Maj:ts förslag blef ock de sakkunnigas förslag i denna del godkändt af 1907 års Riksdag.

Nuvarande
förhållanden.

Alltsedan dess har staten för arméförvaltningen under rubriken arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse upptagit bland annat följande

Chef: öfverfältläkaren

öfverstes lön ..... kronor 6,000: —

dagaflöning à 6 kronor... » 2,190: — kronor 8,190: —

1 fältläkare, föredragande för sanitetsärenden

öfverstelöjtnants lön ..... kronor 4,500: —

dagaflöning à 5 kronor... » 1,825: — » 6,325: —

1 assistent

bataljonsläkares lön..... kronor 2,400: —

dagaflöning à 4 kronor... » 1,460: — kronor 3,860: —

Dessa befattningshafvare åtnjuta dessutom inkvarterings- och servisbidrag: för öfverfältläkaren 1,200 kronor, för fältläkaren 1,000 kronor och för assistenten 500 kronor.

Sjukvårdsstyrelsens skrivelse den 10 juni 1908.

Redan den 10 juni 1908 föreslog emellertid sjukvårdsstyrelsen i skrivelse till dåvarande statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet åtskilliga förändringar. I de delar, hvarom nu är fråga, innehöll nämnda skrivelse, att ehuru sjukvårdsstyrelsen icke varit i verksamhet mera än något öfver 5 månader, hade det dock tydligt visat sig, att omfattningen och betydelsen af dess verksamhet blefve särdeles stor och att arbetet inom styrelsen komme att taga personalens tid och krafter i anspråk i lika hög grad som vid arméförvaltningens departement.

Under det att ärendena rörande arméns sjukvårds- och veterinärväsen förut handlagts af tre olika myndigheter, nämligen medicinalstyrelsen, öfverfältläkaren i hans egenskap af chef för fältläkar- och fältveterinärkårernas reserver samt arméförvaltningens sjukvårdsbyrå, hade desamma numera i sin helhet — med undantag af frågor rörande militärläkarnas och militärveterinärernas medicinska verksamhet äfvensom delvis af befodringsärenden — öfverflyttats till den nya styrelsen. Dennas personal bestode dock endast af öfverfältläkaren och sjukvårdsbyråns förutvarande tjänstemän, hvaremot den i öfverfältläkarens förutvarande expedition tjänstgörande adjutanten icke blifvit upptagen på

den nya styrelsens stat. En följd häraf hade blifvit, att läkarassistenten måst öfvertaga handläggningen af alla till öfverfältläkarens expedition hörande ärenden, såsom frågor angående fältläkarstipendiaterna och fältläkarkårens reserv, mobiliseringsärenden och kommenderingsmål m. m., hvilka nästan fullständigt upptoge hans tid och endast i ringa mån tilläte hans medverkan vid handläggningen af ärendena inom fältläkarbyrån.

[4.]

Då detta senare omfattande och maktpåliggande arbete således måste uteslutande utföras af fältläkaren, hade denne läkares tid blifvit fullständigt upptagen af göromålen inom styrelsen och medgäfvit honom icke att utöfva någon läkarverksamhet utöfver hans tjänsteåligganden.

I sin egenskap af chef för fältläkar- och fältveterinärkårens stipendiater och reservpersonal, af chef för arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse och af främste målsman för fältläkar- och fältveterinärkåren hade öfverfältläkaren att utöfva högsta uppsikten öfver arméns hela sjukvårds- och veterinärväsen. Inför honom skulle alla dit hörande ärenden föredragas af fältläkaren, fältveterinären eller den såsom adjutant tjänstgörande läkarassistenten. I egenskap af sakkunnig i sjukvårdsfrågor torde han ej sällan komma att tagas i anspråk vid utarbetande af militära förslag, som berörde arméns hälso- och sjukvård. Härtill komme hans skyldighet att vid förefallande behof företaga inspektionsresor samt deltaga i större fälttjänstövningar, äfvensom nödvändigheten för honom att genom studier i in- och utländska facklitteraturen noga följa utvecklingen af olika länders sanitetsväsen.

Af det sagda torde tydligt framgå, dels att de öfverfältläkaren i hans olika egenskaper tillkommande åligganden icke blifvit vederbörligt beaktade vid upprättandet af arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse och dels att arbetet inom styrelsen i hög grad och mer än skäligen vore i förhållande till tjänst innehafvarnas löneförhållanden toge deras tid och krafter i anspråk. Ännu mera torde detta blifva fallet, om, såsom arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse hade anledning förmoda, en blifvande omorganisation af fältläkarkåren förde med sig, att militärläkarnas åligganden ökades samt att en större del militärläkare komme att stå mer direkt under styrelsens öfverinseende.

Då dessutom vid en eventuell omorganisation af fältläkarkåren dess personals löneförmåner torde komma att undergå vissa förändringar, vore det äfven nödigt, att de vid arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse anställda läkarnas löneförmåner därmed bragtes i öfverensstämmelse.

[4.]
Sakkunnigas
yttrande öfver
berörda skrif-
velse.

Sedan berörda skrifvelse remitterats till de sakkunniga, som jämlikt nådigt beslut den 6 mars 1908 tillkallats att biträda med verkställande af ytterligare utredning och utarbetande af förslag angående fältläkarkårens omorganisation, anförde dessa i underdånigt utlåtande den 28 juli 1908, att under utförandet af det dem gifna uppdrag att verkställa utredning och afgifva förslag rörande fältläkarkårens omorganisation hade de kommit till den uppfattningen, att den af arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse gjorda framställning vore förtjänt af att tagas i öfvervägande och att däri uttryckta önskningsmål borde — trots det att organisationen af nämnda styrelse vore så ung som af år 1907 — så långt lämpligen kunde ske förverkligas i samband med omorganisation af fältläkarkåren.

Hvad först *öfverfältläkaren* anginge — hvilken Kungl. Maj:t redan tillagt generalmajors rang — syntes det, som om hans ämbetsgöromål och verksamhet vore af den art och omfattning, att hans aflöningsförmåner borde ökas från öfverstes till generalmajors. Endast däri-genom syntes man kunna hysa förhoppning om, att öfverfältläkarbeställningen blefve besatt på ett så tillfredsställande sätt som omständigheterna medgäfve. Genom att erhålla generalmajors lön blefve äfven hans pensionsförhållanden förbättrade. Enligt nu gällande grunder för arméns pensionering skulle öfverfältläkarens pension och fyllnadspension utgöra 4,500 kronor, under det att han på den tid, då han var ledamot i medicinalstyrelsen, hade att uppbära i pensionsförmåner 5,000 kronor.

Fältläkaren, som vore byråchef å fältläkarbyrån inom arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, uppbure för närvarande öfverstelöjtnants aflöningsförmåner, hvilka, inberäknadt inkvarterings- och servisbidraget, utgjorde (4,500+1,825+1,000 =) 7,325 kronor, hvilket belopp vore icke oväsentligt lägre än hvad civil byråchef (krigsråd) i arméförvaltningen åtnjöte, nämligen 8,100 kronor samt efter 5 år löneförhöjning med 600 kronor. Om man nu med tillämpning af de militära aflöningsformerna skulle gifva fältläkaren öfverstes aflöningsförmåner, hvilka inberäknadt inkvarteringsersättningen utgjorde (6,000+2,190+1,200 =) 9,390 kronor, blefve han bättre aflönad än civil byråchef. Det torde emellertid kunna sättas i fråga, huruvida denna ökning skulle kunna sägas vara fullt motiverad, synnerligast som anordningen i öfrigt icke torde vara helt och hållet fri från invändningar. Visserligen kunde man åberopa, att en öfverfältintendent med öfverstes lön och aflöningsförmåner funnes vid intendenturkåren, men å andra sidan vore icke motsvarande förhållande rådande i fråga om fälttygmästarbefattningen

vid arméförvaltningens artilleridepartement. Det torde kunna sättas i fråga, huruvida vid en organisation som den förevarande det vore lämpligt att under chefen hafva i närmaste grad eller beställning blott *en enda* person, hvilket skulle blifva fallet, om fältläkaren erhöle öfverstes aflöningsförmåner. Om med dessa skulle följa, att hans pensionsålder komme att framflyttas till 65 (68) år, skulle detta i sin ordning innebära en annan afsevärd olägenhet. I betraktande af nu anförda förhållanden syntes det, som om det skulle vara ändamålsenligare, att fältläkaren erhöle ett årligt arvode om 1,200 kronor, hvarigenom hans aflöningsförmåner komme att uppgå till 8,525 kronor och han sålunda i aflöningshänseende blefve i det stora hela likställd med ett krigsråd.

[4.]

Hvad *läkarassistenten* beträffade, skulle han enligt de sakkunnigas förslag angående fältläkarkårens omorganisation komma i åtnjutande af de förbättrade aflöningsförmåner, som skulle tillerkännas bataljonsläkare i allmänhet. I fråga om denna beställning syntes det lämpligt, att innehafvaren ej allt för länge komme att kvarstanna vid densamma, hvarför han torde böra förordnas för ett visst antal år samt hans aflöningsförmåner utgöras, allt efter hans ålder, af äldre eller yngre bataljonsläkares.

Vidkommande slutligen *adjutantfrågan*, syntes det erforderligt, att öfverfältläkaren till biträde erhöle en adjutant för sin expedition (»öfverfältläkarens expedition»), där fältläkarkårens personal- och mobiliseringsfrågor m. m. handlades. För detta ändamål torde böra anvisas ett arvode om 1,500 kronor att tilldelas den, som beordrades att bestrida ifrågavarande adjutantjänst.

När frågan om fältläkarkårens omorganisation den 10 mars 1911 föredrogs för Kungl. Maj:t, yttrade visserligen dåvarande statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, att den löneförbättring vid sjukvårdsstyrelsen, som de sakkunniga förordat, syntes mycket behjärtansvärd, men ehuru frågan därom vore förtjänt af att snarast möjligt förverkligas, fann dåvarande departementschefen den dock icke böra upptagas till behandling i sammanhang med fältläkarkårens omorganisation.

Frågan om sjukvårdsstyrelsen skiljes från frågan om fältläkarkårens omorganisation.

Nu har arméförvaltningen återupptagit frågan och anført, att under de tre år som förflutit, sedan sjukvårdsstyrelsen aflät sin ofvan berörda skrifvelse till chefen för landtförsvarsdepartementet, hade göromålen inom sjukvårdsstyrelsens fältläkarbyrå ansenligt ökats. Under det att

Arméförvaltningens förevarande framställning.

[4.] nämligen antalet år 1908 handlagda ärenden utgjorde 1,001, hade denna siffra år 1909 stigit till 1,685 och år 1910 till 2,106 eller mer än dubbelt på två år. Under år 1911 hade till den 1 oktober handlagts 1,662 ärenden mot 1,521 ärenden under motsvarande tid år 1910. Den tendens till ökning af göromålen, som otvetydigt framginge af dessa siffror, komme antagligen att ännu mer skärpas under år 1912 och därpå följande år, enär den nya organisationen af fältläkarkåren torde medföra ökad arbete inom sjukvårdsstyrelsen.

De skäl, som i det föregående framhållits såsom talande för en förhöjning af öfverfältläkarens och fältläkarens löneförmåner, kunde sålunda anses hafva vunnit i styrka år från år. Arbetet inom sjukvårdsstyrelsen toge numera ofta tjänstemännens tid i anspråk under både för- och eftermiddagar, och endast genom anställande af extra biträden hade göromålen medhunnits. Det torde därför icke kunna anses vara rättvist, att tjänstemännen inom denna styrelse erhöles lägre aflöning än motsvarande tjänstemän å arméförvaltningens departement och andra ämbetsmän med samma ställning inom statsförvaltningen, m. fl. Särskildt borde härvid beaktas, att öfverfältläkaren och fältläkaren vore, i motsats mot öfriga militärläkare, genom sina respektive befattningar fullkomligt urståndsatta att medels enskild praktik öka sina inkomster, och att sålunda dessa båda läkare vore uteslutande hänvisade till sina löneförmåner i sjukvårdsstyrelsen. Dessa borde därför vara så pass stora, att de gäfvade tjänst innehafvaren någon ersättning för den enskilda praktik, som han genom sin anställning i sjukvårdsstyrelsen måst afsäga sig.

Beträffande först *öfverfältläkaren*, hvilken redan åtnjöte generalmajors tjänsteställning, hade de sakkunniga föreslagit, att han måtte komma i åtnjutande af motsvarande löneförmåner. Billigheten häraf torde ej kunna förnekas i jämförelse mellan de åligganden, som tillkomme chefen för sjukvårdsstyrelsen och som tillhörde likställda chefer inom arméförvaltningens departement m. fl. ämbetsverk. Vid bifall härtill torde äfven benämningen å denna beställning böra blifva generalläkare, hvarför äfven andra skäl kunde åberopas.

Hvad åter anginge *fältläkaren*, hade de sakkunniga visserligen erkänt, att en löneförhöjning för honom vore fullt berättigad, men däremot ansett sig icke kunna föreslå, att han erhöles öfverstes löneförmåner, utan inskränkt sig till att för honom föreslå ett årligt arvode af 1,200 kronor.

I betraktande af chefens för fältläkarbyrån vidtomfattande arbete, hvilket utgjorde ett hinder för honom att utöfva enskild praktik, och med

hänsyn till den ökning i löneinkomster, som fördelningsläkarna enligt den nya organisationen af fältläkarkåren komme att erhålla, hvarigenom deras aflöning blefve högre än fältläkarens, ansåge arméförvaltningen en lönetillökning för denne tjänsteman vara af behovet påkallad. Det torde visserligen kunna ifrågasättas, att denna löneförhöjning borde beredas fältläkaren därigenom att han i staten uppfördes med öfverstes aflöning. Arméförvaltningen funne dock riktigare, att, på sätt de sakkunniga föreslagit, löneförhöjningen utgår i form af ett arfvode af 1,200 kronor, och ville därför arméförvaltningen nu för sin del förorda de sakkunnigas förslag.

[4.]

För läkarassistenten upptog arméförvaltningens nuvarande stat en lön af 2,400 kronor och en dagaflöning af 1,460 kronor, summa 3,860 kronor. Med fästadt afseende därpå, att samma belopp skall tillkomma denne tjänsteman efter den nya organisationen af fältläkarkåren, och med erinran, att läkarassistenten i nämnda organisation upptagits bland de 53 bataljonsläkarna och sålunda skulle i sin tur komma i åtnjutande af det för de 27 äldsta bataljonsläkarna afsedda lönetillägget, ansåge arméförvaltningen, att ingen förändring i afseende på läkarassistentens löneförmåner behöfde vidtagas i arméförvaltningens stat.

Vidkommande slutligen den ifrågasatta *adjutantsbefattningen* ville arméförvaltningen instämma i de sakkunnigas uttalande rörande behovet för generalläkaren att erhålla en adjutant vid sin till sjukvårdsstyrelsen förlagda särskilda expedition för fältläkarkårens personal- och mobiliseringsfrågor m. m. samt att för detta ändamål bör anvisas ett arfvode om 1,500 kronor att tilldelas den, som förordnas att bestrida ifrågavarande adjutantsbefattning.

Hvad först angår *öfverfältläkaren*, synes det mig, sedan nu erfarenhet vunnits angående omfattningen af de med denna tjänst förenade göromål, icke kunna bestridas, att löneförmånerna böra i någon mån ökas. Däremot ställer jag mig synnerligen tveksam till förslaget att öka löneförmånerna ända upp till arméfördelningschefs, d. v. s. från nuvarande (6,000 + 2,190 + 1,200 =) 9,390 till (8,000 + 2,555 + 1,500 =) 12,055 kronor. Lämpligast synes mig vara, att öfverfältläkarens löneförmåner utgå med samma summa som generalkrigskommissariens eller 11,000 kronor om året. Öfverfältläkaren synes mig böra erhålla generalspersons dagaflöning, 2,555 kronor, och inkvarteringsbidrag, 1,500 kronor. För uppnående af en summa af 11,000 kronor skulle således den egentliga lönen utgöra 6,945 kronor, men detta belopp torde böra afrundas uppåt till jämnt 7,000 kronor, och därigenom kommer den egentliga lönen för

Departements-
chefen.

[4.] öfverfältläkaren att blifva alldeles densamma som för generalkrigskommissarien.

Genom en sådan lönereglering som den af mig nu föreslagna, skulle pensionen jämte fyllnadspensionen för öfverfältläkare, som nu utgör 4,500 kronor, höjas till 5,250 kronor, eller något mer än det belopp, som den nuvarande öfverfältläkaren ägt att i pension uppbära, därest han kvarstått som ledamot i medicinalstyrelsen.

Det har föreslagits, att benämningen å öfverfältläkarbeställningen skulle ändras till generalläkare, men det har enligt min mening icke förebragts tillräckliga skäl för en sådan namnförändring.

Enligt hvad förut blifvit nämndt, utgöra *fältläkarens* nuvarande löneförmåner, inberäknadt inkvarteringsbidraget, 7,325 kronor. Med den nya af 1911 års Riksdag beslutade organisationen af fältläkarkåren komma i hufvudstaden garnisonerade regementsläkares löneförmåner att, inkvarteringsbidraget inberäknadt, utgöra 6,825 kronor. Den regementsläkare, som tjänstgör såsom fördelningsläkare, kommer dessutom att åtnjuta ett särskildt arfvode af 1,000 kronor, således tillhoppa 7,825 kronor. Då fältläkaren är ifråga om tjänsteställning åtminstone jämnställd med fördelningsläkarna och han icke i samma omfång som dessa torde hafva tillfälle till enskild praktik, synes billigt, att fältläkarens nuvarande löneförmåner ökas. De för fältläkarkårens omorganisation tillkallade sakkunniga hafva föreslagit, att fältläkaren skulle erhålla »ett årligt arfvode om 1,200 kronor, hvarigenom hans aflöningsförmåner komme att uppgå till 8,525 kronor och han sålunda i aflöningshänseende blefve i det stora hela likställd med ett krigsråd». Arméförvaltningen har äfven framhållit önskvärdheten af, att fältläkaren i aflöningshänseende likställes med motsvarande tjänstemän i arméförvaltningens departement, och, ehuru till en början ifrågasättande fältläkarens upptagande i staten med öfverstes aflöningsförmåner, stannat vid att instämma i nämnda sakkunnigas förslag.

Begynnelselönen för krigsråd, hvilken befattning närmast motsvarar fältläkarens, utgör emellertid icke 8,525 kronor utan endast 8,100 kronor, ehuru lönen efter 5 år kan höjas med 600 kronor. Och dessutom kvarstår alltjämt de den 21 december 1906 för frågan om arméförvaltningens omorganisation tillkallade sakkunnigas anmärkning i detta afseende, att arfvode är en olämplig form för ersättning af ordinarie tjänsteåligganden.

Enligt min mening bör frågan om fältläkarens löneförmåner lämpligen lösas i analogi med hvad jag nyss föreslagit angående öfver-

fältläkarens löneförmåner. För fältläkaren bör alltjämt beräknas öfverstelöjtnants dagaflöning, 1,825 kronor, och inkvarteringsbidrag 1,000 kronor. För uppnående af krigsråds löneförmåner, 8,100 kronor, bör då den egentliga lönen utgöra 5,275 kronor eller afrundadt uppåt 5,300 kronor. Efter 5 års väl vitsordad tjänst bör lönen kunna höjas med 600 kronor i likhet med hvad som är stadgadt angående krigsråd.

Genom bifall till hvad jag nu föreslagit angående fältläkarens löneförmåner kommer denne, om han intjänat ålderstillägget, att uppbära 4,720 kronor i pension och fyllnadspension, under det att de nuvarande pensionsförmånerna för fältläkaren utgöra 3,600 kronor.

Jag bör måhända tillägga, att jag tagit under särskild ompröfning, huruvida icke lämpligen de militära aflöningsformerna för både öfverfältläkaren och fältläkaren borde utbytas mot de civila aflöningsformerna lön och tjänstgöringspenningar, i likhet med hvad af 1909 års Riksdag bestämdes för vissa befattningshafvare i generalstaben; men det har icke synts mig lämpligt, att, då fältläkarkåren i öfrigt enligt Riksdagens beslut alltjämt skall åtnjuta lön, dagaflöning och inkvarteringsbidrag, införa ett undantag i fråga om öfverfältläkaren och fältläkaren.

Beträffande *assistenten* har arméförvaltningen icke nu ifrågasatt någon ändring. Enligt staten åtnjuter assistenten bataljonsläkares lön och dagaflöning. Då 1911 års Riksdag beslöt omorganisation af fältläkarkåren, innefattade beslutet beträffandeantalet ordinarie läkare blott de läkare, som skulle finnas vid *truppförbanden*, men beträffande löneförmånerna afsåg beslutet samtliga läkare vid *armén*, och skulle de 27 äldre bataljonsläkarna erhålla ett tillägg i lön å 1,000 kronor. Assistenten, som är bataljonsläkare, kommer således, i den mån han tillhör de 27 äldre, i åtnjutande af berörda lönetillägg, men till undvikande af hvarje missförstånd torde uttryckligen böra i staten angifvas, att assistenten skall i likhet med öfriga bataljonsläkare vara berättigad till lönetillägg enligt 1911 års Riksdags beslut.

Hvad slutligen angår *adjutanten*, instämmer jag med de för arméförvaltningens omorganisation tillkallade sakkunniga därutinnan, att det synes mindre ändamålsenligt att låta vid regemente eller kår tjänstgörande läkare förrätta adjutanttjänst i sjukvårdsstyrelsen. Till de skäl, som nämnda sakkunniga anfört till stöd för sin uppfattning, har numera tillkommit ytterligare ett ganska tungt vägande skäl, nämligen att antalet bataljonsläkare vid truppförbanden högst betydligt inskränkts genom 1911 års omorganisation och att det därför näppeligen torde lämna tillgång till besättande af en adjutanttjänst i sjukvårdsstyrelsen. Nu har emellertid arméförvaltningen icke uttryckligen angifvit, att ifråga-

[4.] varande adjutanttjänst är afsedd att uppehållas af en bataljonsläkare, och, enligt hvad jag inhämtat, har man tänkt sig möjligheten af tjänstens uppehållande genom officer eller annan person. En sådan anordning torde dock endast blifva af mera tillfällig natur, då ju tjänsten vore afsedd för fältläkarkårens personal- och mobiliseringsfrågor samt näppeligen någon utanför fältläkarkåren torde vara fullt förtrogen med dessa frågor. Och för tillfälligt anlåtande af officerare eller andra personer synes mig lika litet som hittills böra i staten upptagas ett ständigt arfvode.

De af 1911 års Riksdag godkända villkor och bestämmelser för att ordinarie militärläkare må åtnjuta de af samma Riksdag för dem beslutade nya aflöningsförmånerna böra naturligtvis i tillämpliga delar, nämligen ifråga om rätt att innehafva bisyssla, gälla jämväl för att öfverfältläkaren och fältläkaren skola komma i åtnjutande af nya aflöningsförmåner.

Därest hvad jag nu anfört vinner Kungl. Maj:ts och Riksdagens bifall, kommer därigenom att under anslaget till arméförvaltningen uppstå en kostnadsökning af 2,165 kronor enligt följande öfversikt:

	Nuvarande belopp.	Föreslagna belopp.	Kostnads- ökning.
Öfverfältläkaren.			
lön	6,000	7,000	1,000
dagaflöning	2,190	2,555	365
Fältläkaren:			
lön	4,500	5,300	800
dagaflöning	1,825	1,825	—
Summa	14,515	16,680	2,165

Jag tillåter mig erinra om, att ålderstillägget för fältläkaren bör utgå icke från anslaget till arméförvaltningen utan från anslaget till ålderstillägg och att det ökade inkvarteringsbidraget till öfverfältläkaren utgår från anslaget till inkvarteringskostnader.

Kvinnliga biträden.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning år
1910.

I underdånig skrifvelse den 8 november 1910 angående landtförsvarets medelsbehof för år 1912, meddelade arméförvaltningen, att den för ämbetsverket gällande staten icke upptog några kvinnliga biträden,

men att *för renskrifning* funnes 7 sådana biträden, placerade 1 å artilleri-, 1 å fortifikations-, 2 å intendents- och 2 å civila departementet samt 1 hos sjukvårdsstyrelsen. De aflönades med medel från anslag till vikariatsersättning och renskrifningskostnad m. m. Arméförvaltningen ansåge, att renskrifningsbiträdena borde upptagas i staten, men att deras antal icke för närvarande behöfde ökas, under förutsättning, dels att renskrifningsarbetet i största möjliga utsträckning blefve utfördt å maskin, dels ock att något mindre belopp beräknades under titel vikariatsersättning m. m. till allenast tidtals påkommande dylikt arbete. Vidkommande aflöningen till nämnda biträden hemställde arméförvaltningen, att densamma måtte bestämmas till enahanda belopp, som för skrifbiträden upptagits i de vid 1910 års riksdag antagna stater för generaltullstyrelsen och fängvårdsstyrelsen.

Arméförvaltningen meddelade vidare i samma skrifvelse, att hos ämbetsverket funnes äfven anställda 2 kvinnliga biträden, som verkställde *bokhålleriarbete*, diarieföring och sådant granskningsarbete i sammanhang med räkenskapsföringen, som icke förutsatte speciell författningkunskap, samt 2 kvinnliga *siffergranskningsbiträden*, som sysslade med addition på maskin. Med hänsyn till revisionsarbetets alltjämt fortgående ökning hade det länge varit ett önskemål att befria revisionspersonalen jämväl från den betydande siffergranskning, som bestode i multiplikation, men då ämbetsverket alldeles saknat medel att tillgodose detta önskemål, hade därmed fått tills vidare anstå, till stor olägenhet. Om icke äfven sistnämnda siffergranskningsarbete finge öfverlämnas till kvinnliga biträden, måste antalet tjänstemän i första lönegraden ökas. Det vore ganska vanskligt att beräkna, huru många kvinnliga biträden, utrustade med moderna maskiner, kunde erfordras för detta arbete. Så mycket ansåge dock arméförvaltningen vara visst, att arbetet alldeles icke kunde utföras af endast *en* person. Däremot föreläge åtskilliga omständigheter, som tilläte ämbetsverket hysa den uppfattningen, att 2 kvinnliga biträden skulle kunna medhinna detta arbete. Skulle tid blifva för dem öfrig, komme denna att tagas i anspråk för den siffergranskning, bestående i addition, som svårigen kunde medhinnas af de två därmed sysselsatta biträdena, då granskningsmaterialet nått sitt största omfång till följd däraf, att under vissa perioder tre årsklasser värnpliktige samtidigt vore i tjänstgöring. För siffergranskning i egentlig mening ansåge arméförvaltningen sålunda sig ovillkorligen behöfva 4 biträden. Då enligt arméförvaltningens uppfattning detta arbete knappast kunde sägas fordra större förutsättningar än renskrifning m. m., funne arméförvaltningen för sin del

[4.] aflöningen kunna för dessa siffergranskningsbiträden sättas till samma belopp som för renskrifningsbiträdena.

Inom arméförvaltningen funnes äfven ett äldre kvinnligt biträde, sysselsatt å intendentsdepartementet med diarieföring m. m. Hon åtnjöte ett årligt arvode af 1,800 kronor. Senast då detta biträde afginge ur tjänsten, syntes göromålen å sistnämnda departement komma att omläggas, så att kvinnligt biträde för desamma icke vidare erfordrades. I stället måste emellertid ett kvinnligt biträde afses för vissa göromål å pensionskamrerarbefattningen, såsom att under tillsyn föra liggare, verkställa efterforskningar i liggare och handlingar rörande manskaps-pensioneringen samt anställa jämförelser mellan uppgifterna i liggare och de inkomna verifikationerna m. m., om nämligen dessa göromål skulle kunna så utföras, att erforderlig lindring i räkenskapsgranskningen rörande verkställda utbetalningar af understöd skulle kunna ernås. Förberedande tekniska anordningar med liggare o. d. vore redan vidtagna i syfte att nå denna lindring vid den tidpunkt, då revisions-materialet i öfrigt nått sitt största omfång, d. v. s. det omfång, som efter genomförd härordning komme att blifva konstant.

Arméförvaltningen ansåge sig kunna undvara bokhållartjänstemän å civila departementet endast under förutsättning, att ämbetsverket bereddes tillfälle att lämna de kvinnliga biträden, som utförde bokhålleriarbetet, skälig ersättning och till sådant belopp, att rekryteringen kunde för framtiden säkerställas. Angående sättet för fastställande af dessa kvinnliga bokhållares aflöningsförmåner kunde meningarna säkerligen blifva delade. En aflöningsfråga sådan som denna kunde och borde måhända rent af lösas olika för de särskilda ämbetsverken allt efter de förutsättningar, som kräfdes hos biträdena. De kvinnliga bokhållare, hvarom här vore fråga, kunde icke jämföras med dem, som funnes anställda inom telegrafverket, utan syntes närmast vara att jämföra med de kvinnliga bokhållare å järnvägsstyrelsens stat, hvilka åtnjöte högst 2,750 kronor såsom slutaflöning.

Likaledes borde, då det gällde ett biträde åt pensionskamreraren, arméförvaltningen sättas i tillfälle att aflöna detta högre än de biträden, som sysselsattes med mindre maktpåliggande arbete, såsom renskrifning, kollationering, diarieföring enligt formulär, siffergranskning och andra dylika mindre amanuensgöromål. Huruvida biträden med liknande kompetens förekomme inom andra ämbetsverk, hade arméförvaltningen sig icke bekant. Det syntes emellertid möjligt att jämföra ett dylikt biträde med kvinnliga kontorsskrifvare vid statens järnvägars distrikts-

förvaltningar, hvilka åtnjöte en slutaflöning af 1,800 kronor jämte vissa naturaförmåner. [4.]

Då arméförvaltningen sålunda funne sig icke kunna fullt jämställa ämbetsverkets kvinnliga bokhållare och biträde åt pensionskamreraren med kvinnliga befattningshafvare å annan stat, ansåge arméförvaltningen sig böra framställa ett förslag till lösning af denna aflöningsfråga, som ämbetsverket själfst funne för sitt vidkommande vara det bästa. Arméförvaltningen ville dock uttryckligen framhålla, att ämbetsverket icke hade något att erinra emot att å dess stat uppfördes aflöningsförmåner, hvilka för kvinnlig bokhållare sattes lika med dem, som utginge till sådan bokhållare hos järnvägsstyrelsen, och för biträdet hos pensionskamreraren lika med dem, som utginge till kvinnlig kontorist hos statens järnvägar.

För sin del ville arméförvaltningen emellertid icke ifrågasätta för dessa tre biträden högre lön och därpå hvilande pension än åt öfriga kvinnliga biträden hos arméförvaltningen, allenast möjlighet bereddes ämbetsverket att till de sammanlagda vanliga förmånerna för dylikt biträde tillägga en aflöningsfyllnad åt en hvar af de tre särskildt nämnda biträdena till belopp, som lämpades efter förutsättningar och ålder i tjänsten men tillhoppa uppginge till högst 2,000 kronor. Huruvida beloppet af biträde tillkommande aflöningsfyllnad borde bestämmas af arméförvaltningen eller på dess förslag af Kungl. Maj:t, ansåge sig ämbetsverket böra öfverlämna till Kungl. Maj:ts egen pröfning. I hvad mån sådan aflöningsfyllnad finge bibehållas under semester och sjukdom syntes likaledes böra på arméförvaltningens förslag blifva föremål för Kungl. Maj:ts afgörande.

Arméförvaltningen hemställde, att till aflöning för nu ifrågavarande tre kvinnliga biträden måtte i staten uppföras samma löneförmåner som för öfriga biträden, men att till aflöningsfyllnad åt dem måtte beräknas tillhoppa 2,000 kronor, och att detta belopp skulle ingå i anslaget till vikariatsersättning.

Sedan arméförvaltningens framställning remitterats till löneredigeringskommittén, förklarade denna sig icke hafva något att erinra mot ifrågavarande 14 kvinnliga biträdens uppförande å arméförvaltningens stat. Kommittén kunde emellertid icke ansluta sig till arméförvaltningens mening, att, jämte det samtliga biträdenas ordinarie aflöning skulle bestämmas efter den normala typen, aflöningsfyllnad skulle på angifvet sätt beredas tre af biträdena med tillhoppa högst 2,000 kronor af anslaget till vikariatsersättning m. m.

Löne-
reglerings-
kommitténs
yttrande.

[4.] Enligt kommitténs åsikt borde aflöningen till 11 af de föreslagna biträdena utgå efter den normala typen, men till de 3 öfriga, som af arméförvaltningen afsetts för mera kvalificerade arbeten, efter den af kommittén för dylika biträden föreslagna högre typen.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning år
1911.

I anslutning härtill har nu arméförvaltningen i skrifvelse den 25 oktober 1911 hemställt, att i ämbetsverkets stat måtte uppföras dels 3 biträdesbefattningar, afsedda för bokhålleriarbeten m. m., med aflöning efter högre typ:

lön	kronor 800: —
tjänstgöringspenningar	» 650: —
ortstillägg	» 150: —
	<hr/>
	Summa kronor 1,600: —

hvertill kunde komma två ålderstillägg å lönen, hvardera å 200 kronor, efter 5 och 10 år;

dels ock 11 biträdesbefattningar, afsedda för skrif- och siffergranskningsarbete, med aflöning efter den normala typen:

lön	kronor 600: —
tjänstgöringspenningar	» 450: —
ortstillägg	» 150: —
	<hr/>
	Summa kronor 1,200: —

hvertill likaledes kunde komma två ålderstillägg å lönen, hvardera å 200 kronor, efter 5 och 10 år.

Departements-
chefen.

Emot denna arméförvaltningens hemställan har jag intet annat att erinra, än att på de skäl, som chefen för finansdepartementet redan anfört, fördelningen mellan lön och tjänstgöringspenningar bör blifva: för de 3 biträdesbefattningarna af högre typ lön 900 och tjänstgöringspenningar 550 kronor samt för de 11 biträdesbefattningarna af normal typ lön 700 och tjänstgöringspenningar 350 kronor. Då arbetstiden å tjänsterummet är 6 timmar för arméförvaltningen, bör, på sätt chefen för finansdepartementet redan anfört, äfven de kvinnliga biträdena åläggas 6 timmars tjänstetid med skyldighet för dem att i särskildt fall, när arbetets behöriga gång det kräfver, kvarstanna i arbetet å tjänsterummet intill ytterligare en timme. Biträdena böra få åtnjuta 30 dagars semester årligen och äfven i öfrigt vara underkastade de allmänna villkor och bestämmelser, som chefen för finansdepartementet

redan angifvit. Därutöfver torde emellertid de af ifrågavarande biträden, som vid de nya tjänsternas uppförande i stat äro anställda hos arméförvaltningen och antagas till biträde å denna stat, få för åtnjutande af löneförhöjning genom ålderstillägg räkna sig tillgodo den tid, biträdet därförinnan innehaft stadig anställning hos arméförvaltningen. I staten torde uttryckligen böra angifvas, att biträdesbefattningarna äro afsedda för kvinnor.

Då ålderstilläggen åt de kvinnliga biträdena böra utgå från anslaget till ålderstillägg, kommer summan af de löneförmåner, som böra i arméförvaltningens stat upptagas för biträdena, att utgöra 18,000 kronor.

Vaktmästarna.

Semester för vaktmästarna.

Arméförvaltningens stat upptager 1 förste vaktmästare och 6 vaktmästare.

På de skäl, som statsrådet och chefen för justitiedepartementet anfört vid behandlingen af andra hufvudtiteln, torde en hvar af nämnda vaktmästare berättigas att åtnjuta semester under 15 dagar, i den mån sådant kan ske utan hinder för göromålen behöriga gång; hvarjämte torde föreskrifvas, att vid sjukdomsförfall för förste vaktmästaren eller när det erfordras för beredande af semester åt honom, skall annan vaktmästare vara skyldig att, om han förordnas uppehålla förste vaktmästarens befattning, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår, med rätt att därunder, i stället för egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta, vid sjukdomsförfall för förste vaktmästaren de med hans befattning förenade tjänstgöringspenningar men under hans semester ett mot samma tjänstgöringspenningar svarande belopp.

Ändring af en anmärkning i staten.

En vid arméförvaltningens stat fogad anmärkning innehåller, att därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå, hvarjämte å lönen afdrages 100 kronor årligen.

[4.] Arméförvaltningens framställning. Arméförvaltningen har erinrat, att efter inflyttningen i nuvarande ämbetshuset, där centraluppvärmning finnes anordnad i samtliga tjänstlokaler men ej i vaktmästarbostäderna, upphandlar ämbetsverket ej någon ved, hvadan vaktmästare, som åtnjuter bostad, ej i något fall tillhandahålles bränsle in natura. Med anledning häraf och under erinran att värdet af bränsle för hvarje bostadslägenhet för närvarande beräknas till 100 kronor, har arméförvaltningen hemställt om sådan affattning af anmärkningen, att därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå.

Departementschefen. Enligt arméförvaltningens framställning skulle således ifrågavarande förmån af fritt bränsle beräknas till ett värde af 100 kronor. I en till staten för artilleristaben fogad anmärkning angående vaktmästaren därstädes har emellertid sedan flera år funnits intagen en bestämmelse om, att 85 kronor beräknas för fritt bränsle; och denna bestämmelse återfinnes i den af senaste riksdag godkända nya staten för artilleristaben. I analogi härmed torde förevarande anmärkning under staten för arméförvaltningen böra erhålla följande lydelse: »Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå, hvarjämte å lönen afdrages 15 kronor årligen.»

Vikariatsersättning m. m.

I arméförvaltningens stat för år 1912 finnes upptagen en post å 42,350 kronor till vikariatsersättning, arvoden åt extra ordinarie tjänstemän, tillfälligt biträde och renskrifningskostnad. Enligt för Riksdagen framlagda beräkningar har denna post specificerats sålunda:

10 amanuenser à 1,600	kronor 16,000: —
Vikariatsersättning (1 generalkrigskommissarie à 375 och 4 krigsråd à 1,250, 11 tjänstemän i 2 graden à 2,475, 16 tjänstemän i 1 graden à 2,000, vikariatsersättning under inspektionsresor 250)	» 6,350: —
Gratifikationer (6 extra tjänstemän à 50 kronor i månaden, 1 extra vaktmästare à 50 kronor i månaden samt för statistiska och oförutsedda arbeten 800)	» 5,000: —
	Transport kronor 27,350: —

	Transport kronor	27,350: —	[4.]
Renskrifningskostnader	»	7,000: —	
Ersättning åt tjänstemän under tjänstgöring vid regements- eller likartad förvaltning	»	1,650: —	
Vikariatsersättning, diarieföring, arfvoden åt extra assistenter, tillfälligt biträde och renskrifningskostnad i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse	»	3,360: —	
För anordnande af merkantilt konsultenskap	»	3,000: —	
	Summa kronor	42,360: —	

I sammanhang med att arméförvaltningen föreslog de kvinnliga biträdenas uppförande i staten yttrade arméförvaltningen i skrivelsen den 8 november 1910 sig äfven om ofvan upptagna underposter.

Arméförvaltningens
framställning
år 1910.

Den första underposten, den å 16,000 kronor, ansåg arméförvaltningen böra bibehållas oförändrad. Visserligen komme tre amanuensarfvoden, som då disponerades för kvinnliga biträden, att vid dessas uppförande på ordinarie stat blifva lediga, men dessa arfvoden vore erforderliga till tre amanuenser, afsedda för ämbetsverkets revision.

I den andra under titeln »vikariatsersättning» upptagna underposten syntes böra få ingå, bland annat, »dylik ersättning för 14 kvinnliga biträden, beräknad efter en årlig semester af en månad för ett hvar af dem», alltså 1,400 kronor.

Underposten renskrifningskostnader syntes arméförvaltningen böra förslagsvis upptagas till 1,515 kronor. Från denna post måste nämligen fortfarande ganska afsevärda utgifter bestridas. Allt emellanåt förekomme, särskildt å intendents- och civila departementen, ärenden, som erfordrade ett vidlyftigare, utom ramen af de vanliga behofven gående renskrifningsarbete. Detta arbete kunde ofta icke medhinnas af de ordinarie skrifbiträdena, och i andra fall kunde dylika ärendens expediering likvisst icke hvila i afbidan på att dessa biträden tilläfventyrs framdeles kunde finna tid att verkställa det för ärendena i fråga nödiga skrifarbetet. I allmänhet kunde det icke påräknas att erhålla vikarie för kvinnligt biträde mot lägre godtgörelse än omkring 100 kronor i månaden. Därpå blefve en följd att i de fall, då kvinnligt biträde, med bibehållande af lön och ortstillägg, på grund af sjukdom åtnjöte tjänstledighet under längre eller kortare tid, från posten »renskrifningskostnader» jämväl måste utgå hvad som till ersättning åt sådant biträdes vikarie erfordrades utöfver biträdets tjänstgöringspenningar.

Underposten »vikariatsersättning, diarieföring, arfvoden åt extra assistenter, tillfälligt biträde och renskrifningskostnad i arméförvalt-

- [4.] ningens sjukvårdsstyrelse» ansåg arméförvaltningen böra -- minskad med 900 kronor, som utginge för renskrifning men som icke vidare behöfde utgå, om ett för sjukvårdsstyrelsen afsedt skrifbiträde uppfördes å stat -- upptagas med 2,460 kronor under benämning »vikariatsersättning, tillfällig renskrifningskostnad, arfvoden åt extra assistenter och tillfälligt biträde i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse».

Yttrande till statsrådsprotokollet den 13 januari 1911.

Till det vid 1911 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 13 januari 1911 erinrade dåvarande *chefen för landtförsvarsdepartementet* (sid. 18), att arméförvaltningen mot bakgrunden af stegradt revisionsarbete hemställt om uppförande i staten af -- förutom annan tjänsteman -- vissa kvinnliga biträden, nämligen dels förenämnda två bokhålleribiträden jämte registratorsbiträdet dels ock två siffergranskningsbiträden utöfver dem, som redan funnes. Det torde väl kunna antagas, yttrade departementschefen, att de bokhåller- och registratorsbiträden, som redan vore anställda hos arméförvaltningen, framdeles blefve upptagna på stat. Därigenom skulle de tre af dessa biträden nu innehafda amanuensarfvodena kunna användas till sitt rätta ändamål och revisionsarbetet vinna en förstärkning af ytterligare tre personer. Och vidare vore det ju, fortsatte departementschefen, en möjlighet, att, när frågan om de kvinnliga biträdena reglerades, arméförvaltningen erhöle ytterligare två siffergranskningsbiträden utöfver dem, som redan funnos.

Löneregleringskommitténs yttrande.

Löneregleringskommittén har funnit uppförandet å stat af de 3 förra kvalificerade arbeten afsedda biträdesbefattningarna icke böra föranleda någon reduktion af den anslagspost, hvarifrån de af tre biträden nu innehafda amanuensarfvoden utgå. Kommittén har härvid åberopat hvad vederbörande departementschef till statsrådsprotokollet den 13 januari 1911 anfört rörande behovet af dessa amanuensarfvoden för arméförvaltningens revision.

Underposten »vikariatsersättning, diarieföring, arfvoden åt extra assistenter, tillfälligt biträde och renskrifningskostnad i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse» har kommittén ansett böra minskas med 900 kronor, i sammanhang med uppförande å stat af 1 för sjukvårdsstyrelsen afsedt kvinnligt biträde, hvarjämte postens titel bör ändras såsom arméförvaltningen föreslagit.

Vid uppförande å stat af de 10 öfriga kvinnliga biträdena har kommittén framhållit, att, i enlighet med kommitténs allmänna förslag rörande dylika biträden, arméförvaltningens anslag till vikariatsersättning

m. m., vid 1911 års riksdag bestämdt till 42,350 kronor, borde minskas med 9,000 kronor. Med afseende emellertid dels därå, att af berörda anslag — oafsedt i sjukvårdsstyrelsens särskilda post till vikariatsersättning m. m. ingående renskrifningskostnad — allenast 7,000 kronor äro beräknade till bestridande af öfriga renskrifningskostnader, dels ock därå att, äfven om afsedt antal kvinnliga skrifbiträden varda uppförda å stat, det icke lär kunna undvikas att understundom för ämbetsverkets räkning anlita tillfällig skrifhjälp, har kommittén ansett sig icke böra föreslå reduktion af anslaget i fråga med mer än 6,000 kronor tillika med förberörda å sjukvårdsstyrelsen belöpande 900 kronor.

[4.]

Löneregleringskommittén har ansett de kvinnliga biträdena böra åtnjuta 30 dagars semester årligen, när sådant kan ske utan hinder för göromålen behöriga gång, samt att vikariatsersättningen under semester bör beräknas till 100 kronor i månaden för biträden af den af kommittén föreslagna högre aflönningstypen och till 75 kronor för öfriga kvinnliga biträden; men kommittén har icke i staten för arméförvaltningen beräknat särskildt belopp för dessa vikariatsersättningar till kvinnliga biträden utan hemställt, att arméförvaltningens anslag till vikariatsersättning, arfvoden åt extra ordinarie tjänstemän, tillfälligt biträde och renskrifningskostnad må minskas med 6,900 kronor och upptagas i staten under den förändrade benämningen »till vikariatsersättning, tillfällig renskrifningskostnad, arfvoden åt extra ordinarie tjänstemän och tillfälligt biträde».

I underdånig skrifvelse den 25 oktober 1911 har nu äfven arméförvaltningen föreslagit nedsättning i de af löneregleringskommittén angifna underposter, men tillika framhållit, att det i underposten »vikariatsersättning» beräknade beloppet erfordrar förhöjning med $(3 \times 100 + 11 \times 75 =)$ 1,125 kronor, under förutsättning att, på sätt löneregleringskommittén föreslagit, biträde erhåller rätt till 30 dagars semester årligen samt att ersättning per månad till vikarie för biträde beräknas efter 100 kronor för biträde i den högre lönegraden och efter 75 kronor för öfriga biträden.

Arméförvaltningens framställning år 1911.

Dessutom har arméförvaltningen hemställt, att för underposten »gratifikationer» må beräknas en höjning af 300 kronor, på det att ersättningen åt den för ämbetsverket afsedde extra vaktmästaren måtte kunna höjas från 50 till 75 kronor i månaden. Såsom skäl härför har arméförvaltningen anfört, att ämbetsverket till följd af ersättningens ringa belopp städse haft svårighet att besätta befattningen samt tidtals måst låta densamma stå vakant. Erfarenheten hade visat, att kortare

[4.] tid efter det ämbetsverket lyckats besätta platsen med lämplig person, denne erhållit annan ekonomisk förmånligare anställning och därför lämnat den ifrågavarande befattningen. Sedan hittillsvarande innehafvaren med ingången af oktober månad 1911 afgått, hade befattningen, med hvilken måste vara förenad 5 (sommartid 4) timmars daglig tjänstgöring, till afsevärd olägenhet för civila departementet ännu icke kunnat återbesättas.

Departements-
chefen.

Mot de af lönereglerykommittén föreslagna och af arméförvaltningen tillstyrkta minskningarna, tillhopa 6,900 kronor, i vissa underposter har jag intet att erinra.

Då de kvinnliga biträdena hos arméförvaltningen, såsom jag redan anført, torde böra berättigas åtnjuta 30 dagars semester årligen, anser jag, att i staten bör beräknas ytterligare vikariatsersättning, 1,125 kronor, på sätt arméförvaltningen föreslagit.

Äfven om ersättningen till extra vaktmästaren någon gång måste utgå med högre belopp än i specifikationen angifvits, 50 kronor i månaden, synes detta mig däremot icke med nödvändighet böra medföra någon ökning af underposten »gratifikationer».

Jag har emellertid här ofvan tillstyrkt, att äfven arméförvaltningens 7 vaktmästare skola berättigas åtnjuta semester, en hvar 15 dagar årligen. På sätt statsrådet och chefen för justitiedepartementet anført under andra hufvudtiteln, torde, därest vikarie under semestern måste förordnas, denne skäligen böra godtgöras med af lönereglerykommittén föreslaget belopp, 3 kronor om dagen. Det synes därför lämpligt, att för detta ändamål underposten »vikariatsersättning» ökas med $(7 \times 3 \times 15 =)$ 315 kronor.

I följd häraf skulle i arméförvaltningens stat intagas en post å $(42,360 - 6,900 + 1,125 + 315 =)$ 36,900 kronor till vikariatsersättning, tillfällig renskrifningskostnad, arfvoden åt extra ordinarie tjänstemän och tillfälligt biträde, hvilken post är afsedd att användas sålunda:

10 amanuenser à 1,600	kronor 16,000:—
Vikariatsersättning (1 generalkrigskommissarie 375:—, 4 krigsråd 1,250:—, 11 tjänstemän i andra graden 2,475:—, 16 tjänstemän i första graden 2,000:—, 11 kvinnliga biträden 825:—, 3 kvinn- liga biträden 300:—, 7 vaktmästare 315:—, vikariatsersättning under inspektionsresor 250:—	» 7,790:—

Transport kronor 23,790:—

	Transport kronor	23,790: —	[4.]
Gratifikationer (6 extra tjänstemän à 50: — i månaden, 1 extra vaktmästare à 50 kronor i månaden samt för statistiska och oförutsedda arbeten 800: —)	»	5,000: —	
Tillfälliga renskrifningskostnader	»	1,000: —	
Ersättning åt tjänstemän under tjänstgöring vid regements- eller likartad förvaltning	»	1,650: —	
Vikariatsersättning, tillfällig renskrifningskostnad, arfvoden åt extra assistenter och tillfälligt biträde i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse	»	2,460: —	
För anordnande af merkantilt konsulentskap	»	3,000: —	
	Summa kronor	36,900: —	

Förevarande post kommer på så sätt att utvisa en totalminskning af 5,450 kronor.

Sammanfattning.

I enlighet med hvad jag nu anfört, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för arméförvaltningen (se bil. 1). Den slutar å 268,665 kronor eller således 14,715 kronor mera än den nuvarande statens slutsumma, 253,950 kronor.

Jag hemställer, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen *dels* att, med godkännande af berörda förslag till ny stat (se bil. 1), *öka* anslaget till arméförvaltningen,

nu	kronor	253,950: —
med	»	14,715: —
till	kronor	268,665: —

dels godkänna följande villkor för att öfverfältläkaren och fältläkaren må åtnjuta de nya aflöningsförmånerna, nämligen:

att med sådan beställning icke må förenas annan tjänst å rikets eller Riksdagens stat; samt

att med sådan beställning ej heller må förenas vare sig annan tjänst å kommuns stat, eller uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag, eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej uppå därom gjord framställning och efter

[4.] pröfning, att ifrågavarande tjänst, uppdrag eller befattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen såsom militärläkare, Kungl. Maj:t finner tjänsten, uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

dels besluta, att för åtnjutande af de för kvinnliga biträden i staten upptagna aflöningsförmåner skola gälla de i statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag i fråga om fasta biträden hos vissa verk och myndigheter angifna allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande af deras aflöningsförmåner;

dels medgifva, att biträde, som vid ingången af år 1913 är anställdt hos arméförvaltningen och antages till biträde å dess stat, må för åtnjutande af löneförhöjning genom ålderstillägg räkna sig tillgodo den tid, biträdet därförinnan innehaft stadig anställning hos arméförvaltningen;

dels ock att godkänna följande tillägg till nu gällande villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten upptagna aflöningsförmånerna för den civila personalen, nämligen:

att en hvar vaktmästare hos arméförvaltningen må årligen, i den mån sådant kan ske utan hinder för göromålets behöriga gång, åtnjuta semester under 15 dagar; samt

att, vid sjukdomsförfall för förste vaktmästaren eller när det erfordras för beredande åt honom af semester, annan vaktmästare skall vara skyldig att, om han förordnas att uppehålla förste vaktmästarens befattning, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår, med rätt att därunder, i stället för egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta vid sjukdomsförfall för förste vaktmästaren de med dennes befattning förenade tjänstgöringspenningar, och under hans semester ett mot samma tjänstgöringspenningar svarande belopp.

Kommendantsstaten.

[5.] När 1911 års Riksdag beslöt omorganisation af fältläkarkåren, bestämdes bland annat,

att för Karlsborgs garnison och garnisonssjukhus skulle finnas en regements- och en bataljonsläkare, uppförda å staten för kommendantsstaten, och

att för Bodens garnison och garnisonssjukhus samt för bestridande af tjänsten såsom fästningsläkare vid kommandantskapet därstädes skulle finnas två regements- och två bataljonsläkare, uppförda å staten för kommandantsstaten. [5.]

Löneförmånerna skulle utgöra: för regementsläkare lön 4,000 kronor och dagaflöning efter 5 kronor om dagen samt för bataljonsläkare lön 2,400 kronor och dagaflöning efter 4 kronor om dagen. Dessutom skulle läkarna i Boden åtnjuta ett arfvode af 1,000 kronor hvardera, hvarjämte bataljonsläkarne, därest de höra till de 27 äldsta innehafvarna af sådan tjänst, komma att åtnjuta ett tillägg i lönen å 1,000 kronor.

Frånsedt sistberörda lönetillägg, som arméförvaltningen hemställt skola utgå från annat anslag (se punkt 9), har arméförvaltningen i öfrigt föreslagit, att staten för kommandantsstaten för år 1913 ändras i enlighet med 1911 års Riksdags beslut.

Då jag icke funnit något att erinra häremot, har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för kommandantsstaten (se bil. 2) och utvisar detta förslag en ökning af

$$3(4,000 + 1,825) + 3(2,400 + 1,460) + 4,000 = 33,055 \text{ kronor.}$$

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att, med godkännande af ifrågavarande förslag till ny stat för kommandantsstaten (se bil. 2), öka detta anslag,

nu	kronor	32,678: —
med	»	33,055: —
till	kronor	65,733: —

Aflöning och rekrytering m. m.

[6.]

Ökning eller minskning i antalet beställningar enligt 1905 års öfvergångsplaner.

I likhet med hvad under de nästföregående åren ägt rum, anser jag, att de vid 1905 års lagtima Riksdag framlagda, inom generalstaben utarbetade planerna för den fortsatta öfvergången till 1901 års härordning, i det följande benämnda öfvergångsplanerna af år 1905, böra

- [6.] i den mån undantag af särskilda anledningar icke påkallas, vinna tillämpning jämväl för år 1913. Dessa planer ligga därför i hufvudsak till grund för de förändringar i nu gällande stater för truppförbanden, som jag har för afsikt att under denna underrubrik föreslå.

Infanteriet. Vid infanteriets samtliga truppförband är *officerspersonalen* redan uppförd till det antal, som bestämts i 1901 års härordning, med undantag däraf, att i staten för Gottlands infanteriregemente ännu kvarstå 2 öfvertaliga kaptensbeställningar af andra klassen. Till följd af inträffande afgang kunna emellertid dessa beställningar uteslutas ur förslagsstaten för år 1913.

Underofficerspersonalen vid infanteriet är redan organiserad i enlighet med 1901 års härordning.

Underbefälsbeställningarna af *manskapsklassen* vid infanteriet äro redan uppförda till det i härordningen bestämda antalet. Den förändring i fråga om korprals- och vicekorpralsbeställningarna, som i de nu uppgjorda förslagsstaterna vidtagits i förhållande till de för år 1912 gällande, beror allenast på den jämkning i förhållandet mellan antalet volontär- och indelta beställningar, som betingas af inkomna anmälningar om inträffande afgang bland det indelta underbefälet. Där dylik afgang kommer att äga rum, hafva i stället för de afgangna ett lika antal nummer uppförts såsom volontärkorprals- eller volontärvicekorpralsbeställningar.

Antalet »öfriga volontärer» är redan förut i vederbörande stater uppfördt till den genom beslutet om ny härordning bestämda numerären.

Den *civilmilitära personalen* är likaledes upptagen enligt den bestämda organisationen med undantag däraf, att en öfvertalig regementsläkare vid Karlskrona grenadjarregemente och en öfvertalig gevärshandverkare vid hvart och ett af Svea lifgarde, Karlskrona grenadjarregemente samt Hälsinge, Västmanlands och Kalmar regementen i förslagsstaterna måst bibehållas. Gevärshandverkarnas antal har således i förhållande till föregående år minskats med 1.

Kavalleriet. Beträffande kavalleriet är *officerspersonalen* vid samtliga truppförband redan upptagen till sitt slutliga antal.

Underofficersbeställningarnas antal är endast vid Lifregementets husarer, Skånska husarregementet, Skånska dragonregementet samt Kronprinsens husarregemente upptaget i enlighet med den nya härordningen. Vid öfriga kavalleritruppförband hafva hittills allenast fanjunkarbeställ-

ningarna kunnat uppföras till sitt slutliga antal. På grund af inkomna uppgifter om sannolik afgang hafva i 1913 års stater sergeantsbeställningarna af första klassen befunnits kunna minskas med 3 vid Lifgardet till häst, 1 vid Lifregementets dragoner, 3 vid Smålands husarregemente och 1 vid Norrlands dragonregemente. Däremot hafva af de enligt härordningsbeslutet år 1901 vid detta truppslag nyinrättade sergeantsbeställningarna af andra klassen i staterna uppförts 2 vid Lifgardet till häst, 1 vid Lifregementets dragoner och 2 vid Smålands husarregemente.

Underbefälsbeställningarna af *manskapsklassen* vid kavalleriet äro i nu gällande stater uppförda till samma antal, som de efter härordningens genomförande skola utgöra, hvarvid dock kvarvarande indelt manskap i korprals- och vicekorpralsgraderna medräknats vid de regementen, där sådant manskap förekommer.

Antalet »öfriga volontärer» har redan i 1910 års stater upptagits till den i härordningen bestämda numerären.

Musikpersonalen vid kavalleriet är i de föreliggande förslagsstaterna uppförd till det antal i de olika graderna, som beräknats komma att förefinnas den 1 januari 1913, och är därefter upptagen i enlighet med den beslutade organisationen vid Lifregementets dragoner och husarer, Smålands och Kronprinsens husarregementen samt Norrlands dragonregemente.

Med anledning af den dåmera påbörjade anskaffningen af fälthautbitser med gaf 1911 års Riksdag ökning af kaderna vid de sex fältartilleriregementena å fastlandet. Vid öfverläggningarna angående detta ärende framhölls emellertid inom Riksdagen, att denna nyformation borde kunna uppsättas utan så stor ökning af fältartilleriets kader som då ifrågasattes. Med hänsyn härtill och då nu jämlikt nådigt beslut den 1 december 1911 särskilda beredningar blifvit bildade för utredning af frågan om försvarsväsendet, torde med spörsmålet om ytterligare uppsättning af befäls- och underbefälsbeställningar vid fältartilleriet lämpligen böra för närvarande anstå.

Fältartilleriet
å fastlandet.

Musikpersonalen, som hittills endast vid Vendes artilleriregemente kunnat uppföras i enlighet med den af Riksdagen beslutade organisationen, har nu äfven vid Upplands artilleriregemente kunnat bringas i öfverensstämmelse med nämnda organisation. Vid de öfriga fältartilleriregementena har däremot musikpersonalen fortfarande måst uppföras till samma antal som enligt 1912 års stater.

[6.]
Fästnings-
artilleriet.

Beträffande *officerskåren* vid Boden-Karlsborgs artilleriregemente har med hänsyn till rådande befodringsförhållanden öfvergångsplanen icke blifvit följd längre än till upprättandet af stat för år 1908. Af återstående beställningar anser jag lämpligt att i förslagsstaten för år 1913 uppföra beställningar för 1 kapten af första och 1 af andra klassen.

I öfrigt är organisationen af regementets personal förut afslutad.

Positions-
artilleriet.

I staten för Positionsartilleriregementet har nyuppförts 1 beställning för kapten af andra klassen. Därefter äro alla militära beställningar vid regementet äfvensom musikpersonalen uppförda i enlighet med den beslutade organisationen.

Den civilmilitära personalen af officers grad är i staten uppförd till samma antal som närmast föregående år.

I skrifvelse till statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet den 16 september 1911 har chefen för positionsartilleriregementet anhållit, att i enlighet med förslaget till 1901 års härordning måtte för chefen i staten upptagas lönetillägg och furageersättning för ytterligare en tjänstehäst utöfver den, som redan funnes där upptagen. På arméförvaltningens tillstyrkan har jag låtit vidtaga denna ändring i förslagsstaten.

Fortifikations-
tionen.

I förslagsstaten för fast anställda officerare och underofficerare med vederlikar samt betjänte vid fortifikationen för år 1913 har jag för organisationens fortsatta genomförande ansett lämpligt uppföra beställningar för 1 löjtnant af första klassen, 1 fanjunkare och 1 sergeant af andra klassen.

Trängen.

Till följd af inkommen anmälan om väntad afgang har en öfvertalig sergeant af första klassen vid Svea trängkår kunnat uteslutas ur staten. I öfrigt är trängkårernas organisation fullt genomförd med undantag för Skånska trängkåren, där 1 öfvertalig sergeant af andra klassen ännu måste kvarstå.

Ifrågasatt nyuppsättning af ingenjörtrupper.

1911 års
Riksdag.

I 1911 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t uppsättande af en ny ballongafdelning och en gnisttelegrafafdelning vid fälttelegrafkåren samt en strålkastarafdelning vid hvardera af Svea och Göta

ingenjörkårer. Detta förslag, som hvilade på af chefen för fortifikationen gjord framställning, innefattade: [6.]

att för anskaffning af ballong- och gnisttelegrafmateriel m. m. skulle beviljas 316,000 kronor och däraf å extra stat för år 1912 anvisas 136,000 kronor;

att för anskaffning af belysningsmateriel skulle beviljas 165,000 kronor och däraf å extra stat för år 1912 anvisas 82,500 kronor;

att till vissa byggnadsarbeten vid fälttelegrafkårens etablissemang å Marieberg skulle anvisas 60,000 kronor;

att antalet stamhästar vid ingenjörtrupperna skulle ökas med 9, däraf 3 under år 1912; samt

att kaderna vid ingenjörtrupperna skulle successivt ökas, en ökning som fullt genomförd skulle medföra en höjning af afföningsanslaget med 72,360 kronor 17 öre men som för år 1912 kunde begränsas till en kostnad af 25,006 kronor 33 öre.

Riksdagen beviljade emellertid endast det begärda anslaget till belysningsmateriel, som afsåg två strålkastarafdelningar, och dessutom 59,000 kronor till komplettering af redan befintlig ballongmateriel, så att det nu finnes en ballongafdelning. Öfriga nu berörda framställningar vunno icke Riksdagens bifall, och i skrivelse den 27 maj 1911 förklarade Riksdagen i fråga om kaderökningen, att med de af Riksdagen beslutade inskränkningar i anskaffningen af ingenjörmateriel borde denna materiel tillsvidare kunna skötas af redan befintlig personal.

Nu hafva chefen för fortifikationen och arméförvaltningen hemställt, att förut nämnda i 1911 års statsverksproposition innefattade äskanden måtte förnyas, i den mån de icke redan af Riksdagen bifallits. Förevarande framställning.

Sedan jämlikt nådigt beslut den 1 december 1911 särskilda beredningar bildats för utredning af frågan om försvarsväsendet, torde det med hänsyn till den ställning, sistlidne Riksdag intagit till berörda anslagsfrågor, icke lämpligen kunna ifrågasättas att redan nu besluta uppsättning af dessa ingenjörformationer. Jag skall emellertid sörja för, att arméns behof af de tekniska hjälpmedel, som här äro i fråga, må under sagda beredningars öfverläggningar komma till behörigt öfvervägande. Departementschefen.

[6.]

Ändringar i truppförbandsstaterna föranledda af 1911 års Riksdags beslut om fältläkarkårens omorganisation.

1911 års
organisation.

När 1911 års Riksdag beslöt omorganisation af fältläkarkåren, bestämde bland annat, att vid truppförbanden skulle finnas följande ordinarie läkare, nämligen:

vid hvart och ett af följande infanteriregementen: Svea lifgarde, Göta lifgarde, Lifregementets grenadjärer, Första och Andra lifgrenadjärregementena, Västgöta regemente, Karlskrona grenadjärregemente, Upplands infanteriregemente, Skaraborgs, Södermanlands, Kronobergs och Jönköpings regementen, Dalregementet, Hälsinge, Älfsborgs, Hallands, Bohusläns, Västmanlands, Västerbottens, Kalmar och Värmlands regementen, Jämtlands fältjägerregemente, Norra och Södra skånska infanteriregementena samt Västernorrlands regemente en regements- och en bataljonsläkare;

vid Vaxholms grenadjärregemente en regementsläkare;

vid hvart och ett af följande kavalleriregementen: Lifgardet till häst, Lifregementets dragoner, Lifregementets husarer, Smålands husarregemente, Kronprinsens husarregemente och Norrlands dragonregemente en bataljonsläkare;

vid hvartdera af Skånska husar- och Skånska dragonregementena en regements- och en bataljonsläkare;

vid hvart och ett af följande artilleriregementen: Svea, Göta, Vendes, Upplands och Smålands artilleriregementen en regements- och en bataljonsläkare;

vid den i Östersund förlagda delen af Norrlands artilleriregemente äfvensom vid Positionsartilleriregementet en regementsläkare;

för Svea ingenjörkår och Fälttelegrafkåren en regements- och en bataljonsläkare, uppförda å staten för Fortifikationen;

vid hvar och en af följande kårer: Svea, Göta och Norrlands trängkårer, Skånska trängkåren, Västmanlands trängkår och Östgöta trängkår en regements- och en bataljonsläkare;

för Karlsborgs garnison och garnisonssjukhus en regements- och en bataljonsläkare, uppförda å staten för kommandantsstaten;

för Bodens garnison och garnisonssjukhus samt för bestridandet af tjänsten såsom fästningsläkare vid kommandantskapet därstädes två regements- och två bataljonsläkare, uppförda å staten för kommandantsstaten; och

för Gottlands trupper och deras sjukhus äfvensom för bestridandet af läkartjänsten vid militärbefälhafvarskapet å Gottland en regements- och två bataljonsläkare, uppförda å staten för Gottlands trupper.

[6.]

Aflöningsförmånerna för dessa ordinarie läkare bestämdes sålunda: för regementsläkare: majors aflöningsförmåner,

för bataljonsläkare: kaptens af andra klass, med tillägg i lön å 1,000 kronor för de 27 äldre bataljonsläkarna; samt

dessutom särskilda arvoden: dels å 1,000 kronor till enhvar af två regementsläkare och två bataljonsläkare vid Bodens garnison samt regementsläkaren och bataljonsläkaren vid garnisonssjukhuset i Stockholm, dels ock å 500 kronor till regementsläkaren vid Vaxholms grenadjärregemente.

I fråga om *öfvergången* till den nya organisationen af fältläkarkåren *under år 1912* biföll Riksdagen:

att den nya organisationen rörande de ordinarie läkarne och deras aflöningsförmåner skulle tillämpas vid följande truppförband, nämligen: Andra lifgrenadjärregementet, Kronobergs, Bohusläns, Västmanlands, Västerbottens och Kalmar regementen, Jämtlands fältjägerregemente, Västernorrlands regemente, Lifgardet till häst, Smålands husarregemente, Göta, Norrlands och Östgöta trängkårer samt vid Bodens kommandantskap, garnison och garnisonssjukhus äfvensom vid militärbefälhafvarskapet å Gottland och Gottlands trupper, dock att läkare, som innehade regementsläkarbeställning vid Lifgardet till häst eller Smålands husarregemente, skulle bibehållas vid sina innehafvande aflöningsförmåner;

att, därest under år 1912 vakans i bataljonsläkarbeställning komme att inträffa vid annat än nyss omförmält truppförband (med undantag för fem-skvadronsregemente), där antalet läkarbeställningar skulle minskas enligt den nya organisationen, beställningen icke skulle tillsättas, utan den nya organisationen tillämpas vid sådant truppförband;

att, därest under år 1912 vakans i bataljonsläkarbeställning komme att inträffa vid fem-skvadronsregemente, beställningen icke skulle tillsättas, men innehafvaren af regementsläkarbeställningen bibehållas vid sina innehafvande aflöningsförmåner;

att, därest under år 1912 vakans i regementsläkarbeställning komme att inträffa vid truppförband (med undantag för fem-skvadronsregemente), där antalet läkarbeställningar skulle minskas, beställningen skulle tillsättas endast i det fall, att den nya organisationen kunde tillämpas vid sådant truppförband, men att i annat fall regementsläkarbefattningen finge af endera bataljonsläkaren upprätthållas på förordnande och hvar-

[6.] dera bataljonsläkaren tillerkännas, för år räknadt, ett arvode om 1,000 kronor; och

att, därest under år 1912 vakans i regementsläkarbeställning komme att inträffa vid fem-skvadronsregemente, beställningen icke skulle tillämnas, utan den nya organisationen tillämnas vid sådant truppförband; allt under villkor att för den nya organisationens genomförande till förfogande stående medel icke öfverskredes.

För genomförandet af fältläkarkårens nya organisation, i hvad den afsåg de ordinarie läkarna vid arméns truppförband, äfvensom anställandet af sex extra bataljonsläkare och aflöning af trettio fältläkarstipendiater, medgaf Riksdagen, att det finge användas:

de löner och dagaflöningar, som för regements- och bataljonsläkare funnes uppförda i gällande stater för följande truppförband, nämligen: Andra lifgrenadjärregementet, Kronobergs, Bohusläns, Västmanlands, Norrbottens, Västerbottens och Kalmar regementen, Jämtlands fältjägerregemente, Västernorrlands regemente, Lifgardet till häst, Smålands husarregemente, Göta, Norrlands och Östgöta trängkårer samt Gottlands trupper äfvensom regementsläkarens vid Boden-Karlsborgs artilleriregemente lön och dagaflöning så ock lönen och dagaflöningen för en bataljonsläkarbeställning å staten för Fortifikationen (den för Bodens ingenjörkår afsedda), tillsammans 141,304 kronor;

de löner och dagaflöningar, som funnes å staterna för läkarbeställningarna vid de truppförband, där vakans i läkarbeställningar kunde komma att uppstå, i öfverensstämmelse med ofvan angifna grunder för den nya organisationens genomförande; och

af anslaget till stipendier åt fältläkarkåren och veterinärstaten 37,800 kronor.

För samma ändamål för år 1912 beviljade Riksdagen därjämte ett extra anslag af 17,500 kronor.

Slutligen medgaf Riksdagen, att, därest besparing å anslagsbelopp, som för genomförandet af fältläkarkårens omorganisation stode till förfogande, komme att uppstå, densamma finge tagas i anspråk för organisationens genomförande, så långt det vore ändamålsenligt och utan att anslagsbeloppen i fråga öfverskredes.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att de af den nya organisationen betingade ändringar borde företagas i 1913 års stater för samtliga de truppförband och formationer, där den nya organisationen enligt Riksdagens beslut skall tillämnas redan år 1912, dock med undantag för

Kalmar regemente, enär bägge dess bataljonsläkarbeställningar blifvit besatta, innan Riksdagen beslöt om organisationen; samt än vidare

[6.]

i staterna

för Fortifikationen och Boden-Karlsborgs artilleriregemente, enär därifrån skulle öfverflyttas en regements- och en bataljonsläkare till Karlsborgs garnison och garnisonssjukhus,

för Svea ingenjörkår jämte fälttelegrafkåren, vid hvilka kårer efter en bataljonsläkares inträffade dödliga frånfälle finnes endast en bataljonsläkare,

för Västmanlands trängkår, där en bataljonsläkare tagit afsked, och

för Norrlands dragonregemente, där till följd af bataljonsläkares transport till annat truppförband endast den nuvarande regementsläkaren skulle bibehållas mot åtnjutande af sina förut innehafvande aflöningsförmåner i likhet med hvad som redan beslutats i fråga om regementsläkarne vid Lifgardet till häst och Smålands husarregemente.

I fråga om *öfvergången* till den nya organisationen under år 1913 har arméförvaltningen i öfrigt föreslagit, att de af Riksdagen beslutade föreskrifterna för år 1912 måtte göras tillämpliga äfven för år 1913, dock icke så vidt de gällde inträffande vakans i regementsläkarbeställning vid truppförband (med undantag för fem-skvadronsregemente), där antalet beställningar skulle minskas. I detta afseende vore i öfvergångsbestämmelserna för år 1912 stadgadt, att sådan regementsläkarbeställning icke skulle tillsättas utan uppehållas på förordnande af endera bataljonsläkaren och hvardera af dessa till gengäld åtnjuta ett arvode af 1,000 kronor. Men detta stadgande skulle icke påskynda utan snarare fördröja den nya organisationens genomförande. Helt säkert skulle nämligen unga bataljonsläkare, som vid regementsläkares afgang erhöle de stadgade arvodena och af hvilka dessutom den ene skulle förordnas såsom regementsläkare, finna sig så väl i de nya förhållandena, att de kvarstode i sina respektive tjänster under en följd af år och därigenom hindrade äldre och mer förtjänte bataljonsläkare att söka och erhålla den vakanta regementsläkarbeställningen. Härigenom blefve äfven en eljest uppstående vakans i bataljonsläkarbeställning vid annat regemente förhindrad, och öfvergången till den nya organisationen äfven vid detta senare truppförband eventuellt fördröjd. Med hänsyn till dessa omständigheter ansåge arméförvaltningen det vara såväl rättvist som för den nya organisationens genomförande mera fördelaktigt, att berörda regementsläkarbeställningar tillsattes såsom förut, dock att tjänstinnehafvaren erhöle aflöning efter den gamla staten.

[6.]
Departements-
chefen.

Till följd däraf att, såsom å sid. 29 anförts, nya läkarbeställningar uppförts å staten för kommandantsstaten, har i enlighet med Riksdagens beslut ingen läkarbeställning upptagits i förslagsstaterna för Norrbottens regemente och Boden-Karlsborgs artilleriregemente, hvarjämte 1 regementsläkar- och 1 bataljonsläkarbeställning uteslutits ur förslagsstaten för fast anställda officerare och underofficerare med vederlikar samt betjänte vid Fortifikationen.

För den nya organisationens genomförande har vidare ur sist nämnda förslagsstat uteslutits ytterligare 1 bataljonsläkarbeställning, så att däri upptagits blott 1 regementsläkare och 1 bataljonsläkare.

Vidare har för den nya organisationens genomförande i enlighet med Riksdagens beslut och arméförvaltningens förslag följande ändringar vidtagits i förslagsstaterna: I stället för 1 regementsläkare och 2 bataljonsläkare har upptagits blott 1 regementsläkare och 1 bataljonsläkare i förslagsstaterna för: Andra Lifgrenadjärregementet, Kronobergs regemente, Bohusläns regemente, Västmanlands regemente, Västerbottens regemente, Jämtlands fältjägarregemente, Västernorrlands regemente, Göta, Norrlands, Västmanlands och Östgöta trängkårer. I stället för 1 regementsläkare och 1 bataljonsläkare har uppförts blott 1 bataljonsläkare i förslagsstaterna för: Lifgardet till häst, Smålands husarregemente och Norrlands dragonregemente, men till staterna har fogats en anmärkning, att så länge den nuvarande regementsläkaren kvarstår, skall han bibehållas vid sina innehavande aflöningsförmåner: lön 3,400 och dagaflöning 1,825 kronor, samt att det belopp, hvarmed dessa öfverstiga de i förslagsstaten uppförda, skall utgå från oanvända medel under aflöningsanslaget. Slutligen har ingen läkarbeställning uppförts i förslagsstaterna för Gottlands infanteriregemente och Gottlands artillerikår, utan har i stället 1 regementsläkare och 2 bataljonsläkare upptagits i förslagsstaten för Gottlands trupper under rubriken »Militärbefälhafvare med stab».

Löneförmånerna, som skola i förslagsstaterna upptagas, utgöra enligt omorganisationen: för regementsläkare lön 4,000 och dagaflöning efter 5 kronor om dagen samt för bataljonsläkare: lön 2,400 kronor och dagaflöning efter 4 kronor om dagen.

Dessa löneförmåner hafva naturligtvis upptagits i de nya förslagsstaterna. Beträffande dagaflöningen för bataljonsläkare har hel dagaflöning i förslagsstaterna för Andra lifgrenadjärregementet, Kronobergs regemente och Bohusläns regemente beräknats för 215 dagar men i staterna för öfriga truppförband för 365 dagar. I det vid statsverkspropositionen till 1908 års riksdag fogade statsrådsprotokollet föreslogs näm-

ligen den beräkningsgrund, som sedermera af Riksdagen godkändes, att för kompanistaten vid icke garnisonerade, icke ständigt tjänstgörande truppförband skulle hel dagaflöning beräknas endast till 190 dagar, hvartill kommer 25 dagar för värnpliktsinskrifningarna.

[6.]

Det af Riksdagen beviljade tillägget af 1,000 kronor till de 27 äldste bataljonsläkarna utgår från särskilda anslag (se punkt 9) och behandlas därför ej i förslagsstaterna.

Beträffande *öfvergången* till den nya organisationen under år 1913 torde de af Riksdagen för öfvergången under år 1912 gifna bestämmelser böra i tillämpliga delar återupprepas, med den ändring som af arméförvaltningen föreslagits. Jag anser mig dock böra framhålla, att icke nu såsom föregående år utan ändring af staterna begäras vissa bestämda belopp för den nya organisationens genomförande. Till följd häraf synes mig *under förevarande anslag* endast böra begäras Riksdagens tillstånd, att för genomförandet af den nya organisationen vid truppförbanden använda de löner och dagaflöningar, som finnas uppförda i staterna för läkarbeställningar vid de truppförband, där läkarbeställningarna ännu äro uppförda enligt äldre organisation och där vid vakans den nya organisationen får genomföras i öfverensstämmelse med förut angifna grunder.

Sammanfattning.

I anslutning till hvad jag sålunda anfört, har jag låtit uppgöra förslag till nya stater för truppförband af infanteriet, kavalleriet, artilleriet och trängen samt för fast anställda officerare och underofficerare med vederlikar samt betjante vid fortifikationen (se bil. 3—56).

Jag har vidare låtit uppgöra en beräkning öfver samtliga utgifter från anslaget till aflöning och rekrytering m. m. (se bil. 57). Denna beräkning slutar å 18,138,587 kronor 17 öre. Då den sålunda understiger nuvarande anslagsbeloppet, 18,151,420 kronor, med 12,832 kronor 83 öre, bör anslaget minskas med i rundt tal 12,833 kronor. Jag får därför hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

dels att, med godkännande af de uppgjorda förslagen till nya stater (se bil. 3—56), *minska* anslaget till aflöning och rekrytering m. m.,

nu	.. kronor 18,151,420: —
med	» 12,833: —
till	kronor 18,138,587: —

[6.]

dels medgifva:

att, därest under år 1913 vakans i bataljonsläkarbeställning kommer att inträffa vid Svea lifgarde, Göta lifgarde, Lifregementets grenadjärer, Första lifgrenadjärregementet, Västgöta regemente, Upplands infanteriregemente, Skaraborgs regemente, Södermanlands regemente, Jönköpings regemente, Dalregementet, Hälsinge regemente, Älfsborgs regemente, Hallands regemente, Kalmar regemente, Värmlands regemente, Norra skånska infanteriregementet, Södra skånska infanteriregementet, Vaxholms grenadjärregemente, Skånska husarregementet, Skånska dragonregementet, Norrlands artilleriregemente, Positionsartilleriregementet, Svea trängkår eller Skånska trängkåren, beställningen icke skall tillsättas utan den nya organisationen tillämpas;

att, därest under år 1913 vakans i bataljonsläkarbeställning kommer att inträffa vid Lifregementets dragoner, Lifregementets husarer eller Kronprinsens husarregemente, beställningen icke skall tillsättas, men innehafvaren af regementsläkarbeställningen bibehållas vid sina innehafvande aflöningsförmåner;

att, därest under år 1913 vakans i regementsläkarbeställning kommer att inträffa vid truppförband (med undantag för fem-skvadronsregemente), där antalet beställningar skall minskas, beställningen tillsättes med aflöning för den nye tjänstinnehafvaren enligt ny stat, därest den nya organisationen kan genomföras, men eljest efter den gamla staten, till dess genom en af bataljonsläkarnas afgang den nya organisationen kan tillämpas vid detta truppförband; samt

att, därest under år 1913 vakans i regementsläkarbeställning kommer att inträffa vid fem-skvadronsregemente, beställningen icke skall tillsättas, utan den nya organisationen tillämpas vid sådant truppförband;

allt under villkor att för den nya organisationens genomförande till förfogande stående medel icke öferskridas;

dels ock medgifva:

att för genomförandet af fältläkarkårens nya organisation, i hvad den afser de ordinarie läkarna vid arméns truppförband, må användas de löner och dagaföningar, som finnas uppförda i staterna för läkarbeställningarna vid de truppförband, där läkarbeställningarna ännu äro uppförda enligt äldre organisation och där vid vakans den nya organisationen får genomföras i öfverensstämmelse med förut angifna grunder.

Hyra, expenser m. m. vid truppförbanden.

[7.]

Detta anslag, som år 1910 bestämdes till 125,800 kronor, innefattar *dels* 17,800 kronor för hyra, eldning och belysning samt städning vid militärbefälhafvarens på Gottland expedition och vid de icke kasernerade regementenas expeditioner äfvensom för oförutsedda utgifter (titel I) *och dels* 108,000 kronor för expenser m. m. (titel II).

Under titel I har medelsbehovet för hvar och en af de icke kasernerade regementenas expeditioner brukat beräknas till 1,000 kronor i de för Riksdagen framlagda beräkningar, men i den sedermera af Kungl. Maj:t för hvarje år fastställda staten har till disposition af hvarje sådan expedition anslagits endast 900 kronor under det att återstående 100 kronor anslagits till arméförvaltningens disposition för oförutsedda utgifter.

I de för åren 1911 och 1912 af Kungl. Maj:t fastställda staterna för ifrågavarande anslag har vidare under titel II upptagits bland annat 600 kronor för Norrlands artilleriregementes detachement i Boden.

Arméförvaltningen har nu anmält, att under loppet af år 1912 kommer det hittills icke kasernerade Upplands infanteriregementes expedition att inflytta i regementets nya kasern, hvadan det belopp om 900 kronor, som för närvarande utginge till hyra m. m. af nämnda regementes expeditionslokaler, kunde statsverket besparas. Titel I kunde alltså nedsättas till 16,900 kronor.

Arméförvaltningens hemställen.

Beträffande titel II, expenser m. m. föreläge icke anledning att hemställa om annan förändring, än att anslaget till Norrlands artilleriregementes detachement i Boden måtte höjas till 1,000 kronor. Såsom skäl för denna höjning, om hvilken detachementschefen gjort framställning, ville departementet anföra, att det nuvarande beloppet vore otillräckligt, äfven med iakttagande af den största sparsamhet. Det borde alltså höjas, och syntes en höjning däraf till enahanda belopp, som utginge till Boden-Karlsborgs artilleriregementes detachement i Boden eller 1,000 kronor, vara lämplig.

Mot hvad arméförvaltningen sålunda hemställt har jag intet annat att erinra, än att, då i de för Riksdagen framlagda beräkningar upptagits 1,000 kronor för Upplands infanteriregementes expedition, hela

Departementschefen.

[7.] detta belopp, oafsedt huru detsamma disponerats, bör ur staten utgå, när nu regementet blir kaserneradt. Därigenom skulle, på sätt framgår af bil. 58, anslaget komma att utgöra (125,800 — 1,000 + 400 =) 125,200 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att minska anslaget till hyra, expenser m. m. vid truppförbanden,

nu	kronor 125,800: —
med	» 600: —
till	kronor 125,200: —

[8.]

Intendenturkåren.

Intendenterna.

1911 års
Riksdag.

I det vid statsverkspropositionen till 1911 års Riksdag fogade statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för den 13 januari 1911 redogjorde dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet för intendenturkårens organisation och särskildt för kassaväsendet vid arméfördelningsstaberna och fördelningsintendenternas åligganden. Dåvarande departementschefen anmälde vidare för Kungl. Maj:t, att generalintendenten upptagit en redan af generalskommissionen 1907 väckt fråga om intendenturkårens ökning med sex nya intendentsbeställningar, däraf tre af första och tre af andra klassen. Nämnda beställningar skulle afse att förstärka arbetskrafterna vid arméfördelningsstaberna, hvilka hvardera skulle ökas med en expeditionsintendent. Till stöd för denna framställning hade generalintendenten anfört i hufvudsak, *dels* att de tjänsteuppgifter, som tillkomme fördelningsintendenten, numera vore så stora och kräfvande, att ett rätt utförande af dem alla omöjligen kunde åstadkommas af en enda person med det ringa biträde, som kunde påräknas af den med arméfördelningsstabens kassaförvaltning upptagne, i tjänstens olika grenar tämligen oerfarne underintendenten, *dels* att antalet beställningar vid intendenturkåren vore så knappt beräknadt, att äfven sedan de nu befintliga vakanserna fyllts, en ständig personalbrist här måste göra sig gällande, *dels ock* att erfarenheten visat det vara oafvisligen nödvändigt, att en äldre rutinerad intendenturtjänsteman ställdes i egenskap af »expeditionsintendent» vid fördelningsintenden-

tens sida med särskild uppgift att biträda med de sakliga och formella, stor erfarenhet kräfvande granskningsgöromålen. Beträffande tidpunkten för uppförandet af de nya intendentsbeställningarna å intendenturkårens stat hade generalintendenten framhållit, att det ur tjänstens synpunkt varit synnerligen önskvärdt att få samtliga beställningar snarast möjligt tillsatta, men då det för erhållande af jämna befordrings- och rekryteringsförhållanden vid intendenturkåren syntes vara fördelaktigt, att ökningen af kåren jämt fördelades på en period af sex år, hade generalintendenten föreslagit, att i 1912 års stat uppfördes allenast en ny intendentsbeställning af första klassen.

[8.]

Dåvarande departementschefen delade åsikten, att det behöfdes mera erfarna intendenturtjänstemän i arméfördelningarna, men förmenade detta behof kunna fyllas genom att successivt uppflytta sex underintendentsbeställningar till intendentsbeställningar, tre af första och tre af andra klassen, hvarigenom fördelningsintendenten till biträde skulle kunna erhålla en äldre i tjänstens alla grenar väl förfaren intendenturtjänsteman.

I statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t också Riksdagen, att i 1912 års stat för intendenturkåren *en* underintendentsbeställning skulle uppflyttas till intendentsbeställning af andra klassen, hvilket Riksdagen ock biföll.

Uti underdånig skrifvelse den 19 september 1911 har generalintendenten ånyo sökt göra gällande, att intendenturkåren måste ökas på sätt, han förut föreslagit; men har han dock icke nu framställt förslag därom, utan inskränkt sig till att påkalla fullföljande af den utaf Riksdagen redan godkända planen om uppflyttning af sex underintendenter till intendenter, och har han ansett, att den underintendentsbeställning, som i 1913 års stat uppflyttas till intendentsbeställning, bör blifva af första klassen.

Generalintendents nuvarande framställning.

Arméförvaltningen har anslutit sig till denna generalintendentens framställning under uttalande af, att den uppflyttning af en underintendentsbeställning till en intendentsbeställning af första klassen, som med framställningen afsåges, stode i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts till 1911 års Riksdag aflåtna och af Riksdagen godkända förslag rörande personalförändringar vid intendenturkåren.

Arméförvaltningen.

[8.]
Departement-
schefen.

Icke heller jag har något att erinra mot generalintendentens nu förevarande framställning. Genom bifall till denna ökas anslaget med (4,860—2,595 =) 2,265 kronor, och det skulle sedermera återstå att uppflytta fyra underintendentsbeställningar till intendentsbeställningar, däraf två af första och två af andra klassen.

Vaktmästarna.

Intendenturkårens vaktmästarbeställningar voro i staten för år 1910 upptagna till 36. I den mån truppförbanden blifvit garnisonerade (kasernerade) och förråden flyttats från vederbörlig mötesplats till garnisonsorten samt vederbörande förrådsvaktmästare uppnått pensionsåldern nedbragtes antalet i staten för år 1911 till 30 och i staten för år 1912 till 24. Enligt 1901 års härordning skola dessa beställningar vid öfvergångstidens slut utgöra 17.

Generalintendenten har emellertid i skrifvelse den 19 september 1911 anmält, att under år 1912 torde någon ytterligare indragning af vaktmästarbeställningar icke kunna verkställas, hvarför antalet vaktmästare äfven i 1913 års stat torde böra upptagas till 24.

Arméförvaltningen har icke haft något att erinra i detta afseende.

Departement-
schefen.

Af de nu befintliga 24 vaktmästarna äro 12 anställda vid icke garnisonerade infanteriregementen. Dessa beställningar komma efter hand att indragas, ty i den mån regementena garnisioneras, öfvertagas vaktmästarnas göromål af därtill beordadt manskap. Då två af vaktmästarna för närvarande äro anställda vid Skaraborgs och Bohusläns regementen samt dessa truppförband beräknas blifva kasernerade under år 1913, skulle ju kunna ifrågasättas att indraga två vaktmästarbeställningar; men, enär berörda kasernerung kanske äger rum först i slutet af år 1913, synes icke någon ytterligare indragning af vaktmästarbefattning böra ske förr än i staten för år 1914.

Sammanfattning.

I anslutning till hvad sålunda anförts har uppgjorts förslag till ny stat för intendenturkåren (se bil. 59), utvisande en ökning i slutsumman af 2,265 kronor. Eftersom vaktmästarna åtnjuta fri bostad, har detta för fullständighetens skull uttryckligen angifvits i förslagsstaten.

Jag hemställer, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att med godkännande af berörda förslag till stat [8.]
för intendenturkåren öka detta anslag,

nu.....	kronor 677,115:—
med.....	» 2,265:—
till.....	kronor 679,380:—

Ökad aflöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna och bataljonsveterinärerna. [9.]

Från detta anslag, som alltsedan år 1907 utgjort 82,909 kronor, hafva de 45 äldsta bataljonsläkarna åtnjutit ett tillägg i lönen af 1380 kronor jämte 1 krona i dagaflöning.

De inom landtförsvarsdepartementet särskildt tillkallade sakkunniga för fältläkarkårens omorganisation föreslogo, att de 27 äldsta bataljonsläkarna med lön enligt den af de sakkunniga föreslagna organisationen skulle erhålla ett tillägg i lönen af 1,000 kronor hvar, samt anförde i sitt slutliga betänkande vidare, att då antalet af de bataljonsläkare, som skulle erhålla lönetillägg, komme att enligt nya organisationen väsentligen minskas, och då därjämte det för lönetillägget bestämda beloppet skulle nedsättas från 1,745 till 1,000 kronor, vore det, enligt de sakkunnigas uppfattning, för att icke organisationens genomförande skulle komma att fördröjas, lika naturligt som nödvändigt, att hädanefter någon ökad aflöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna enligt den gamla ordningen icke vidare skulle kunna tilläggas någon ytterligare bataljonsläkare. Hvad vidkomme tilldelandet af motsvarande aflöning enligt den nya ordningen, skulle detta *efter genomförd organisation* ifrågakomma endast i mån af ledigt aflöningsrum, d. v. s. då antalet innehafvare af sådana aflöningsrum nedgått under 27. *Under tiden för öfvergången* till den nya organisationen kunde det emellertid vid truppförband, där denna organisation icke inträdt och följaktligen ej heller de nya aflöningsförmånerna börjat tillämpas, till äfventyrs inträffa, att yngre bataljonsläkare, som stode i tur till erhållandet af ifrågavarande lönetillägg enligt gamla ordningen, komme att blifva försatt uti ett ogynnsamt aflöningsförhållande genom att icke komma i åtnjutande af dylikt tillägg. Under sådana omständigheter syntes det de sakkunniga vara billigt och rättvist, att yngre bataljonsläkare komme i åtnjutande af ökad aflöning enligt den nya

[9.] ordningen (1,000 kronor), med skyldighet dock att frånträda densamma vid öfvergång till den nya organisationen och dess aflöningsvillkor. Antagligen blefve de fall, där denna bestämmelse komme att tillämpas, jämförelsevis få.

I det slutliga öfvergångsförslaget formulerade de sakkunniga sin mening sålunda:

att någon ökad aflöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna enligt nuvarande organisation och aflöningsföreskrifter icke vidare skulle tilläggas ytterligare någon bataljonsläkare; och

att något tilldelande af sådan aflöning åt bataljonsläkare enligt den nya organisationen icke skulle kunna ifrågakomma, förrän ett aflöningsrum blefve ledigt och sålunda antalet innehafvare af ifrågavarande aflöningsrum nedgått under 27, utom i det fall att det pröfvades skäligt att åt yngre bataljonsläkare, som vore anställd vid truppförband, där den nya organisationen icke inträdt och de nya aflöningsförmånerna icke börjat tillämpas, och som vore i tur till erhållandet af ökad aflöning enligt den gamla organisationen, tilldela sådan aflöning, skolande dock beloppet utgöra blott 1,000 kronor samt den tillagda aflöningen frånträdas vid innehafvarens öfvergång till den nya organisationen och därmed förenade aflöningsvillkor.

På Kungl. Maj:ts förslag blef detta äfven af 1911 års Riksdag godkänt.

Enligt hvad jag inhämtat, har emellertid beträffande sista delen af de sakkunnigas förslag ifrågasatts en sådan tolkning, att å gammal stat ännu kvarstående bataljonsläkare icke skulle vidare kunna få sig tillerkänt ens ett lönetillägg af 1,000 kronor förr än de 27 aflöningsrummen enligt nya organisationen en gång blifvit fyllda.

Arméförvaltningens framställning.

Under förmenande att de bataljonsläkare, som höra till de 27 till tjänstaldern äldsta, böra med öfvergång till den nya organisationen berättigas att från förevarande anslag åtnjuta det af Riksdagen enligt samma organisation medgifna lönetillägg af 1,000 kronor, har arméförvaltningen, enär de af 1911 års Riksdag godkända bestämmelserna om tilldelande af dylikt lönetillägg icke affattats i fullt tydliga ordalag samt desamma synts böra gifvas en form, som närmare anslöte sig till det af de sakkunniga utarbetade förslaget, som lagts till grund för framställningen till Riksdagen, föreslagit, att ifrågavarande bestämmelser måtte affattas sålunda:

att någon ökad aflöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna *på gammal stat* icke vidare skall tilläggas någon sådan batal-

jonsläkare, utom i det fall, att det pröfvas skäligen, att åt yngre bataljonsläkare, som är anställd vid truppförband, där den nya organisationen icke är genomförd och de nya aflöningsförmånerna icke börjat tillämpas och som är i tur till erhållande af ökad aflöning enligt den gamla organisationen, tilldela sådan aflöning; skolande dock beloppet utgöra blott 1,000 kronor samt den tillagda aflöningen frånträdas vid öfvergången till den nya organisationen och därmed förenade aflöningsvillkor; samt

att lönetillägg med 1,000 kronor enligt den nya organisationen skall från anslaget till ökad aflöning för de till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna tillkomma hvar och en af de 27 till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna, som öfvergått eller öfvergår till ny stat.

Arméförvaltningen har därjämte föreslagit, att till den nya organisationens genomförande måtte få användas de besparingar å förevarande anslag, som uppkomme genom äldre bataljonsläkares öfvergång till ny stat, och har arméförvaltningen vidare anfört, att i den mån läkarna vid truppförband, där den nya organisationen komme att tillämpas under år 1913, öfverflyttades från gamla till nya staten, komme detta att medföra minskade utgifter under förevarande anslag. För 5 af de nuvarande till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarna, anställda vid resp. Andra lifgrenadjärregementet, Kronobergs regemente, Fälttelegrafkåren, Göta trängkår och Västmanlands trängkår, komme sålunda icke vidare att erfordras lönetillägg enligt äldre bestämmelser. Den här af föranledda utgiftsminskningen under förevarande anslag skulle för år 1913 uppgå till 8,503 kronor. Af dessa nyss nämnda bataljonsläkare tillhörde dock 3 de 27 till tjänstaldern äldsta bataljonsläkarnas antal, hvadan de borde berättigas att erhålla en hvar 1,000 kronor i lönetillägg enligt den nya organisationen. Den verkliga utgiftsminskningen under förevarande anslag skulle sålunda utgöra endast $(8,503 - 3,000 =) 5,503$ kronor. Med hänsyn till angelägenheten af att kunna på ofvan angifvet sätt disponera uppkommande besparingar å anslaget, ansåge sig arméförvaltningen icke kunna föreslå, att anslaget minskas med det beräknade beloppet 5,503 kronor.

Emot hvad arméförvaltningen sålunda anfört har jag intet annat att erinra, än att, då förevarande anslag är ett förslagsanslag, jag icke kan tillstyrka bifall till hvad arméförvaltningen ifrågasatt i afseende å uppkommande besparingars användning. Detta anslag synes mig sålunda böra minskas med 5,503 kronor.

Departements-
chefen.

[9.] Jag får därför hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

dels att till förtydligande af hvad 1911 års Riksdag beslutat om användningen af förevarande anslag medgifva,

att någon ökad aflöning för de till tjänståldern äldsta bataljons läkarna *på gammal stat* icke vidare skall tilläggas sådan bataljonsläkare, utom i det fall, att det pröfvas skäligt att åt yngre bataljonsläkare, som är anställd vid truppförband, där den nya organisationen icke är genomförd och de nya aflöningsförmånerna icke börjat tillämpas och som är i tur till erhållande af ökad aflöning enligt den gamla organisationen, tilldela sådan aflöning; skolande dock beloppet utgöra blott ett tusen kronor samt den tillagda aflöningen frånträdas vid öfvergången till den nya organisationen och därmed förenade aflöningsvillkor; samt

att lönetillägg med ett tusen kronor enligt den nya organisationen skall från anslaget till ökad aflöning för de till tjänståldern äldsta bataljonsläkarna tillkomma hvar och en af de 27 till tjänståldern äldsta bataljonsläkarna, som öfvergått eller öfvergår till ny stat;

dels ock att

minska förevarande anslag,

nu	kronor	82,909:—
med	»	5,503:—
till	kronor	77,406:—

[10.]

Stipendier för fältläkarkåren och veterinärstaten.

I den af 1907 års Riksdag godkända staten för ifrågavarande anslag, som gäller tillsvidare, finnes upptaget

18 fältläkarstipendier af första klassen med ett årligt arfvode för en hvar af 900 kronor	kronor	16,200:—
36 fältläkarstipendier af andra klassen med ett årligt arfvode för en hvar af 600 kronor	»	21,600:—
8 fältveterinärstipendier med ett årligt arfvode för en hvar af 600 kronor	»	4,800:—
	Summa kronor	42,600:—

Enligt det vid 1911 års Riksdag fattade beslut angående fältläkarkårens omorganisation skall fältläkarstipendiatinstitutionen småningom afvecklas. I Riksdagens beslut om öfvergång till den nya organisationen under år 1912 intogos bestämmelser om, att fältläkarstipendiaterna under år 1912 skulle utgöra 30, att årsarfvodet för hvar och en af dessa skulle utgöra 900 kronor, att de dessutom under tjänstgöring skulle erhålla ett dagtraktamente af 8 kronor, samt att tjänstgöringsskyldigheten skulle utgöra högst 90 dagar årligen.

[10.]

Arméförvaltningen har nu föreslagit, att fältläkarstipendiaternas antal för år 1913 nedsättes till 27 och att staten med hänsyn härtill och till hvad 1911 års Riksdag beslutat angående nämnda stipendiaters aföningsförhållanden och tjänstgöringsskyldighet ändras på sätt framgår af upprättadt förslag till ny stat (se bil. 60). Arméförvaltningen har äfven hemställt, att möjligen uppkommande besparingar på detta anslag, i hvad det afser stipendier för fältläkare, må under år 1913 användas till den nya organisationens genomförande.

Arméförvaltningens framställning.

Emot det upprättade förslaget till stat har jag intet att erinra, och tillåter jag mig framhålla, att minskningen af stipendiaternas antal torde böra ske med försiktighet. Slutsumman i förslagsstaten utgör 29,100 kronor eller således 13,500 kronor mindre än nuvarande anslagsbeloppet. Dagtraktamentet af 8 kronor har icke inräknats i slutsumman, enär det författningsenligt skall utgå från annat anslag (reseanslaget). Hvad beträffar arméförvaltningens förslag om användningen af möjligen uppkommande besparingar å anslaget, d. v. s. de medel, som enligt staten afsetts för läkarstipendier men ej komma att användas härtill, synes mig lämpligt, att dessa besparingar få användas till den nya organisationens genomförande vid truppförbanden under år 1913, så vidt denna organisation icke redan genomförts i truppförbandens stater för samma år. Dock torde dessa besparingar icke böra för nu nämndt ändamål användas i annan händelse, än att de å sid. 40 omförmälda, i truppförbandens stater enligt gamla organisationen uppförda löner och dagafönningar för läkarbeställningar visat sig otillräckliga för den nya organisationens genomförande.

Departementschefen.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

dels att med godkännande af det uppgjorda förslaget till ny stat för anslaget till stipendier för fältläkarkåren och veterinärstaten (se bil. 60)

[10.]

	<i>minska</i> detta anslag,	
nu	.....	kronor 42,600: —
med	.....	» 13,500: —
till	.....	kronor 29,100: —

dels ock att medgifva, att i den mån de enligt staten till läkarstipendier afsedda medel ej under år 1913 användas till det afsedda ändamålet, de må under samma år tagas i anspråk för genomförande af den nya organisationen af fältläkarkåren vid truppförbanden, så vidt denna organisation ej redan genomförts i truppförbandens stater; dock endast för den händelse de i truppförbandens stater enligt gamla organisationen upptagna löner och dagöflöningar för läkarbeställningar visat sig otillräckliga för den nya organisationens genomförande.

[11.]

Aflöning till extra bataljonsläkare.

Såsom under föregående punkten redan omnämnts, beslöt 1911 års Riksdag att fältläkarstipendiatinstitutionen småningom skulle afvecklas.

För att ersätta stipendiaterna innehöll den nådiga propositionen angående fältläkarkårens omorganisation förslag om

att vid armén skulle anställas högst 60 extra bataljonsläkare för tjänstgöring under regementsöfningar vid flertalet truppförband, vid särskilda utbildningsskolor o. d., under tiden för de årliga inskrifningsförrättningarna, såsom vikarier i vissa fall för ordinarie läkare m. m. samt under vakanser i ordinarie läkarbeställningar;

att extra bataljonsläkare skulle vara skyldig till 60 dagars tjänstgöring hvarje år; samt

att extra bataljonsläkare skulle erhålla: lön 1,500 kronor med två ålderstillägg, hvartdera å 300 kronor, ett efter fem års och ett efter tio års väl vitsordad tjänstgöring, samt dagarfvode 4 kronor vid tjänstgöring inom och 8 kronor utom egen bostadsort.

Enligt plan, som intagits i det vid propositionen fogade protokollet öfver landtförsvarsärenden (sid. 111), skulle år 1912 finnas 6 extra bataljonsläkare samt år 1913 12 extra bataljonsläkare.

Riksdagen gjorde emellertid den ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att extra bataljonsläkarnas antal bestämdes till högst 44 och deras tjänstgöring till högst 75 dagar hvarje år. Under år 1912 skulle dock 6 extra bataljonsläkarbeställningar inrättas.

Arméförvaltningen har nu föreslagit, att under år 1913 inrättas ytterligare 6 sådana beställningar äfvensom att i riksstaten uppföres ett särskildt förslagsanslag, benämndt »aflöning till extra bataljonsläkare» och för år 1913 beräknadt till 24,000 kronor enligt följande grunder:

[11.]
Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

löner för 12 beställningar à 1,500 kronor.....	kronor 18,000: —
dagarfvoden under 75 dagar för 8 beställningar à 8 kronor.....	kronor 4,800: —
dagarfvoden under 75 dagar för 4 beställningar à 4 kronor.....	» 1,200: — » 6,000: —
	<hr/> Summa kronor 24,000: —

Arméförvaltningen har äfven hemställt, att möjligen uppkommande besparingar å anslaget må användas till genomförande af den nya organisationen af fältläkarkåren.

I likhet med arméförvaltningen anser jag, att för de extra bataljonsläkarnas aflöning bör i riksstaten upptagas ett nytt anslag med den af arméförvaltningen föreslagna benämning och enligt af arméförvaltningen angifna grunder beräknadt till 24,000 kronor. Då möjligt är, att mer än två tredjedelar af de 12 extra bataljonsläkarna kommer att fullgöra tjänstgöringen å annan ort än bostadsort, och anslaget därigenom måste öfverskridas, torde anslaget böra uppföras såsom förslagsanslag. Men denna anslaget natur gör, att jag icke kan tillstyrka bifall till hvad arméförvaltningen hemställt om användningen af å anslaget uppkommande besparingar.

Departements-
chefen.

Jag hemställer, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att i riksstaten under fjärde hufvudtiteln uppföra ett nytt ordinarie anslag å 24,000 kronor, benämndt »aflöning till extra bataljonsläkare, förslagsanslag».

Ålderstillägg.

[12.]

Därest förslaget (sid. 15) om ett ålderstillägg af 600 kronor åt fältläkaren vinner bifall, erfordras enligt vanliga beräkningsgrunder en höjning af förevarande anslag med $\frac{600}{2} = 300$ kronor.

[12.] I händelse af bifall till hvad förut (sid. 20) föreslagits om uppförande i staten för arméförvaltningen af 14 *biträdesbefattningar* med rätt för blifvande innehafvare af desamma att efter 5 och 10 år komma i åtnjutande af ålderstillägg, hvardera å 200 kronor, erfordras vidare, såsom arméförvaltningen ock påvisat, höjning af anslaget till ålderstillägg med $14 \frac{(200 + 200)}{2} = 2,800$ kronor.

Däremot kommer, enligt hvad jag förut (sid. 30) anført, gevärshandverkarnas antal att minskas med 1, hvarigenom detta anslag ned-sättes med $\frac{150 + 150}{2} = 150$ kronor.

Enligt hvad som anförts å sid. 50, har *extra bataljonsläkare* berättigats till 2 ålderstillägg, hvardera å 300 kronor, efter resp. 5 och 10 års tjänst. Då något ålderstillägg för extra bataljonsläkare icke kan ifrågakomma vare sig för år 1913 eller närmast följande år, har arméförvaltningen emellertid ansett det kunna tillsvidare anstå med att för detta ändamål öka förevarande anslag.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att öka anslaget till ålderstillägg,

nu	kronor 82,350: —
med	» 2,950: —
till	kronor 85,300: —

[13.]

Landstormen.

När vid 1904 års Riksdag framlades förslag till successiv organisation af 83 landstormsområden af första klassen beräknades, att de årliga kostnaderna för landstormen skulle efter genomförd organisation utgöra 166,215 kronor fördelade sålunda:

till landstormsområdesbefälhafvare	kronor 66,665: —
» landstormsförrådsförvaltare	» 31,250: —
för förvaring och vård af gevär och ammunition	» 17,300: —
» » » » » intendenturutrustning	» 9,000: —
till öfningar för landstormen	» 26,000: —
» underhåll af landstormsförrådsbyggnader	» 16,000: —

Sedan tiden för organisationen af nämnda 83 landstomsförråd gått till ända, beviljade ock 1911 års Riksdag för år 1912 den beräknade årskostnaden 166,215 kronor. [13.]

Vid 1909 års Riksdag anmälles, att, utöfver de i 1904 års statsverksproposition omförmälda 83 områden af första klassen, ytterligare 21 sådana måst organiseras, och att årliga kostnaderna för dessa 21 områden kunde, med fasthållande af förut använda grunder, beräknas till sammanlagdt 34,010 kronor, sålunda fördelade:

till landstomsområdesbefälhafvare	kronor	15,535: —
» landstomsförrådsförvaltare	»	7,685: —
för förvaring och vård af gevär och ammunition	»	2,460: —
» » » » » intendenturutrustning	»	1,760: —
till öfningar för landstormen	»	6,570: —

Äfven detta belopp beviljade 1911 års Riksdag, hvadan anslaget till landstormen kom att utgöra (166,215 + 34,010 =) 200,225 kronor.

Såsom af det nu anförda framgår, finnes emellertid i berörda 34,010 kronor icke beräknadt något belopp för underhåll af byggnader vid de 21 nytillkomna landstomsområdena.

Med förmälan att kostnaderna för uppförande af sist omförmälda byggnader gått till 112,397 kronor, har arméförvaltningen nu anført, att det till underhåll af landstomsförrådsbyggnader hittills anslagna beloppet 16,000 kronor visat sig otillräckligt och att med den beräkningsgrund, som angifvits i den af 1904 års af Riksdagen godkända plan — omkring 4 % å anläggningskostnaden — borde för ändamålet upptagas ett belopp af 4,500 kronor, hvarmed anslaget sålunda skulle höjas.

Arméförvalt-
ningens hem-
ställan.

Arméförvaltningen har tillika förklaradt sig icke vilja i öfrigt föreslå någon ändring i beräkningen af ifrågavarande anslag, alldenstund utredningen om den utveckling af landstormen, som vore ifrågasatt, ännu icke kunnat slutföras och i allt fall en dylik utveckling icke syntes önskvärd, förrän 1904 års plan för landstormens organisation med däri sedermera beslutade förändringar blifvit genomförd, hvilket ännu icke vore fallet, särskildt beträffande intendenturutrustningen.

Arméförvaltningen har slutligen anmält, att å ifrågavarande anslag förefanns vid 1910 års utgång en reservation af 155,027 kronor 85 öre eller i det närmaste lika med reservationen från år 1909. Såsom armé-

- [13.] förvaltningen haft tillfälle att redan föregående år inför Kungl. Maj:t anmäla, komme emellertid nämnda belopp att till allra största delen tagas i anspråk för bestridande af kostnader för utsändning af intendenturmateriel till förråden m. m., som hittills ej kunnat ske i afsedd omfattning. Anledning att för år 1913 hos Riksdagen föreslå annan ändring i anslaget till landstormen än den här förut ifrågasatta föreläge sålunda icke.

Departements-
chefen.

Redan i det vid 1910 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet framhöll dåvarande departementschefen, att med hänsyn till de nytillkomna 21 landstormsområdena torde det framdeles blifva nödigt att höja det belopp, 16,000 kronor, som ursprungligen beräknats till underhåll af landstormsförrådsbyggnader. Och då nu beloppet faktiskt visat sig otillräckligt, synes det mig angeläget att vidtaga den rättelse, som dessa byggnaders tillbörliga underhåll kräver.

Beräknas underhållet af byggnaderna vid de nytillkomna 21 landstormsområdena efter samma proportion för hvarje, som beräknats för de i 1904 års plan ingående 83, skulle det emellertid uppgå till föga mer än 4,000 kronor; och synes därför den af arméförvaltningen begärda höjningen af anslaget kunna begränsas till 4,000 kronor.

I enlighet med hvad som anförts i det vid 1904 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden, har det till landstormens öfningar anslagna beloppet 32,570 kronor, hittills i allmänhet icke användts för andra öfningar än s. k. landstormsbefälskurser, men chefen för generalstaben har nu gjort framställning om att nämnda belopp måtte få i mån af tillgång användas jämväl till ersättning åt ledare och deltagare i andra frivilliga öfningar med landstormen. Då sådant emellertid icke synes böra äga rum utan Riksdagens kännedom, har jag ansett mig böra anmäla förhållandet i detta sammanhang.

Jag hemställer, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att öka anslaget till landstormen,

nu	kronor 200,225: —
med	» 4,000: —
till	kronor 204,225: —

[14.]

Ersättning åt vissa löntagare i följd af arméns omorganisation.

I riksstaten för år 1912 finnes detta anslag upptaget till 13,917 kronor.

Enligt af arméförvaltningen gjord beräkning kan anslaget, på grund af afgang bland på gammal stat hittills kvarstående löntagare, för år 1913 minskas med 2,935 kronor.

Med anledning däraf får jag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att minska detta anslag,

nu	kronor 13,917:—
med	» 2,935:—
till	» 10,982:—

Remontering m. m.

[15.]

I de årligen för Riksdagen framlagda beräkningarna öfver detta anslag hafva *utgifterna* under anslaget upptagits *dels* för remonteringsstyrelsen, *dels* för inköp af remonter, *dels ock* för transport af remonterna m. m. samt deras underhåll och vård i remontdepå.

Till *täckande af utgifterna* har pläгат beräknas en viss inkomst för uttrangerade försålda stamhästar, och det belopp, hvarmed denna inkomst understigit utgifterna, har i allmänhet utgjort den summa, som af Riksdagen beviljats under anslaget. Vid 1910 års Riksdag gjordes dock ett undantag härifrån, ty då beräknades, att för täckande af utgifterna skulle tagas i anspråk 250,000 kronor af befintlig reservation å anslaget. Ytterligare kan ifrågasättas, att för samma ändamål taga i anspråk viss ersättning från furageringsanslaget.

Jag anhåller nu att lå redogöra för hvar och en af de faktorer, som sålunda verka bestämmande på anslagsbeloppets storlek.

Remonteringsstyrelsen.

Utgifterna härför äro af Riksdagen fastställda i särskild stat. Den nu gällande är godkänd af 1910 års Riksdag och skall lända till efterrättelse tillsvidare. Den slutar å 11,155 kronor.

[15.] I fråga om utgifterna för remonteringsstyrelsen har icke nu föreslagits någon ändring, och de böra således alltså upptagas till 11,155 kronor.

Inköp af remonter.

De remonter, som årligen inköpas, afse naturligtvis i främsta rummet att ersätta sådana stamhästar, som till följd af oduglighet utrange-rats och försålt. Dessa kallas ersättningsremonter. Men dessutom ske remontinköp för att öka häststammen, s. k. ökningsremonter. Utgifterna för remontinköpen bestämmas af antalet ersättnings- och ökningsremonter samt inköpsprisen.

Antalet ersättningsremonter.

Detta antal har plägat beräknas till 9 procent af antalet stamhästar vid armén.

Arméförvaltningen har upplyst, att denna beräkningsgrund är högre än som i själfva verket varit behöfligt, enär under senare åren ägt rum en omfattande nyuppsättning af stamhästar och medelåldern därför är jämförelsevis låg vid den nu befintliga stammen. Arméförvaltningen har dock icke velat ifrågasätta någon förändring i denna beräkningsgrund utan ansett, att den med säkerhet är i längden riktig samt väl afpassad för häststammens vidmakthållande i ett godt och tjänstdugligt skick.

Departements-
chefen.

Då i 1901 års härordning förutsatts 9 procent årlig omsättning af åtminstone kavalleriets hästar, anser jag mig icke nu böra hemställa om någon ändring i den hittills tillämpade beräkningsgrunden. Ty om man också kunde för den närmaste tiden räkna med en mindre årlig omsättning, skulle man antagligen ganska snart blifva nödsakad att åter räkna med en högre.

Vid 1913 års början kommer det att finnas 8,636 stamhästar. Med tillämpning af samma omsättningsprocent som hittills, skulle således i beräkningarna upptagas ett till 775 jämkadt antal ersättningsremonter.

Antalet ökningsremonter.

Såsom nyss sagts, kommer det att vid 1913 års början finnas 8,636 stamhästar. Af dessa tillhöra 5,600 kavalleriet, 2,569 artilleriet, 143 ingenjörtrupperna och 324 trängen. Enligt 1901 års härordning åter-

stå ännu att uppsätta *dels* 200 stambästar vid hvardera af Skånska husarregementet och Skånska dragonregementet *dels ock* 60 stambästar vid hvart och ett af de 6 fältartilleriregementena, som enligt 1901 års härordning böra hafva hvart och ett 80 stambästar för de två haubitsbatterierna men hittills erhållit endast 20.

[15.]

Beträffande hästantalet vid Skånska husar- och dragonregementena har *arméförvaltningen* i likhet med föregående år framhållit, att detta för närvarande är så lågt, att af brist på hästar omkring en hel årsklass värnpliktiga vid dessa regementen tillsvidare enligt anmälan af inspektören för kavalleriet nödgas fullgöra sina repetitionsöfningar endast till fots, hvarigenom deras krigsduglighet naturligtvis i hög grad eftersättes. Trots detta uppenbara missförhållande har *arméförvaltningen* dock icke sett sig i stånd till att nu föreslå större ökning af hästantalet än 100 hästar vid Skånska husarregementet, alldenstund vid detta regemente arbetet med remondressyren icke torde medgifva större ökning på en gång och vid Skånska dragonregementet stallutrymmet icke medgifver uppställande af flera hästar än som för närvarande förefinnas. Hvad angår fältartilleriregementenas behof af ökningsremonter, har *arméförvaltningen* åberopat, att generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet meddelat, att anskaffningen af haubitsmaterielen år 1913 torde hafva fortskridit därhän, att utbildningen då borde äga rum å samtliga 12 batterier, hvarför han ansett behöfligt, att stambästarnas antal vid vapenslaget ökas med 30 för hvarje fältartilleriregemente eller hälften af det antal, som enligt planen ännu återstår att uppsätta vid dessa regementen.

Slutligen har *arméförvaltningen* hemställt, att, utöfver hvad som bestämts i 1901 års härordning, 3 remonter måtte inköpas med anledning af den nyuppsättning af ingenjörtrupper, som enligt hvad jag förut (sid. 33) omnämnt föreslagits af chefen för fortifikationen.

Då jag icke ansett mig kunna tillstyrka denna nyuppsättning af ingenjörtrupper, torde icke heller sistnämnda 3 hästar behöfva inköpas. Departements-
chefen.

Och hvad angår de föreslagna 100 ökningsremonterna vid Skånska husarregementet, så synes icke vara skäl att nu besluta inköp af dessa, då åtskilliga spörsmål rörande kavalleritruppförbandens storlek och organisation först torde böra pröfvas af de jämlikt nådigt beslut den 1 december 1911 bildade försvarsberedningarna. Däremot delar jag *arméförvaltningens* uppfattning om behofvet af nyanskaffning för artilleriet. Kungl. Maj:t har den 3 november 1911 förordnat, att ett första haubitsbatteri skulle snarast möjligt uppsättas vid hvart och ett

[15.] af de 6 fältartilleriregementena utom Norrlands artilleriregemente. Detta första haubitsbatteri behöfver 40 hästar för utbildningens rätta bedrifvande, och då det hittills erhållit blott 20, skulle således återstå att anskaffa 20 hästar för hvarje. Men att nu gå längre och äfven påbörja uppsättning af hästar för det andra haubitsbatteriet vid hvarje fältartilleriregemente synes mig icke erforderligt. Ty det torde vara tvifvelaktigt, huruvida detta andra batteri hinner uppsättas förr än mot slutet af år 1913. I så fall torde hästar för detsamma ej behöfva upptagas förr än i beräkningarna för år 1914. Vid ett par af fältartilleriregementena torde för öfrigt det andra haubitsbatteriet icke kunna uppsättas, innan ganska omfattande förläggnings- och byggnadsfrågor vunnit sin lösning.

Inskränktes anskaffningen af ökningsremonter till att fylla det första haubitsbatteriets behof eller till 20 för hvarje fältartilleriregemente, kommer denna anskaffning i sin helhet att uppgå till 120 remonter eller samma antal, som af senaste Riksdagen beräknats för år 1912. Och det torde icke behöfva särskildt framhållas, att en sådan jämnhet i nyanskaffningen — beträffande antalet ersättningsremonter kunna af naturliga skäl siffrorna föga skifta under de olika åren — är af stor betydelse både för remontuppfödarna och afnämaren, staten. I synnerhet torde det vara betänkligt att låta nyanskaffningen betydligt ökas för ett år, kort innan densamma skall enligt fastställd ordning helt upphöra.

Inköpsprisen.

Enligt nådigt bref den 1 juni 1900 bestämdes minimiinköpspriset för hvarje remont till 600 samt maximiinköpspriset till 1,000 kronor.

I de för Riksdagen framlagda beräkningarna har emellertid räknats med ett visst medelinköpspris, som alltsedan år 1901 upptagits till 800 kronor.

Uti den af Kungl. Maj:t årligen till underlydandes efterrättelse fastställda staten för monteringsanslaget har dock pläгат angifvas ett lägre medelinköpspris. I staterna för åren 1910 och 1911 har det sålunda angifvits till 775 kronor.

Sedan i de vid statsverkspropositionen till 1911 års Riksdag fogade beräkningar medelinköpspriset, likasom föregående år, upptagits till 800 kronor, väcktes inom Riksdagen två motioner, däri hemställdes att prisen vid remontinköpen måtte sättas till lägst 700 och högst 1,200 kronor samt att Riksdagen måtte bevilja ett så stort anslag till remontinköpen, att medelprisen icke måtte hållas under 850 kronor.

I skrifvelse (nr 4) den 27 maj 1911 fann Riksdagen en höjning af minimipriset vara beaktansvärd samt anförde vidare, att för att afven i någon mån höja prisen för de bättre hästarna torde något förändrade bestämmelser angående medelpris m. m. böra af Kungl. Maj:t lämnas, och syntes detta låta sig göra, utan att för närvarande anslagets belopp behöfde höjas, då afsevärda besparingar funnes å anslaget.

[15.]

När sedermera arméförvaltningens intendentsdepartement inkom med förslag till användning af de utaf 1911 års Riksdag beviljade anslagsmedel, föreslog sagda departement minimiprisets höjning till 700 kronor, men ansåg det af 1911 års Riksdag beviljade anslagets storlek icke medgifva medelprisets höjning utöfver det i då gällande stat bestämda beloppet, 775 kronor. Departementet förklarade sig emellertid hafva för afsikt att i beräkningen af anslaget för år 1913 ifrågasätta medelprisets höjning till 850 kronor.

Genom beslut den 17 november 1911 höjde Kungl. Maj:t minimipriset till 700 kronor, men bibehölls i staten för år 1912 medelpriset vid 775 kronor; dock fogades vid staten en anmärkning af innehåll, att därest i och med minimiprisets förhöjning jämväl medelpriset komme att blifva höjdt och kostnaderna för remontinköpen i deras helhet därigenom komme att öfverskjuta hvad i staten beräknats, dessa ökade kostnader finge täckas af reservationer under anslaget.

I beräkningarna af anslaget för år 1913 har nu *arméförvaltningen* föreslagit ett medelinköpspris af 850 kronor, under framhållande af att de hittills inköpta remonterna till följd af det jämförelsevis låga medelpriset måhända icke alltid blifvit fullt så goda som önskvärdt varit. Någon förhöjning af nu bestämda maximiinköpspriset eller 1,000 kronor har arméförvaltningen däremot icke för närvarande ansett erforderlig. Dyrbarare hästar än de, som till detta pris vid 3 å 4 års ålder kunde erhållas, borde ej med nu gällande remontpris ifrågakomma vid arméns reparation, och detta så mycket mindre som till maximi-priset ju jämväl komme afsevärda depåkostnader, så att detsamma i verkligheten borde för staten beräknas uppgå till 1,410 kronor för remont.

Det af Kungl. Maj:t i staterna för åren 1910, 1911 och 1912 fastställda medelinköpspriset, som hittills ländt till efter rättelse, skulle således, oafsedt att enligt hvad jag inhämtat det faktiska priset hållits något lägre än det i staterna fastställda, genom ett bifall till arméförvaltningens förslag i denna del ökas med 75 kronor. En sådan ökning på en gång synes mig emellertid väl stor. Åtminstone för år 1913 torde medelpriset kunna bestämmas till 825 kronor.

Departements-
chefen.

[15.]

Transport- och depåkostnader m. m.

För transporter m. m. af remonterna samt deras underhåll och vård i remontdepåerna har i de för Riksdagen framlagda beräkningar pläгат upptagas ett belopp af 328 kronor för hvarje ersättnings- och ökningsremont.

I den af Kungl. Maj:t årligen för anslaget fastställda staten hafva dessa kostnader däremot pläгат uppdelas i *dels* rese-, transport- och diverse kostnader för inköp af remonterna, hvartill för åren 1911 och 1912 anslagits 40 kronor för hvarje häst (förslagsvis), *dels ock* depåernas kostnad, hvarunder upptagits hufvudsakligen aflöningar och arfvoden vid depåerna samt utgifterna för utfodringen därstädes.

Arméförvaltningen har nu anmält, att på grund af särskildt ökade furagepris och kraftigare utfodring har berörda belopp af 328 kronor numera visat sig vara för lågt beräknadt, och att just detta nödvändiggjort sänkning af medelinköpspriset per remont. För att remontprisen skulle kunna hållas så högt, som med hänsyn till erhållande af ett godt hästmateriel är behöfligt, har arméförvaltningen ansett nödvändigt, att kostnaderna för remonternas hållande i remontdepå m. m. beräknas högre, och har arméförvaltningen af denna anledning upptagit nämnda kostnader till 410 kronor, hvilket innebär en höjning med 82 kronor per remont.

Departements
chefen.

Rese-, transport- och diversekostnaderna för inköp af remonter hafva, enligt hvad jag inhämtat, under år 1910 uppgått till något öfver 46 kronor för hvarje ersättnings- och ökningsremont. Det hittills beräknade beloppet af 40 kronor är således för lågt och synes mig böra höjas till 50 kronor.

Då ökningsremonterna icke draga depåkostnader, utan från uppköpsplatserna aflämnas direkt till vederbörande truppförband, synas mig depåkostnader böra i de beräkningar, som framläggas för Riksdagen, upptagas endast för ersättningsremonterna. Jag har införskaffat utredning om, hvilken depåkostnad hvarje sådan remont faktiskt medfört för åren 1909 och 1910; och gifver denna utredning vid handen, att kostnaden varit respektive 354 och 403 kronor för hvarje ersättningsremont. För år 1913 torde dock icke vara rådligt att beräkna den lägre än 415 kronor för hvarje ersättningsremont.

Då i de årligen fastställda staterna transportkostnaderna m. m. skiljas från depåkostnaderna, anser jag så äfven böra ske i de beräkningar, som föreläggas Riksdagen.

Försäljning af utrangerade stambästar.

[15.]

I de för Riksdagen framlagda beräkningar har till täckande af utgifterna under anslaget pläгат upptagas försäljningssumman för utrangerade försålda hästar till samma antal, som beräknats beträffande ersättningsremonterna, hvilken försäljningssumma angifvits till 100 kronor för hvarje häst; och samma förhållande återfinnes i de af Kungl. Maj:t årligen fastställda staterna för anslaget.

Arméförvaltningen har icke förutsatt någon ändring i detta förhållande.

Jag har emellertid låtit infordra utredning angående försäljningsprisen, som erhållits för de under åren 1905—1910 vid de beridna truppförbanden utrangerade och försålda hästar. Af denna utredning framgår, att medelpriset för häst varit i det närmaste 139 kronor. Det synes mig då icke vara skäl att i de beräkningar, som föreläggas Riksdagen, upptaga försäljningssumman lägre än 135 kronor för häst.

Departements-
chefen.

Ersättning från furageringsanslaget.

Så snart det uppstår vakans bland stambästarna vid ett truppförband, skall detta anmälas för chefen för monteringsstyrelsen. Denne är då författningens skyldig att från den dag, vakans sålunda uppstått, insätta en vid remontdepå befintlig remont såsom stambäst, men denna nya stambäst skall alltjämt stå kvar vid depån och först vid nästa remontutdelning tillställas truppförbandet. Författningen stadgar vidare, att för sålunda till stambäst insatt remonts utfodring vid depån under tiden från insättningen intill hästens ankomst till truppförbandet skall ersättning tillgodokomma monteringsanslaget från furageringsanslaget.

I de för Riksdagen framlagda beräkningarna har denna ersättning hittills icke varit upptagen. När *arméförvaltningens intendentsdepartement* den 1 september 1911 till Kungl. Maj:ts fastställelse ingaf förslag till stat för monteringsanslaget för år 1912, befanns emellertid detta anslag i förslaget tillgodofördt ett belopp af 20,000 kronor, utgörande ersättning för utfodring vid depåerna af såsom stambästar insatta men å depå kvarstående remonter. Departementet anförde tillika, att denna monteringsanslagets inkomst, som afsåge att täcka motsvarande under remontdepåerna upptagna furageringskostnader, icke kunde på förhand

[15.] till beloppet bestämdt angifvas utan måste beräknas efter under föregående år vunnen erfarenhet; och utvisade räkenskaperna, att under åren 1908, 1909 och 1910 ersättning tillgodokommit remonteringsanslaget från furageringsanslaget med sammanlagdt 61,240 kronor 49 öre eller med i medeltal 20,413 kronor 50 öre för år, hvilken ersättning torde med ökad antal stamhästar växa och ej minskas.

Departement-
chefen.

Jag finner det uppenbart, att denna ersättning bör äfven i de beräkningar, som föreläggas Riksdagen, upptagas bland de belopp, som äro afsedda att täcka utgifterna under anslaget. Beträffande ersättningens storlek saknas visserligen ännu uppgifter för år 1911, men det torde icke finnas anledning att frångå den af intendentsdepartementet angifna siffran 20,000 kronor.

Reservation å anslaget.

Å remonteringsanslaget fanns vid 1909 års utgång en behållning af i rundt tal 750,000 kronor, och denna behållning hade vid 1910 års utgång stigit till 832,790 kronor 29 öre.

Däraf skall emellertid enligt Riksdagens godkännande gäldas *dels* ifrågakommande ersättning till rusthållare för vid indelta kavalleriet störtade och skadade nummerhästar, *dels ock* 250,000 kronor af utgifterna för remonteringen under år 1911.

Att använda behållningen äfven för en del af utgifterna under år 1912 afstyrkte arméförvaltningen i skrifvelse den 8 november 1910, enär i den närmaste framtiden kontrakten med enskildt upplåtna remontdepåer måste förnyas och de redan därom förda underhandlingarna gåfve vid handen, såväl att de eventuella nya aftalen komme att betinga väsentligt ökade kostnader som ock att vissa af de nuvarande depåerna måste utbytas mot andra lämpligare, hvilka då finge nyordnas och här för betingade afsevärda kostnader för en gång.

Med förmålan att behållningen vid 1911 års utgång med hänsyn till nyss nämnda därifrån utgående ersättning och utgifter samt de för närvarande osedvanligt höga furageprisen icke torde kunna beräknas till högre belopp än 500,000 kronor, har *arméförvaltningen* emellertid nu anfört, att sedan arméförvaltningen, på sätt af hvad jag redan andragit framgår, hos Kungl. Maj:t ifrågasatt ändrade och förhöjda beräkningsgrunder för anslaget, syntes en så betydande reservation under anslaget ej vara erforderlig, helst om, såsom torde vara antagligt ännu under några år, de till 9 procent af stamhåstantalet beräknade ersättningsremon-

[15.]

terna icke tillfullo uttoges samt härigenom besparing i de beräknade utgifterna i detta afseende alltjämt kunde påräknas. Visserligen hade arméförvaltningen i skrifvelse den 8 november 1910 till Kungl. Maj:t anmält, att arméförvaltningen, med hänsyn till det under närmaste tiden ifrågakommande nyordnandet af remontdepåer, som torde betinga så väsentliga kostnader för en gång, afsedda att täckas med förefintlig behållning under anslaget, icke då funne tillrådligt, att för täckande af de årliga ordinarie kostnaderna under anslaget taga någon del af denna behållning i anspråk. Men arméförvaltningen funne numera, sedan fråga om ordnandet af remontdepå å Ottenby, hvilket skulle betinga mycket stora utgifter, åtminstone för de närmaste åren torde hafva förfallit, hinder icke möta att, under gifven förutsättning af att de af arméförvaltningen föreslagna beräkningsgrunderna för anslaget godkändes, af den beräknade behållningen vid 1912 års utgång toges i anspråk för täckande af anslagets utgifter för år 1913 ett belopp af 351,188 kronor.

Visserligen har jag icke i allo kunnat tillstyrka bifall till de af arméförvaltningen föreslagna beräkningsgrunderna, men af föreliggande uppgifter synes mig dock med visshet framgå, att anslaget mycket väl kan tåla, att reservationerna till ungefär den af arméförvaltningen föreslagna del tagas i anspråk för anslagets utgifter under år 1913. Just med hänsyn till att ersättningsremonter icke inköpas till på långt när det antal, som beräknats, måste nämligen äfven under de närmaste åren uppkomma behållning å anslaget.

Departements-
chefen.

Sammanfattning.

I anslutning till hvad jag nu anfört har jag låtit uppgöra beräkning af remonteringsanslaget (se bil. 62). Af denna beräkning framgår, att den del af utgifterna för år 1913, som skulle behöfva täckas genom anslag af Riksdagen, utgör 641,155 kronor eller 308,372 kronor mindre än hvad Riksdagen uti förevarande afseende beviljat för år 1912. Jag får därför hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

	att minska anslaget till remontering m. m.,	
nu	kronor 949,527: —	
med	» 308,372: —	
till	kronor 641,155: —	

[16.] **Lega af hästar för artilleriets, ingenjörtruppernas och trängens exercis.**

Storleken af detta anslag har plägat bestämmas med hänsyn till dels ett visst legningspris dels ock det antal hästlegningsdagar, som behövas vid artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen. I de för 1911 års Riksdag framlagda beräkningar är legningspriset upptaget till i medeltal 4 kronor per häst och dag.

Legningspris.

Vid 1910 års utgång fanns under anslaget en reservation af 57,743 kronor 9 öre, och särskildt med anledning af de inställda större fälttjänstöfningarna lärer reservationen hafva något ökats under år 1911, men detta torde dock icke för närvarande böra föranleda ändring i beräkningen af medelpriset för hästlegningsdagarna.

Enligt hvad *arméförvaltningen* anmält, har nämligen den tillämpade beräkningsgrunden hittills visat sig fullt motsvara behovet, hvartill kommer, att utgifterna under anslaget från det ena året till det andra — beroende på olika skörde- och fälttjänstöfningsförhållanden samt större eller mindre skador af legningshästar och vid respektive truppförband utbrutna epizootier med däraf föranledda ersättningsanspråk — mycket växla och sålunda kräfva afsevärda reservationer under anslaget för att säkerställa, att dess tillgångar under alla förhållanden motsvara behovet.

Legningsdagarnas antal.

I detta afseende har icke ifrågasatts någon ändring beträffande trängen men väl beträffande artilleriet och ingenjörtrupperna.

Artilleriet.

Förevarande
framställning.

Generalfältygmästaren och arméförvaltningen hafva beräknat, att under år 1913 2 haubitsbatterier skulle vara uppsatta vid hvarje fältartilleriregemente, och hemställt, att hästlegningsdagar måtte enligt vanliga grunder beräknas för bägge dessa batterier under en del af bevaringsrekrytskolan och under repetitionsöfningarna.

Såsom jag å sid. 58 anført, torde man emellertid kunna utgå från, att det andra haubitsbatteriet vid hvarje fältartilleriregemente icke uppsattes förr än mot slutet af år 1913. Vid sådant förhållande behöfva hästlegningsdagar icke beräknas för mer än högst 6 haubitsbatterier under år 1913. Följas härvid vanliga grunder, gör detta 19,860 hästlegningsdagar mera än som för år 1912 beräknats för artilleriet.

[16.]

Departements-
chefen.*Ingenjörtrupperna.*

I de för 1910 års Riksdag framlagda beräkningarna hade upptagits dels 22,182 hästlegningsdagar i allmänhet dels ock 200 hästlegningsdagar särskildt för öfningsdagar.

Jämlikt 1911 års Riksdags beslut minskades emellertid hästlegningsdagarna å ena sidan med 1,000 men ökades å andra sidan med:

1911 års
Riksdag.

1,800 för en ballongafdelning;

1,000 för en af de två strålkastarafdelningar, hvartill 1911 års Riksdag beviljade anslag under titel »belysningsmateriel»;

1,000 för en af de två strålkastarafdelningarna i Boden;

3,180 för ingenjörtruppernas öfningar i Norrland, som voro afsedda att uppväga olägenheten af att icke ingenjörtrupper funnos ständigt förlagda i Norrland.

Nu hafva chefen för fortifikationen och arméförvaltningen hemställt, att ytterligare följande legningsdagar måtte beräknas för år 1913, nämligen:

Förevarande
framställning.

1,600 för två fältgniststationer;

1,000 för den andra af de två strålkastarafdelningar, hvartill 1911 års Riksdag redan beviljat anslag; samt

1,000 för den andra af strålkastarafdelningarna i Boden.

Hvad fältgniststationerna beträffar, har jag redan (sid. 33) anmält, att jag icke nu kan tillstyrka uppsättande af nya ingenjörformationer. Då jag däremot i fortsättningen (punkt 34) kommer att hemställa om anvisande af återstoden af det utaf 1911 års Riksdag beviljade anslaget till belysningsmateriel, finner jag det riktigt, att hästlegningsdagar beräknas för den andra af de med berörda anslag afsedda strålkastarafdelningarna. Likaledes anser jag det vara behöfligt, att 1,000 hästlegningsdagar beräknas för den andra strålkastarafdelningen i Boden.

Departements-
chefen.

På så sätt skulle för år 1913 antalet hästlegningsdagar för ingenjörtrupperna blifva 2,000 mera än för år 1912.

[16.]

Sammanfattning.

I enlighet med hvad jag nu anfört har jag låtit uppgöra beräkning af legningsanslaget (se bil. 63). Denna beräkning slutar å en summa, 710,088 kronor, som med 87,440 kronor öfverstiger anslaget för år 1912; och hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

	att öka anslaget till lega af hästar för artilleriets, ingenjörtruppernas och trängens exercis,	
nu	kronor	622,648: —
med	»	87,440: —
till	kronor	710,088: —

[17.]

Ridskolan.

Sedan Kungl. Maj:t efter proposition (nr 71) till 1907 års Riksdag anvisat 60,000 kronor till uppförande af ett ridhus vid ridskolan, uppkom förslag om utvidgning af samma skola. Detta förslag afsåg dels ökning af elevantalet från 20 till 25, dels ock användande vid skolan af ett större antal kronan tillhöriga hästar, än dittills varit fallet.

1908 års
Riksdag.

I anslutning till detta förslag hemställde Kungl. Maj:t till 1908 års Riksdag (proposition nr 89) om medgifvande att använda fjärde hufvudtiteln's allmänna besparingar till en del byggnadsarbeten, så att det ökade antalet elever jämte därpå följande ökad antal hästskötare kunde inkvarteras samt stallrum beredas det ökade antalet hästar. De föreslagna byggnadsarbetena beräknades medföra följande kostnader:

ändringsarbeten för beredande af utrymme i slottet för 25 elever.....	kronor	5,000: —
ändring och tillbyggnad af »stenköket».....	»	18,500: —
uppförande af nytt brygghus med tvätt- och badlokaler reparation och inredning af den för ridskolan afsedda hälften af riksstallet	»	12,000: —
oförutsedda utgifter och arbetsledning för dessa arbeten tillbyggnad af remontstallet	»	11,000: —
» » hästskötarbostaden	»	4,500: —
oförutsedda utgifter samt arbetsledning m. m. för sistnämnda arbeten	»	25,000: —
	»	7,000: —
	»	3,000: —
	Summa kronor	86,000: —

Denna Kungl. Maj:ts proposition blef af Riksdagen bifallen.

Vid 1908 års Riksdag framlade Kungl. Maj:t äfven förslag till *ny stat* för ridskolan. I berörda förslag upptogs, bland annat, de i nedanstående tabell upptagna poster, och framgår af tabellen jämväl Riksdagens beslut i fråga om de särskilda posterna.

Tabell.

	Förut-	Kungl. Maj:ts	Riksdagens
	varande.	förslag.	beslut.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.
<i>Aflöning.</i>			
Till läraren i veterinärlära och hofbeslag med skyldighet tillika att ombesörja sjukvården för samtliga de vid skolan befintliga hästar, arfvode	600	1,000	600
» räkenskapsföraren, arfvode	800	1,000	800
<i>Omkostnader:</i>			
För uppvärmning, förslagsvis	2,600	3,300	3,300
» underhåll af hinderbana och smärre reparationer af byggnader, förslagsvis	450	2,000	2,000
» diverse och oförutsedda behof, förslagsvis	620	2,770	2,820

Höjningen i posten till uppvärmning motiverades i det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet med, att ett ridhus tillkommit och att skolan på föreslaget sätt utvidgades. Ökningen i posten till underhåll af hinderbana och smärre reparationer af byggnader ansågs enligt samma protokoll nödvändig med hänsyn till det nya ridhuset, men beräknades icke med hänsyn till nybyggnaderna för skolans utvidgning. Såsom skäl för höjningen af posten till diverse och oförutsedda behof anfördes i protokollet, att utgifterna under denna post de senaste åren uppgått till i medeltal 2,718 kronor.

Beträffande titeln »aflöning» fann *Riksdagen* i skrifvelse den 1 juni 1908 under densamma upptagna höjningar icke kunna bifallas, ty då stuteristaten under den närmaste tiden komme att underkastas en omreglering, syntes veterinären och kamreraren vid Strömsholms hingstdepå vid denna reglering böra åläggas att mot de arfvoden, som vore eller kunde komma att blifva uppförda i staten för ridskolan, bestrida nu ifrågavarande tjänster. På sätt af tabellen framgår, höjde Riksdagen däremot posterna under titeln »omkostnader» till af Kungl. Maj:t föreslagna belopp.

[17.]
Nu föreva-
rande fram-
ställning.

Nu har chefen för ridskolan gjort framställning om, att samtliga i tabellen upptagna poster måtte höjas.

Häröfver hafva inspektören för kavalleriet och arméförvaltningen afgifvit yttrande.

Titel aflöning.

Såsom nyss sagts, afslog 1908 års Riksdag den begärda höjningen i de under denna titel upptagna arfvoden under hänvisning till en blifvande omreglering af stuteristaten. Då frågan om lönerreglering för stuteristaten sedermera företogs till behandling vid 1909 års Riksdag, beslöt Riksdagen, i sammanhang med godkännande af stat för hingstdepån vid Strömsholm, gällande från och med den 1 januari 1910, att veterinären och bokhållaren därstädes skulle vara pliktiga att mot de arfvoden, som vore eller framdeles blefve i vederbörlig ordning bestämda, bestrida, *den förre* befattningen såsom lärare vid ridskolan i veterinärlära och hofbeslag samt sjukvården för samtliga vid densamma befintliga hästar äfvensom sjukvården vid remontdepån å Utnäslöt och *den senare* räakenskapsförarbefattningen vid skolan.

De kontanta aflöningsförmåner, som enligt staterna för hingstdepån och för ridskolan tillkomma nuvarande innehafvarna af de å förstnämnda stat uppförda befattningarna såsom veterinär och bokhållare, utgöra:

för veterinären

a) å hingstdepåns stat:

lön.....	kronor	1,500: —
tjänstgöringspenningar	»	600: —
2 ålderstillägg à 300 kronor	»	600: —

b) å ridskolans stat:

arfvode	»	600: —
---------------	---	--------

Summa kronor 3,300: —

för bokhållaren

a) å hingstdepåns stat:

lön.....	»	1,500: —
tjänstgöringspenningar	»	1,200: —

b) å ridskolans stat:

arfvode	»	800: —
---------------	---	--------

Summa kronor 3,500: —

Beträffande posterna under titeln »aflöning» har chefen för ridskolan anfört, att sedan ridskolan inrättats, hade den småningom utvidgats för att år 1909 uppnå den storlek till elev- och hästantal, som den nu hade. Arfvodet till *veterinären* och läraren i hästkänedom hade dock aldrig varit så lågt som nu, då det förr ökats genom extra ersättning för en del hästar, såsom remonter, artilleri- och tränghästar m. fl. Från och med år 1907 hade ersättningen till veterinären utgått med 1,000 kronor, men nedsatts år 1910 till 600 kronor, och hade motivet härför varit, att samtidigt inträdt lönerreglering för stuteriveterinärer. Sammanställdes inkomsterna för dessa båda tjänster, erhöles följande tablå:

[17.]

Skolchefens
framställning.

år 1907

från hingstdepån	kronor 1,750: —
» ridskolan	» 1,000: —
	<hr/> Summa kronor 2,750: —

år 1910

från hingstdepån (ålderstillägget ej medtaget)	kronor 2,100: —
» ridskolan	» 600: —
	<hr/> Summa kronor 2,700: —

Afdrag för pension hade tillkommit och utgjorde 50 à 60 kronor årligen. Sålunda finge man anse, att arfvodet till veterinären, som äfven hade skyldighet att undervisa vid ridskolan i hästkänedom, efter nu gällande stat minskats, under det att hans arbete genom det ökade hästantalet blifvit väsentligt mera kräfvande, hvilket tydligt torde framgå däraf, att det hästantal, som veterinären för sitt fasta arvode vore förpliktigad sköta, utgjort 1891 30 stycken, 1901 46 stycken, men komme under kursen 1911—1912 att uppgå till omkring 120 stycken.

Skolchefen ville därför föreslå, att arfvodet till veterinären och läraren i hästkänedom måtte ökas med 400 kronor eller från nuvarande 600 kronor till 1,000 kronor.

Hvad vidare anginge *räkenskapsföraren*, så hade dennes göromål och ansvar betydligt ökats med ridskolans utvidgning. Sedan de från och med år 1908 för arméns formationer och skolor nya räkenskaperna och medelsredovisningarna trädt i kraft, hade räkenskapsföraren jämväl måst bestrida »kassörsbefattningen», hvadan räkenskapsförarbefattningen blifvit en helt annan tjänst, än den ursprungligen varit och var vid nuvarande arfvodets bestämmande, samt förenad med betydligt större

[17.] ansvar. Under de tvänne månader ridskolan vore upplöst, vore räkenskapsföraren numera upptagen af göromål i och för aflöningsars utbetalande, medelsredogörelsens uppgörande m. m., under det förut inga som helst skyldigheter ålegat räkenskapsföraren under nämnda mellantid. För att kunna medhinna de med räkenskapsförar- och kassörsbefattningen vid skolan förenade göromål, jämnsides med tjänstebefattningen vid hingstdepån, hade räkenskapsföraren blifvit nödsakad hålla och aflöna ett ständigt skrifbiträde, hvilket gjorde, att han själf icke åtnjöte mera än en ringa del af arvodet. På grund häraf ville skolchefen anhålla, att ett anslag af 400 kronor årligen måtte tillerkännas ridskolans räkenskapsförare för bestridande af kostnaderna för skrifbitrådets aflöning.

Inspektörens
för kavalleriet
yttrande.

Inspektören för kavalleriet har tillstyrkt bifall till hvad skolchefen sålunda hemställt.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Arméförvaltningen har däremot anfört, att sedan aflöningsförhållandena för ofvannämnda för hingstdepån och ridskolan gemensamma befattningshafvare blifvit bestämda, hade icke någon vid 1908 eller 1909 års Riksdagar oförutsedd utvidgning af ridskolan ägt rum. På grund häraf syntes hvad skolchefen, till stöd för förslagen om arfvodesförhöjning åt veterinären och om ersättning åt räkenskapsföraren för ett skrifbiträde, anfört därom, att dessa tjänstemän erhållit ökad arbete, icke kunna förtjäna afseende. Hvad särskildt anginge det af skolchefen för anvisandet af förhöjd ersättning åt räkenskapsföraren åberopade skäl, att kassa- och redovisningsväsendet vid armén från början af år 1908 undergått förändring, torde böra anmärkas, att äfven med tillämpning af det vid arméns formationer och anstalter nu använda redovisningssystemet de skrifgöromål, som tillkomme räkenskapsföraren, vore af så ringa omfattning, att enligt arméförvaltningens åsikt anvisandet af särskild ersättning till skrifbiträde icke kunde anses vara af förhållandena betingadt. På grund häraf och då ifrågavarande befattningshafvares aflöningsförmåner så nyligen som år 1909 varit föremål för Kungl. Maj:ts och Riksdagens pröfning, ansåge arméförvaltningen sig icke kunna förorda ifrågavarande förslag, såvidt det afsåge ändring i de i staten uppförda anslag under rubriken »aflöning».

Departements-
chefen.

För egen del får jag i hufvudsak ansluta mig till hvad arméförvaltningen i dessa delar anfört.

Titel omkostnader.

[17.]

Skolchefens förslag ifråga om denna titel afser:

höjning af anslagsposten för uppvärmning från 3,300 kronor till 4,000 kronor.

höjning af anslagsposten för underhåll af hinderbana och smärre reparationer af byggnader från 2,000 kronor till 4,000 kronor, samt

höjning af anslagsposten för diverse och oförutsedda behof från 2,820 kronor till 4,520 kronor.

Samtliga dessa poster hafva i staten uppförts »förslagsvis», och dessutom är vid staten fogad en anmärkning af innehåll, att om brist skulle uppstå å en titel, så må till täckande däraf användas å andra titlar uppkommande besparingar. Häraf följer, att äfven om det nuvarande beloppet på någon af nu nämnda tre poster skulle vara för lågt för kommande behof, så motiverar detta icke en höjning af anslaget i dess helhet, därest detta kan beräknas lämna öfverskott i afseende på andra poster.

Departements-
chefen.

Såväl för år 1909 som för år 1910 hafva uppkommit reservationer å anslaget. Vid 1911 års början förefanns sålunda en reservation till belopp af 2,078 kronor 17 öre. Men i sammanhang med att arméförvaltningen genom nådigt bref den 22 maj 1908 bemyndigats förskjuta 2,622 kronor 71 öre till täckande af en brist i anslaget för år 1907, har Kungl. Maj:t förständigat chefen för ridskolan att vid användandet af skolans anslagsmedel tillse, att, så vidt ske kan, besparingar däraf måtte uppkomma för täckande af berörda förskott. Dessutom har arméförvaltningen i underdånigt utlåtande den 21 januari 1910 ifrågasatt, att äfven ett belopp af intill 752 kronor 25 öre, som arméförvaltningen genom nådigt bref den 15 oktober 1909 bemyndigats förskjuta för ersättande af vissa ridskolan tillhöriga, genom en eldsvåda förstörda persedlar, skulle godtgöras från de å anslaget till äfventyrs uppkommande besparingar. Icke blott de befintliga reservationerna utan äfven en del af de blifvande hafva sålunda redan disponerats. Men om ock en del anslagsposter under tiden närmast efter den nuvarande statens fastställande lämnat öfverskott, så är dock att befara — hvilket arméförvaltningen äfven påpekat — att samma poster blifva fullt ut tagna i anspråk, sedan någon tid hunnit förflyta efter fullbordandet af de icke obetydliga nybyggnadsarbeten, som jämlikt Riksdagens medgifvande utförts vid ridskolan.

[17.] Det torde således icke kunna undvikas, att staten ökas, i den mån under ofvan nämnda af skolchefen angifna tre poster krävas nya utgifter, som icke förut beräknats.

Jag anhåller, att, för vinnande af större reda, få behandla hvar och en af dessa poster för sig.

Uppvärmning.

Skolchefens framställning. Såsom stöd för sin begäran angående denna post har skolchefen anfört, att genom inredning af det s. k. »stenköket» till mässlokal hade flere rum tillkommit, som för ridskolans räkning måste hållas uppvärmda. Dessutom hade under år 1910 ett varmbadhus tillkommit, för hvars användande kräfdes anslag till uppvärmning.

Inspektörens för kavalleriet yttrande. Inspektören för kavalleriet har instämt i, att anslaget till »uppvärmning» måste ökas, enär, hufvudsakligen genom det s. k. »stenkökets» inredande till matsal och mässlokal för ridskolan men äfven genom tillkomsten af det nya varmbadhuset, hvars uppvärmning torde draga omkring 2 à 3 gånger mera ved än den gamla badlokalen i slottet, vedåtgången uppenbarligen måste hafva blifvit mycket afsevärdt ökad.

Arméförvaltningens yttrande. Arméförvaltningen har tillstyrkt skolchefens förslag i denna del samt upplyst, att utgifterna för uppvärmning år 1909 utgjort 3,401 kronor 30 öre samt år 1910 3,902 kronor 21 öre.

Departementschefen. Då jag icke har anledning antaga, att utgifterna för uppvärmning framdeles komma att ställa sig väsentligt lägre än år 1910, delar jag myndigheternas uppfattning om nödvändigheten att höja denna anslagspost till 4,000 kronor.

Underhåll och reparationer m. m.

Skolchefens framställning. Chefen för ridskolan har såsom stöd för sin framställning angående ökning af denna post anfört, att under år 1910 fullbordats de af Kungl. Maj:t beslutade nybyggnads- m. fl. arbeten, nämligen inredning af det s. k. »stenköket» till mässlokal, uppförandet af ett varmbadhus, uppförandet af nytt stall för ridskolan, tillbyggnad af remontstallet och tillbyggnad af hästskötarbostaden. Antalet af ridskolan tillhöriga byggnader hade således betydligt ökats, och därför kunde det till underhåll och smärre reparationer af dessa byggnader i ridskolans stat upptagna

[17.]

anslaget af 2,000 kronor numera omöjligen vara tillfyllest, så mycket mindre som nämnda anslag äfven afsåge underhåll och reparationer af hinderbanor. I förslaget till nu gällande stat för ridskolan hade ursprungligen begärts 4,000 kronor, men då denna stat beviljades, hade just titeln »underhåll af hinderbana och smärre reparationer» sänkts till 2,000 kronor, endast under motivering af att minskning i staten i sin helhet vore önskvärd. Då dessutom denna anslagspost, redan innan ofvannämnda byggnader tillkommit, visat sig otillräcklig, har skolchefen nu anhållit om en ökning med 2,000 kronor.

Kavalleriinspektören har tillstyrkt en höjning uti ifrågavarande anslagspost till 4,000 kronor under framhållande af, att behovet af denna ökning med all önskvärd tydlighet framginge af skolchefens härutinnan förebragta motivering.

Kavalleri-
inspektörens
yttrande.

Arméförvaltningen har anfört, att sedan numera samtliga de byggnadsarbeten vid ridskolan blifvit fullbordade, som befunnits erforderliga för skolans nyligen genomförda utvidgning och hvilka betingat en kostnad af nära 200,000 kronor, torde det få anses nödvändigt, att denna anslagspost från och med år 1913 höjes till det föreslagna beloppet 4,000 kronor. Härvid borde särskildt beaktas, att de af ridskolan disponerade byggnaderna vore till stor del uppförda af trä och att desamma, såväl på grund häraf som i följd af vissa lokalers användning till stallar och ridhus, måste draga rätt betydliga kostnader för att vederbörligen underhållas. Vid anslagspostens beräkning borde också tagas hänsyn till, att underhållet af hinderbanan gifvetvis droge rätt betydliga utgifter.

Arméförvalt-
ningens
yttrande.

Om anslagsposten höjdes från 2,000 kronor till 4,000 kronor, torde de därunder uppförda medlen lämna tillgång till verkställande af de flesta ifrågakommande reparationer af byggnader vid skolan. Vid sådant förhållande och då från anslagsposten följaktligen komme att bestridas utgifter för ganska betydande arbeten, torde genom särskildt beslut böra lämnas sådana föreskrifter, att användningen af det för underhållet afsedda anslaget måtte kunna granskas af sakkunnig myndighet. För sådant ändamål torde skolchefen böra anbefallas att före hvarje års utgång för gemensam pröfning af arméförvaltningens fortifikations- och civila departement till arméförvaltningen inkomma med förslag rörande de hufvudsakliga reparations- och underhållsarbeten, som af honom ansåges böra under påföljande år verkställas.

[17.] Departements-
chefen. Såsom skolchefen erinrat, hade arméförvaltningen, innan förslag till ny stat förelades 1908 års Riksdag, anmält, att nu ifrågavarande anslagspost behöfde höjas till 4,000 kronor, och hade därvid åberopats, att de med anslagsposten afsedda utgifter under skolkursen 1905—1906 uppgått till 3,680 kronor.

Såsom skäl för att nu vidtaga den begärda höjningen har hänvisats till de nyligen vidtagna nybyggnadsarbetena. Visserligen skulle ju kunna invändas, att dessa icke de första åren af sin tillkomst behöfde medföra ökade underhållskostnader, men då det nu är fråga om att i allt fall förelägga Riksdagen förslag till ny stat att gälla tillsvidare, torde icke vara skäl att längre uppskjuta höjningen af förevarande post.

Det synes mig emellertid då lämpligt att samtidigt vidtaga en ändring i postens benämning. Uttrycket »smärre reparationer» kan nämligen gifva anledning till olika tolkningar, och, om anslagsposten lämnar tillgång därtill, anser jag densamma böra tagas i anspråk äfven för större reparationer eller såsom arméförvaltningen kallat dem »ganska betydande arbeten». Enligt min mening bör posten upptagas i staten under benämningen »för underhåll och reparationer af byggnader och hinderbana».

Förslag om de i sådant afseende hvarje år erforderliga arbeten torde böra ingifvas till arméförvaltningen, på sätt detta ämbetsverk föreslagit.

Diverse och oförutsedda behof.

Chefens för
ridskolan
framställning.

Chefen för ridskolan har rörande denna anslagspost anfört, att ridskolan sedan många år tillbaka för sina öfningar, kapplöpningar m. m. användt den Strömsholms hingstdepå tillhöriga s. k. »Österängen». Detta område hade till och med år 1909 varit anslaget till betesmark för hingstdepåns personals hästar, och hade ridskolan, för nyttjanderätten af detta område, till ofvannämnda personal erlagt 150 kronor årligen för »minskad betesmark». Till följd af ny aflöningsstat för hingstdepån vore emellertid denna mark numera icke erforderlig för depåns räkning, utan komme den att i sin helhet utarrenderas, och begärdes i årligt arrende en summa af 600 kronor. Då »Österängens» bevarande åt ridskolan torde kunna anses nödvändigt för öfningarnas bedrivande, och då ridskolans nuvarande anslag icke medgäfvit möjlighet att arrendera detta område, har skolchefen anhållit, att härför måtte anvisas ett belopp af 600 kronor årligen.

Då, såsom förut nämnts, ett varmbadhus uppförts för ridskolan och det visat sig nödvändigt att anställa en yrkeskunnig person för

[17.]

skötseln af badhusets rätt dyrbara maskineri, men ridskolans anslag icke lämnade tillgång till att aflöna en sådan person, samt ridskolans lärare och elever knappast kunde mer än till hälften åtaga sig kostnaden för maskinistens aflöning, som i sin helhet uppginge till 1,000 kronor årligen, har skolchefen anhållit, att ett årligt belopp af 500 kronor måtte anvisas till *maskinistens* halfva lön.

Sedan genom nådigt bref den 28 april 1911 bestämts, att kostnaderna för en för Strömsholms hingstdepå och ridskolan gemensam *vattenledning*, såväl beträffande vården som underhåll och drift af denna anläggning, skulle till ena hälften bestridas från de i ridskolans stat uppförda, för diverse och oförutsedda behof afsedda medel, men dessa icke kunde räcka till för denna nya, årliga utgift, har skolchefen anhållit, att ett årligt belopp af 600 kronor måtte anvisas härför, för att utgå med 360 kronor såsom halfva aflöningen åt maskinisten samt 240 kronor såsom halfva driftkostnaden.

Inspektören för kavalleriet har anført, *dels* att full dispositionsrätt till »Österängen» måste sägas vara ett livsvillkor för ridskolan, *dels* att ridskolans lärare och elever ej rimligtvis kunde erlægga högre belopp för badhusmaskinistens aflöning än de nu af dem bestridda 500 kronor, *dels ock* slutligen att föreskriften i nådiga brefvet den 28 april 1911, rörande den ridskolan åliggande skyldigheten att bestrida halfva kostnaden för vård, underhåll och drift af den för hingstdepån och skolan gemensamma vattenledningen, torde nödvändiggora det härför begärda beloppet af 600 kronor.

Inspektörens
för kavalleriet
yttrande.

Arméförvaltningen har ansett, att, då efter statens fastställande den s. k. »Österängen» upphört att vara anslagen till Strömsholms hingstdepås personal, och ridskolan från och med 1911 års ingång icke vidare finge disponera densamma för den ersättning af 150 kronor, som hittills betalats till berörda personal såsom ersättning för minskad betestillgång, särskilda medel borde beräknas för att sätta ridskolan i tillfälle att af hingstdepån arrendera nämnda område, hvaraf skolan måste anses vara i behof. Arméförvaltningen har på grund häraf anført, att myndigheternas förslag i nu förevarande del borde på det sätt bifallas, att åtgärd vidtoges för att i staten från början af år 1913 bereda ett ökad anslag för ändamålet af 450 kronor.

Arméförvalt-
ningens ytt-
rande.

Beträffande behovet af de anslagshöjningar å tillhopa 1,100 kronor, som föreslagits för anställandet af *yrkeskunnig personal* för skötsel af maskineriet i det vid ridskolan uppförda tvätt- och varmbadhuset samt

[17.] för bestridande af den på ridskolan belöpande hälften af kostnaderna för vården, underhållet och driften af den för ridskolan och Strömsholms hingstdepå anlagda gemensamma *vattenledningen*, hade arméförvaltningen funnit nödigt att, till kompletterande af de i skolchefens framställning lämnade uppgifter rörande dessa anläggningars beskaffenhet samt för erhållande af utredning om möjligheten att till kostnadernas nedbringande anförtro vården af båda anläggningarna åt en och samma person, inhämta upplysningar från afdelningschefen för kasernbyggnadsafdelningen i arméförvaltningen äfvensom från skolchefen. Arméförvaltningen hade i anledning häraf fått mottaga dels en af nämnda afdelningschef den 30 september 1911 upprättad promemoria dels ock ett af skolchefen den 6 oktober 1911 afgifvet yttrande i ämnet. Af den utredning, berörda handlingar innehölle, finge anses framgå, att anskaffningskostnaden för de olika maskinella anordningarna varit så betydlig, att ersättning af statsmedel borde beräknas för tillsynen och vården af de båda anläggningarna, och att, såsom nu redan vore ordnad, det icke torde kunna undvikas, att särskilda personer måste anställas vid de olika anläggningarna.

Beträffande skötseln af maskineriet i tvätt- och varmbadhuset och därmed sammanhängande göromål, ville arméförvaltningen erinra, att i de nya kasernetablissemangen vid armén badrum anordnats äfven för officerarna och att dessa badrum finge af dem kostnadsfritt användas. I öfverensstämmelse härmed syntes det lämpligt, att varmbadhuset vid ridskolan sköttes på skolans bekostnad, icke blott hvad anginge tillsynen och vården af de maskinella anordningarna, utan äfven i afseende å anläggningens förseende med vatten och ångpannans uppvärmning. Äfven om man undantoge arbetet med sågning och huggning af ved för badhusets behof, hvilket arbete syntes böra ersättas af anslaget till uppvärmning, vore de öfriga göromål, som ålåge det vid tvätt- och varmbadhuset anställda biträdet i afseende å anläggningens drift och skötsel så omfattande, att den af skolchefen för ändamålet beräknade ersättningen af 500 kronor icke kunde anses obillig. Arméförvaltningen ansåge därför, att ifrågakvarande anslagspost borde höjas med sistnämnda belopp.

Om slutligen under samma post särskildt beräknades det belopp af 600 kronor, som Kungl. Maj:t genom nådiga brefvet den 28 april 1911 från densamma anvisat till bestridande af kostnaden för vård, underhåll och drift af den för ridskolan och Strömsholms hingstdepå gemensamma *vattenledningen*, borde anslagstiteln, som nu vore upptagen till 2,820 kronor, höjas med (450 + 500 + 600 =) 1,550 kronor till 4,370 kronor.

Hvad först den s. k. »Österängen» angår, så har Kungl. Maj:t redan gillat myndigheternas uppfattning om nödvändigheten af att densamma alltjämt användes för ridskolans räkning. Genom nådigt beslut den 19 oktober 1911 har Kungl. Maj:t nämligen medgifvit, att den ökade kostnad af 450 kronor årligen, som ängens användande numera medför för ridskolan, får för åren 1911 och 1912 utgå af fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar. Det torde då vara följdriktigt, att för tiden därefter denna ökade kostnad beräknas i staten på sätt arméförvaltningen föreslagit.

Vidkommande härefter *maskinisten* vid brygg-, tvätt- och badhuset har skolchefen förmenat, att statsverket bör vidkännas en del af aflöningen för denne, under det att arméförvaltningen tyckes anse, att statsverket bör vidkännas hela aflöningen, men att blott en del af densamma bör utgå från förevarande post, under det att återstoden skulle utgå från posten »uppvärmning». I detta fall delar jag skolchefens mening. Ty äfven om, på sätt arméförvaltningen anført, staten vid de nya kasernetablissemangen låtit anordna badrum att af officerarna kostnadsfritt användas, så bör dock staten icke vidkännas några *direkta* utgifter för personal till berörda badlokalers skötsel. Att utgifterna för maskinisten, i den mån samma utgifter böra stanna å statsverket, beräknas till 500 kronor, synes mig icke oskäligt.

Såsom en nytillkommen utgift måste slutligen äfven upptagas det till 600 kronor beräknade belopp, som enligt nådigt bref den 28 april 1911 påhvarar ridskolans anslag för vård, underhåll och drift af den för skolan och Strömsholms hingstdepå gemensamma *vattenledningsanläggningen*. På de af arméförvaltningen anförda skäl och då vattenverket ligger mer än 1 kilometer från tvätt- och badhuset, torde det icke vara möjligt, att bägge dessa anläggningar skötas af en och samma person.

Jag har infordrat utredning om de utgifter, som under åren 1909 och 1910 verkligen utgått af förevarande anslagspost; och gifver denna utredning vid handen, att anslagsposten betydligt öfverskridits bägge nämnda år. Det synes därför icke kunna undvikas, att förevarande anslagspost, med hänsyn till de nytillkomna utgifterna af tillhoppa (450 + 500 + 600 =) 1,550 kronor, höjes med detta belopp.

Sammanfattning.

I öfverensstämmelse med min nu gjorda framställning har jag låtit upprätta förslag till ny stat för anslaget (se bil. 64). Detta förslag slutar å en summa, som med (700 + 2,000 + 1,550 =) 4,250 kronor

- [17.] öfverstiger den nuvarande statens; och hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att med godkännande af berörda förslag till ny stat för ridskolan öka detta anslag,

nu	kronor 42,000:—
med	» 4,250:—
till	<u>kronor 46,250:—</u>

- [18.] **Garnisonssjukhusen i Stockholm och å Karlsborg.**

I riksstaten för år 1912 finnes upptaget ett reservationsanslag å 88,200 kronor, benämndt »garnisonssjukhusen i Stockholm och å Karlsborg». Enligt liggaren för fjärde hufvudtitelns anslag äro nyss nämnda 88,200 kronor fördelade sålunda: garnisonssjukhuset i Stockholm enligt den 18 juni 1909 fastställd stat 78,200 kronor och garnisonssjukhuset å Karlsborg enligt den 9 juni 1905 fastställd stat 10,000 kronor.

Fråga har nu väckts dels om vissa förändringar i staterna för garnisonssjukhusen i Stockholm och å Karlsborg, dels ock om att det nyinrättade garnisonssjukhuset i Boden skall erhålla egen stat.

Garnisonssjukhuset i Stockholm.

I staten för detta sjukhus finnas upptagna, bland andra, följande poster:

1 Operationssalssköterska, förutom fri bostad med möbler, ved och kost, arfvode	600 kronor
Efter 5 års väl vitsordad tjänst förhöjes arfvodet med 100 kronor.	
1 Öfversjuksköterska, förutom fri bostad med möbler, ved och kost, arfvode	500 »
Efter 5 års väl vitsordad tjänst förhöjes arfvodet med 100 kronor.	
1 Öfversjuksköterska, förutom fri bostad med möbler, ved och kost, arfvode	500 »
Efter 5 års väl vitsordad tjänst förhöjes arfvodet med 100 kronor.	

1 Undersjuksköterska, förutom fri bostad, med möbler, ved och kost, arfvode	300 kronor	[18.]
2 Undersjuksköterskor, d:o	600 »	
1 Förestånderska för tvätt och lagning, förutom fri bostad med möbler och ved, arfvode	900 »	
1 Köksförestånderska, förutom fri bostad med möbler, ved och kost, arfvode	400 »	
1 Maskinist, förutom fri bostad med ved, arfvode	1,200 »	
1 Gårdsdräng för vedbärning och renhållning, förutom fri bostad med ved, arfvode	800 »	
1 Gårdsdräng, d:o	800 »	
1 Portvakt, förutom fri bostad med ved, arfvode	400 »	

Uti underdånig skrifvelse den 21 oktober 1911 har chefläkaren vid garnisonssjukhuset anfört, att ofvannämnda aflöningsförmåner otvifvelaktigt vore ringa med hänsyn till nu gällande arbetspriser och det ansvar, som med särskildt en del af befattningarna vore förenadt. Vid bestämmandet af aflöningen hade på sin tid afseende fästs vid aflöningsförmånerna för motsvarande personal vid Stockholms stads sjukhus. För erhållandet af lämpligt och dugligt folk vid garnisonssjukhuset vore det ock nödvändigt, att det ej förefunnes afsevärda skiljaktigheter i aflöningen vid nämnda sjukhus och andra i staden befintliga sjukhus. Det vore ock af stor vikt, särskildt i fråga om sjuksköterskor, att kunnig och duglig personal, som förvärfvats åt garnisonssjukhuset, kvarstannade i tjänsten, hvarigenom den under tjänstgöringen förvärfvade ökade skickligheten samt förtrogenheten med förhållandena vid sjukhuset komme sjukvården därstädes till godo. Ofta återkommande rubbningar vore däremot ägnade att verka menligt för sjukvårdens upprätthållande. Härtill komme, att å garnisonssjukhuset icke, såsom å stadens sjukhus, funnes någon s. k. husmoder eller föreståndarinna för handledning af sjuksköterskorna, hvarför kontinuiteten vid sjukvården inom garnisonssjukhuset knappast kunde upprätthållas annorledes än genom bibehållandet af samma sköterskor så länge som möjligt.

Då nu rådande förhållanden i allmänhet nödvändiggjorde en löneförbättring, har chefläkaren ansett denna i väsentlig mån kunna åstadkommas genom flera ålderstillägg. Hvad angår öfversjuksköterskor och undersjuksköterskor, har chefläkaren ansett de af Stockholms stad följda

Chefläkarens
framställning.

[18.] grunder vid den under år 1911 företagna löneregleringen vara efterföljansvärda. Enligt denna lönereglering hafva operationssköterskor med lön af 660 kronor, förutom bostad, värme och kost, tillerkänts fem ålders-tillägg å 120 kronor efter respektive 3, 6, 9, 12 och 15 år, samt sjuk-sköterskor med lön af 500 kronor och omförmälda naturaförmåner erhållit lika många ålderstillägg å 100 kronor.

I betraktande af göromålen vid garnisonssjukhuset har chefläkaren dock ansett där anställda operationssalssköterska och öfversjuksköterskor böra i fråga om ålderstillägg blifva sins emellan likställda och till-erkännas hvardera fem ålderstillägg å 100 kronor efter 3, 6, 9, 12 och 15 års tjänst. För undersjuksköterskor bör enligt chefläkarens mening bestämmas samma antal ålderstillägg, men beloppet af sådant tillägg bör begränsas till 80 kronor, hvarigenom en sådan befattnings-hafvare kan komma upp till en kontant slutaflöning å 700 kronor.

Äfven öfriga ofvan uppräknade befattningshafvare har chefläkaren ansett böra beredas löneförbättring i form af ålderstillägg; dock att dessa ej skulle behöfva förekomma så ofta som för sköterskeperso-nalen, utan kunde begränsas till tre efter respektive 3, 6 och 9 års tjänst samt utgå hvartdera med 100 kronor eller 60 kronor efter be-fattningens vikt och därmed förenade göromål.

Chefläkaren har därför hemställt om vidtagande af åtgärder för beredande af löneförbättring i form af ålderstillägg åt personal vid garnisonssjukhuset, nämligen:

efter respektive 3, 6, 9, 12 och 15 års tjänst å 100 kronor åt operationssalssköterskan och åt hvardera öfversjuksköterskan samt 80 kronor åt hvardera undersjuksköterskan;

efter respektive 3, 6 och 9 års tjänst å 100 kronor åt föreständer-skan för tvätt och lagning, köksföreständerskan, maskinisten och hvar-dera gårdsdrängen samt å 60 kronor åt portvakten, med rätt för en-hvar af nuvarande befattningsinnehafvare att för åtnjutande af ålders-tillägg få tillgodoräkna sig den tid, hon eller han innehaft befattningen.

Chefens för
fjärde armé-
delningen
framställning.

Chefen för fjärde arméfördelningen har icke ansett sig kunna till-styrka denna framställning i vidare mån, än att ålderstillägg finge utgå för enhvar af nedanstående personal vid garnisonssjukhuset efter 5 respektive 10 års tjänstgöring med för hvarje gång:

åt operationssalssköterska.....	200 kronor.
» öfversköterska	200 »
» undersköterskor	150 »

åt förestånderska för tvätt och lagning ..	150 kronor	[18.]
» köksförestånderska	150 »	
» maskinist	150 »	
» gårdsdräng	150 »	
» portvakt	90 »	

Enligt i garnisonssjukhusets kassaförvaltning uppgjord beräkning af den personal därstädes, som enligt af arméfördelningschefen föreslagna bestämmelser skulle blifva berättigad till ålderstillägg, skulle den ökade utgiften i arfvoden vid sjukhuset utgöra:

för år 1912	1,350 kronor, och
» » 1913	1,700 »

Arméfördelningschefen har förordat, att vid garnisonssjukhuset varande befattningsinnehafvare, som nu föresloges till utbekommande af ålderstillägg, finge härför tillgodoräkna sig den tid, enhvar af dem redan varit anställd vid garnisonssjukhuset; men arméfördelningschefen har därjämte föreslagit, att bestämmelser skulle utfärdas i den riktning, att å militära sjukhus vid armén eller marinen anställda sköterskor finge för rätt till ålderstillägg räkna sig till godo den tid, de förut varit i tjänstgöring såväl vid sjukhus tillhörande armén eller marinen som vid truppförband tillhörande armén eller å sjukhusfartyg (sjukfartyg).

Arméförvaltningen har, på sätt af det följande närmare kommer att framgå, tillstyrkt särskilda arfvodesförhöjningar åt operationssalssköterskan och öfversjuksköterskorna, men ansett, att införandet af bestämmelser om tillägg i arfvodena efter viss tids tjänstgöring för tjänstepersonalen i öfrigt skulle medföra, att anspråk på dylik aflöningsförmån komme att framställas från personal vid andra formationer och anstalter, tillhörande armén, hvarför nämnda ämbetsverk afstyrkt framställningarna i denna senare del.

Arméförvaltningens yttrande.

Operationssalssköterskan Ingrid Linders och öfversjuksköterskan Hildur Peterson, som tjänstgjort i denna egenskap å garnisonssjukhuset, den förra i 12 och den senare i 10 år, hafva i underdånig skrifvelse den 27 september 1911 påpekat, att de fortfarande åtnjuta i kontant lön allenast respektive 700 och 600 kronor, under det att sköterskor i motsvarande eller mindre kräfvande ställningar å Stockholms stads sjukhus efter samma tjänstgöringstid erhålla respektive 1,080 och 800 kronor. De hafva framhållit, att de af dem innehafda tjänsterna icke blott torde

Två sjuksköterskors framställning.

- [18.] få anses motsvara de af Stockholms stad sålunda aflönade, utan snarare vore mer svårskötta och maktpåliggande, i det operationssalssköterskan jämte operationssalen hade att ansvara för vården af de nyopererade patienterna, som vore fördelade på tre salar med plats för omkring 30 patienter, samt öfversjuksköterskorna på sina afdelningar emellanåt hade ett hundratal patienter. Å Stockholms stads sjukhus hade hvarje sköterska på sin afdelning i regel 25—35 patienter. Vid hvarje af dessa afdelningar voro anställda en undersjuksköterska jämte elever, hvar emot operationssals- och öfversjuksköterskorna vid garnisonssjukhuset till sin hjälp hade, förutom en undersjuksköterska på operationsafdelningen och en på medicinska afdelningen, allenast de till sjukhuset kommanderade militära sjukvårdseleverna. Under åberopande af dessa omständigheter ville ofvannämnda sköterskor hemställa, att operationssalssköterska och öfversjuksköterskor vid garnisonssjukhuset i Stockholm måtte beviljas rätt till ålderstillägg enligt de för »Stockholms stad» gällande bestämmelser.

Chefläkarens
yttrande öfver
sistnämnda
framställning.

Uti häröfver afgifvet yttrande har chefläkaren på det sätt tillstyrkt bifall till Ingrid Linders och Hildur Petersons framställning att dem borde tillerkännas fem ålderstillägg å 100 kronor, att utgå efter den i samma framställning angifna tjänstetid, och borde ofvannämnda sköterskor för rätt till erhållande af ålderstillägg få tillgodoräkna sig den tid, de redan varit vid sjukhuset anställda.

Chefens för
fjärde arméför-
delningen yt-
trande öfver
sjuksköter-
skornas fram-
ställning.

Chefen för fjärde arméfördelningen har i princip icke haft något att invända mot den gjorda framställningen angående förändring af nu gällande bestämmelser rörande ålderstillägg åt operationssalssköterska och öfversjuksköterskor vid garnisonssjukhuset i Stockholm, men arméfördelningschefen har hemställt, att antalet ålderstillägg måtte bestämmas till 2, att utgå för såväl operationssalssköterska som öfversjuksköterskor med 200 kronor efter 5 år samt med samma belopp efter ytterligare 5 års tjänstgöring.

Arméfördelningschefen har instämt i chefläkarens hemställan, att vederbörande sköterskor måtte, för rätt till erhållande af ålderstillägg, äga tillgodoräkna sig den tid, de redan varit vid sjukhuset tjänstgörande, men har ansett, att bestämmelsen härom borde utsträckas därhän, att å militära sjukhus vid armén eller marinen anställda sköterskor borde vid eventuell förflyttning till annat militärt sjukhus vid armén eller marinen få i och för erhållande af ålderstillägg räkna sig tillgodo föregående tjänstgöring såväl vid sjukhus tillhörande armén

eller marinen som vid truppförband, tillhörande armén, eller å sjukhusfartyg (sjukfartyg). [18.]

Icke heller arméförvaltningen har ansett sig kunna tillstyrka, att arfvodesförhöjningen för ifrågavarande sköterskor skulle utgå med vissa belopp vid fem olika tillfällen (efter respektive 3, 6, 9, 12 och 15 års tjänstgöring), utan har föreslagit, att arfvodesförhöjning utgår efter 5 och 10 års tjänstgöring.

Arméförvaltningens yttrande öfver sjuksköterskornas framställning.

I fråga om beloppet af de vid de olika tillfällena utgående arfvodesförhöjningarna har arméförvaltningen ansett detta icke kunna sättas lägre än till 200 kronor, och har arméförvaltningen till stöd härför framhållit ej mindre angelägenheten af, att för ifrågavarande befattningar måtte kunna påräknas de möjligast bästa krafter, än äfven vikten af, att operationssalssköterskan och öfversjuksköterskorna genom aflöningsförmåner, som icke alltför mycket understiga aflöningen för motsvarande personal vid Stockholms stads sjukhus, förmås att så länge som möjligt kvarstå vid sjukhuset.

Vid bifall härtill borde i staten för garnisonssjukhuset i Stockholm upptagen anslagspost, benämnd »för beredande af tjänstledighet åt operationssalssköterskan och öfversjuksköterskorna (med kostpenningar för hvar och en å 25 kronor) samt till vikariatsersättning under sjukdom jämväl för öfrig tjänstepersonal förslagsvis»,

dels erhålla följande förändrade benämning »för beredande af förhöjning i arfvodena åt operationssalssköterskan och öfversjuksköterskorna och af tjänstledighet för dem (med kostpenningar för hvar och en å 25 kronor) samt till vikariatsersättning under sjukdom jämväl för öfrig tjänstepersonal förslagsvis»;

dels ock, med beräkning af ifrågakommande arfvodesförhöjningar till $\frac{3 \times 400}{2} = 600$ kronor, höjas från nuvarande beloppet 500 kronor till 1,100 kronor; och borde statens slutsumma följaktligen höjas

från nuvarande beloppet	kronor 78,200: —
med	» 600: —
till	kronor 78,800: —

Hvad slutligen angår frågan om meddelande af särskild föreskrift, att vederbörande sköterskor skulle för rätt till arfvodesförhöjning få tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring, har arméförvaltningen ansett de i sådant syfte väckta förslagen icke böra föranleda till annan Kungl. Maj:ts åtgärd, än att Kungl. Maj:t måtte utverka Riksdagens

- [18.] medgifvande därtill, att innehafvare af sådan sjuksköterskebefattning vid arméns garnisonssjukhus, med hvilken rätt till arfvodesförhöjning efter viss tids tjänstgöring är förenad, skall för rätt till erhållande af sådan aflöningsförmån äga tillgodoräkna sig hela den tid, hon vid vare sig det ena eller andra sjukhuset innehaft sådan befattning.

Departements-
chefen.

Beträffande de befattningar vid garnisonssjukhuset i Stockholm, hvarom nu är fråga, synes mig, på sätt arméförvaltningen redan antydt, böra göras en bestämd skillnad mellan å ena sidan de befattningar, som uppehållas af operationssalssköterskan och de båda översjuksköterskorna samt å andra sidan öfriga tjänstebefattningar. Arméförvaltningen har på anförda skäl afstyrkt arfvodesförhöjning för dessa senare, och jag delar arméförvaltningens uppfattning i detta afseende. I förhållande till öfriga befattningar synas mig däremot befattningarna såsom operationssalssköterska och översjuksköterska kräva afsevärdt större duglighet af sina innehafvare, hvarjämte det synes vara af vikt, att deras innehafvare kvarstå i tjänst, så länge det är med sjukhusets fördel förenligt. Då man därjämte tager i betraktande, att de med dessa befattningar förenade aflöningsförmånerna på sin tid bestämts med afseende på aflöningsförmånerna för motsvarande personal vid Stockholms stads sjukhus, men att de numera ej oväsentligt understiga de förbättrade aflöningsförmåner, som sedermera tillförsäkrats sistnämnda personal, torde behovet af att nu vidtaga en förhöjning i aflöningsförmånerna för operationssalssköterskan samt de båda översjuksköterskorna vid garnisonssjukhuset i Stockholm icke kunna förnekas. Att vid denna arfvodesförhöjning följa de grunder, som af Stockholms stad iakttagits vid den under år 1911 vid dess sjukhus företagna lönereglering, och dymedelst tillerkänna vederbörande fem arfvodesförhöjningar, skulle ju kunna anses ligga nära till hands. För närvarande synes det mig dock icke af behovet påkalladt, utan ansluter jag mig i detta afseende till chefens för fjärde arméfördelningen af arméförvaltningen gillade förslag om uppförande för hvar och en af dessa befattningar af två särskilda arfvodesförhöjningar om vardera 200 kronor efter respektive 5 och 10 års väl vitsordad tjänst.

Enligt vanliga beräkningsgrunder bör, på sätt arméförvaltningen anført, kostnaden för dessa arfvodesförhöjningar beräknas till

$$\frac{3(200+200)}{2} = 600 \text{ kronor.}$$

Ehuru redan den nu gällande staten medgifver arfvodesförhöjningar, finnes dock icke i densamma upptagen någon post, därifrån berörda arfvodesförhöjningar skola utgå. Enligt Kungl. Maj:ts tillstånd hafva de hittills utgått från reservationerna å anslaget. Arméförvaltningen

har nu föreslagit, att de framdeles skulle utgå från posten »för beredande af tjänstledighet åt operationssalssköterskan och öfversjuksköterskorna (med kostpenningar för hvar och en å 25 kronor) samt till vikariatsersättning under sjukdom jämväl för öfrig tjänstepersonal, förslagsvis», och att benämningen på denna post därför skulle ändras. Det synes mig dock bättre, att i staten uppföres en särskild post å 600 kronor till arfvodesförhöjningar.

För att komma i åtnjutande af de föreslagna arfvodesförhöjningarna synas mig vederbörande sköterskor bära, såsom arméförvaltningen hemställt, erhålla rätt att tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring vare sig i samma befattning eller i befattning såsom sjuksköterska vid annat arméns garnisonssjukhus, med hvilken rätt till arfvodesförhöjning efter viss tids tjänstgöring är förenad. En anmärkning af detta innehåll har därför intagits i den förslagsstat för garnisonssjukhuset i Stockholm, hvilken jag låtit upprätta (se bil. 65).

Garnisonssjukhuset å Karlsborg.

På sätt af det förut anförda framgår, har arméförvaltningen ansett, att en hvar af operationssalssköterskan samt de båda öfversjuksköterskorna vid garnisonssjukhuset i Stockholm borde få komma i åtnjutande af två arfvodesförhöjningar, efter respektive 5 och 10 års väl vitsordad tjänst.

Enahanda rätt bör nu, enligt arméförvaltningens åsikt tillkomma den i staten för garnisonssjukhuset å Karlsborg uppförda operations- och sjuksköterskan, som, förutom bostad med möbler, ved och lyse, åtnjuter ett arfvode af 500 kronor jämte matpenningar å 1,25 kronor i 365 dagar, eller tillhopa 956 kronor 25 öre om året. I fråga om beloppet af dessa arfvodesförhöjningar har arméförvaltningen föreslagit, att hvardera arfvodesförhöjningen utgår med 100 kronor. Beträffande staten för garnisonssjukhuset å Karlsborg borde i anledning af det föreslagna medgifvandet om arfvodesförhöjning åt sköterskan därstädes anslagsposten »diverse utgifter» erhålla följande förändrade benämning »för beredande af förhöjning i arfvodet till sköterskan samt diverse utgifter». Någon här af föranledd ökning i nämnda anslagspost torde emellertid icke vara erforderlig, hvadan någon ändring beträffande statens slutsumma icke erfordrades.

Arméförvaltningens framtällning.

Då operations- och sjuksköterskan vid garnisonssjukhuset å Karlsborg intager en med operationssalssköterskan och de båda öfversjuksköterskorna vid garnisonssjukhuset i Stockholm i det hela likartad

Departementschefen.

[18.] ställning, synes det mig skäligen, att jämväl operations- och sjuksköterskan vid garnisonssjukhuset å Karlsborg kommer i åtnjutande af arfvodesförhöjningar, hvilkas antal lämpligen torde böra sättas till två. Att uppföra arfvodesförhöjningarna för henne med samma belopp som för de nämnda tre sköterskorna vid garnisonssjukhuset i Stockholm torde dock icke vara af förhållandena påkalladt. Jag anser sålunda tillfyllest, om arfvodesförhöjningarna för operations- och sjuksköterskan vid garnisonssjukhuset å Karlsborg vardas, såsom arméförvaltningen föreslagit, uppförda med hvardera 100 kronor, att utgå efter resp. 5 och 10 års väl vitsordad tjänst. Denna arfvodesförhöjning torde icke böra sammanföras med posten »diverse utgifter», utan utgöra en särskild post å $\frac{100 + 100}{2} = 100$ kronor. Med hänsyn till hvad arméförvaltningen anfört, synes däremot posten »diverse utgifter» kunna minskas med 100 kronor.

I enlighet härmed har jag låtit uppgöra förslag till ny stat för garnisonssjukhuset å Karlsborg (se bil. 66), och har i denna förslagsstat liksom i förslagsstaten för garnisonssjukhuset i Stockholm intagit en anmärkning af innehåll, att sjuksköterskan för att komma i åtnjutande af arfvodesförhöjningarna skall äga tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring i samma befattning eller i befattning såsom sjuksköterska vid annat arméns garnisonssjukhus, med hvilken rätt till arfvodesförhöjning efter viss tids tjänstgöring är förenad.

Garnisonssjukhuset i Boden.

Sedan kommandanten i Boden anmält, att det nya garnisonssjukhuset i Boden vore afsedt att träda i verksamhet under juni månad år 1911, bemyndigade Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 7 april 1911 kommandanten att för tiden från och med den dag, då det nya garnisonssjukhuset trädde i verksamhet, intill 1912 års utgång såsom sjukhusväbel och uppbördsman vid nämnda sjukhus förordna därtill lämplig pensionerad underofficer eller annan person, som icke vore anställd på stat vid armén, med rätt för den sålunda förordnade att åtnjuta fri bostad samt ett årligt arvode af ettusen kronor. Därjämte medgafs i samma nådiga bref, att vid garnisonssjukhuset i Boden finge för tiden från slutet af 1911 års repetitionsöfningar vid infanteriet till utgången af år 1912 anställas en sjuksköterska mot åtnjutande af fri kost och bostad jämte möbler, lyse och bränsle samt en kontant ersättning af en krona 75 öre för dag, äfvensom under ifrågakommande resor till och från Boden vid anställningstidens början och slut rese- och traktaments-

ersättning enligt femte klassen i gällande resereglemente. Samtliga häraf uppkommande kostnader skulle bestridas från fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar. Slutligen anbefalldes arméförvaltningen i samma nådiga bref att i sammanhang med framställning om medelsbehovet för år 1913 afgifva förslag till bestridande af kostnaderna för ifrågasvarande personals anställning vid sjukhuset från och med sistnämnda år.

Till åtlydnad häraf och enär arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse ansåg tiden vara inne att upprätta underdånigt förslag till stat för garnisonssjukhuset i Boden, upptagande samtliga af sjukhusets verksamhet föranledda utgifter, i den mån desamma icke borde bestridas från redan befintliga anslag, anmodade sjukvårdsstyrelsen kommandanten i Boden att låta uppgöra och till styrelsen öfversända förslag till stat för garnisonssjukhuset i Boden för år 1913.

I anledning häraf utarbetade t. f. fästningsläkaren samt fästningsintendenten i Boden följande förslag till stat för garnisonssjukhuset i Boden:

Det första förslaget.

	Kronor.	Summa kronor.
<i>A. Löner, arfvode och dylikt.</i>		
1 sjukhusväbel, tillika sysslo- och uppbördsman, förutom fri bostad, arfvode	— —	1,000 —
1 operations- och sjuksköterska, förutom fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt, dagaflöning å 1.75 kr.	— —	638 75
1 undersköterska, förutom fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt, dagaflöning å 1.25 kr.	— —	456 25
1 sjukhuspiga, förutom fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt, dagaflöning å 0.75 kr.	— —	273 75
1 kokerska, förutom fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt, dagaflöning å 1.50 kr.	— —	547 50
1 kökspiga, förutom fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt, dagaflöning å 0.75 kr.	— —	273 75
1 tvätterska, för utförande af tvätt och lagning, förutom fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt, dagaflöning å 1 kr. (Eventuellt tvättbiträde lejes vid behof.)	— —	365 —
1 maskinist, förutom fri bostad, lön 120 kr. per månad	— —	1,440 —
1 gårdskar, tillika portvakt ¹⁾ , förutom fri bostad med möbler, lyse, bränsle, tvätt och kost, dagaflöning å 1.75 kr.	— —	638 75
Till sjukhusförvaltningens förfogande för tillkallande af specialister för behandling af å sjukhuset intagna patienter, förslagsvis	500 —	—
För beredande af tjänstledighet åt sköterskorna (med kostpenningar 25 kronor) samt till vikariatersättning under sjukdom jämväl för öfrigt tjänstepersonal, förslagsvis	300 —	800 —
Transport	— —	6,433 75

¹⁾ Afsedd äfven för renhållning, vedhuggning och vedbärning.

[18.]

	Kronor.		Summa kronor.	
B. <i>Kosthåll.</i>				
Transport	—	—	6,433	75
2 sjuksköterskor, 1 kokerska å 1.25 kr. per dag i 365 dagar	1,368	75		
1 sjukhuspiga, 1 kökspiga, 1 tvätterska och 1 gårdskarl å 1 kr. per dag i 365 dagar	1,460	—	2,828	75
C. <i>Underhåll m. m.</i>				
Underhåll af köksinventarier	300	—		
Medicin och förbrukningsartiklar samt underhåll af instrumentaltredning	1,500	—		
Sjukvårds- och öfrig inventarieutredning	1,200	—	3,000	—
Eldning, belysning ¹⁾ och inre renhållning	3,500	—		
Yttre renhållning	400	—		
Diverse utgifter	837	50	4,737	50
Summa kronor	—	—	17,000	—

¹⁾ 83 rum.

Anm. Väbeln, sköterskorna, kokerskan, tvätterskan, pigorna och gårdskarlen erhålla bostad inom sjukhusetablissemanget. Maskinisten inkvarteras i exproprierad byggnad.

Motiveringen
till första
förslaget.

Såsom motivering till de särskilda posterna anfördes följande:

Sjukhusväbeln torde vara oundgängligen nödvändig, enär ingen annan person, lämplig såsom uppbördsman, komme att anställas vid sjukhuset.

Tvenne sjuksköterskor, däraf en såsom operations- och öfversköterska och den andra såsom afdelningssköterska, föresloges, enär det torde blifva omöjligt för en enda att vid sidan af förekommande göromål å operationsafdelningen tillfredsställande kunna sköta de sjuka med tillhjälp af endast manliga sjukvårdare, som i allmänhet vore föga intresserade af sitt kall, alltid hade obetydlig utbildning och icke ägde begrepp om den ordning och snygghet, som kräfdes inom ett sjukhus. Härvid vore särskildt att beakta, att i synnerhet de polikliniska patienterna komme att taga rätt afsevärd tid i anspråk, hvarjämte den läkare, som skulle utföra förefallande operationer, blefve fullkomligt blottställd på skolad assistens, om endast en sköterska funnes att tillgå.

Sjukhuspiga vore behöflig för inre renhållning (skurning m. m.) och städning hos patienter på enskilda rum samt för utportionering af maten på sjukafdelningarna. Anställdes icke en dylik, blefve man tvungen att minst två gånger i månaden leja skurhjälp, hvilken med

de arbetspriser, som vore gällande på orten, torde komma att ställa sig lika dyrbar.

Kokerskan vore oundgänglig, emedan maten såväl för de sjuka som för betjäningen måste tillagas inom sjukhusetablissemang.

Det ansevärdiga arbetet, som ett dylikt hushåll komme att kräva, torde äfven motivera behovet af en *kökspiga*, därest ej annan handräddning kunde erhållas.

Då inom etablissemang finnes en utmärkt tvättstuga, mangel och strykrum samt då under den tid, det provisoriska garnisonssjukhuset varit i verksamhet, bortackordering af tvätt visat sig blifva synnerligen dyrbar och tvättkläderna därvid dessutom blifvit illa medfarna, måste det anses ekonomiskt fördelaktigare att för tvätten anställa en särskild *tvätterska*. Denna, som därjämte skulle utföra nödiga reparationer, syntes för öfrigt vara än mer motiverad däraf, att det i hygieniskt afseende torde vara olämpligt att utlämna sjukhusets tvätt för att sammanblandas med annan.

Maskinistens anställande nödvändiggjordes däraf, att största delen af etablissemang vore försedt med centraluppvärmning, som fordrade maskinkunnig persons skötsel.

Gårdskarlen, som tillika skulle vara portvakt, torde behövas för vedhuggning, vedbärning, snöskottning och uppehållande af vägar inom sjukhusets område, skötseln af klosetter, sjukhusets gårdsplan och planteringar.

Anslaget för tillkallande af *specialister* torde vara behöfligt för vissa sjukdomsfall, som kunde fordra behandling af specialutbildad läkare.

Anslaget för beredande af *tjänstledighet* åt sköterskorna vore upptaget, emedan sådana å andra sjukhus numera erhålla någon tids semester under året.

Under anslaget för *mathållningen*, däri inräknats kosthållet för all här ofvan upptagen personal med undantag af sjukhusväbel och maskinist, anmärktes, att det torde vara omöjligt att till drägligt pris skaffa utspisning utom sjukhuset.

För *eldning, belysning och inre renhållning* torde behövas en rätt ansevärd summa, då man betänkte, att 83 rum vore afsedda att hållas varma och rena. Äfven de lokaler, som ej vore i dagligt bruk under den kallare årstiden, måste hållas vid en viss värmegrad för att ledningar, inredningar m. m. ej skulle taga skada af fukt och köld vid häftiga temperaturväxlingar.

Såsom hörande till *yttre renhållningen* hade räknats bortkörande af latrin och sopor m. m. samt plogning och bortkörning af snö under vintern.

[18.] Under benämningen *sjukvårds- och öfrig inventarierutredning* inbegreps underhåll och nödig nyanskaffning af sjukhuskläder, sängutredning, möbler och dylikt.

Kommandanten om det första förslaget.

Kommandanten förklarade sig i skrifvelse till arméförvaltningen den 2 augusti 1911 ej hafva något att erinra mot den föreslagna staten. Den syntes honom vara afvägd med hänsyn till verkliga behovet och icke tilltagen större än hvad detta oundgängligen kräfde. Att utgifterna för »medicin och förbrukningsartiklar samt underhåll af instrumentalutredning» beräknats till allenast 1,500 kronor syntes emellertid kommandanten väl lågt, utan att han dock ansåge sig böra ifrågasätta någon höjning af beloppet. I öfrigt ville kommandanten fästa uppmärksamheten därpå, att den föreslagna staten afsåge, att *kosthåll in natura* skulle tillhandahållas sjuksköterskorna, kokerskan, sjukhus- och kökspigorna samt tvätterskan och gårdskarlen och att utgifterna för samma kosthåll vore uti staten beräknade. Däremot skulle kostnaderna för förplägnaden af de å sjukhuset intagna patienterna och där tjänstgörande sjukvårdsmenskap bestridas af mathållningsanslaget. Det vore ju möjligt, förmenade kommandanten, att däraf kunde vållas någon svårighet i fråga om redovisningen, men denna svårighet syntes dock vara öfverkomlig.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse om det första förslaget.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse anmärkte emellertid emot det uppgjorda förslaget, att aflöningen till *kokerskan* med 1 krona 50 öre per dag syntes vara för hög, när ju här vore fråga om tillagning af enkla maträtter och icke om sådana, som fordrade större konstskicklighet. Det syntes därför tillräckligt, om kokerskans årslön sattes till 400 kronor. Sjukvårdsstyrelsen hyste vidare tvifvel om, att det skulle lyckas att för respektive 1 krona 75 öre och 1 krona 25 öre per dag erhålla skicklig och lämplig *sjuksköterska* och *undersjuksköterska*. Det torde fördenskull kunna ifrågasättas, om icke sjuksköterskans och undersjuksköterskans aflöningar borde höjas till respektive 700 och 500 kronor om året jämte två ålderstillägg å 100 kronor efter 5 och 10 års tjänst. *Alla aflöningar* borde för öfrigt, enligt sjukvårdsstyrelsens mening, utföras med jämna belopp och benämnas arfvoden såsom i staten för garnisonssjukhuset i Stockholm. Hvad därefter anginge posten till *medicin m. m.*, syntes denna vara för låg och böra höjas till 2,000 kronor.

Det andra förslaget.

I anledning häraf vidtog kommandanten i statförslaget vissa ändringar, hvilkas innebörd närmare framgår af följande tabell:

Garnisonssjukhuset i Boden.				Garnisonssjukhuset i Stockholm.	Garnisonssjukhuset å Karlsborg.
	T. f. fästningsläkarens och fästningsintendentens förslag (n:r 1.)	Kommandantens förslag (n:r 2.)	Arméförvaltningens förslag (n:r 3.)	Jämförliga poster.	Jämförliga poster.
	A. Löner, arfvode och dylikt.	A. Arfvode och dylikt.	A. Arfvode och dylikt.		
1 sjukhusväbel, tillika sysslo- och uppborädsman, förutom fri bostad	arfvode: 1,000: —	1 sjukhusväbel, tillika redogörare och uppborädsman, förutom fri bostad: arfvode: 1,000: —	1 sjukhusväbel, tillika sysslo- och uppborädsman, förutom fri bostad: arfvode: 1,000: —	1 sjukhusintendent, som åtnjuter fri bostad, men uppborädsförmåner å intendenturkårens stat.	1 sjukhusväbel: arfvode högst 1,500: —
1 operations- och sjuksköterska, förutom fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt	dagaflöning å 1.75 = 638: 75	arfvode: 700: — (jämt 2 ålders-tillägg å 100 kronor efter resp. 5 och 10 år)	arfvode: 700: — (Efter 5 års välvitsordad tjänst kan arfvodet höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.)	1 operationesalsköterska, förutom fri bostad med möbler, ved och kost: arfvode: 600: — (Efter 5 års välvitsordad tjänst förhöjes arfvodet med 100 kronor.)	1 operations- och sjuksköterska, förutom bostad med möbler, ved och lyse: arfvode: 500: — matpenningar å 1.25 i 365 dagar = 456: 25
1 undersköterska, förutom fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt	dagaflöning å 1.25 = 456: 25	arfvode: 500: — (jämt 2 ålders-tillägg å 100 kronor efter resp. 5 och 10 år).	arfvode: 500: — (Efter 5 års välvitsordad tjänst kan arfvodet höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.)	1 undersjuksköterska ¹⁾ : förutom fri bostad med möbler, ved och kost: arfvode: 300: —	
1 sjukhuspiga, förutom fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt	dagaflöning å 0.75 = 273: 75	arfvode: 300: —	arfvode: 300: —	1 sjukhuspiga, förutom kost:	1 pigga: arfvode: 300: —
Transport	2,368: 75	2,500: —	2,500: —	—	—

¹⁾ Arfvoden till undersjuksköterskor utgå endast, för så vidt dessa platser icke beklädas af sjuksköterskelever från Röda korset.

[18.]

Garnisonssjukhuset i Boden.				Garnisonssjukhuset i Stockholm.	Garnisonssjukhuset å Karlsborg.
	T. f. fästningsläkarens och fästningsintendentens förslag (n:r 1).	Kommandantens förslag (n:r 2).	Arméförvaltningens förslag (n:r 3).	Jämförliga poster.	Jämförliga poster.
Transport	2,368: 75	2,500: —	2,500: —	—	—
1 kokerska, förutom fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt	dagaflöning å 1.50 = 547: 50	arfvode: 500: —	arfvode: 500: —	1 köksförestånderska, förutom fri bostad med möbler, ved och kost: arfvode: 400: —	1 kokerska eller föreståndarinna för köket: arfvode: 200: — matpenningar 300: —
1 kökspiga, förutom fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt	dagaflöning å 0.75 = 273: 75	arfvode: 250: —	arfvode: 250: —	1 kökspiga, förutom fri bostad, med möbler, ved och kost: arfvode: 250: —	
1 tvätterska, för utförande af tvätt och lagning, förutom fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt	dagaflöning å 1: — = 365: — (ev. tvättbiträde lejes vid behof).	arfvode: 400: — (ev. tvättbiträde lejes vid behof).	arfvode: 400: — (ev. tvättbiträde lejes vid behof).	1 förestånderska för tvätt och lagning, förutom fri bostad med möbler och ved: arfvode: 900: —	
1 maskinist, förutom fri bostad	lön 120: — per mån. = 1,440: —	förutom fri bostad med ved och lyse: arfvode: 1,440: —	förutom fri bostad med ved och lyse: arfvode: 1,440: —	förutom fri bostad med ved: arfvode: 1,200: —	
1 gårdskarl, tillika portvakt (afsedd äfven för renhållning, vedhuggning och vedbärning), förutom fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt	dagaflöning å 1.75 = 638: 75	arfvode: 650: —	arfvode: 650: —	1 portvakt, förutom fri bostad med ved: arfvode: 400: — 1 gårdsdräng för vedbärning och renhållning, förutom fri bostad med ved: arfvode: 800: —	
Transport	5,633: 75	5,740: —	5,740: —	—	—

Garnisonssjukhuset i Boden				Garnisonssjukhuset i Stockholm.	Garnisonssjukhuset å Karlsborg.
	T. f. fästningsläkarens och fästningsintendentens förslag (n:r 1).	Kommandantens förslag (n:r 2).	Arméförvaltningens förslag (n:r 3).	Jämförliga poster.	Jämförliga poster.
Transport	5,633: 75	5,740: —	5,740: —	—	—
Till sjukhusförvaltningens förfogande för tillkallande af specialister för behandling af å sjukhuset intagna patienter, förslagsvis	500: —	500: —	500: —	1,500: —	
För beredande af tjänstledighet åt sköterskorna (med kostpenningar 25 kronor) samt till vikariatsersättning under sjukdom jämväl för öfrig tjänstepersonal, förslagsvis	300: —	300: —	För beredande af förhöjning i arvodena åt sköterskorna samt af tjänstledighet för dem (med kostpenningar 25 kronor) samt till — — — — —, förslagsvis 500:—	För beredande af tjänstledighet åt operationssalssköterskan och öfversjuksköterskorna ¹⁾ (med kostpenningar för hvar och en å 25 kronor) samt till — — — — — förslagsvis 500:—	
	B. <i>Kosthåll</i>	B. <i>Kosthåll</i>	B. <i>Kosthåll</i>	B. <i>Kosthåll</i> ²⁾	
2 sjuksköterskor, 1 kokerska	å 1.25 i 365 dagar = 1,368: 75	å 1.25 i 365 dagar = 1,368: 75	å 1.25 i 365 dagar = 1,368: 75	6 sjuksköterskor å 1.50 i 365 dagar = 3,285: — 1 köksförestånderska å 1.25 i 365 dagar = 456: 25.	
1 sjukhuspiga, 1 kökspiga, 1 tvätterska och 1 gårdskarlar	å 1: — i 365 dagar = 1,460: —	å 1: — i 365 dagar = 1,460: —	å 1: — i 365 dagar = 1,460: —	2 sjukhuspigor och 2 kökspigor	å 0.75 i 365 dagar = 1,095: —
Transport	9,262: 50	9,368: 75	9,568: 75	—	—

¹⁾ Vid sjukhuset finnas två öfversjuksköterskor.

²⁾ Kost in natura får, enligt sjukhusförvaltningens medgifvande i hvarje fall, utbytas mot därför i staten beräknadt kontant belopp.

[18.]

Garnisonssjukhuset i Boden.				Garnisonssjukhuset i Stockholm.	Garnisonssjukhuset å Karlsborg.
	T. f. fästningsläkarens och fästningsintendentens förslag (n:r 1).	Kommandantens förslag (n:r 2).	Arméförvaltningens förslag (n:r 3).	Jämförliga poster.	Jämförliga poster.
Transport	9,262: 50	9,368: 75	9,568: 75	—	—
	C. <i>Underhåll m. m.</i>	C. <i>Underhåll m. m.</i>	C. <i>Underhåll m. m.</i>		
Underhåll af köksinventarier	300: —	300: —	300: —	} Till underhållet anslagna: 35,643: 75.	} Medicin och förbrukningsartiklar: 3,000: — Sjukvårdsutredning: 3,100: —
Medicin och förbrukningsartiklar samt underhåll af instrumentalutredning	1,500: —	2,000: —	2,000: —		
Sjukvårds- och öfrig inventarietutredning	1,200: —	1,200: —	1,200: —		
Eldning (83 rum), belysning (83 rum) och inre renhållning	3,500: —	3,500: —	3,500: —		
Yttre renhållning	400: —	400: —	400: —		
Diverse utgifter..	837: 50	431: 25	431: 25		
Expenser	—	300: —	300: —		
Summa kronor	17,000: —	17,500: —	17,700: —	—	Diverse utgifter: 643: 75

Kommandanten om det andra förslaget.

Kommandanten anförde därjämte i skrifvelse till arméförvaltningen den 9 oktober 1911, att för kokerskan föreslagits en årlig lön af 500 kronor, enär dels det vore af största vikt såväl för de sjuka som äfven i ekonomiskt hänseende att få en för nämnda syssla fullt kompetent och pålitlig person och dels emedan aflöningsförhållandena för en dylik person vore högre i Boden än i öfriga delar af landet. Dessutom anmärkte kommandanten, under erinran att i det förut afgifna statförslaget ej upptagits medel till expenser, att som nu garnisonssjukhusets expeditioner, såväl läkarens som redogörarens, blefve alldeles fristående och kommandantskapets knappt tillmätta anslag för expenser hvarken gäfvade tillgång därtill eller vore afsedt för sjukhuset, hade i det nu afgifna statförslaget upptagits 300 kronor för detta ändamål.

Efter granskning af de sålunda till arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse från kommandanten öfverlämnade handlingarna har arméförvaltningen anfört följande:

[18.]

Arméförvaltningen om de andra förslaget.

Den personal, som enligt kommandantens förslag skulle upptagas i staten, vore enligt arméförvaltningens mening nödvändig för uppehållet af sjukhusets verksamhet.

Beträffande omfattningen af densamma linge arméförvaltningen erinra om, att sjukhuset vore afsedt för samtliga truppförbanden i Boden, hvilkas styrka uppginge under regementsöfningarna till inemot 3,000 och under bevaringsrekrytskolorna till omkring 2,000 man.

Arfvodena åt samma personal till de belopp, hvartill desamma efter skriftväxlingen mellan sjukvårdsstyrelsen och kommandanten slutligen upptagits, företedde vidare i jämförelse med den för garnisonssjukhuset i Stockholm gällande staten inga andra olikheter, än som betingades af de för en förläggning till Boden säregna förhållanden. Arméförvaltningen ansåge sig därför böra tillstyrka statförslaget i afseende å dessa arfvoden, dock med den skillnad, att, då sköterskornas aflöning icke utginge i form af lön, den dem tillkommande, efter 5 och 10 års tjänst utgående, löneförhöjning i staten borde betecknas såsom förhöjning i arfvodena och ej såsom ålderstillägg.

Beräkningen af öfriga i staten föreslagna anslagsposter hade slutligen från arméförvaltningens sida icke föranledt annan erinran, än att under anslagstiteln »för beredande af tjänstledighet åt sköterskorna (med kostpenningar å 25 kronor) samt till vikariatsersättning under sjukdom jämväl för öfrig tjänstepersonal, förslagsvis» borde beräknas kostnaden för tillägg i arfvoden åt sköterskorna, hvilken kostnad enligt de för ålderstilläggs beräknande vanliga grunder borde upptagas till $\frac{2 \times 200}{2}$

= 200 kronor. Denna titel borde därför benämnas »för beredande af förhöjning i arfvodena åt sköterskorna samt af tjänstledighet för dem (med kostpenningar å 25 kronor) samt till vikariatsersättning under sjukdom jämväl för öfrig tjänstepersonal, förslagsvis» och utföras med ett från 300 kronor till 500 kronor förhöjdt belopp.

I enlighet härmed har arméförvaltningen uppgjort förslag till stat för garnisonssjukhuset i Boden, slutande å 17,700 kronor.

I likhet med arméförvaltningen finner jag tiden nu vara inne att till pröfning upptaga frågan om fastställande af stat för garnisonssjukhuset i Boden.

Departements-
chefen.

[18.] Hvad då först angår den för sjukhuset erforderliga tjänstepersonalen, anser jag, att den af arméförvaltningen till uppförande i staten angifna personal är för ändamålet erforderlig och i förhållande till den i Boden förlagda truppstyrkan väl afvägd.

Däremot har jag icke i allo kunnat följa arméförvaltningen i fråga om storleken af de aflöningsförmåner, som böra tillerkännas samma personal. Visserligen har jag icke funnit något att erinra mot de aflöningsförmåner, som enligt arméförvaltningens förslag skulle tillkomma sjukhusväbeln, kökspigan och gårdskarlen, men har jag å andra sidan icke kunnat undgå att finna de för den öfriga tjänstepersonalen föreslagna aflöningsförmånerna alltför rundligt tillmätta, dels i och för sig dels ock i förhållande till de aflöningsförmåner, som enligt ofvan intagna tabell äro tillerkända motsvarande personal vid de båda andra garnisonssjukhusen. Arméförvaltningen har visserligen framhållit, att den olikhet med afseende å arfvodesbeloppen, som framgår vid en jämförelse med den för garnisonssjukhuset i Stockholm gällande staten, betingades af de för en förläggning till Boden säregna förhållanden. Men, då det torde kunna antagas, att arméförvaltningen, som icke närmare angifvit, hvilka särskilda förhållanden därmed åsyftats, däri hufvudsakligen inbegripit de dyra lefnadskostnaderna i Boden, vill jag för min del framhålla, att, då all den personal, hvarom jag nu talar, med undantag af maskinisten enligt arméförvaltningens förslag skulle utom sina arfvoden erhålla fri bostad med möbler, lyse, bränsle, *kost* och tvätt, arfvodena icke synas böra röna nämnvärd inverkan af de för Boden sär-eget dyra lefnadskostnaderna. Jag anser därför skäligt, att dessa arfvoden bringas i bättre afverensstämelse med de arfvoden, som enligt förut meddelade tabell tillkomma motsvarande personal vid de båda andra garnisonssjukhusen.

Arfvodet till *operations- och sjuksköterskan*, upptaget till 700 kronor, synes sålunda böra nedsättas till 500 kronor, eller samma belopp, hvarmed arfvodet utgår till *operations- och sjuksköterskan* vid garnisonssjukhuset å Karlsborg. Nämnda sköterskor, som därjämte bägge skulle komma att åtnjuta två arfvodesförhöjningar om vardera 100 kronor efter respektive 5 och 10 års väl vitsordad tjänst, skulle i så fall blifva i aflöningshänseende likställda utom så till vida, att *operations- och sjuksköterskan* i Boden skulle utöfver de den andra sköterskan tillerkända förmånerna komma i åtnjutande äfven af fri tvätt. Oafsedt arfvodesförhöjningar komme därvid jämväl det till *operations- och sjuksköterskan* i Boden utgående arfvodet enligt min mening i ett lämp-

ligt förhållande till beloppet af det arfvode, som med 600 kronor utgår till operationssalssköterskan vid garnisonssjukhuset i Stockholm.

Den i arméförvaltningens förslagsstat med ett arfvode af 500 kronor upptagna *sjuusköterskan* synes mig lämpligen böra i aflöningshänseende närmare likställas med en undersjuusköterska vid garnisonssjukhuset i Stockholm och sålunda uppföras med ett arfvode af allenast 300 kronor, i hvilket fall deras begynnelsearfvoden ju blefve lika. Olikheten i deras befattningar synes mig nämligen i aflöningshänseende blifva fullt tillgodosedd därigenom att sjuusköterskan vid garnisonssjukhuset i Boden komme att utöfver de aflöningsförmåner, som enligt stat utgå till undersjuusköterska vid garnisonssjukhuset i Stockholm, erhålla fri tvätt och fritt lyse samt rätt till två arfvodesförhöjningar om hvardera 100 kronor efter respektive 5 och 10 års väl vitsordad tjänst.

Jämväl *sjukhuspigans* arfvode, som i arméförvaltningens förslag upptagits till 300 kronor, synes mig böra nedsättas. Visserligen har en sjukhuspiga vid garnisonssjukhuset i Stockholm ett arfvode af 350 kronor och en piga vid garnisonssjukhuset å Karlsborg 300 kronor, men då sjukhuspigan vid garnisonssjukhuset i Boden utom arfvodet skulle erhålla jämväl fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt, medan pigan vid garnisonssjukhuset å Karlsborg icke åtnjuter några sådana förmåner och sjukhuspigan vid garnisonssjukhuset i Stockholm är, utom arfvodet, tillförsäkrad rätt till allenast fri kost, synes mig sjukhuspigan vid garnisonssjukhuset i Boden böra uppföras med ett arfvode af allenast 250 kronor.

Äfven *kokerskans* i förslaget upptagna arfvode, eller 500 kronor, öfverstiger hvad jag anser för befattningen skäligt, då hon jämväl skulle erhålla fri bostad med möbler, lyse, bränsle kost och tvätt. För motsvarande befattning vid garnisonssjukhuset i Stockholm, med hvilken utom arfvodet är förenad rätt till fri bostad med möbler, ved och kost, men icke fritt lyse och fri tvätt, utgår arfvodet med 400 kronor, och kokerskan vid garnisonssjukhuset å Karlsborg, hvilken icke har rätt till några naturaförmåner, erhåller såsom vederlag för sin tjänst allenast arfvode å 200 kronor jämte matpenningar med 300 kronor. Jag anser därför skäligt, om arfvodet till kokerskan vid garnisonssjukhuset i Boden upptages till endast 350 kronor. Visserligen har i ärendet anförts, att aflöningsförhållandena för en kokerska äro högre i Boden än i öfriga delar af landet, men om kokerskan vid garnisonssjukhuset i Boden varder i aflöningshänseende så likställd med kokerskan vid det afsevärdt större garnisonssjukhuset i Stockholm som jag nu föreslagit, lära hennes aflöningsförmåner få anses tillfredsställande.

[18.]

De för *tvätterskan* föreslagna aflöningsförmånerna, arfvode å 400 kronor jämte fri bostad med möbler, lyse, bränsle, kost och tvätt, hafva icke gifvit mig annan anledning till erinran än att, då kokerskan, som skulle komma i åtnjutande af samma naturaförmåner, enligt mitt förslag icke skulle erhålla högre arfvode än 350 kronor, det syntes mig mindre lämpligt att i aflöningshänseende ställa tvätterskan före kokerskan. Jag anser därför, att tvätterskans arfvode bör kunna uppföras med ett till 350 kronor jämkadt belopp.

Vidkommande slutligen *maskinisten*, som enligt arméförvaltningens förslag skulle erhålla ett arfvode å 1,440 kronor jämte fri bostad med ved och lyse, gifver en jämförelse med de maskinisten vid garnisonssjukhuset i Stockholm tillförsäkrade aflöningsförmånerna, arfvode å 1,200 kronor jämte fri bostad med ved, vid handen rätt afsevärdt högre aflöningsförmåner för den förre. Om också lefnadskostnaderna i Boden i vissa afseenden ställa sig högre än i Stockholm, bör å andra sidan bemärkas, att maskinistbefattningen vid garnisonssjukhuset i Boden icke torde, hvad omfattningen beträffar, komma att ställa samma anspråk på sin innehafvare som motsvarande befattning vid garnisonssjukhuset i Stockholm. Jag har för min del ansett tillfyllest, om arfvodet för maskinisten vid garnisonssjukhuset i Boden sättes lika med det arfvode, som är uppfördt för maskinisten vid garnisonssjukhuset i Stockholm. Jag föreslår därför, att hans arfvode må utgå med 1,200 kronor.

I analogi med hvad jag förut föreslagit beträffande arfvodesförhöjningarna åt sjuksköterskorna vid garnisonssjukhusen i Stockholm och å Karlsborg, torde de för sjuksköterskorna vid garnisonssjukhuset i Boden föreslagna arfvodesförhöjningarna icke böra sammanföras med någon annan post, utan utgöra en särskild post för sig å $\frac{2(100 + 100)}{2} = 200$ kronor. Till följd häraf bör då posten »för beredande af tjänstledighet åt sköterskorna (med kostpenningar 25 kronor) samt till vikariatersättning under sjukdom jämväl för öfrig tjänstepersonal, förslagsvis» utföras med allenast 300 kronor.

Mot arméförvaltningens förslag till stat för ifrågavarande garnisonssjukhus i de delar, som icke direkt röra aflöningsförmånerna, har jag icke funnit anledning till annan erinran än att *dels* några poster för underhåll af köksinventarier och expenser icke torde behöfva uppföras i staten *dels* ock posten »diverse utgifter» torde för jämnande af anslagets slutsumma böra uppföras med allenast 421 kronor 25 öre.

I enlighet med hvad jag nu anfört, har jag låtit upprätta nytt förslag till stat för garnisonssjukhuset i Boden (se bil. 67). I detta förslag, som slutar å 16,200 kronor, har liksom i förslagsstaterna för de andra garnisonssjukhusen intagits en anmärkning af innehåll, att sjuksköterska för att komma i åtnjutande af medgifna arfvodesförhöjningar skall äga tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring i samma befattning eller i befattning såsom sjuksköterska vid annat arméns garnisonssjukhus, med hvilken rätt till arfvodesförhöjning efter viss tids tjänstgöring är förenad.

[18.]

Sammanfattning.

Enligt de uppgjorda förslagsstaterna skulle utgifterna under förevarande anslag komma att ställa sig sålunda:

	Nuvarande.		Enligt förslaget.	
Garnisonssjukhuset i Stockholm	78,200	—	78,800	—
» å Karlsborg	10,000	—	10,000	—
» i Boden	—	—	16,200	—
Summa	88,200	—	105,000	—

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

dels att i riksstaten för år 1913 upptaga förevarande anslag under titel »garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden, reservationsanslag»,

dels ock att med godkännande af bifogade förslag till stater för nämnda sjukhus (se bil. 65, 66 och 67) öka anslaget,

nu	kronor	88,200: —
med	»	16,800: —
till	kronor	105,000: —

[19.]

Arméns fält- och fälttjänstövningar.

Detta reservationsanslag har under de senare åren utgått med 500,000 kronor.

Enligt af dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet år 1910 uppgjort förslag till hushållningsplan för ifrågavarande anslag, afsedt att i sina hufvuddrag ligga till grund för fördelningen af anslaget under åren 1911—1916, skulle under år 1911, förutom vissa arméfördelningsvis anordnade fälttjänstövningar, utföras en större fälttjänstövning samt under år 1912 arméfördelningsvis anordnade fälttjänstövningar inom hvarje arméfördelning. I enlighet med detta förslag blef också en större fälttjänstövning anbefalld att äga rum under år 1911. På grund af särskilda omständigheter kom denna emellertid icke till utförande, hvarför Kungl. Maj:t tilldelade arméfördelningscheferna medel för anordnande af fälttjänstövningar år 1911 till den omfattning, som enligt berörda plan förutsatts för år 1912.

Arméförvaltningen har nu anmält, att till följd däraf att den under år 1911 anbefallda större fälttjänstövningen blifvit inställd komme att vid 1911 års utgång förefinnas en afsevärd besparing å ifrågavarande anslag. Arméförvaltningen har emellertid förutsatt, att den sålunda inställda fälttjänstövningen kommer att äga rum år 1912, enär det är önskvärdt att vidhålla den redan delvis tillämpade planen för dessa öfningar. I så fall komme också den vid 1911 års utgång befintliga besparingen å anslaget att åtgå. Arméförvaltningen har därför icke ansett skäligen att ifrågasätta minskning i detta anslag för år 1913, så mycket mindre som järnvägstransporterna vid fälttjänstövningarna komme att väsentligt fördyra dessa öfningar, sedan Kungl. Maj:t år 1911 fastställt ny taxa för militärtransporter å statens järnvägar.

Departement-
chefen.

Då det, på sätt arméförvaltningen yttrat, är önskvärdt, att den år 1911 inställda större fälttjänstövningen i stället kommer till utförande under år 1912 samt den å anslaget vid 1911 års utgång befintliga behållningen sålunda torde i sin helhet behöfva tagas i anspråk för framtida behof, anser jag mig icke kunna ifrågasätta någon nedsättning af ifrågavarande anslag och får fördenskull hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att i riksstaten för år 1913 upptaga ifrågavarande anslag med oförändradt belopp, 500,000 kronor.

**Arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt
fortifikationens öfningar och materiel.**

[20.]

Detta anslag är i riksstaten för år 1912 upptaget till 1,256,390 kronor.

Jämlikt de för Riksdagen framlagda beräkningar och den i nåder fastställda staten för anslaget för år 1912 är anslaget fördeladt sålunda:

<i>Tit. I.</i>	Landtförsvarets under arméförvaltningens fortifikationsdepartements vård och uppsikt ställda fastigheter	kronor	1,038,000: —
<i>Tit. II.</i>	Kommandantskapsutgifter	»	95,640: —
<i>Tit. III.</i>	Fortifikationens öfningar	»	76,500: —
<i>Tit. IV.</i>	Fortifikationens materiel	»	46,250: —
Summa kronor			1,256,390: —

Titel I.

Beträffande denna titel har arméförvaltningen anfört, att den visserligen på grund af den af senaste Riksdag beviljade höjningen, 80,000 kronor, visar högre siffra än nästföregående år, men icke desto mindre torde kunna befaras, att detta anslag redan år 1912 komme att visa sig knappt, hvilket förhållande funne sin förklaring

Arméförvaltningens
anförande.

dels i stegringen af de kraf, som komme att ställas på detsamma på grund af de nya kasernetablissemang, som redan tillkommit och tillkomme efter anslagsberäkningens utförande och hvilkas underhåll kräfde betydligt större kostnad än de förut använda lägeretablissemangen, af hvilka flertalet dessutom tillsvidare kräfde underhåll jämsides med de nya i deras ställe uppförda etablissemangen,

dels däri att den förra året begärda höjningen i anslaget af 10,000 kronor för underhållet af vattenverken i Boden och å Karlsborg icke blifvit hos Riksdagen äskad,

dels ock däri att anslaget för år 1912 komme att behöfva tagas i anspråk för en del välbehöfliga, år 1911 anmälda byggnadskraf, som på grund af bristande tillgång måst uppskjutas till år 1912.

Då emellertid arméförvaltningen varit besjälad af önskan att icke kräfva höjning af nu ifrågavarande, redan betydande anslagstitel, förrän

[20.] behovet däraf visat sig alldeles oeftergifligt, har arméförvaltningen icke nu äskat någon höjning af titelns slutsumma utan funnit sig först böra under år 1912 söka vinna erfarenhet om möjligheten af att med det i staten för nämnda år upptagna höjda beloppet å denna anslags-titel kunna bestrida de därmed afsedda behofven.

Departements-
chefen.

I anslutning till hvad arméförvaltningen anført, torde titelns slutsumma för år 1913 böra beräknas till samma belopp som för år 1912.

Titel II.

Det under denna titel för år 1912 beräknade beloppet, 95,640 kronor, är afsedt att utgå med 1,500 kronor för Stockholm, 3,850 kronor för Karlsborgs fästning, 88,140 kronor för Bodens fästning samt 2,150 kronor till oförutsedda kommandantskapsutgifter att disponeras af fortifikationsdepartementet.

Af dessa poster äro de två, som afse kommandantskapsutgifter för Bodens fästning och oförutsedda kommandantskapsutgifter, nu ifrågasatta att höjas.

Fästnings-
polisens
inrättande.

Genom nådigt bref den 13 mars 1903 förordnade Kungl. Maj:t, att för upprätthållande af allmän ordning och säkerhet inom arbetsområdena vid Bodens fästning och närmaste trakten däromkring skulle tillsvidare från och med den 1 maj samma år såsom fästningspolis anställas en poliskommissarie, 3 öfverkonstaplar och 3 konstaplar mot årliga arfvoden af 2,500 kronor för poliskommissarien, 1,000 kronor för öfverkonstapel och 600 kronor för konstapel, att utgå från extra anslaget till fortsättande af arbetena å rikets landbefästningar, hvarjämte bestämmelser meddelades om polispersonalens tillsättning, tjänstgöring m. m.

Instruktion för denna personal fastställdes den 3 juni 1904.

Höjning af
arfvodena
år 1907.

På det att öfverkonstaplarna och konstaplarna måtte kunna helt och hållet ägna sig åt polistjänsten, höjdes deras arfvoden genom nådigt bref den 17 maj 1907 till 1,200 kronor för de förra och 1,000 kronor för de senare.

Ökning af
polisperso-
nalen
år 1907.

I underdånig skrifvelse den 14 september 1907 gjorde *t. f. kommandanten* framställning om, att ytterligare 2 öfverkonstaplar och 2 konstaplar måtte anställas. Han anförde i detta hänseende, bland annat,

att bevakningen i Boden borde omfatta dels vakttjänst dels polistjänst. Sedan fästen och batterier blifvit färdiga samt garnisonen erhållit sin afsedda styrka, borde hvarje fäste och batteri hafva militär bevakning, bestående i såväl vakttjänst vid fästningsverken som patrulltjänst i närmast omgifvande terräng. Fästningspolisens uppgift blefve att tjänstgöra inom öfriga delar af fästningsområdet m. m. För detta ändamål erfordrades oundgängligen, förutom poliskommissarien, 10 konstaplar, af hvilka 5, som skulle hafva det direkta ansvaret för bevakningen inom vederbörliga områden och för tjänsten inom Boden, borde vara öfverkonstaplar med högre aflöning än de andra. Under den närmaste tiden, innan befästningarna blifvit färdiga och innan garnisonen nått afsedd styrka, vore behovet af polispersonal icke mindre, särskildt sedan arbetena på fästningsanläggningarna hunnit, så långt som då vore fallet.

På *arméförvaltningens* förslag beslöt *Kungl. Maj:t* den 28 september 1907, att 2 öfverkonstaplar och 2 konstaplar, utöfver det förut bestämda antalet, skulle omedelbart antagas för tiden till 1908 års utgång, mot enahanda årsarfvoden som de förutvarande för motsvarande personal eller 1,200 kronor till öfverkonstapel och 1,000 till konstapel, att jämväl utgå från extra anslaget till fullbordande af befästningsarbetena vid Boden.

I det vid statsverkspropositionen till 1908 års Riksdag fogade protokollet öfver landtförsvarsärenden anmälde dåvarande *chefen för landtförsvarsdepartementet* hvad sålunda förekommit äfvensom att t. f. kommandanten hemställt om högre aflöning för öfverkonstaplarna, men föreslog ingen annan hemställan till Riksdagen, än att under titel II af ordinarie byggnadsanslaget måtte uppföras 1 poliskommissarie, 5 öfverkonstaplar och 5 konstaplar med samma arfvoden, som bestämts i nädiga brefvet den 17 maj 1907.

Mot detta hade *Riksdagen* intet att erinra.

Snart därefter gjorde emellertid samtliga *öfverkonstaplar och konstaplar* hos kommandanten framställning om löneförbättring. Såsom skäl härför anfördes, att såväl skatter och hyror som öfriga lefnadsomkostnader i Boden vore oskäligt höga och att dessa omständigheter gjorde det svårt, för att icke säga omöjligt, för dem att draga sig fram på den dåvarande aflöningen, synnerligast som deras instruktion förbjöde dem allt sysslande med annat näringsfång, något som för öfrigt redan deras stränga tjänstgöring gjorde omöjligt. Enligt en vid framställningen fogad tablå uppginge de oundgängliga utgifterna för en

Höjning af
arfvoden år
1909.

[20.] familj med 3 å 4 barn enligt förhållandena i Boden till 1,800 kronor för år.

Poliskommissarien vid fästningspolisen i Boden afgaf yttrande öfver framställningen och meddelade därvid, bland annat, att lefnadskostnaderna för en familj af angifven storlek i polispersonalens samhällsställning i Boden uppginge till nyss omförmälda belopp samt att den civila polispersonalens i Boden aflöningsförmåner årligen belöpte sig till omkring 1,600 kronor. *Poliskommissarien* föreslog, att lönen måtte höjas för öfverkonstaplarna till 1,800 kronor och för konstaplarna till 1,500 kronor om året samt att dem måtte beredas två ålderstillägg, hvarterda å 100 kronor, efter tre och sex års oförvitlig tjänstgöring.

Kommandanten tillstyrkte en löneförhöjning med de af poliskommissarien föreslagna beloppen, dock att med hänsyn därtill, att polispersonalens organisation ännu icke vore definitiv, något ålderstillägg icke borde ifrågasättas.

Arméförvaltningen förklarade sig anse en ökning af polispersonalens i Boden aflöningsförmåner vara behöflig, men höll före, att ökningen ej nödvändigt borde göras så omfattande, som kommandanten föreslagit. Om ökningen skedde på det sätt, att öfverkonstaplarnas arfvoden höjdes från dåvarande 1,200 kronor till 1,500 kronor och konstaplarnas arfvoden från 1,000 kronor till 1,200 kronor, samt det dessutom bestämdes, att två ålderstillägg om 100 kronor hvarterda utbetalades efter respektive 4 och 8 års oförvitlig tjänstgöring i hvarje grad för sig, skulle enligt arméförvaltningens mening med hänsyn till då rådande förhållanden i Boden ytterligare stegring icke vara af behovet påkallad.

Enligt hvad som inhämtas af det vid 1909 års statsverksproposition fogade utdraget af protokollet öfver landtförsvarsärenden (sid. 97 och 98), ansåg dåvarande *chefen för landtförsvarsdepartementet* en förhöjning af öfverkonstaplarnas och konstaplarnas aflöning icke längre kunna uppskjutas. Med hänsyn till fästningspolisorganisationens natur ansåg han visserligen något ålderstillägg icke kunna ifrågasättas, men då den civila polispersonalens i Boden aflöningsförmåner uppgingo till 1,600 kronor om året, förordade han, att öfverkonstaplarnas aflöning höjdes till samma belopp; och i jämförelse härmed borde konstaplarnas aflöning skäligen utgå med 1,300 kronor.

Dåvarande departementschefens uppfattning delades af såväl *Kungl. Maj:t* som *Riksdagen*.

Nuvarande
förhållanden.

För närvarande finnas därför under titel II af ordinarie byggnadsanslaget upptagna följande arfvoden:

till 1 poliskommissarie	kronor 2,500: —	[20.]
» en hvar af 5 öfverkonstaplar	» 1,600: —	
» en hvar af 5 konstaplar	» 1,300: —	

I skrifvelse till kommandanten hafva öfverkonstaplarna och konstaplarna nu anhållit, att underdånig framställning måtte göras *dels* därom, att den nuvarande personalen vid fästningspoliskåren måtte med bibehållande af hvars och ens nuvarande tjänstegrad blifva upptagen på ordinarie stat med samma löneförmåner och inkvarteringsersättningar m. m., som tillkomma varfspolisen i Karlskrona, och dessutom erhålla de särskilda förmåner, såsom fria pälsar om vintern och velocipeder för sommaren, som betingas af klimatiska- och ortsförhållanden, *dels ock* därom att, sedan så skett, personalen måtte berättigas till pension och därför få tillgodoräkna sig tjänstår från hvars och ens utnämningdag. Såsom skäl för denna framställning har anförts, att en del af de nuvarande öfverkonstaplarna varit i tjänst sedan år 1903 utan att dock ännu äga en för framtiden tryggad ställning samt att de nuvarande lönerna ej vore större, än att de åtginge till uppehållet, i följd hvaraf intet kunde sparas för kommande dagar.

Ny framställning af polispersonalen.

Enligt en handlingarna i ärendet bifogad redogörelse angående flottans poliskår utgör öfverkonstapels vid samma kår årsarfvode 1,800 kronor, med två ålderstillägg om 100 kronor, det första ålderstillägget efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänstgöring inom samma grad. Till öfverkonstapel, som icke åtnjuter fri bostad i kronans hus, utgår i den ordning, reglementet för marinen bestämmer, inkvarteringsbidrag, som vid Karlskrona station utgör 240 kronor. Konstapels aflöningsförmåner äro årsarfvode 1,400 kronor, ålderstillägg lika med öfverkonstapel och inkvarteringsbidrag 180 kronor.

Förhållandena vid flottan.

Enligt samma redogörelse skall polisman vid flottans poliskår afgå från tjänsten vid 65 års ålder. Vid 55 lefnads- och 30 tjänstår erhåller öfverkonstapel en pension af 1,000 kronor och konstapel 800 kronor. Af dessa pensionsbelopp utgöra två tredjedelar pension, som utgår från flottans pensionskassa, och en tredjedel fyllnadspension, utgående från statsverket. Efter uppnådda 65 lefnads- och 35 tjänstår ökas fyllnadspensionen med intjänata ålderstillägg, och komma sålunda, sedan bägge ålderstilläggen intjänats, öfverkonstapels pensionsförmåner att uppgå till 1,200 kronor och konstapels till 1,000 kronor. I årlig pensionsavgift erlägges fyra procent på summan af pension och fyllnadspension (utom ålders-

[20.] tillägg). En oafbruten tjänstetid vid flottan eller i vissa uti flottans pensionskassas reglemente omförmälda verk erfordras för erhållande af pension.

Fästnings-
poliskommis-
sariens ytt-
rande.

Fästningspoliskommissarien har på det lifligaste tillstyrkt den gjorda framställningen, för att den honom underställda personalen må kunna få sin framtid tryggad samt dess aflöningsförmåner likställas med dem för flottans poliskår i Karlskrona. Fästningspoliskommissarien har beträffande fästningspolisens organisation ansett, att antalet öfverkonstaplar bör utgöra 2 och antalet konstaplar 8, samt i fråga om pensioneringen gjort gällande, att tiden för pensions erhållande bör sättas till 55 lefnads- och 30 tjänstår samt att tiden för erhållande af såväl pension som fyllnadspension bör sättas till 60 lefnads- och 35 tjänstår. I vissa undantagsfall skulle tjänstetiden kunna utsträckas till och med fyllda 65 år, men enligt fästningspoliskommissariens mening komme detta icke att ofta inträffa, enär en polisman med åtta timmars pass per dygn, tiden till och från tjänstgöringsplatsen oberäknad, efter 35 tjänstår i det norrbottniska klimatet med dess växlingar helt säkert är utsliten af de fordringar, som tjänsten ställer på sin man.

Kommandan-
tens yttrande.

Kommandanten i Boden har anfört, att han på grund af den erfarenhet, som han vunnit under den tid, han utöfvat kommandantsbefattningen i Boden, kommit till den bestämda uppfattningen, att en fästningspolisorganisation allt framgent är erforderlig i Bodens fästning samt att den nuvarande personalens styrka icke kan minskas. Äfven om fästningspolisens tjänstgöring i och för den omedelbara bevakningen af de permanenta verken skulle, genom befintligheten af en tillräckligt stark fredsgarnison, i framtiden kunna lättas, blefve den med hvarje dag och i mån af samfärdsmedlens flitigare användning allt behöfligare för att fullständiga nämnda bevakning och öfvervaka förhållandena därstädes så i ena som i andra afscendet. Fästningspolispersonalen borde därför erhålla en fastare organisation än den nuvarande och komma på fast stat, och densamma borde erhålla pension vid afskedstagandet efter visst bestämdt antal år. Man kunde väl förstå, att den nu med bekymmer motsåge ålderns dagar, och mot de motiv, som låge till grund för personalens framställning, syntes icke något vara att erinra.

Hvad först beträffar själfva organisationen af fästningspolispersonalen eller förhållandet mellan öfverkonstaplar och konstaplar, förefunnes icke någon egentlig skillnad mellan dem i fråga om tjänste-

uppgift och tjänsteställning, utan skillnaden låge allenast uti aflöningsförmånerna. Med sitt förslag syntes fästningspolis-kommissarien afse, att öfverkonstaplarna skulle hafva att ombesörja vissa svårare och mera maktpåliggande uppdrag, men en sådan indelningsgrund rörande fästningspolispersonalens verksamhet syntes knappast nöjaktigt motiverad, alldenstund samtliga polismän borde kunna användas för samtliga förekommande tjänsteförrättningar och en yngre konstapel måhända kunde vara bättre skickad att fullgöra ett visst uppdrag än en äldre. Med ett ord, en gradering uti ifrågavarande afseende syntes svår att åstadkomma och torde för öfrigt icke vara ändamålsenlig.

[20.]

Däremot syntes det lämpligt, att inom fästningspolispersonalen funnes möjlighet till uppflyttning i högre lönegrad eller till högre aflöningsförmåner, och under sådana förhållanden saknade kommandanten anledning att förorda någon annan indelning af de nuvarande 10 fästningspolismännen än den redan befintliga, nämligen uti 5 öfverkonstaplar och 5 konstaplar. Uppflyttningen till öfverkonstaplar skulle sålunda endast innebära förbättrade aflöningsförmåner, och genom denna utsikt i ekonomiskt afseende vunnes garanti för en god rekrytering af fästningspolispersonalen, hvilket måste anses vara af synnerlig vikt.

De föreslagna aflöningsbeloppen jämte ålderstillägg och inkvarteringsbidrag funne kommandanten skäligen. De kunde icke betraktas såsom för högt tilltagna. Visserligen vore de tre extra polismännen, som vore stationerade i Bodens municipalsamhälle, aflönade med endast 1,500 kronor per år, men enligt hvad kommandanten inhämtat, hade de tillfälle till extra förtjänst i form af sportler. Samtliga vore också taxerade högre än hvad lönebeloppet utvisade, och enligt hvad fästningspolis-kommissarien uppgifvit skulle sportlerna representera afsevärda belopp (20 à 50 % af lönen, till och med i visst fall mera). Enligt den af Kungl. Maj:t fastställda instruktionen för fästningspolispersonalen i Boden den 1 november 1907 vore denna däremot skyldig att ägna hela sin verksamhet åt polistjänsten och finge fördenskull icke utan tillstånd af kommandanten mottaga annan befattning eller annat uppdrag. Sådant tillstånd hade hittills icke i något fall blifvit meddeladt. Ej heller finge polisman vid fästningen eller hans husfolk idka näring. Därtill komme, att fästningspolismannens tjänstgöring vore vida svårare och hårdare än den civila polismannens inom Bodens municipalsamhälle. Kommandanten funne sålunda fästningspolispersonalens framställning, hvad aflöningsförmånerna anginge, väl förtjänt af att beaktas och förverkligas.

[20.] Äfvenledes syntes det kommandanten, att det, i fråga om fästningspolispersonalens pensionering, borde tillämpas liknande bestämmelser som de, hvilka gälla för flottans poliskår. Pensionsrätten skulle sålunda inträda vid 55 lefnads- och 30 tjänstår samt pensionsbeloppet utgöra 1,000 kronor för öfverkonstapel och 800 kronor för konstapel. Vid fyllda 55 år borde äfven i regeln afgångsskyldighet inträda, enär det i flertalet fall icke torde vara att förvänta, att polismannen, hunnen till nämnda ålder, ägde den kraft och den vigör, som kräfdes för att på ett tillfredsställande sätt kunna förrätta tjänsten. Under förutsättning af sådana krafter och sådan vigör skulle dock ett kvarstannande i tjänsten kunna medgifvas högst intill fyllda 65 år. Erhölles afsked vid 60 års ålder och uppnådda 35 tjänstår, skulle pensionsbeloppet ökas med 100 kronor. Erhölles det vid 65 års ålder och nyssnämnda tjänstår, skulle beloppet ökas med ytterligare 100 kronor. I tjänståren skulle få tillgodoräknas förutvarande tjänst vid armén (landtförsvaret).

Arméförvaltningens yttrande.

Arméförvaltningen har i likhet med kommandanten ansett, att fästningspolispersonalen fortfarande bör anställas mot aflöning i form af arfvoden och ej såsom arméns fast anställda militära och civilmilitära personal mot lön och dagaflöning. Någon anledning att öfverflytta kostnaderna för polispersonalens aflöning från ordinarie byggnadsanslaget, titel II, kommandantskapsutgifter, föreläge icke, och det syntes arméförvaltningen olämpligt att låta aflöningsformen arfvode förenas med tillägg från anslagen till inkvarteringskostnader och ålderstillägg. Emellertid ansåge arméförvaltningen en ökning af öfverkonstaplarnas och konstaplarnas aflöningsförmåner erforderlig och ville därför tillstyrka sådan ökning i form af förhöjda arfvoden till belopp, motsvarande ungefär de af kommandanten föreslagna förmånerna af inkvarteringsbidrag och ålderstillägg.

Arméförvaltningen har därför hemställt,

dels att nu utgående arfvoden måtte ökas för hvarje öfverkonstapel med 400 kronor eller från 1,600 kronor till 2,000 kronor, motsvarande det af kommandanten föreslagna arfvodet 1,800 kronor med tillägg af 200 kronor i stället för inkvarteringsbidrag, samt för hvarje konstapel med 300 kronor eller från 1,300 kronor till 1,600 kronor, motsvarande det föreslagna arfvodet 1,400 kronor med tillägg af 200 kronor för det föreslagna inkvarteringsbidraget,

dels ock att den under ofvannämnda titel upptagna posten för »förutsedda kommandantskapsutgifter, att disponeras af fortifikations-

departementet», nu 2,150 kronor, måtte ökas med 1,000 kronor, hvilket belopp beräknadt efter den för beräkning af anslaget till ålderstillägg vidtagna grund $\left(\frac{10 \times 100 \times 2}{2}\right)$ torde få användas till förhöjning af öfver-

[20.]

konstapels eller konstapels arfvode med 100 kronor efter 5 års och med ytterligare 100 kronor efter 10 års väl vitsordad tjänstgöring.

Vidkommande åter frågan om pensionsrätt åt polispersonalen har arméförvaltningen, då sådan rätt för arfvodestagare skulle innebära en afvikelse från gällande bestämmelser om pensionering af arméns personal, ej nu tillstyrkt kommandantens förslag i denna del, men föreslagit, att utredning därutinnan må få verkställas af direktionen öfver arméns pensionskassa.

Jag vill icke förneka, att fästningspolisen kan under alla förhållanden befinnas vara oundgänglig. Men det synes mig, som om polis-

Departements-
chefen.

konstaplarnas antal och polisens organisation dock böra till ej ringa del göras beroende på den lösning, den i annat sammanhang framförda frågan om fästningens säkerhetsbesättning kan erhålla. Då därtill kommer, att det icke förebragts någon som helst utredning om likheten mellan de tjänstäligganden, som tillhöra fästningspolisen i Boden, och de, som tillhöra flottans poliskår, anser jag mig icke kunna tillstyrka, att fästningspolisen nu upptages på fast stat eller likställes med sistnämnda kår i aflönings- och pensionsförhållanden.

Fästningspolisen i Boden fungerar såsom bevaknings- och upp-
täcktspolis. Med hänsyn till förhållandena därstädes ställer emellertid denna funktion synnerligen höga fordringar på individens fysik, och det synes antagligt, att de flesta personer redan vid jämförelsevis unga år skola blifva olämpliga för tjänsten. Skäl torde sålunda ej föreligga att genom särskilda ålderstillägg eller arfvodesförhöjningar locka till kvarstannande i tjänsten.

Då emellertid, enligt hvad kommandanten upplyst, de civila polis-

konstaplarna i Boden äro aflönade med 1,500 kronor om året, anser jag mig böra tillstyrka enahanda löneförmåner äfven för fästningspolisens konstaplar, och då öfverkonstaplarna alltjämt torde böra åtnjuta 300 kronor högre arfvode än konstaplarna, skulle i följd häraf årsarfvodet för öfverkonstaplarna blifva 1,800 kronor. Jag tillåter mig erinra, att detta är just de årsarfvoden, hvarom såväl poliskommissarien som kommandanten gjorde framställning år 1909.

Enligt min mening bör således posten till kommandantskapsutgifter höjas med $(5 \times 200 + 5 \times 200 =)$ 2,000 kronor, men posten till oförutsedda kommandantskapsutgifter förblifva vid sitt nuvarande belopp.

[20.]

Titel III.

I fråga om denna titel beviljade 1911 års Riksdag en förhöjning af 24,500 kronor, beräknad sålunda:

årliga öfningar med en ballongafdelning	kronor	7,500: —
» » » en af de två strålkastarafdelningar, hvertill 1911 års Riksdag beviljade anslag	»	3,000: —
» » » en strålkastarafdelning i Boden	»	5,000: —
ingenjörtruppernas öfningar i Norrland	»	9,000: —
Summa kronor		24,500: —

Förevarande framställning.

Chefen för fortifikationen och arméförvaltningen, som enligt hvad jag förut (sid. 33) nämnt begärt anslag till ytterligare en ballongafdelning och två gnisttelegrafstationer (= en gnistafdelning), hafva hemställt om anvisande af medel till öfningar med nyss nämnda ingenjörformationer, hvarjämte hemställts, att utöfver hvad af 1911 års Riksdag beräknats följande belopp måtte beviljas, nämligen:

för öfningar med den andra af de två strålkastarafdelningar, hvertill 1911 års Riksdag beviljat anslag ...	3,000 kronor
för öfningar med den andra af strålkastarafdelningarna i Boden	1,000 »
samt	
för öfningar i Norrland	13,250 »

Slutligen har gjorts framställning om inköp af en flygmaskin för arméns räkning, en framställning, till hvilken jag senare får tillfälle återkomma; och vill jag i detta sammanhang blott nämna, att för årliga öfningar med denna maskin och till utbildning af flygmaskinspersonal begärts under förevarande titel ...

9,800 »

Departementschefen.

Hvad de nya ingenjörformationerna angår har jag redan (sid. 33) anmält, att jag icke nu kan tillstyrka uppsättande af desamma.

Då jag däremot i fortsättningen (punkt 34) kommer att hemställa om anvisande af återstoden af det utaf 1911 års Riksdag beviljade anslaget till belysningsmateriel, finner jag det riktigt, att 3,000 kronor

beräknas för öfningar med den andra af de med berörda anslag afsedda strålkastarafdelningarna. [20.]

Likaledes torde ytterligare 1,000 kronor böra beräknas för öfningar med de båda strålkastarafdelningarna i Boden.

För ingenjörtruppernas öfningar i Norrland hade ursprungligen begärts 22,250 kronor, men, enligt hvad det vid 1911 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet utvisar, ansåg dåvarande chefen för landförsvarsdepartementet, att för år 1912 ej behöfde beräknas mer än 9,000 kronor. För år 1913 torde emellertid hela den begärda summan vara erforderlig. Härigenom uppstår en kostnadsökning af 13,250 kronor.

Hvad slutligen angår öfningarna med en flygmaskin m. m., så torde under inga omständigheter vara skäl att, innan närmare erfarenhet vunnits beträffande hithörande förhållanden, redan nu under de ordinarie anslagen till årliga öfningar upptaga särskild utgift i anledning af densamma.

Kostnadsökningen under förevarande titel bör således enligt min mening stanna vid (3,000 + 1,000 + 13,250 =) 17,250 kronor.

Titel IV.

Under denna titel beviljade 1911 års Riksdag en förhöjning af 5,250 kronor, sålunda fördelad:

årligt underhåll af en ballongafdelnings materiel	kronor	1,500: —
» » » materielen till en af de två strålkastarafdelningar, hvartill 1911 års Riksdag beviljade anslag	»	750: —
» » » två strålkastarafdelningars i Boden materiel	»	3,000: —
	Summa kronor	5,250: —

Chefen för fortifikationen och arméförvaltningen hafva nu hemställt, att först nämnda två poster måtte höjas till respektive 3,000 och 1,500 kronor, att dessutom måtte anvisas: till underhåll af materiel för ytterligare en ballongafdelning och för gnisttelegrafstationer, hvilka

Förevarande framställning.

[20.] ingenjörformationer enligt nämnda myndigheters förslag skulle nyuppsättas	kronor 6,000: —
till underhåll af materielen till den andra af de två strålkastarafdelningar, hvartill 1911 års Riksdag beviljat anslag	» 1,500: —
samt	
till underhåll af flygmaskinsmateriel	» 9,800: —
Slutligen har begärts 3,100 kronor till underhåll af den för öfningar i Norrland erforderliga utrustning.	

Departements-
chefen.

Beträffande först den begärda höjningen till respektive 3,000 och 1,500 kronor så har jag intet att däremot erinra. Af det vid 1911 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet framgår nämligen, att för den ballongafdelning och den strålkastarafdelning, som skulle blifva färdiga år 1912, kunde första året half underhållskostnad anses tillräcklig. För 1913 och framdeles torde emellertid böra beräknas hel underhållskostnad. Härigenom uppstår en kostnadsökning af $(1,500 + 750 =) 2,250$ kronor.

Då, såsom jag förut anfört, jag icke nu kan tillstyrka uppsättande af ytterligare en ballongafdelning eller gniststationer, behöfva därmed följande underhållskostnader icke nu beräknas.

Då jag däremot i fortsättningen (punkt 34) kommer att hemställa om anvisande af återstoden utaf det vid 1911 års Riksdag beviljade anslaget till belysningsmateriel, finner jag det riktigt, att medel beräknas för underhåll af materielen till den andra utaf de med berörda anslag afsedda strålkastarafdelningar; dock torde för år 1913 icke behöfva beräknas mer än half underhållskostnad eller 750 kronor.

I analogi med hvad jag under titel III anfört om kostnaderna för öfningar med flygmaskinsmateriel, kan jag icke tillstyrka, att under ett ordinarie anslag upptages underhåll af sådan materiel.

Beträffande slutligen underhåll af den för öfningar i Norrland erforderliga utrustning, i det vid 1911 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet kallad vinterutrustning för ingenjörtrupperna, så torde, på sätt här nedan under punkt 35 anföres, anslag till sådan utrustning nu böra af Riksdagen begäras, men då blott omkring hälften af den erforderliga vinterutrustningen är afsedd att anskaffas år 1913 och första året icke torde behöfvas mer än halfva underhållskostnaden, synes underhållet för år 1913 icke behöfva beräknas till mer än 750 kronor.

Kostnadsökningen under förevarande titel torde således böra stanna vid $(2,250 + 750 + 750 =) 3,750$ kronor.

Sammanfattning.

[20.]

Sammanfattas de ändringar, som jag under de olika titlarna förordat, blir resultatet följande:

titel I	ingen ändring, nu kronor 1,038,000: —	kronor 1,038,000: —
» II	höjning från » 95,640: — till » 97,640: —	
» III	» » » 76,500: — » » 93,750: —	
» IV	» » » 46,250: — » » 50,000: —	
total höjning från kronor 1,256,390: — till kronor 1,279,390: —		

Med anledning häraf får jag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att öka anslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationsens öfningar och materiel,

nu	kronor 1,256,390: —
med	» 23,000: —
till	kronor 1,279,390: —

Beräkning af antalet tjänstgöringsdagar för manskap.

Antalet tjänstgöringsdagar för manskap (indelt, värnpliktigt och stamanställt) ligger i större eller mindre grad till grund för beräkningen af följande anslag, nämligen:

anslaget till de värnpliktigas aflöning, inskrifning och redovisning m. m.,
» » arméns mathållning,
» » arméns munderingsutrustning,
» » arméns diverse intendenturbehof,
» » arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten,
» » arméns sjuk- och veterinärvård samt hofbeslag m. m.

Af dessa anslag äro de två först nämnda förslagsanslag, de öfriga däremot reservationsanslag.

Innan jag ingår på nyss uppräknade anslag, anser jag mig därför böra redogöra för beräkningen af antalet manskapstjänstgöringsdagar.

Indelt manskap.

Hittills tillämpade beräkningsgrunder.

I den mån sådant manskap ännu kvarstått, har det i sin helhet beräknats vara i tjänstgöring under repetitionsöfningarna, hvarförutom en mindre del af detsamma beräknats tjänstgöra viss tid såsom underbefäl, instruktörer och beställningsmän. Längden af sist nämnda tid har i sin ordning beräknats för hvarje statsregleringsår med ledning af särskildt därom infordrade uppgifter från vederbörande truppförbandschefer.

Arméförvaltningens ytterligare.

Arméförvaltningen har ansett några invändningar ej kunna göras mot dessa beräkningsgrunder.

Departementschefen.

I fråga om det indelta manskapets tjänstgöringsdagar ämnar jag icke för närvarande föreslå annan ändring än som betingas af bland detta manskap inträffad afgang. Visserligen skulle ju kunna ifrågasättas, att nu, då 1901 års härordning snart är fullt genomförd, det icke vidare skulle behövas något indelt manskap. För att påskynda dess afgang har Kungl. Maj:t ock den 29 september 1911 förordnat, att indelta soldater, som enligt dittills gällande bestämmelser icke kunde utverka sig afsked annat än på vissa bestämda grunder, hädanefter skall beviljas afsked, när helst sådant begäres. Men många af dem komma helt säkert att vilja kvarstå i tjänst bland annat för att uppnå den ålder, som berättigar dem till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa; och tvångsafsked torde icke böra ifrågakomma.

Värnpliktigt manskap.

1901 års härordning.

När 1901 års härordning framlades, anförde dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet till statsrådsprotokollet den 11 januari 1901 följande i fråga om lämpligheten att fördela kostnaden för de värnpliktigas vapenöfningar emellan skilda anslag, af hvilka vissa vore af reservationsanslags natur:

»Mot en dylik fördelning af berörda kostnader har invändts, att vissa af dessa, som till följd af de värnpliktiges växlande numerär svårigen på förhand kunna beräknas och därför fortfarande borde af *förslagsanslag* bestridas, skulle komma att falla på i riksstaten uppförda *reservationsanslag*, nämligen: »arméns munderingsutrustning», »arméns diverse intendentur- och sjukvårdsbehof», äfvensom »arméns kasernutredning

samt ved, ljus och vatten». Jag kan dock icke finna, att några olägenheter däraf uppstå, om årligen vid statsregleringarnas uppgörande tillses, huruvida antalet af de värnpliktige under nästföregående år undergått någon afsevärd förändring och nämnda anslag sålunda befunnits mindre väl motsvara de på dem belöpande utgifter, samt i dylikt fall rättelser i anslagens belopp äga rum. Att en sådan rättelse härigenom kommer att inträda först ett år senare än förhållandena kräft, anser jag fullt uppvägas af den reda och ordning i räkenskaperna, som vinnas genom tillämpandet af bestämda grunder för beräkning af anslagen samt genom det därigenom möjliggjorda undvikandet af de för noggrann kontroll af utgifterna synnerligen olämpliga omföringarna mellan anslagen.»

Denna plan blef emellertid icke följd. Vid härordningens successiva genomförande torde förhållandena från ett föregående år befunnits erbjuda föga tillförlitlig ledning för bedömning af förhållandena under ett kommande år. I stället fingo vissa inom landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition upprättade statistiska uppgifter ligga till grund för beräkningen af antalet tjänstgöringsdagar för de värnpliktiga.

Faktiskt tillämpade beräkningsgrunder.

I det vid 1911 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden anmälde (sid. 108) dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet, *dels* att på grund af erfarenhet från de sista åren och i synnerhet år 1909 den årliga kontingenten värnpliktiga, som dittills beräknats utgöra 24,000 man, icke i beräkningarna för år 1912 upptagits högre än 23,300 man, *dels ock* att samma beräkningar äfven i vissa andra afseenden erbjödo olikhet mot dem för föregående år, särskildt därutinnan att tjänstgöringstiden för vissa icke vapenföre minskats i enlighet med bestämmelserna i ett af Kungl. Maj:t för 1911 års Riksdag framlagdt lagförslag.

1911 års Riksdag.

I skrifvelse den 27 maj 1911 uttalade Riksdagen, att årligen vid statsregleringens uppgörande torde böra tillses, i hvilket förhållande det verkliga antalet tjänstgöringsdagar visat sig stå till det beräknade och huruvida icke med anledning af detta antals uppgående eller nedgående ändringar i vederbörande ordinarie anslag borde vidtagas. Ehuru förslaget om minskning i de icke vapenföres tjänstgöringstid förfallit och därigenom de af Kungl. Maj:t framlagda beräkningar blifvit för låga, anförde dock Riksdagen i samma skrifvelse vidare, att från för-

slagsanslagen kunde under alla förhållanden erforderliga utgifter anvisas och, hvad de fyra reservationsanslagen beträffade, hade dessa under de senare åren haft att uppvisa besparingar till så stora belopp, att anslagen syntes åtminstone för år 1912 utan förhöjning af de af Kungl. Maj:t angifna beloppen kunna bära de ökade utgifterna utöfver hvad Kungl. Maj:ts förslag innebure. Det syntes därför icke Riksdagen vara nödvändigt att af den ofvan nämnda anledningen då beräkna nyssberörda anslag till högre belopp än Kungl. Maj:t angifvit, därom för öfrigt förslag icke förelegat.

Arméförvaltningens framställning.

Då det varit nödvändigt söka en beräkningsgrund, som bättre än de förutnämnda statistiska uppgifterna kan komma att motsvara verkliga förhållandet, har arméförvaltningen vid nu förevarande beräkning af antalet tjänstgöringsdagar för år 1913 utgått från de för år 1911 kända förhållandena och sålunda tagit de för detta senare års vapenöfningar inkomna samlingsbeskeden till rättesnöre vid denna beräkning. Arméförvaltningen har tillika anmärkt, att visserligen kan beräkningen ifråga för år 1913 blifva något felaktig, men om samma beräkningsgrund vinner godkännande och sålunda kommer att bibehållas, rättas denna felaktighet från det ena året till det andra, ty den afgang uti de berörda samlingsbeskedens uppgifter, som till följd af döds- eller sjukdomsfall eller andra orsaker kunnat äga rum under år 1911, torde komma att motsvaras af den ökning i dessa tjänstgöringsdagens antal för år 1913, jämfördt med år 1911, som betingas af folkstockens fortgående tillväxt.

Departementschefen.

Hvad arméförvaltningen sålunda anført, öfverensstämmer med förut citerade till statsrådsprotokollet för den 11 januari 1901 gjorda uttalande, och har jag intet att däremot erinra. Äfven om det 1911 års Riksdag förelagda förslag om minskning i de icke vapenföres tjänstgöringstid i en eller annan form återupptages under Riksdagens lopp, har jag icke anledning att nu ingå på frågan, i hvad mån detta kan verka rubbning i den af arméförvaltningen föreslagna beräkningsgrunden. Bifalles ett förslag af nyss antydd beskaffenhet och kan det samma tillämpas redan vid 1912 års vapenöfningar, så kommer det i hvarje fall att i sin ordning rent automatiskt inverka på beräkningarna för år 1914.

Stamanställdt manskap.

Hitills tillämpade beräkningsgrunder.

Samtliga i staterna upptagna manskapsnummer hafva pläгат beräknats vara i tjänstgöring under året. För musikmanskap vid icke gar-

nisoneradt infanteriregemente har beräknats blott 184 dagars årlig tjänstgöring, dock att för 2 trumslagare vid hvarje sådant regemente beräknats full årstjänstgöring. För alla öfriga manskapsnummer har beräknats full årstjänstgöring.

Arméförvaltningen har föreslagit bibehållande af dessa beräkningsgrunder samt anfört, att väl torde en mindre del af de i staterna upptagna volontärnumren tidvis kunna vara obesatta på grund af rekryteringssvårigheter, men i sådant fall erfordrades likväl å de respektiva egentliga materielanslagen medel för uppsättning och underhåll af de för dessa tillfälligtvis vakanta nummer afsedda persedlar, inventarier m. m., liksom för dessa fall icke någon nedsättning i eldnings-, belysnings- och förläggningskostnader ifrågakomme. Vidkommande åter mathållnings- och furageringsanslagen vore dessa på grund af därunder lydande utgifters natur, såsom växlande med olika konjunkturer, förslagsanslag, hvarför, då under desamma uppkommen besparing eller brist upptoges i statsregleringen och icke för framtiden tillgodokomme eller betungade vederbörligt anslag, någon anledning till förändring af hittills följd beräkningsgrund för det berörda manskapets tjänstgöringsdagar icke vore erforderlig.

Arméföval-
ningens
förelag.

Så länge vissa anslag bestämmas med hänsyn till antalet af det stamanställda manskapets tjänstgöringsdagar, torde det vara angeläget att vid beräkningen af detta antal söka komma verkligheten så nära som möjligt; och Riksdagen synes mig i förut nämnda skrifvelse den 27 maj 1911 hafva anslutit sig till denna uppfattning. Riktigheten af densamma torde icke på något sätt kunna rubbas af den omständigheten, att om förslagsanslag bestämmas till högre belopp än nödigt, öfverskottet icke uttages från statsregleringen. Och hvad arméförvaltningen anfört ifråga om de reservationsanslag, som bestämmas med hänsyn till antalet af det stamanställda manskapets tjänstgöringsdagar, synes mig icke heller motivera ett bibehållande af det hittills tillämpade förfaringsättet, utan fastmer utgöra skäl för att eventuellt till viss del lösgöra dessa reservationsanslag från beroendet af ett visst, år från år växlande antal tjänstgöringsdagar. Men i så fall borde lösgörandet gälla icke blott de stamanställdes utan äfven de värnpliktiges tjänstgöringsdagar.

Departements-
chefen.

Enligt mitt förmenande bör således det stamanställda manskapets tjänstgöringsdagar beräknas, icke till ett maximum, om hvilket man på goda grunder kan antaga, att det icke kommer att uppnås, utan med stöd af tidigare vunnit erfarenhet. Eftersom rekryteringen, hvilken

författningsenligt bör sluta i början af november, vid flere regementen genom nådiga beslut utsträckts in på kommande år, hafva till landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition inkomna uppgifter angående vakansförhållandena pläгат hänföras till den 1 februari. Vakansernas antal denna dag år 1911 utgjorde 1,916. Till jämförelse anholder jag få nämna, att vakansernas antal den 1 februari 1909 och 1910 utgjorde respektive 2,057 och 1,414. Då det icke förebragts några omständigheter, som gifva anledning förmoda en väsentlig förbättring i rekryteringen för år 1913, anser jag samma antal vakanser, som faktiskt förefunnits den 1 februari 1911, kunna beräknas för år 1913. Skulle denna beräkning vara felaktig, rättas den på enahanda sätt, som arméförvaltningen angifvit i fråga om de värnpliktiga.

Sammanfattning.

I öfverensstämmelse med de åsikter, jag nu uttalat, har jag låtit uppgöra beräkning af manskapets tjänstgöringsdagar för år 1913 (se bil. 68 och 69). Resultatet är 12,002,592 tjänstgöringsdagar eller 721,172 mindre än som beräknats för år 1912. Till denna beräkning kommer jag att hänvisa, när jag redogör för de särskilda anslag, som bestämmas med hänsyn till berörda tjänstgöringsdagar; och får jag då jämväl tillfälle att behandla frågan, huru beräkningen ställer sig till de utgifter, som de sista åren faktiskt skett från hvarje anslag.

[21.]

De värnpliktigas aflöning, inskrifning och redovisning m. m.

Af detta anslag har för rullföringsväsendet å fastlandet och å Gottland, till färdkostnader och mönstringskostnader pläгат utgå vissa belopp, som icke beräknats direkt efter de värnpliktigas tjänstgöringsdagar. Däremot har naturligtvis penningbidraget och penningtillskottet pläгат beräknas direkt efter tjänstgöringsdagarna.

För rullföringsväsendet å fastlandet och å Gottland synes mig böra beräknas samma belopp som vid senaste Riksdagar: respektive 219,985 och 13,000 kronor.

Färdkostnaderna nedsattes vid 1911 års Riksdag från 450,000 till 350,000 kronor och torde böra alltjämt upptagas till sist nämnda belopp.

Mönstringskostnaderna, hittills beräknade till 25,000 kronor, skulle måhända nu kunna nedsättas något, sedan 1911 års Riksdag beslutat

ändring i värnpliktslagen, afseende mönstringsresornas inskränkande; [21.]
men det synes mig lämpligast att, innan någon nedsättning sker, af-
vakta verkningarna af berörda lagändring.

Om i afseende å de värnpliktigas tjänstgöringsdagar tillämpas förut
(sid. 116) angifna, af såväl arméförvaltningen som mig förordade beräk-
ningsgrunder, komma penningbidraget och penningtillskottet att uppgå
till respektive 1,926,940 kronor 40 öre samt 116,079 kronor 40 öre.

Anslagssumman för år 1913 kommer således att blifva (219,985 +
+ 13,000 + 350,000 + 25,000 + 1,926,940: 40 + 116,079: 40 =) 2,651,004
kronor 80 öre.

Samtliga ofvan nämnda utgiftsposter hafva upptagits fullständigt
i enlighet med arméförvaltningens förslag. Arméförvaltningen har dess-
utom beräknat en ny utgiftspost om 123,000 kronor till understöd åt
vissa värnpliktigas familjer. Denna fråga är ännu icke i det skick,
att den kan föredragas inför Kungl. Maj:t, men då så torde blifva
fallet inom kort, har jag låtit upptaga äfven sistnämnda utgiftspost i
bifogade beräkning af förevarande anslag (se bil. 70), hvilken beräkning
slutar å en summa af 2,774,004 kronor 80 öre.

Jag hemställer därför, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riks-
dagen

	att öka detta anslag,	
nu	.....	kronor 2,642,364: —
med, i jämnt krontal,	.....	» 131,641: —
till	.....	kronor 2,774,005: —

Arméns mathållning.

[22.]

Detta anslag har alltsedan år 1908 utgått efter 58 öre per man
och tjänstgöringsdag.

Med beräkning af 12,002,592 manskapstjänstgöringsdagar (sid. 118)
skulle således den för år 1913 erforderliga anslagssumman vara
6,961,503 kronor 36 öre (se bil. 71).

Detta är omkring 425,000 kronor mindre än anslagssumman för
år 1912, som utgör 7,386,558 kronor. Både år 1909 och 1910 voro
äfven de verkliga utgifterna under anslaget omkring 400,000 kronor
mindre, än hvad Kungl. Maj:t och Riksdagen beräknat.

Jag har emellertid äfven infordrat uppgift om det verkliga antalet
manskapstjänstgöringsdagar åren 1909 och 1910; och jämföres detta

[22.] antal med de verkliga utgifterna för samma år, så befinnes, att utgiften per man och tjänstgöringsdag öfverstigit 58 öre och utgjort för år 1909 omkring 63,1 öre samt för år 1910 omkring 61,3 öre. Att det likväl kunnat uppstå öfverskott på anslagsbeloppen för åren 1909 och 1910 har naturligtvis berott därpå, att å andra sidan det verkliga antalet manskapstjänstgöringsdagar vida understigit det beräknade.

I afvaktan på ytterligare erfarenhet af, huruvida siffran 58 öre äfven för år 1911 visat sig oriktig eller icke, anser jag ej tillrådligt att upptaga mathållningsanslaget för år 1913 till lägre belopp än 7,200,000 kronor.

Jag hemställer, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att minska detta anslag,
 nu ..... kronor 7,386,558: —
 med ..... » 186,558: —
 till ..... kronor 7,200,000: —

[23.]

Furagering af arméns hästar.

Detta anslag har allt sedan år 1907 beräknats efter 1 krona för häst och dag under tjänstgöring samt 80 öre under uppställning i depå.

Antalet hästunderhållsdagar har pläгат beräknas med hänsyn till antalet stamhästar och legda hästar, som skola finnas det år, beräkningen afser.

Arméförvaltningen har nu förklarar sig anse någon annan beräkningsgrund icke vara möjlig, alldenstund stamhästantalet ständigt hålles fyllt genom remonteringen och legningen måste ske i afsedd omfattning.

Jag har för den skull med tillämpande af denna beräkningsgrund låtit beräkna anslaget för år 1913. Denna beräkning (se bil. 73) slutar å 3,292,176 kronor, och får jag därför hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att öka detta anslag,
 nu ..... kronor 3,199,752: —
 med ..... » 92,424: —
 till ..... kronor 3,292,176: —

Arméns munderingsutrustning.

[24.]

Allt sedan den nya härordningen antogs, har detta anslag beräknats efter 33 öre om dagen för hvarje man samt 10 öre om dagen för hvarje häst under användning och 5 öre om dagen för hvarje häst under uppställning i depå.

Med beräkning af 12,002,592 manskapstjänstgöringsdagar (sid. 118) skulle anslagsbehovet för år 1913 vara 4,169,043 kronor 36 öre (se bil. 74).

Detta är väsentligt mindre än hvad som beräknats för år 1912 eller 4,408,147 kronor, men i själfva verket synes anslaget hafva beräknats för högt såväl för år 1912 som för närmast föregående år. Utgifterna under år 1910 — det sista året för hvilket finnas avslutade räkenskaper — utgjorde nämligen blott 3,563,914 kronor 21 öre och vid slutet af samma år fanns en reservation å anslaget till belopp af 1,127,547 kronor 60 öre.

Arméförvaltningen har anført, att omkring 368,925 kronor af nämnda reservation stått till arméförvaltningens förfogande för förvaltningen direkt åliggande utgifter, under det att 758,622 kronor ställts till vederbörande regementens och kårers förfogande för komplettering och underhåll af den under anslaget hörande materielen och till ersättning för i tjänstgöring begagnade egna beklädnadspersedlar. Reservationen hade uppkommit särskildt vid truppförbanden med anledning af det afstannande i tillverkningen af arméns nya gråa uniformer, som nödvändigtvis betingades genom anbefallandet af de nya uniforms försöken, hvilka först den 23 december 1910 utmynnade i ett slutligt fastställande af modeller å denna uniform. Sedan under år 1911 omfattande anskaffningar och tillverkningar verkstälts vid truppförbanden, torde reservationen vid slutet af år 1911 hafva högst betydligt nedgått. Något fog för minskning i beräkningsgrunden per man och häst med anledning af den tillfälliga reservationen, som för arméförvaltningens del utgjorde allenast 368,925 kronor, syntes sålunda icke förefinnas, helst afsevärda brister i munderingsutrustningen vid armén föreläge att täcka samt dessförutom en afsevärd behållning under detta anslag städse borde för arméförvaltningens vidkommande afses för att säkerställa, att detsamma icke öfverskredes vid sig oförutsedt yppande behof, som ej kunde undanskjutas.

Arméförvalt-
ningen.

[24.]
Departements-
chefen.

I likhet med arméförvaltningen anser jag, att icke någon nedsättning nu bör äga rum i fråga om de hittills beräknade beloppen per man och häst. Icke heller synes mig tillrådligt att använda någon del af den betydliga reservationen såsom bidrag till täckande af det beräknade anslagsbehovet för år 1913. Enligt för 1904 års Riksdag framlagd plan bestrider nämligen ordinarie munderingsanslaget kostnaderna för tillverkning af de nya grå uniformskapporna, och af mig infordrad utredning angående denna tillverkning ger vid handen, att för densamma under de närmaste åren erfordras större belopp än vanligt. Jag ifrågasätter därför för närvarande ingen annan förändring af anslaget än den, som är en följd af den förändrade beräkningsgrunden i fråga om manskapets tjänstgöringsdagar.

Jag hemställer, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att minska detta anslag,

nu	kronor 4,408,147: —
med, i jämnadt tal, ...	» 239,104: —
till	kronor 4,169,043: —

[25.]

Arméns diverse intendenturbehof.

Detta anslag har de sista åren beräknats efter 6 öre per man och tjänstgöringsdag samt är för år 1912 upptaget till 763,604 kronor.

Med beräkning af 12,002,592 manskapstjänstgöringsdagar (sid. 118) skulle anslagsbehovet för år 1913 vara 720,155 kronor 52 öre (se bil. 75).

Att anslaget kan bära en sådan nedsättning, synes mig framgå däraf, att utgifterna under år 1910, för hvilket anslaget upptagits till 760,729 kronor, utgjorde allenast 595,238 kronor 17 öre samt att vid 1910 års slut fanns å anslaget en reservation af 253,231 kronor 87 öre.

Arméförvaltningen har beträffande denna reservation anført, att 127,201 kronor af densamma ställts under arméförvaltningen för dess direkta utgifter under anslaget samt att återstoden af reservationen redan anvisats till regementen och kårer för dem åliggande utgifter för komplettering och underhåll af den anslaget tillhörande materielen. Den arméförvaltningen underställda reservationen vore samlad för att jämte de besparingar, som vidare kunde erhållas, bekosta den länge-

sedan behöfliga kompletteringen och ersättningen af arméns alldeles otidsenliga fordonsutrustning. [25.]

Jag sätter därför icke heller i fråga, att reservationen skall i någon mån tagas i anspråk för täckande af det beräknade anslagsbehovet för år 1913, utan hemställer endast, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att minska detta anslag,	
nu	kronor 763,604: —
med, i jämnadt tal, ...	» 43,448: —
till	kronor 720,156: —

Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten.

[26.]

I de för 1910 års Riksdag framlagda beräkningarna upptogos: vissa belopp för fanjunkare och sergeanter med vederlikar såsom ersättning för ved och lyse, 11 öre för hvarje manskapstjänstgöringsdag och 2 öre för hvarje hästtjänstgöringsdag. I förhållande till föregående år utgjorde detta en höjning med 1 öre för hvarje tjänstgöringsdag. 1910 års Riksdag medgaf denna höjning, och 1911 års Riksdag medgaf en ytterligare höjning af 1 öre för hvarje tjänstgöringsdag, så att för år 1912 beräknats 12 öre för hvarje manskapstjänstgöringsdag samt 3 öre för hvarje hästtjänstgöringsdag.

Arméförvaltningen har anført, att sedan ersättningar till underofficerare för ved och lyse första gången af 1907 års Riksdag biföllos, de årligen utgått med 130 kronor åt fanjunkare och 100 kronor åt sergeant; och ansåge sig arméförvaltningen — ehuru väl Kungl. Maj:t i nådigt bref den 22 juni 1911 tillagt innehafvare af underofficerslägenheter i slutvärnet å Karlsborg förhöjd sådan ersättning — icke hafva skäl att häri föreslå någon ändring, enär de på nämnda förhöjda ersättning belöpande kostnader alltjämt, utan att särskildt beräknas, torde kunna bestridas under anslaget.

Arméförvaltningens framställning.

Vid 1910 års utgång hade å anslaget funnits en reservation af 247,527 kronor 22 öre, däraf omkring 124,476 kronor tillkomme arméförvaltningen för dess direkta utgifter under anslaget och återstoden anvisats till regementen och kårer för dem åliggande utgifter under anslaget. Dessa behållningar vore på sitt sätt endast skenbara, då de

[26.] samma och medel därutöfver erfordrades för att täcka de betydande utgifter, som föranleddes af den nya årsklass värnpliktiga, som vid infanteriet och med detta i öfningstid likställda truppslag tillkommit under regementsöfningarna år 1911 och erfordrade en betydande komplettering af den anslaget tillhörande materielen. Att denna komplettering liksom utgifterna för densamma uppskjutits till år 1911, hade föranledts af omsorgen för att anslaget, såsom reservationsanslag, icke komme att öfverskridas. I den mån återstående delen af armén komme att kaserneras, måste beräkningsgrunden för tjänstgöringsdag ökas, för att anslaget skulle kunna bära detsamma påhvilande utgifter, och Kungl. Maj:t med Riksdagen hade också höjt denna beräkningsgrund för år 1912. Af detta anslag och dithörande utgifter berodde i hög grad manskapets trefnad och välbefinnande under dess militära tjänstgöring, hvarför — då åtminstone hitintills det icke med verkligt fog torde kunna påstås att, i betraktande af våra klimatiska förhållanden, jämn-måttet härvidlag öfverskridits — arméförvaltningen ej ansåge sig kunna ifrågasätta någon nedsättning i för detta anslag hitintills tillämpade beräkningsgrunder per tjänstgöringsdag.

Departements-
chefen.

Icke heller jag anser mig böra föreslå någon ändring i dessa beräkningsgrunder. Med beräkning af 12,002,592 manskapstjänstgöringsdagar (sid. 118) skulle således anslagsbehofvet för år 1913 utgöra 1,815,017 kronor 80 öre (se bil. 76). Och att detta belopp kommer att visa sig tillräckligt, därför borgar den omständigheten, att utgifterna under anslaget faktiskt icke uppgått till mer än 1,670,320 kronor år 1909 och 1,574,239 kronor år 1910. Det är visserligen så, att kostnaderna under anslaget ökas med hvarje regemente som kaserneras, men de kostnader, som anslaget får vidkännas för hvarje kaserneradt infanteriregemente, utgöra dock icke i medeltal mera än 25,000 kronor. Och sedan år 1910 torde intill utgången af år 1913 blott ytterligare 7 regementen komma att kaserneras.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att minska detta anslag,

nu	kronor 1,899,586: —
med, i jämnadt tal, ...	» 84,568: —
till	kronor 1,815,018: —

Arméns sjuk- och veterinärvård samt hofbeslag m. m.

[27.]

Detta anslag finnes i statsregleringen för år 1912 upptaget till 372,186 kronor, beräknadt efter 2 öre för man och tjänstgöringsdag och efter 3,3 öre om dagen för hvarje kronan tillhörig häst, rusthållshäst eller legd häst.

Med beräkning af 12,002,592 manskapstjänstgöringsdagar (sid. 118) skulle anslagsbehovet för år 1913 vara blott 360,861 kronor 18 öre (se bil. 77).

Att anslaget kan tåla vid en sådan nedsättning torde till fullo framgå däraf, att utgifterna under anslaget år 1910 icke uppgingo till mer än 287,733 kronor 48 öre och att vid slutet af samma år fanns en reservation å anslaget till belopp af 333,057 kronor 76 öre.

I fråga om detta anslag skulle det enligt min mening kunna med fullt fog ifrågasättas såväl att sänka de hittills beräknade beloppen af 2 öre för manskapstjänstgöringsdag och 3,3 öre för hästunderhållsdag som att använda en del af den anmälda reservationen för tillgodoseende af de beräknade behofven för år 1913; men då år 1910 var första året, förevarande anslag förekom i riksstaten, torde med frågan härom böra anstå, till dess erfarenhet vunnits under ytterligare någon tid.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att minska detta anslag,	
nu	kronor 372,186: —
med, i jämnt krontal, ...	» 11,325: —
till	kronor 360,861: —

Ersättning för rustning och rotering.

[28.]

Med skrifvelse den 24 november 1911 har statskontoret öfverlämnat en af generalintendenten uppgjord beräkning af ifrågavarande anslag år 1913 enligt af vederbörande sekund- och regementschefer lämnade uppgifter om förhållandena den 1 januari 1913. Denna beräkning, däri upptagits, bland annat, två effektiva karlnummer vid Norrlands dragonregemente à 320 kronor, slutar å 796,070 kronor.